

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566
Vol. 10 No. 1 January - April 2023

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ARU Research Journal Humanities and Social Sciences

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2566 Vol.10 No.1 January - March 2023

บทความวิจัย

1. แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง.....1-14
2. รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา.....15-28
3. การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว.....29-38
4. พจนานาค : ตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ.....39-52
5. การสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย53-62
6. การพัฒนาความจำด้านคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์....63-72
7. ส่วนประสมทางการตลาด และความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม จังหวัดอุดรธานี.....73-84
8. รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี.....85-100
9. ..กลยุทธ์การได้จากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (Co-5 STEPS) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู101-114
10. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างแบรนด์กระเป๋ “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา115-124
11. ปัจจัยคุณค่าตราสินค้าและส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ: กรณีศึกษา ร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี125-136
12. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก.....137-150

บทความวิชาการ

13. ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ.....151-162
14. ศักยภาพของไทยในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอาเซียน163-176
15. แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19.....179-188

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสารหรือศึกษาจากภาคผนวกท้ายเล่มของวารสาร

ข้อมูลเผยแพร่ : <http://rdi.aru.ac.th/journal/>

กำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ

มกราคม – เมษายน

พฤษภาคม – สิงหาคม

กันยายน – ธันวาคม

การส่งต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความโดยไม่ระบุชื่อ-ที่อยู่ผู้เขียนจำนวน 1 ชุด และระบุชื่อผู้เขียนจำนวน 1 ชุด โดยบทความวิจัยต้องมีความยาวไม่เกิน 8 หน้า กระดาษขนาด B5 และบทความวิชาการต้องมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้ากระดาษ และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 พร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความ โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <http://rdi.aru.ac.th/journal>

ขั้นตอนการดำเนินการของวารสาร

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติพนาวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย
 ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี
 ศาสตราจารย์ ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา
 รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
 รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา วิทยาภิรักษ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ

ดร.ภาวินีย์ ธนาอนวัช

ดร.จิราภรณ์ มีสง่า

ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสารภี พูลศิริ

นางสาวบงกช สมหวัง

นางสาวพิมพ์ประภา พลรักษ์

นางวรรณิศา นัยชิต

นางสาวสุธีรา มุลดี

นางสาวสุจิตรา งามบุญปลอด

นางสาวอัจฉรา วงษ์หา

นายอวิรุทธ์ เจียมฮวดหลี่

นายณัฐพงษ์ สาระเมฆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 0-3532-2082 โทรสาร 0-3532-2082

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน 2566

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ พิมพา

รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ สุธีรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต

รองศาสตราจารย์ ดร.มนัญญา ดิวชิราพิพัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร

รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร

รองศาสตราจารย์ ดร.สฎาญ ธีระวงษ์ชระกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา มะหิเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ งามนก

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จัยทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญา หล่อตระกูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กานต์มณี ไวยคุฏ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวรรณ วัฒนวรรณะกร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติวิ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนรุ่ง เบญจมาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาวรรณ แผงศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสิษฐเกษม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ สุขเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สีดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศรา อนันตโท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริษา อัครรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิภิญญา เย็นเอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชีรา มะหิเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฤทธวรรณ บัวศรีคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพรินทร์ ขัดธิพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิวรรณ ตั้งภักดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน 2566

ดร.จิตต์โสภิน พิเชษฐ์ลดาภิรมณ์

ดร.ชูเกียรติ เนื้อไม้

ดร.เชาวลิต หามนตรี

มหาวิทยาลัยนครพนม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม- เมษายน 2566 เป็นอีกช่วงเดือนที่ประเทศไทยเผชิญกับอุณหภูมิเฉลี่ยที่เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าทุกปี เป็นผลมาจากสภาวะโลกร้อน (Global warming) ด้วยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) จากผลการทำกิจกรรมของมนุษย์ในหลาย ๆ กิจกรรมที่มีผลทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งทุกท่านควรร่วมกันช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันอาจส่งผลให้ปัญหานี้ลดลงได้

ในช่วงเดือนธันวาคม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับเครือข่ายจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏกรุงเทพฯ” ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 15-16 ธันวาคม 2566 จึงขอเชิญนักวิจัยทุกท่านเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ ซึ่งรายละเอียดการประชุมจะประชาสัมพันธ์หน้าเว็บไซต์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาต่อไป ทางกองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นส่วนสื่อกลาง ในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และขอขอบคุณผู้ส่งผลงานเข้ามาเผยแพร่ในวารสารวิจัย พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติธยพนาวงศ์
บรรณาธิการ

แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

The Guidelines for Academic Administration in Crisis of the Schools under Ang Thong Primary Educational Service Area Office.

กฤตวีร์วัจน์ รูปประสม¹ และชัยยศ เดชสุระ²
Krittaweewat Tupprasom¹ and Chaiyos Dechsura²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง 2) เพื่อสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤต ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 2) แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีสภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา พบว่า 3.1) ควรมีการประชุมวางแผนและทำความเข้าใจนโยบายการเปิดสถานศึกษาในภาวะวิกฤตของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 3.2) ควรส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาสภาพของผู้เรียนรายบุคคลและติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในภาวะวิกฤต 3.3) ควรวิเคราะห์ผลของข้อมูลและนำผลที่ได้ไปวางแผนในการจัดการเรียนรู้ 3.4) ควรจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและมีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต 3.5) ควรส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต 3.6) ควรปรับเปลี่ยนการวัดผล ประเมินผล

¹ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Program of Educational Administration Faculty of Education Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail : patongdbz@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Program of Educational Administration Faculty of Education Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail : Chaiyos@aru.ac.th

การเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต และ 3.7) ควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตเป็นประจำทุกปีการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ ภาวะวิกฤต แนวทางการบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the condition and problem of academic administration in crisis of the schools under Ang thong Primary Educational Service Area Office; and 2) to create guidelines for academic administration in crisis of the schools under Ang thong Primary Educational Service Area Office. The sample were 165 school administrators and Head of Academic Administration. The research instruments used were 1) the questionnaire on condition of academic administration in crisis with the reliability of at 0.86; and 2) the interview form condition of academic administration in crisis. For quantitative analysis, the statistical consisted of frequency, percentage, mean, and standard deviation. Meanwhile, qualitative analysis was conducted by an inductive method. The results indicated that 1) For the condition of academic administration in crisis of the schools, the overall aspects were at the highest level. The aspects with the highest administration condition were evaluation aspect, and grades transferring aspect, following by teaching and learning management. The development of media and technology for education was the least aspect, respectively; 2) The problem of academic administration in crisis of the schools, the overall aspects were at medium level. The aspect with the highest administration problem was teaching and learning management, following by the development of media and technology for education. The school curriculum development was the least aspect; and 3) For the guidelines for academic administration in crisis of the school, the finding suggested that 3.1) it should reinforce a meeting to plan and to recognize the opening school policy in crisis of Ministry of Education and Provincial Public Health Office; 3.2) it should encourage teachers to study the condition of individual learners and to declare the appropriate learning guidelines for parents in crisis; 3.3) it should analyze the data and the findings to plan the management learning; 3.4) it should manage the learning in various and appropriate ways according to the Ministry of Education; 3.5) it should encourage teachers to take a technology media training course for manage learning in a crisis; 3.6) it should modify the suitable method of measurement and evaluation learning outcomes for crisis; and 3.7) it should supervise the academic administration every academic year.

Keywords: Academic administration, Crisis, Guidelines for Academic administration

วันที่รับบทความ : 24 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 21 กันยายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 17 ตุลาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังปรากฏในมาตราที่ 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, น. 12)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 มาตรา 37 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ 1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา 3) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562, น. 12)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานทางการศึกษาในกำกับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นภายในประเทศซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน ทำให้การจัดการศึกษาในด้านการบริหารวิชาการต้องประสบปัญหาไม่สามารถบริหารงานและเปิดเรียนได้ตามปกติ เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก มักจะมีความเสี่ยงสูงหากมีระบบการจัดการที่ไม่ดี อาจจะมีการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ได้ในกลุ่มเด็ก เนื่องจากพบว่ากรณีติดเชื้อ COVID-19 ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีอาการหรือมีอาการแสดงค่อนข้างน้อย ความรุนแรงจะน้อยมาก แต่เด็กนักเรียนจะนำเชื้อกลับบ้าน อาจทำให้การแพร่ระบาดเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว (Super spread) ไปยังบุคคลในบ้านหากมีการระบาดในกลุ่มเด็กขึ้นจะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู พ่อแม่ ผู้สูงอายุ ที่ติดเชื้อมาจากเด็ก ดังนั้น หากมีการเปิดเรียนมีโอกาสสูงที่จะเกิดการติดเชื้อในกลุ่มเด็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเด็กเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลและระมัดระวังในการกระจายเชื้อเป็นอย่างมาก (แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) ปีการศึกษา 2563, น. 2)

เนื่องจากการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอ่างทองต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารงานวิชาการ โดยเกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ นักเรียนไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร ของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษามีเนื้อหาสาระที่ยากในบางเรื่อง นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้เองโดยต้องอาศัยครูอธิบายเพื่อให้เด็กเรียนเข้าใจจึงจะสามารถเรียนรู้ได้ ปัญหาในการวัดผล ประเมินผล เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถจัดได้ตามปกติ ดังนั้นการวัดผล ประเมินผลจึงใช้วิธีที่หลากหลายรูปแบบผสมผสานกัน โดยครูผู้สอนดำเนินการให้มีความเหมาะสม ปัญหาในการใช้สื่อเทคโนโลยี โรงเรียนดำเนินการให้ครูใช้

สื่อเทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน เช่น การจัดตั้งกลุ่ม Line การจัดทำคลิปการสอน การใช้แอปต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาในระยะแรกเป็นอย่างมาก (ภาณุพงศ์ ธูปประสม, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองว่ามีสภาพอยู่ในระดับใด มีปัญหาอยู่ในระดับใด และมีแนวทางการบริหารงานอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและให้เกิดประสิทธิผล ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

1.2.2 เพื่อสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ด้านเนื้อหา

1) การบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2) การจัดการภาวะวิกฤต 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการป้องกัน ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ขั้นตอนการตอบสนอง และขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา

1.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำนวน 144 แห่ง ซึ่งมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 144 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการจำนวน 144 คน รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 288 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด 2560, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 82 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการจำนวน 83 คน รวมกลุ่มอย่างทั้งหมดจำนวน 165 คน โดยวิธีการเทียบสัดส่วน จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เป็นแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีรายชื่อดังต่อไปนี้ 1) ดร.กฤติศ พัดพิน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองพล (บุญส่งอนุสรณ์) 2) ดร.อารักษ์ อินทร์พยุง ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง 3) ว่าที่ร้อยตรี ดร.จิรวัฒน์ นาคพนม ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอ่างทอง 4) นายวิทยา มีสกุล อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดออบม (ออบมวิทยาประชานุกูล) 5) นายไพบุลย์ ปราบภูผล ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดนางใน (ละเอียดอุปถัมภ์) และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, น. 2560) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

2.1.2 แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง รวม 9 คน เพื่อสร้างแนวทางในการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ความถูกต้องและปรับปรุงตามคำแนะนำ

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ขออนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสอบถามไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 165 ฉบับ และรับแบบสอบถามคืนมาได้ทั้ง 165 ฉบับ

3) นำแบบสอบถามที่ได้คืนมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.2 การสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ขออนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสัมภาษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

3) ประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตวันและเวลาสัมภาษณ์ ทั้ง 9 คน

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยใช้สถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความถี่ในการปฏิบัติงาน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความถี่ในการปฏิบัติงาน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความถี่ในการปฏิบัติงาน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความถี่ในการปฏิบัติงาน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความถี่ในการปฏิบัติงาน และมีปัญหาการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้หลักวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulate) คือ ต้องเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับการสัมภาษณ์และการตรวจสอบจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ เมื่อการวิเคราะห์แบบสามเส้าเกิดปัญหาว่า ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกัน และถ้ามีบางประเด็นสรุปไม่ได้ถือว่ายังไม่มียุติ และได้หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ สร้างข้อสรุป โดยวิธีอุปนัย (Inductive methods) เป็นสำคัญการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า ได้ดำเนินการ 3 ประการ คือ การจัดประเภทข้อมูล (Category) การตีความ (Interpretation) และการสรุปความ (Summary)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 สภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม

ข้อ	รายการ	ระดับสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.22	0.56	มาก	2
2.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.18	0.63	มาก	3
3.	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.23	0.64	มาก	1
4.	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.14	0.62	มาก	4
รวมเฉลี่ย		4.19	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 สภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีสภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุดคือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย และแต่งตั้งคณะทำงานในงานจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.32$)

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีสภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุดคือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย และแต่งตั้งคณะทำงานในงานหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.21$)

3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีสภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงาน

สูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การให้ครูมีการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง ($\bar{X} = 4.30$)

4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีสภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การวางแผนจัดทำโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดหา จัดทำพัฒนาสื่อและใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.19$)

3.2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

ตารางที่ 2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวม

ข้อ	รายการ	ระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.04	0.75	ปานกลาง	1
2.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	2.90	0.81	ปานกลาง	4
3.	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	2.92	0.79	ปานกลาง	3
4.	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.04	0.79	ปานกลาง	1
รวมเฉลี่ย		2.98	0.73	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การจัดการเรียนรู้และใช้สื่อประกอบการที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.23$)

2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.04$)

3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การให้ครูมีการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.07$)

4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การใช้สื่อเทคโนโลยี ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 3.21$)

3.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1) สถานศึกษาควรประชุมวางแผนทำความเข้าใจนโยบายการเปิดเรียนในภาวะวิกฤตของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และให้ครูศึกษาสภาพของผู้เรียนโดยใช้ Google from โดยครูจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น On site, On Air, On Hand, Online และ On Demand ที่มีความเหมาะสมกับสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น Line, Facebook, Google Classroom เป็นต้น

2) สถานศึกษาควรประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมผู้ปกครอง เพื่อสอบถามความต้องการและวิธีการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต ให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อศึกษาปัญหาในการเรียนช่วงภาวะวิกฤต โดยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวปฏิบัติระหว่างเปิดภาคเรียนของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและภาวะวิกฤต

3.3.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1) สถานศึกษาควรประชุมวางแผน และส่งเสริมให้ครูเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ในรูปแบบ On Air, Online และ On Hand เพื่อรับมือกับปัญหาในกรณีเปิดเรียน On site ไม่ได้ เพื่อสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตมากยิ่งขึ้น

2) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมในด้านหลักสูตร ให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมออกความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต มีการสำรวจสภาพปัจจุบันในช่วงภาวะวิกฤต โดยให้คณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ความต้องการของชุมชนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤต จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต

3.3.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1) สถานศึกษาควรจัดทำแนวปฏิบัติในการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการและภาวะวิกฤต ส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือวัดผล ประเมินผลที่หลากหลายโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยและสามารถใช้วัดผล ประเมินผลได้จริง และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลของการวัดผล ประเมินผล การจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤตเพื่อนำผลข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนา

2) สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและมีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต โดยส่งเสริมให้ครูสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤต เช่น Google Classroom, E-mail, Google Form, ข้อสอบแบบ On Hand เป็นต้น

3.3.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตผ่านระบบ Online หรือศึกษาจาก YouTube และสนับสนุนให้ครูศึกษาปัญหาของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤต วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลไปจัดทำสื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับภาวะวิกฤต เช่น YouTube, Discord, Google Classroom, Zoom Meeting เป็นต้น

2) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ และจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อนำผลการประเมินการใช้สื่อเทคโนโลยีมาปรึกษา ปรับปรุงและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตมากยิ่งขึ้น โดยมีกรณีศึกษา กำกับ ติดตามและตรวจสอบผลการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4. อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 สภาพการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

4.1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย และแต่งตั้งคณะทำงานในงานการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผน มีการสอบถามความต้องการของชุมชน ศึกษาสภาพความพร้อมของนักเรียน นำข้อมูลมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่สามารถใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนถ ไชยวุฒิ (2562, น. 72) เรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคเหนือ พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรสถานศึกษา ให้ครูใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนแก่ครู สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความถนัดของผู้เรียน โดยมีการดำเนินการ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบประเมินผลจากสถานศึกษา

4.1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย และแต่งตั้งคณะทำงานในงานหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการประชุมวางแผน แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแม่แบบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิโรบล วรรณธนะ (2562, น. 107) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตร ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดกิจกรรมทางวิชาการ เช่น ค่ายวิชาการ การส่งเสริมการจัดทำโครงงานของนักเรียน เป็นต้น การจัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชาหรือประสบการณ์ที่ตนเองถนัด การจัดทำแผนการเรียนรู้รายบัยย่อย การบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

4.1.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การให้ครูมีการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงาน มีการประชุมวางแผนและจัดทำระเบียบวิธีการในการวัดผล ประเมินผล สนับสนุนให้ครูจัดทำเครื่องมือการวัดผล ประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนในสภาพจริง โดยมีการกำกับติดตามผลในการจัดทำเอกสารการวัดผล ประเมินผลของครูเพื่อสรุปรายงานผลในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครพร อูระงาม (2560, น. 99) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผล ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีการส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นการประเมินสภาพจริงจากกระบวนการการปฏิบัติและผลงาน พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน สถานศึกษาต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ

4.1.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สภาพการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) การวางแผนจัดทำโครงการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดหา จัดทำพัฒนาสื่อและใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยี โดยมีการวิเคราะห์ความขาดแคลนของสื่อเทคโนโลยีของสถานศึกษา จัดหาสื่อที่มีความจำเป็นเร่งด่วนมาใช้ โดยครูเข้าอบรมพัฒนาความรู้การใช้สื่อและการจัดทำสื่อ ให้ครูมีการจัดทำสื่อและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เด่นนภา จุ้ยตอนกลอย (2559, น. 101) เรื่อง การศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ผ่านการรับรองคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาแต่ละแห่งตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอน หรือแม้แต่อำนวยความสะดวกในด้านการจัดการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว

4.2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

4.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การจัดการเรียนรู้และใช้สื่อประกอบการที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาขาดการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ในช่วงภาวะวิกฤต ไม่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลเพื่อนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เนื่องจากต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ไม่ได้สอนนักเรียนที่สถานศึกษาตามปกติ ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่สามารถใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ได้ ครูขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เป็นสื่อกลางทำให้การจัดการเรียนรู้ในช่วงภาวะวิกฤตไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ เอี่ยมครอง (2561, น. 86) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนขาดการวิเคราะห์สภาพผู้เรียนและจัดจำแนกกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ มีการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้น้อยจึงทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ไปตรงตามสภาพของผู้เรียน

4.2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่ได้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับภาวะวิกฤต ไม่ได้สำรวจความต้องการของชุมชน ทำให้ครูผู้สอนเกิดปัญหาในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครบตลอดหลักสูตรหรือไม่ตรงต่อหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวดี โพธิ์งาม (2559, น. 127) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน

ด้านหลักสูตรครุคิดว่าไม่ต้องดูหลักสูตรก็สอนได้จึงไม่จำเป็นต้องมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตร และไม่ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการจัดการหลักสูตร ไม่มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ

4.2.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การให้ครูมีการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญในการวัดผล ประเมินผลตามสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤต ไม่ได้จัดทำแนวทางระเบียบ แนวปฏิบัติการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตร ครูขาดความรู้และไม่ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล ประเมินผลก่อนนำไปใช้จริง และเครื่องมือไม่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้จริงในภาวะวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธยาน์ จนนต (2562, น. 109) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่างานวัดผลและประเมินผล ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูขาดความรู้ ความชำนาญในด้านการสร้างเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลการเรียน ให้ความรู้กับคณะครูในโรงเรียน ขาดการสร้างเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย ไม่มีการประเมินผลตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับแผน ขาดการนำผลการประเมินไปวางแผนพัฒนา ขาดการ กำกับ ติดตามผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข

4.2.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการบริหารงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) การใช้สื่อเทคโนโลยี ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนไม่ได้นำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต หรืออาจจะขาดความรู้ในการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดแคลนอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ สถานศึกษาไม่มีงบประมาณเพียงพอ ไม่มีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีของครูผู้สอน เพื่อนำผลการประเมินมาวางแผนการปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แววดา ชุ่มอ้อม (2562, น. 87) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในภาพรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญต่อการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีงบประมาณในการหาสื่อเทคโนโลยีรวมทั้งครูไม่มีความรู้ในการนำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนสอน อีกทั้งไม่มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกัน

4.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

4.3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรประชุมวางแผนทำความเข้าใจนโยบายการเปิดสถานศึกษาในภาวะวิกฤตของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมวิธีการจัดการเรียนรู้ มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมผู้ปกครองเพื่อสอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต และให้ครูศึกษาสภาพของผู้เรียนโดยใช้ Google Form นำข้อมูลไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวปฏิบัติของกระทรวง เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น On site, On Air, On Hand, Online และ On Demand ที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต โดยนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เช่น Line, Facebook, Google Classroom เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อครูผู้สอนพบเจอปัญหาการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต สถานศึกษาไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ สถานศึกษาไม่มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับภาวะวิกฤต ทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้และครบถ้วนตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ชิโรบล วรรณธนะ (2562, น. 113) เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ควรเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ จัดระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ บริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงนักเรียนเป็นหลัก มีการติดต่อประสานงานสร้างความเข้าใจ และมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

4.3.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมอบรมในด้านหลักสูตร โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต โดยคณะกรรมการร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง สภาพปัญหาจากภาวะวิกฤต จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต และส่งเสริมให้ครูเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยให้ครูผู้สอนแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ On Air, Online และ On Hand เพื่อรองรับกับปัญหาในกรณีเปิดเรียน On site ไม่ได้ โดยมีการติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่มีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมในการนำไปจัดการเรียนรู้ในภาวะวิกฤต ครูไม่มีความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษา ไม่ได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตร และไม่มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับภาวะวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แววดา ชุ่มอ้อม (2562, น. 89) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ควรมีการจัดประชุมกำหนดขั้นตอนและแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรของสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรของสถานศึกษา โดยมีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหลักสูตรมาให้ความรู้และมีการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับครู

4.3.3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรทำแนวปฏิบัติในการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกระทรวงและภาวะวิกฤต โดยส่งเสริมให้ครูจัดทำเครื่องมือวัดผล ประเมินผลด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อรองรับปัญหาในภาวะวิกฤต เช่น Google Form, ข้อสอบ On Hand เป็นต้น โดยมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลของการวัดผล ประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงเครื่องมือให้ตรงกับสภาพจริงในภาวะวิกฤตมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาไม่มีแนวทางการปฏิบัติในการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับภาวะวิกฤต ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถวัดผล ประเมินผลผู้เรียนในวิธีการปกติได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนทำให้ไม่สามารถวัดผล ประเมินผลผู้เรียนได้ตรงตามความรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนาถ ไชยวุฒิ (2562, น. 75 - 76) เรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดในภาคเหนือ พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 1) สร้างแรงบันดาลใจให้ครูเห็นความสำคัญในการวัดประเมินผล สนับสนุนให้มีการประเมินประสิทธิภาพของเครื่องมือเพื่อปรับปรุงเครื่องมือได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน 2) ส่งเสริมให้ครูมีการวางแผน การออกแบบ การวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน 3) มีการจัดประชุม อบรมขั้นตอนกระบวนการใช้เครื่องมือในการวัดผลประเมินผล เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ครูและสามารถวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) มีการดึงโลกออนไลน์มาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ

4.3.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาควรให้ครูเข้าอบรมด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตผ่านระบบ Online และให้ครูศึกษาปัญหาของผู้เรียนรายบุคคลที่เกิดจากภาวะวิกฤต นำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำสื่อเทคโนโลยี เช่น คลิปวิดีโอ, Discord, Google Classroom เป็นต้น โดยส่งเสริมให้

ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้สื่อเทคโนโลยีหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ โดยจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อนำผลการประเมินมาปรึกษา ปรับปรุงและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีให้มีความเหมาะสมกับภาวะวิกฤตมากยิ่งขึ้น โดยมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เมื่อเกิดปัญหาในภาวะวิกฤต ทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยครูไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยี ไม่มีงบประมาณเพียงพอต่อการซื้อหรือสร้างสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราวรรณ รินทรา (2562, น. 115) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษา ในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ มีความเข้าใจประเภทคุณสมบัติและวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนแต่ละชนิด สามารถผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมให้กับผู้เรียน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

5.1.1 การบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตในด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรทำความเข้าใจ พร้อมทั้งปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการประชุมวางแผน และกำหนดปฏิทินในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับภาวะวิกฤต ประสานความร่วมมือจากชุมชน และเครือข่ายทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน

5.1.2 การบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตในด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาจัดทำกรอบขององค์กรและสื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาในภาวะวิกฤต โดยมีการวางแผนและกำหนดการใช้งบประมาณที่ได้รับในการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจากต้นสังกัด

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤต ในขอบข่ายของการบริหารงานด้านการนิเทศ การศึกษาและด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาที่สามารถส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

5.2.2 ควรศึกษาการบริหารงานทั่วไปในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

6. เอกสารอ้างอิง

- จิราวรรณ รินทรา. (2562). *แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชิโรบล วรรณธนะ. (2562). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉยเหนือ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐยานันท์ จันต. (2562). *แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- เด่นนภา จัยตอนกลอย. (2559). การศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ผ่าน การรับรองคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปภาวดี โพธิ์งาม. (2559). แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปิยะนาถ ไชยวุฒิ. (2562). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดในภาคเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- แววตา ชุ่มอิม. (2562). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาทสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา, 136(57 ก), 49-53.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา, 127(45 ก), 1-3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19) ปีการศึกษา 2563. กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัคร อูระงาม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Daud, Y. (2018). Teaching and learning supervision, teachers' attitude towards classroom supervision and students' participation. *International Journal of Instruction*, 11(4), 513–526.
- George, I. N. (2017). Effective classroom management and student s' academic performance in secondary schools in Uyo Local Government Area of Akwa Ibom state. *Research in Pedagogy*, 7(1), 43–56.
- Grossman, P. (2009). Teaching practice: A cross-professional perspective. *Teachers College Record*, 111(9), 2055–2100.

**รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม
ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา**
**The Model of Kitchen Learning Resource Development with Participatory
Community in Ban Non-Khoi, Nong Phluang Subdistrict, Chakkarat District,
Nakhon Ratchasima Province**

บุษกร จันทะเวณูมาส¹ และสุวัชร ท้าสวน²
Bussakorn Chantewanumas and Suwaphat Thamsuan

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมและ 2) เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจากประชากรทั้งสิ้น 509 คน เลือกกับกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 227 คน โดยเป็นบุคคลในชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลได้นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์และองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยสถิติอ้างอิง พัฒนารูปแบบผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับ 0.60 ขึ้นไป จึงนำผลจากการประเมินร่างรูปแบบไปพัฒนารูปแบบให้เหมาะสม ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2 -test = 112.58 df = 74 p = 0.05240) นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) รวมทั้งค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 และ 0.98 ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินรูปแบบ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บริบทชุมชน มี 4 ด้าน 20 ข้อ องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 7 ด้าน 27 ข้อ กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมมี 6 กระบวนการ 17 ข้อ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 2 ปัจจัย 13 ข้อ รวมทั้งสิ้น 77 ข้อ ที่จะเป็นแนวคิดสำหรับนำไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนให้เกิดขึ้นจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครัวชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

¹สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Program in Information and Library Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

E-mail: bussakorn.c@nrru.ac.th

²สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Program in Information and Library Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

E-mail: Suwaphat.t@nrru.ac.th

Abstract

The purposes of the research were 1) to develop the model of kitchen learning resource with participatory community; and 2) to evaluate the development model. This research was quantitative, a questionnaire was used from a total population of 509 people, selected by a random sample of 227 people who could provide information in the community. The study has been analyzed by descriptive statistics. The correlation and corroborative components (CFA) have been analyzed with reference statistics. The model development and the draft assessment have been proved by 5 experts. The Index of Conformity (IOC) was at the level of 0.60 or higher. The results of the draft model assessment were used to develop a suitable model. For the learning resource development model, it was consistent with empirical data (X^2 -test = 112.58, df = 74, p = 0.05240, GFI = 0.98, AGFI = 0.98.) In terms of the model evaluation, there was 4 main components. The community context had 4 aspects and 20 items. The development elements had 7 sides, 27 items. For the development process, there were 6 processes, 17 items; and factors affecting development had 2 factors, 13 items, and a total of 77 items.

Keyword: Model of learning Resource Development, Community Kitchen, Learning Resource Development with Participatory Community

วันที่รับบทความ : 26 มิถุนายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 18 ตุลาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 11 พฤศจิกายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การส่งเสริมให้ชุมชนสามารถดำเนินการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, น.9) เพื่อสร้างเสริมความรู้ การเรียนรู้ ความใฝ่รู้ การศึกษาค้นคว้า วิจัย อันนำไปสู่สังคมความรู้ (Knowledge Society) และสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ดังที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เน้นยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยควรปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากบทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้น จึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการตนเอง พัฒนาประชาชนในพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เป็นคนที่มีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ฉบับปรับปรุงวันที่ 11 ตุลาคม 2561 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น เน้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างคุณค่า และจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2562, น. 20,23)

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในทุกระดับ ทำให้การขยายโอกาสในการเข้าถึงความรู้ของชุมชนเป็นไปได้โดยง่ายและแพร่ขยายผล ได้รวดเร็ว ตลอดจนเป็นแหล่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ จึงนับได้ว่าแหล่งเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นจะเป็นที่สะสมสารสนเทศ ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของบุคคลแห่งการเรียนรู้ ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง โดยจะเรียนรู้ได้อย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการ

ดังนั้น จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงมีผู้สนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาองค์ความรู้ที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในหลายกรณี จึงมีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบ 6 ประเด็นได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วม ผลกระทบของชุมชน ปัญหา/ความต้องการของชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงแนวทางพัฒนา การพัฒนารูปแบบ (กรกฎ แพทย์หลักฟ้า, พงษ์ ฤกษ์ศรี และสาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง, 2559 ; บุษบา ช่วยแสง, 2553 ; ทรงรัตน์ ศรีสารคาม, 2553 ; พยุง ใบแย้ม, 2558 ; วสันต์ จันทโรภาส, 2562 ; สุวิมล วรวิทย์พินิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560) โดยสรุปได้ว่าประเด็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการพัฒนารูปแบบก่อนที่จะนำแนวทางตามรูปแบบนั้นไปปฏิบัติจริงมีน้อยมาก ส่วนใหญ่นิยมศึกษาโดยเริ่มจากสภาพปัญหาแล้วหาแนวทางแก้ไขและปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจส่งผลกระทบต่อองค์ความรู้ในการปฏิบัติที่รอบด้านและยั่งยืน ทำให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนขาดแนวทางที่ต่อเนื่อง ดังนั้นหากอาศัยประเด็นการวิจัยหลายนุมุมมองมาเชื่อมโยง อาจส่งผลให้ชุมชนได้รับประโยชน์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนวรรณ์ บุญศรี (2552) พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าสาธารณะหนองตะแบก อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิพบว่า การที่ชาวบ้านผู้ร่วมพัฒนาได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน และได้เป็นวิทยากรด้านพืชและสมุนไพรให้กับนักเรียน ทำให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของป่าสาธารณะหนองตะแบก และภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ให้เกิดความต่อเนื่องจากโครงการบริการวิชาการ ภายใต้ชื่อ “ต่อยอดครัวชุมชนสู่เมนูบุญ” เมื่อปี 2562 จากนั้นชุมชนจึงมีความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ป่าสาธารณะ ประโยชน์ของบ้านโนนคอย ที่เป็นแหล่งอาหารหรือครัวชุมชน นำมาสู่การพัฒนาอาหารเมนูบุญ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของชุมชนแล้วก็ตาม แต่ชุมชนยังต้องการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทำให้คนในชุมชนร่วมกัน รักษาป่า ได้อาหาร ได้บุญ อีกทั้งเพื่อเป็นการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารและสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ภายในป่าให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไรให้เกิดความยั่งยืน ถือเป็นการอนุรักษ์มรดกของชุมชนให้คงอยู่ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงท่องเที่ยวต่อไปได้ ซึ่งยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องนี้ในบริบทของพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ควรเป็นอย่างไร ที่จะสามารถเป็นแหล่งอาหารหรือครัวของชุมชนได้ไปตลอด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม และประเมินผลรูปแบบ ซึ่งได้นำผลการศึกษาค้นคว้าสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา จากการวิจัยระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ในการพัฒนารูปแบบด้วย ทั้งนี้ผลที่ได้รับจากการวิจัย จะทำให้ทราบถึงรูปแบบแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งเป็นต้นแบบของการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ ความต้องการของชุมชน กระบวนการและปัจจัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน การพัฒนารูปแบบ และการมีส่วนร่วมของชุมชน มาเป็นฐานในการพัฒนางานวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

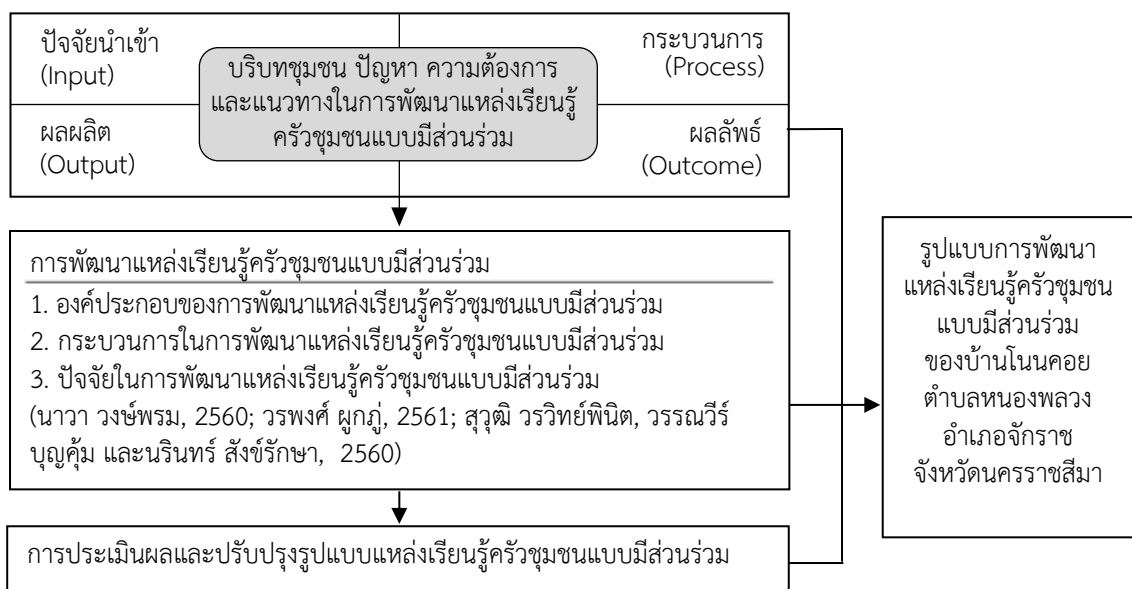
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับบริบทความต้องการของชุมชน องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 7 ด้าน กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 6 กระบวนการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 ปัจจัย นำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1.4.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้พัฒนาร่างรูปแบบและเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3-5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าชุมชน ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นใช้แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา และวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC)

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนบ้านโนนคอย หมู่ 10 ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยเลือกแบบเจาะจง

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเชิงระบบ ที่ต้องเริ่มจากกระบวนการในการนำข้อเสนอแนะ มาพัฒนาปรับปรุงก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย แสดงให้เห็นถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขอย่างเป็นระบบ (Galupa, Hartulari & Spataru, 2014) แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทความต้องการของชุมชน องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ครัวชุมชน กระบวนการ และปัจจัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีหน่วยวิเคราะห์ คือ ชุมชนบ้านโนนคอย หมู่ 10 ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา จึงมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ชาวบ้านในชุมชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยประชากรในการวิจัย คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนคอย จำนวน 509 คน (สง่า ฉลาดกลาง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 มกราคม 2563; องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง, 2562) เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 227 คน และมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ได้นำข้อมูลบริบทชุมชน ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน ชาวบ้านในชุมชนบ้านโนนคอย จำนวน 6 คน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมด้วย เพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นใหม่ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่า 0.67 ขึ้นไป พบว่า ตัวบ่งชี้ที่วิเคราะห์ได้ตามวิธีการเชิงระบบส่งผลต่อสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยตัวบ่อน 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต และ 4) ด้านผลลัพธ์

2.2 ระยะที่ 2 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ จึงมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านในชุมชนบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 227 คน ใช้การเลือกแบบบังเอิญ โดยเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ อายุ 18 ปี ขึ้นไป เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยหลักการ แนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นใหม่ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่ามีค่า 0.67 ขึ้นไป เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ตอน รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 58 ข้อ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอ้างอิงในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อพัฒนารูปแบบ

2.3 ระยะที่ 3 การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทต่อพื้นที่และสามารถประเมินสภาพจริงของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าชุมชน ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่เป็นตัวบ่งชี้แต่ละส่วนประกอบของร่างรูปแบบและวัตถุประสงค์ (IOC) จากนั้นวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อปรับปรุงและยืนยันรูปแบบ นำไปสู่การนำเสนอเป็นผลวิจัยต่อไป

3. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

3.1 รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สามารถสรุปผลการวิจัยตามรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

3.1.1 องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม หากพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน จะมีรายละเอียดผลการวิจัย สรุปดังนี้

3.1.1.1 ด้านการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความยั่งยืน มากที่สุด (ร้อยละ 75.8) รองลงมา คือ ควรมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 62.6) และน้อยที่สุด คือ ควรมีส่วนร่วมกับองค์กรภายในตำบลเพื่อร่วมกันทำงานแบบบูรณาการ แบบ บ-ว-ร และสนับสนุนสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน (คนในชุมชน) วัด (ตัวแทนพระภิกษุสงฆ์) โรงเรียน (คุณครูและนักเรียน) (ร้อยละ 62.6)

3.1.1.2 ด้านการส่งเสริมความรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมความรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้ชาวบ้านในชุมชนได้ มากที่สุด (ร้อยละ 65.2) รองลงมาคือ ควรสร้างการรับรู้และหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ร้อยละ 64.3) และควรมีการศึกษารูปแบบแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นที่ประสบผลสำเร็จเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ (ร้อยละ 63.9) และน้อยที่สุดคือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ตามอัตลักษณ์และศักยภาพของชุมชน (ร้อยละ 60.8)

3.1.1.3 ด้านการจัดการความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้ สำหรับการศึกษาเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากป้าครัวชุมชน แก่คนภายในและภายนอกชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 64.3) รองลงมาคือ ควรมีการจัดเก็บข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับป้าครัวชุมชนอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 63.4) และน้อยที่สุด คือ ควรมีการแสวงหาองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับป้าครัวชุมชน (ร้อยละ 62.6)

3.1.1.4 ด้านการบริหารการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรมีการวิเคราะห์ ประเมินสภาพทรัพยากรและการใช้ประโยชน์จากป้าครัวชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 67.0) รองลงมาคือ ควรมีการวางแผนการจัดการพื้นที่ในป่าสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 64.8) และควรมีแนวทางในการการอนุรักษ์ทรัพยากรในป่าอย่างรู้คุณค่าเพื่อให้เกิดผลผลิตจากป่าและเป็นแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 66.1) และน้อยที่สุดคือ ควรเปิดโอกาสให้คนจากชุมชนภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์จากป้าครัวชุมชนด้วย (ร้อยละ 52.9)

3.1.1.5 ด้านการสร้างอันลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรหาจุดเด่นของชุมชนที่หลากหลายเพื่อนำมาสร้างอันลักษณ์ภายในแหล่งเรียนรู้ มากที่สุด (ร้อยละ 66.5) รองลงมาคือ ควรพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารและสมุนไพรจากป้าครัวชุมชน (ร้อยละ 65.2) และน้อยที่สุดคือ ควรดึงดูดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาช่วยสร้างอันลักษณ์ใหม่ให้ชุมชน (ร้อยละ 63.9)

3.1.1.6 ด้านการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการถ่ายทอดตำราอาหารหรือสมุนไพรดั้งเดิมของชุมชนแก่ลูกหลานได้ตระหนักถึงคุณค่า มากที่สุด (ร้อยละ 68.3) รองลงมาคือ ควรมีกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสมุนไพรจากป้าครัวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและวัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 67.0) และควรมีการส่งเสริมอาหารพื้นบ้านที่นำผลผลิตจากป่า เป็นเมนูบุญที่ใช้ในพิธีทำบุญต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและคงวิถีวัฒนธรรมของชุมชน (ร้อยละ 67.0)

3.1.1.7 ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการจัดการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในให้เหมาะสม เช่น ทางเดิน ป้ายบอกทาง ชุดความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ มากที่สุด (ร้อยละ 72.2) และควรออกแบบสภาพแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และอนุรักษ์พืชพันธุ์ภายในป้าครัวชุมชนให้ยั่งยืน (ร้อยละ 71.8)

3.1.2 กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม พบ 6 กระบวนการ มีรายละเอียดผลการวิจัย สรุปดังนี้

3.1.2.1 ด้านกระบวนการสำรวจแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนร่วมสำรวจองค์ความรู้และความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 64.3) รองลงมาคือ ชุมชนร่วมระดมความคิด ตัดสินใจเลือกประเด็นและขอบเขตของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 63.9)

3.1.2.2 ด้านกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนร่วมกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 65.6) รองลงมาคือ ชุมชนควรร่วมกันพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน และชุมชนร่วมกันระดมสมอง วางแผนกิจกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 65.2)

3.1.2.3 ด้านกระบวนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและทะเบียนแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 65.6) รองลงมาคือ ชุมชนร่วมสร้างชุดความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 65.2) และน้อยที่สุด คือ ชุมชนร่วมกันจัดทำ ขยายฐาน ข้อมูลสารสนเทศของแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 63.9)

3.1.2.4 ด้านกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนอย่างต่อเนื่องให้มีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน มากที่สุด (ร้อยละ 67.8) รองลงมาคือ ชุมชนได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรของคนทั้งในและนอกชุมชน (ร้อยละ 66.5) และน้อยที่สุด คือ ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน (ร้อยละ 65.6)

3.1.2.5 ด้านกระบวนการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และสรุป ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนควรมีการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน มากที่สุด (ร้อยละ 67.4) รองลงมาคือ ชุมชนควรมีการนำผลการประเมินมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน (ร้อยละ 65.2)

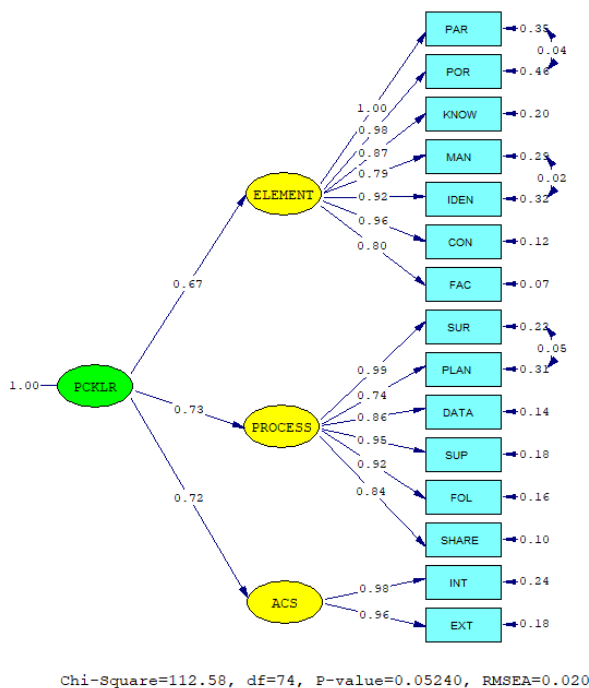
3.1.2.6 ด้านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนอย่างต่อเนื่อง มากที่สุด (ร้อยละ 67.0) รองลงมาคือ ชุมชนควรเข้าใจและยอมรับมุมมองที่แตกต่างจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ (ร้อยละ 65.2)

3.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดผลการวิจัย สรุปดังนี้

3.1.3.1 ปัจจัยภายในชุมชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการรับรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มากที่สุด (ร้อยละ 68.7) รองลงมาคือ การมีทรัพยากรท้องถิ่นและมรดกทางภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า และน้อยที่สุด คือ มีวัฒนธรรมองค์กรที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 67.0)

3.1.3.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอก ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากปอย่างถูกกติกาและร่วมกันอนุรักษ์ และปัจจัยเกี่ยวกับมีแหล่งทุนหรือแหล่งงบประมาณภายนอกมาสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในมิติอื่น ๆ ด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 69.6) เท่ากัน รองลงมาคือ ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภายนอกในการมาศึกษาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 68.7) และน้อยที่สุด คือ นโยบายภาครัฐ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่แปรผัน (ร้อยละ 66.5)

จากนั้น มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อย เพื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ แล้วนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันจากตัวแปร สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโครงสร้างเชิงเส้นตัวแปรรวม ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโครงสร้างเชิงเส้นตัวแปรรวม

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของรูปแบบ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ELEMENT) กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PROCESS) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม (FACTOR) พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) มีค่าเท่ากับ $X^2\text{-test} = 112.58$ $df = 74$ $p = 0.05240$ นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) รวมทั้งค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 และ 0.98 ตามลำดับ (เข้าใกล้ 1) แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ผลประเมินรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา มีการประเมินผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยทำให้ได้รูปแบบ จึงขอเสนอองค์ประกอบของรูปแบบ 4 ส่วน ได้แก่ ชื่อรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการพัฒนารูปแบบ และองค์ประกอบของรูปแบบ มีรายละเอียดตามคำอธิบายตัวแบบดังนี้

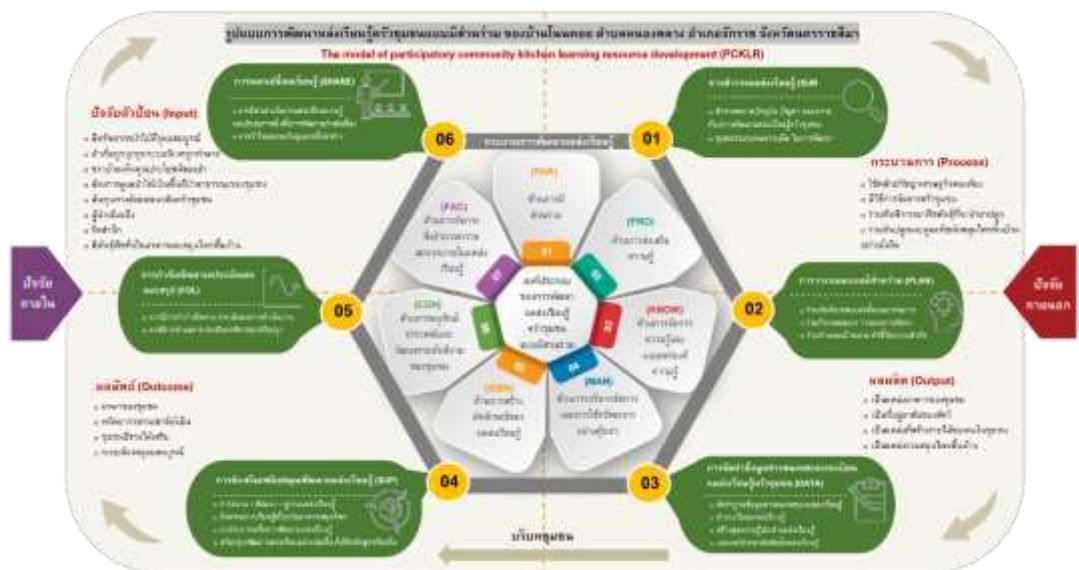
3.2.1 ชื่อรูปแบบ: การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

3.2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการนำรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ไปใช้งานจริง หรือไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนที่ใกล้เคียงกัน ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ป่าสาธารณประโยชน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารและสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อการ

อนุรักษ์และสร้างที่ยั่งยืนทางทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานหรือยุทธศาสตร์ เพื่อการส่งเสริมหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

3.2.3 กระบวนการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1-2 มาพัฒนารูปแบบตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ ครัวชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าชุมชน ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนบ้านโนนคอย เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ให้มีความเหมาะสมและความสมบูรณ์ เป็นรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่จะเป็นตัวแบบให้ชุมชนบ้านโนนคอยนำไปใช้พัฒนาพื้นที่ป่าสาธิตประโยชน์ต่อไป

3.2.4 ส่วนประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) บริบทชุมชน มี 4 ด้าน 20 ข้อ ในองค์ประกอบย่อยด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ทุกข้อมีผลการประเมินค่า IOC อยู่ในระดับ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ (0.80-1.0) 2) องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 7 ด้าน 27 ข้อ ทุกข้อมีผลการประเมินค่า IOC อยู่ในระดับ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ (0.67 – 1.0) 3) กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 6 กระบวนการ 17 ข้อ ทุกข้อมีผลการประเมินค่า IOC อยู่ในระดับ 1.0 ขึ้นไป และ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มี 2 ปัจจัย 13 ข้อ ทุกข้อมีผลการประเมินค่า IOC อยู่ในระดับ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ (0.80-1.0) ดังนั้นจึงรวมทั้งสิ้น 77 ข้อ ที่จะแนวคิดสำหรับนำไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนให้เกิดขึ้นจริง โดยมีรายละเอียดของแต่ละส่วนภายในรูปแบบ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอยตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา (PCKLR Model)

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล เป็นดังนี้

4.1 รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม

จากผลการวิจัย ที่สะท้อนให้เห็นส่วนประกอบของรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 4 ส่วน และพบตัวบ่งชี้ที่เป็นประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย บริบทชุมชนที่สะท้อนจากสภาพปัญหาและความต้องการ องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่มีต้นทุนทางทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรพื้นบ้าน จำนวน 220 ไร่ มีความผูกพันกับป่าแห่งนี้มายาวนานกว่า 65 ปี มีต้นทุนทางสังคมหรือปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดครัวชุมชน ทั้งในด้านพื้นที่ป่าจำนวนมาก มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง จิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชน มีวิธีการจัดการป่าอย่างชัดเจน ทำให้เกิดผลผลิตทั้งเป็นแหล่งอาหารของชุมชน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ เป็นแหล่งที่สร้างรายได้ของคนในชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาคือเป็นมรดกของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน แต่กำลังประสบปัญหาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้จากรายละเอียดสรุปผลการวิจัย สะท้อนข้อมูลในภาพรวมได้ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Willer (1986, p. 15) ที่กล่าวว่ารูปแบบที่ดีควรพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สร้างความก้าวหน้า และสร้างแบบอย่างที่ดี ซึ่งป่าครัวชุมชนนี้ ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง (นิคม ชมพูลง, 2550, น.8) แต่หากพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตามองค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และตัวบ่งชี้ที่สรุปได้จากผลการวิจัย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/และแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ต้องการสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง, 2563) ทั้งนี้จากผลการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรพงศ์ ผูกู (2561) ได้นำเสนอ องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนประกอบที่จะช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจบริบทของชุมชน ในการจัดการพื้นที่ป่าครัวชุมชน และเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แนวคิดของชุมชนที่ต้องการพัฒนาป่าที่มีอยู่เดิม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนนั้น จึงเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการความร่วมมือชุมชนเกื้อกูล เพิ่มพูนน้ำใจ สร้างวิถีไทยสามัคคีของกรมการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2559) ที่ระบุว่า ครัวชุมชน หมายถึง คนในชุมชน/หมู่บ้าน ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ในพื้นที่ของตนเอง นำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนกันในชุมชน/หมู่บ้าน หรือร่วมกันปลูก ดูแลรักษา พืชผักสวนครัวรั้วกินได้ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และสามารถเก็บนำไปประกอบอาหารได้

อาจกล่าวได้ว่า กลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมนี้ ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ ต้องอาศัยกระบวนการ ควรเริ่มตั้งแต่การสำรวจ แหล่งเรียนรู้ที่จะพัฒนาพื้นที่ ทำการวางแผนแบบมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อจัดทำทะเบียนรายการข้อมูลสารสนเทศหรือชุดความรู้ของแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชน ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนจากหน่วยงานที่บูรณาการความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จากนั้นควรมีการกำกับ/ติดตาม ประเมินผล/สรุปการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการพัฒนาแล้วควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อเก็บองค์ความรู้ในการดำเนินงานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในพื้นที่ชุมชนบ้านโนนคอยเอง หรือพื้นที่บริบทใกล้เคียงที่มีความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้จากป่าสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีความจำเป็นที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก รวมทั้งสิ้น 13 ตัวบ่งชี้ สะท้อนให้เห็นว่าในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น ควรพิจารณาถึงปัจจัยรอบด้าน โดยเริ่มจากการใช้ศักยภาพของชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กาญจนา คัมทรัพย์ (2558) ที่ศึกษาการจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี พบ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน ที่เป็นปัจจัยภายใน คือ มีทุนทางสังคม ความพอเพียง มีความเอื้ออาทร มีจารีตประเพณีของการจัดการทรัพยากรส่วนรวมได้อย่างเข้มแข็ง มีความไว้วางใจ เชื่อใจซึ่งกันและกัน บทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน เข้มแข็ง และปัจจัยภายนอก คือ การมีเครือข่ายความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ในการสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ความรู้ และฝึกอบรม

4.2 ผลประเมินรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม

จากผลสรุปการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา พบผลประเมินรูปแบบ มี 4 ส่วน ได้แก่ บริบทชุมชน องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม และปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งสิ้น 77 ข้อ นั้น เป็นรูปแบบที่นำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปศึกษาหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน โดยอาศัยแนวทางจากแนวคิดและผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่ยังพบการศึกษาวิจัยที่พัฒนาปสาธาณประโยชน์เป็นแหล่งเรียนรู้ น้อย จึงเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการป่าชุมชน ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 5 คน ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของรูปแบบ ผลการประเมินตัวบ่งชี้ในภาพรวม สะท้อนให้เห็นว่า การจัดแหล่งเรียนรู้จะต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การจัดแหล่งเรียนรู้สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ สอดคล้องกับ มาลี ไชยเสนา (2554, น. 264) ได้กล่าวว่า รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้สามารถจัดได้เป็น 4 รูปแบบ คือ แหล่งเรียนรู้ที่พัฒนามาจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน แหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านที่จัดขึ้นโดยวัด แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นในสถานที่สาธารณะหรือที่ที่ประชาชนบริจาคร ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมของบ้านโนนคอย จึงเป็นรูปแบบแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะ ที่ผู้นำชุมชนได้ยื่นขอหนังสือแสดงสิทธิในการขอใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตราชพัสดุหรือเขตสาธารณประโยชน์ไว้ ที่พิจารณาจากสภาพบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชน กระบวนการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องผลการวิจัยของ มนวรรณ์ บุญศรี (2552) ที่ศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าสาธารณะหนองตะแบก อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่า การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาป่าสาธารณะหนองตะแบกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้ได้แหล่งเรียนรู้ สวนพฤกษศาสตร์สมุนไพรรท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เป็นไปตามความต้องการของผู้ร่วมพัฒนา เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจระบบนิเวศป่าไม้ พืชพันธุ์และสมุนไพรรท้องถิ่น มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเข้าใจวิธีการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ พบผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม นี้สามารถนำไปใช้งานจริงหรือไปปรับประยุกต์ต่อยอดให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา หรือพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบท หรือความต้องการใกล้เคียงกัน นอกจากนี้อาจจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานหรือยุทธศาสตร์ เพื่อการส่งเสริมหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการที่เป็นบริบทชุมชน รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

5.1.1 เชิงวิชาการ ควรนำรูปแบบพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วมนี้ไปประยุกต์ใช้จริงกับบ้านโนนคอย ตำบลหนองพลวง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขและขยายผลไปยังพื้นที่ชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และควรมีการส่งเสริมการรวบรวมองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นด้านอาหารและสมุนไพรพื้นบ้าน

5.1.2 เชิงสาธารณะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบูรณาการร่วมกับชุมชนในการพัฒนาปสาธาณประโยชน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงการท่องเที่ยวด้านอาหารและสมุนไพรพื้นบ้านได้ รวมถึงการส่งเสริมรายได้ของคนในชุมชนจาก

การอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน อีกทั้งสามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นี้ เพื่อเป็นแหล่งอาหารและสร้างความยั่งยืนทางอาหารได้

5.1.3 เจริญนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานหรือดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ เพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรมีการพัฒนาโจทย์วิจัยที่นำข้อมูลความคาดหวังของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ไปศึกษาต่อยอดเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการแหล่งเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

5.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรายด้านตามกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ครัวชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ทราบ ถึงองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ช่วยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และขยายผลไปยังชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง

5.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อประเมินผลด้านความยั่งยืนของชุมชน

5.2.4 ควรมีการวิจัยผลกระทบของครัวชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านโนนคอย และกระบวนการพัฒนาครัว ชุมชนที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

6. เอกสารอ้างอิง

- กรกฎ แพทย์หลักฟ้า, พงษ์ ศุภเศรษฐศิริ และสาธิต ทิมวัฒนบรรเทง. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(2), น.7-18.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *โครงการความร่วมมือชุมชนเกื้อกูล เพิ่มพูนน้ำใจ สร้างวิถีไทยสามัคคี*. <http://www.phraelocal.go.th/uploader/003/2559/vt1007-3.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจนา คุ่มทรัพย์. (2558). การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการเกษตรราชภัฏ*, 14(1), น.31-36.
- ทรงรัตน์ ศรีสารคาม. (2553). การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนและชุมชนบ้านเม่นใหญ่ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นาวา วงษ์พรม. (2560). *แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- นิคม ชมพูลง. (2550). *แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- บุษบา ช่วยแสง. (2553). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองอ้นน้อย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุตรธานี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- พยุ่ง ใบแย้ม. (2558). *การพัฒนาแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- มนวรรณ บุญศรี. (2552). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าสาธารณะหนองตะแบก อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มาลี ไชยเสนา. (2554). *ห้องสมุดและสังคมการเรียนรู้*. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2561). *องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้*. <https://www.randdcreation.com>
- วสันต์ จันทโรภาส. (2562). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน*. *วารสารสังคมวิชาการ*, 12(1), 40.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. <https://www.nstda.or.th/th/publication/11247-national-economic-social-development-plan-12>

- สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). ยุทธศาสตร์ใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579). <http://www.plan.cmru.ac.th/documents/nation/01007.pdf>
- สุวุฒิ วรวิทย์พินิต, วรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถี เมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1657-1659.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง. (2562). จำนวนประชากร และพื้นที่ตำบลหนองพลวง. http://www.nongphluang.go.th/index.php?op=dynamiccontent_detail&dynamiccontent_id=92988&id=12704
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง. (2563). รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. <http://www.nongphluang.go.th/files/dynamiccontent/file-217761-1619075943756042112.pdf>
- Galupa, A., Hartulari, C., & Spataru, S. (2014). The environment pollution in terms of system theory and multicriterial decision. *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research*. 48(4), 175-189. https://www.researchgate.net/publication/285612848_The_environment_pollution_in_terms_of_system_theory_and_multicriterial_decisions
- Willer, D. (1986). *Scientific sociology: Theory and method*. Englewood Clitt, N.J.: Prentice-Hall.

**การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา
จังหวัดนครปฐมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว**
**The Holistic Development Strategy for Improving Local Food Quality of
Talat Jinda Subdistrict, Nakhon Pathom Province
To Add Value for Tourism**

ชนิษฐา ใจเป็ง¹ และ โชติมา ดีพลพันธ์²
Chanistha Jaipeng¹ and Chotima Deeponpun²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) นำเสนอแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาอาหารท้องถิ่น, พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรค การสังเคราะห์ข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่สำคัญในการพัฒนา แบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว 1) ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนในชุมชนตำบลตลาดจินดาได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมให้คนรุ่นใหม่ 3) จัดกิจกรรมในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นของคนในชุมชนตำบลตลาดจินดาให้คนภายนอกชุมชนและชุมชนอื่นๆ และ 4) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนขั้นตอน และวิธีการปรุงอาหารที่เป็นชนิดเดียวกัน ในขณะที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น รวมถึงการออกแบบตราสินค้ารวมถึงบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับขนมหมຽม ซึ่งเป็นขนมสูตรโบราณที่ปัจจุบันเกือบสูญหาย จัดทำขึ้นเฉพาะในเทศกาลและประเพณีสำคัญเท่านั้น และไม่สามารถหารับประทานได้ทั่วไป จึงได้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ขึ้นใหม่ โดยเป็นบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่ได้รับการพัฒนาทั้งในด้านขนาดของบรรจุภัณฑ์ รูปทรง สดสวย ฉากแสดงรายละเอียดสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงามและความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนาแบบองค์รวม คุณภาพอาหารท้องถิ่น ตำบลตลาดจินดา

¹ สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Tourism and Hospitality Management at Multidisciplinary College, Christian University
E-mail: peeup@hotmail.com

² สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Tourism and Hospitality Management at Multidisciplinary College, Christian University
E-mail: psychotima199@gmail.com

Abstract

This research has primarily aimed 1) to propose a holistic development approach enhancing the quality of local food in Talat Jinda with increasing tourism value; and 2) to perform the local food development, packaging brand in Talat Jinda subdistrict. The participatory operational research was used. The data collection was used by survey, in-depth interviews, and group conversation. The data have been analyzed by using SWOT analysis, data synthesis, and content analysis. The results revealed that the important approach enhanced the holistic development and the quality of local food in Talat Jinda subdistrict. It could increase tourism value including 1) activities should be organized and allowed people in Talat Jinda community to participate in the local food conservation, 2) workshops should organize the traditional local food for the younger generation, 3) activities should disseminate information on the local cuisine both people in Talat Jinda community and other people outside the community, and 4) activities should exchange procedures and methods of cooking of the similar type. Meanwhile, the community wanted to develop and conserve local food, including brand design and packaging to add value the dessert (Rhoom), an ancient recipe which was almost rare item. It has been only prepared in auspicious festival and tradition. Therefore, the packaging and branding have been redesigned. They have been developed in terms of pattern, color, shape, and label.

Key words: Holistic Development, Quality of local food, Talat Jinda Subdistrict

วันที่รับบทความ : 18 กรกฎาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 13 กันยายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 17 ตุลาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“อาหาร” กล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว ซึ่งในอดีตนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกรับประทานอาหารที่คุ้นเคยและปลอดภัย แต่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมักจะมองหาอาหารท้องถิ่นที่มีความแปลกใหม่ในแหล่งท่องเที่ยวที่ไป โดยถือว่าอาหารท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในการท่องเที่ยว (เรณูมาศ กุลละศิริมา และคณะ, 2561) อาหารไทยถือเป็นรู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อาหารไทยสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินรวมทั้งถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่การเลือกสรรวัตถุดิบเครื่องปรุงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ไปจนถึงขั้นตอนการปรุง การจัดวาง และการตกแต่ง ด้วยภูมิปัญญาอันเฉลียวฉลาดของคนไทยในการสร้างสรรค์อาหารเมนูต่าง ๆ นั้น ทำให้อาหารไทยเป็นศิลปะที่มีความงดงาม ตั้งแต่สีสันทันไปจนถึงรสชาติที่อร่อยถูกลิ้น

นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของไทยมีความสอดคล้องกับการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภายใต้แนวทางการพัฒนามาตามนโยบายประเทศไทย 4.0 รวมถึง (ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งมีเป้าหมายการท่องเที่ยวไทยให้เป็นการท่องเที่ยวคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมและบริการที่มีศักยภาพอื่น โดยการส่งเสริมการพัฒนานักกิจกรรม สินค้า และบริการ การท่องเที่ยวมูลค่าเพิ่มสูง สนับสนุนให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ และวัฒนธรรม รวมถึงวิธีการดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ และนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสินค้าและบริการสำหรับการท่องเที่ยวคุณภาพสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

อาหารท้องถิ่นในชุมชนตลาดจินดาในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องด้วยกรรมวิธีการทำ วิธีการผลิต รวมถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่หยุดนิ่ง เกิดโอกาสใหม่ ความเสี่ยงใหม่ ความท้าทายใหม่ และความเป็นไปได้ใหม่มากมายที่ทำให้วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่นแต่ดั้งเดิมกำลังถูกวัฒนธรรมต่างประเทศแย่งชิงพื้นที่ กล่าวได้ว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนตลาดจินดาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากสภาพสังคมวัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น จากในอดีตที่เคยรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวในบ้าน โดยเฉพาะอาหารมื้อเช้าและมื้อเย็น แต่ด้วยวิถีชีวิตที่เร่งรีบในปัจจุบัน ก็เปลี่ยนเป็นการเลือกรับประทานอาหารนอกบ้าน รับประทานอาหารจานด่วน ต่างคนต่างรับประทาน และเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปกันมากขึ้น เพราะปัจจัยหลักเนื่องจากความสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งอีกหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนในชุมชน คือ สื่อโฆษณา สื่อออนไลน์ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิต และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ อาหารสำเร็จรูปจึงเป็นสินค้าหนึ่งที่เป็นที่ต้องการและหาซื้อได้ง่ายโดยผ่านสื่อโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต การใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ รวมถึงช่องทางซื้อขายออนไลน์ และเนื่องจากสภาพแวดล้อม บริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งวัตถุดิบของอาหารท้องถิ่นลดลง บางอย่างขาดแคลนหรือสูญหายไป อีกทั้งพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ในปัจจุบันกลายเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ส่งผลให้พืชผักท้องถิ่นและวัตถุดิบลดลง ต้องหาซื้อจากแหล่งอื่น ๆ ในราคาแพง ในขณะที่เครื่องปรุง พริกแกง ชนิดต่าง ๆ สามารถหาซื้อได้จากตลาดสด ซูเปอร์มาร์เก็ต และแพลตฟอร์มออนไลน์ ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปหาซื้อวัตถุดิบให้ยุ่งยาก อีกทั้งไม่ต้องเสียเวลาไปเลือกพริกแกงแบบสมัยก่อน ๆ ส่งผลให้อาหารท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปหายไป รวมถึงรสชาติแตกต่างไปจากเดิม จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว ซึ่งใช้การต่อยอดอาหารดั้งเดิมเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น เพิ่มมูลค่าด้วยการประยุกต์บรรจุภัณฑ์ของอาหาร ตราสินค้า และพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอาหารไว้ให้ยั่งยืนสืบไป

1.2 วิจัยประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว

1.2.2 เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาอาหารท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลตลาดจินดา ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน/กลุ่มอาชีพ ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านวิธีการดำเนินงาน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

1.3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 12 เดือน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลตลาดจินดา ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน/กลุ่มอาชีพ จำนวน 20 คน ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 10 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ เยาวชนในชุมชน มักคุเทศก์น้อย จำนวน 9 คน รวมจำนวน 50 คน โดยทำการเลือกแบบเจาะจง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต และแนวทางการสนทนากลุ่ม ที่มีโครงสร้างแน่นอน มีข้อคำถามกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิด ศึกษา เทคนิคการสร้างเครื่องมือตามหลักวิธีวิทยา ทำร่างเครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบคุณภาพทำการตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามตัวแปร (IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาวิเคราะห์แล้วหาค่าเฉลี่ยและเทียบเกณฑ์ ซึ่งได้ค่า IOC เท่ากับ 0.98 และหลังจากที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำแบบสัมภาษณ์ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลตลาดจินดา ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช ซึ่งได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.96 ซึ่งถือได้ว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลตลาดจินดาจำนวน 50 คน จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ทั้งนี้การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล ทำการจดบันทึกแบบสำรวจ แบบบันทึกการสังเกต และบันทึกเทป (ถ้าจำเป็น) จากผู้ให้ข้อมูล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลตลาดจินดา

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การพัฒนาแบบองค์รวม การพัฒนาอย่างยั่งยืน การสร้างตราสินค้าและการบรรจุภัณฑ์ การสร้างมูลค่า รวมถึงอาหารพื้นถิ่น และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต และแนวทางการสนทนากลุ่ม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธีการดังนี้ 4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ นำมาแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูล ตามโครงสร้างเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ และนำมาพรรณนาความบรรยาย สรุปอย่างเป็นระบบ 4.2 ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดทำ SWOT รวมถึงข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ นำมาแยกแยะเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูล และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

3. สรุปผลการวิจัย

ชุมชนตำบลตลาดจินดา เป็นชุมชนหนึ่งในอำเภอสามพรานที่มีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีลักษณะที่จับต้องได้ และอัตลักษณ์ชุมชนที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี วิถีชีวิต และอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชนชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชน เกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร

แนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว

แนวทางในการอนุรักษ์/สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารในชุมชนตำบลตลาดจินดานั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า 1) ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนในชุมชนตำบลตลาดจินดาได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมให้คนรุ่นใหม่ 3) จัดกิจกรรมในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นของคนในชุมชนตำบลตลาดจินดาให้คนภายนอก

ชุมชนและชุมชนอื่นๆ 4) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนขั้นตอนและวิธีการปรุงอาหารที่เป็นชนิดเดียวกัน เนื่องจาก 3 ชาติพันธุ์ ในตำบลตลาดจินดา ได้แก่ ไทยทรงดำ ไทย (ไทยจีน) และมอญ-รามัญ ล้วนมีอาหารท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าและมีวัฒนธรรมอาหารที่ล้วนมีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะ เกิดจากความสามารถของคนในชุมชนแต่ละชาติพันธุ์ที่ปรับตัวและดัดแปลงธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว จนเกิดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติความสามารถในการเข้าถึงวัตถุดิบและทรัพยากรอาหาร ภูมิปัญญาการผลิต ฯลฯ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเชื่อมโยงกัน บ่งบอกความชาญฉลาดของมนุษย์ทั้งเชิงความคิดสร้างสรรค์ การประยุกต์และปรับใช้ เป็นประสบการณ์ของชุมชนผ่านการขัดเกลาสั่งสมสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนเป็นวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น สะท้อนบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิต บริบทสังคม ภูมิปัญญา ปรากฏให้เห็นเป็นเรื่องราวการกินอยู่ ความเชื่อเรื่องอาหาร พฤติกรรมการบริโภค ตลอดจนสุขภาพของคนในชุมชนตำบลตลาดจินดา อีกทั้งปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นับเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกประเภทหนึ่งที่มีความสนใจจากนานาประเทศ แหล่งท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวนมากต่างใช้อาหารท้องถิ่นเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากอาหารท้องถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์และมีการสืบทอดต่อกันมา และอาหารท้องถิ่นยังมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติทำให้เกิดการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย จากความนิยมในปัจจุบันทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นการช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

การพัฒนาอาหารท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา

ผลการวิจัยพบว่า อาหารท้องถิ่นในตำบลตลาดจินดามีอยู่หลากหลายเมนูที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รวมถึงพัฒนาให้เข้ากับยุคและสมัย ในปัจจุบันนี้ทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน เนื่องจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในตำบลตลาดจินดา ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอาหารท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า ทั้งมีวัฒนธรรมทางด้านอาหารที่ล้วนมีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งล้วนเกิดจากความสามารถของคนในชุมชนตลาดจินดาแต่ละชาติพันธุ์ที่ปรับตัว และยังสามารถดัดแปลงธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว จนเกิดการใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

จากผลการประเมิน จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรค (SWOT) การพัฒนาอาหารท้องถิ่น การบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตรา เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาด้วยกัน ได้แนวทางดังนี้

1. แนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนารายการอาหารเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นสำหรับชุมชนตำบลตลาดจินดา จากการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

1.1 มีการจัดโครงการ/กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล การศึกษาออกโรงเรียน ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อประชาสัมพันธ์แนะนำรายการอาหารท้องถิ่นให้ผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารท้องถิ่นในชุมชน

1.2 มีการจัดโครงการ/กิจกรรมเชิงปฏิบัติการสำหรับคนในชุมชน ผู้ประกอบการเพื่อให้มีความรู้และทักษะในการคัดสรรวัตถุดิบท้องถิ่น และเครื่องปรุงที่มีคุณภาพ อีกทั้งทักษะการออกแบบตกแต่งอาหาร/การจัดจาน การใช้วัตถุดิบและเครื่องปรุงในการสร้างสีสันให้อาหารท้องถิ่นให้น่ารับประทาน

1.3 เผยแพร่ตำรับอาหารท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับแก่คนโดยทั่วไปผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ หรือมีการเปิดหลักสูตรอบรมตำรับอาหารท้องถิ่นให้ผู้สนใจทั่วไปและนักท่องเที่ยว

1.4 จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านอาหารท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับ เทคนิคการประกอบอาหารเฉพาะถิ่น เทคนิคการจัดเตรียมวัตถุดิบโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิคการใช้เครื่องเทศหรือสมุนไพรในการสร้างกลิ่น

1.5 จัดกิจกรรมการแข่งขันทำอาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับนักเรียน นักศึกษา และระดับชุมชน

2. แนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมในการทำแผนพัฒนาอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลตลาดจินดาจากการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

2.1 จัดตั้งคณะทำงานโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นักวิชาการ และสถาบันการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาหารท้องถิ่นโดยเฉพาะ

2.2 จัดกิจกรรมศึกษาดูงานการพัฒนารายการอาหารท้องถิ่น การควบคุมคุณภาพอาหารท้องถิ่น การประกอบธุรกิจร้านอาหารท้องถิ่น และการสาธิตประกอบอาหารท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2.3 จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลทั่วไปที่สนใจอาหารท้องถิ่นในตำบลตลาดจินดา

2.4 จัดประชุม/อบรมเชิงปฏิบัติการให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูและพัฒนาอาหารถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมอาหารท้องถิ่น

3. แนวทางในการพัฒนาการบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราและเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นชุมชนตำบลตลาดจินดา

3.1 กำหนดแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น บรรจุภัณฑ์อาหารท้องถิ่น ตรารับรอง และตราสินค้าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา

3.2 กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในตำบลตลาดจินดาแต่ละประเภท อาทิ วัสดุที่ใช้ สี การแสดงรายละเอียดวัน/เดือน/ปีที่ผลิต/วันหมดอายุ ผู้ผลิตวัสดุที่ใช้ และสี เป็นต้น

3.3 ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพอาหารท้องถิ่นที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด

3.4 จัดการแสดงสินค้าอาหารท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นอาหารท้องถิ่นที่ใช้บรรจุภัณฑ์ ในเทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ

3.5 สนับสนุนและส่งเสริมผู้ประกอบการให้ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่น

3.6 ประชาสัมพันธ์เรื่องตราสินค้า ตรารับรองสินค้าให้ผู้บริโภค และนักท่องเที่ยวได้รับรู้ อีกทั้งแนะนำอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาเพื่อให้ผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวได้รับรู้และเป็นทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ

3.7 พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบสวยงามเพื่อเพิ่มคุณค่าอาหารท้องถิ่นประเภทอาหารว่างและขนมหวานของตำบลตลาดจินดา

จากมติในที่ประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่างต้องการให้มีการสืบทอด เผยแพร่ อนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมถึงพัฒนาการบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราและเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นชุมชนตำบลตลาดจินดา ให้กับขนมหมຽม ซึ่งปัจจุบันหากินได้ยากและเหลือเพียงครอบครัวเดียวที่สามารถทำขนมหมຽมได้ ซึ่งเป็นสูตรโบราณที่ทำขึ้นเฉพาะในเทศกาลและประเพณีสำคัญเท่านั้น

ขนมหมຽมสูตรโบราณ ของตำบลตลาดจินดานั้นเป็นสูตรที่มีที่มาจากเพชรบุรีซึ่งปัจจุบันแทบหากินไม่ได้แล้ว วัตถุดิบที่ใช้ ได้แก่ 1) ถั่ว ซึ่งต้องนำถั่วมาคั่วเองแล้วใช้ครกตำให้แหลกพอประมาณแต่ไม่ละเอียด 2) พักเชื่อม ต้องเชื่อมตามแบบฉบับของคนเพชรบุรีเท่านั้น เพราะเชื่อมแบบแห้ง ไม่มีน้ำเชื่อมเหนียวเหนอะหนะ 3) มะพร้าวขูด 4) หมูน้ำมัน ทำจากการนำมันหมูไปต้มแล้วนำมันหมูมาหั่นรูปทรงลูกเต๋าโดยต้องมีขนาดเล็กมาก ๆ 5) น้ำตาลทราย ถ้าจะให้ความหอมต้องนำตาลทรายแดงแต่หากไม่สามารถหาได้ใช้น้ำตาลทรายขาวได้ และ 6) ไข่เป็ด

โดยมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าของขนมหมຽมขึ้นใหม่จากเดิม เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจะมีการผลิตตราสัญลักษณ์รูปแบบใหม่ รวมถึงการออกแบบฉลากใหม่เพื่อให้เป็นที่ยอมรับต่อผู้บริโภค เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่พึงพอใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีตราสัญลักษณ์ มากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้เพราะตราสัญลักษณ์ ทำให้ผู้บริโภคแน่ใจว่าได้ซื้อผลิตภัณฑ์ที่ต้องการถูกต้องแล้วและมั่นใจได้ในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ซื้อภายใต้ตราสัญลักษณ์ที่ระบุไว้ นั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการตราสินค้า ที่หมายถึง ชื่อ ชื่อความ สัญลักษณ์ หรือรูปแบบหรือสิ่งเหล่านี้รวมกัน เพื่อบ่งชี้ให้เห็นถึงสินค้า หรือบริการของผู้ขายหรือกลุ่มของผู้ขายที่แสดงความแตกต่างจากคู่แข่งกัน ตราสินค้าจะประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน คือ ชื่อตรา ส่วนของตราที่เป็นชื่อหรือคำพูดหรือข้อความซึ่งออกเสียงได้ เครื่องหมายตราสินค้า ส่วนหนึ่งของตราซึ่งสามารถจดจำได้, เครื่องหมายการค้า ส่วนหนึ่งของ

ตราหรือตราที่ได้จดทะเบียนการค้า เพื่อป้องกันสิทธิตามกฎหมาย และโลโก้ เป็นเครื่องหมายที่แสดงสัญลักษณ์ของกิจการ อีกทั้งยังต้องการบรรจุภัณฑ์ที่ทนทาน รักษาคุณภาพ และปกป้องตัวสินค้าเริ่มตั้งแต่การขนส่ง การเก็บให้ผลิตภัณฑ์มิให้เสียหายจากการปนเปื้อนจากฝุ่นละออง แมลง คน ความชื้น ความร้อน แสงแดด และการปลอมปนอื่น ๆ เป็นต้น ให้ความสะดวกในเรื่องการขนส่ง สามารถรักษารูปทรงของขนมในขณะที่ทำการขนส่งทางไกลได้ และท้ายที่สุดยังสามารถส่งเสริมทางด้านการตลาด เนื่องจากบรรจุภัณฑ์เพื่อการจัดจำหน่ายเป็นสิ่งแรกที่ผู้บริโภคเห็น แต่ทั้งนี้ ราคาต้นทุนเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการตั้งราคาผลิตภัณฑ์หรือราคาสินค้า ยังรวมถึงราคาต้นทุนบรรจุภัณฑ์ดังกล่าว มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ขนมหรือไม่

4. อภิปรายผล

การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดาจังหวัดนครปฐมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา อีกทั้งเพื่อพัฒนาอาหารท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดา ทั้งนี้ตำบลตลาดจินดามีอาหารท้องถิ่นอยู่หลากหลายเมนูที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รวมถึงพัฒนาให้เข้ากับยุคและสมัยในปัจจุบัน มีทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน เนื่องจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในตำบลตลาดจินดา ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอาหารท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า ทั้งมีวัฒนธรรมทางด้านอาหารที่ล้วนมีลักษณะ และเอกลักษณ์เฉพาะ อาหารท้องถิ่นในชุมชนตลาดจินดาในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องด้วยกรรมวิธีการทำ วิธีการผลิต รวมถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่หยุดนิ่ง วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่นแต่ดั้งเดิม กำลังถูกวัฒนธรรมต่างประเทศแย่งชิงพื้นที่ แนวทางในการอนุรักษ์/สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารในชุมชนตำบลตลาดจินดานั้น 1) ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนในชุมชนตำบลตลาดจินดาได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมให้คนรุ่นใหม่ 3) จัดกิจกรรมในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นของคนในชุมชนตำบลตลาดจินดาให้คนภายนอกชุมชนและชุมชนอื่น ๆ 4) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนขั้นตอนและวิธีการปรุงอาหารที่เป็นชนิดเดียวกัน เนื่องจาก 3 ชาติพันธุ์ ในตำบลตลาดจินดา ได้แก่ ไทยทรงดำ ไทย (ไทยจีน) และมอญ-รามัญ ล้วนมีอาหารท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าและมีวัฒนธรรมอาหารที่ล้วนมีลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะ โอกาสในการใช้อาหารท้องถิ่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้สอดคล้องกับ ลักษณะพร โจนพิทักษกุล และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวในยุคโลกาภิวัตน์ คนเมืองไม่ค่อยมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติ การมีชีวิตที่เร่งรีบ ทำให้ผู้คนโดยทั่วไปหันมาสนใจวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่เรียบง่าย และพื้นที่ชนบทกลายเป็นจุดหมายที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว ให้ค้นหาเอกลักษณ์ความเป็นไทยแต่ดั้งเดิม และเพื่อการพักผ่อนที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน โดยชมกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวชนบท ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจของนักท่องเที่ยวจากในเมือง

การพัฒนาอาหารท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตราสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าอาหารท้องถิ่นตำบลตลาดจินดานั้น เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเลือกรูปแบบ การให้ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชน การนำเสนอความต้องการ การเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบลตลาดจินดาในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างตรา รวมถึงความร่วมมือในการสนับสนุนข้อมูล สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมถึงสามารถเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงในการท่องเที่ยว และสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้ในอนาคต เนื่องด้วยตราสินค้า เข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการวางแผนทางการตลาด เพราะการที่มีตราสินค้าที่เป็นที่ถูกต้องของผู้บริโภคนั้นจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า และทำให้รู้สึกว่าการมีตราสินค้าจะมีคุณค่า ทำให้การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า สามารถบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านตราสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชา จุลกุล (2561) การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการขาย กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลลำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า การออกแบบตราสินค้าควรพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัยและความสวยงามแต่ยังคงเอกลักษณ์ของชุมชน แสดงถึงตัวตนของชุมชน และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

ในขณะที่บรรจุภัณฑ์ ก็มีความสำคัญ เพราะการนำวัสดุต่างๆ มาสร้างสรรค์เป็นบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ โดยทำหน้าที่รักษาสภาพสินค้าให้คงอยู่ในสภาพที่ดี ป้องกันผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในให้อยู่ในสภาพเช่นเดิม เกิดความสะดวกในการใช้สอย และมีความปลอดภัยในการขนส่งไปยังผู้บริโภค สอดคล้องกับ ประจิต ทิณบุตร และคณะ(2559) ศึกษาเรื่องการออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท พบว่า การออกแบบตราสินค้า ควรสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและตัวสินค้า และมีความสวยงาม โดดเด่น น่าสนใจ และยังสอดคล้องกับ Adiyanto, Jatmiko & Emi (2019) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์อาหารตามแนวทางวิศวกรรมคั้นไซ พบว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ตามความคาดหวังของผู้บริโภค ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีสีสันและเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ มีรายละเอียดข้อมูลของผลิตภัณฑ์ที่ครบถ้วน ขนาดบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ลวดลายสวยงาม และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่

การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลลาดจินดาจังหวัดนครปฐมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมของในการเลือกผลิตภัณฑ์ในการพัฒนารูปแบบนาร่อง การนำเสนอความต้องการในการพัฒนา การให้ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชน กล่าวได้ว่าเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วม กำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไข และวางแผนปฏิบัติ เห็นได้จากความสำเร็จของการพัฒนาแบบองค์รวมของ รังสรรค์ สิงห์เลิศ และศรีธนา อัครการ (2559) ที่ได้ทำการทดลองรูปแบบโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการฯ เกิดความพึงพอใจในการเข้าร่วม อีกทั้งสามารถพึ่งพาตนเองได้มีพืชผัก ผลไม้ เห็ด กบ ปลา ไก่ เป็ด น้ำยาล้างจาน ปุ๋ยชีวภาพ ยาสระผม ทดแทนการซื้อจากร้านค้า และสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน รวมถึงงานวิจัยของพัชรา สืบศิริ และคณะ(2561) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม โดยการใช้พื้นที่สาธารณะ และการใช้ทรัพยากรอาคารอย่างยั่งยืน พบว่า แบบแผนกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมมีความสำคัญที่ต้องบูรณาการทุกศาสตร์ไว้ด้วยกันโดยรูปแบบความร่วมมือที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาหน่วยงานราชการ ในฐานะชุมชนเจ้าของพื้นที่เป็นสิ่งจำเป็นต้องพัฒนาร่วมกัน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1.1 ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายให้มีการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจร้านอาหาร, ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในตำบลลาดจินดา

5.1.2 ควรมีการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นในตำบลลาดจินดา

5.1.3 ควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่น

5.1.4 ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารและมีการประกาศเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1.5 ควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องราวความเป็นมาและคุณค่าของอาหารท้องถิ่นตำบลลาดจินดาให้นักท่องเที่ยวและผู้บริโภคทั่วไปได้รับรู้

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

5.2.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึกในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารไทยในตำบลลาดจินดา

5.2.2 ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจร้านอาหาร/ภัตตาคารและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้ครอบคลุมในระดับอำเภอ จังหวัด และภูมิภาค

5.2.3 ทำการวิจัยต่อยอดโดยการวิจัยเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นตำบลลาดจินดาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

6. เอกสารอ้างอิง

- ปัญญา จุลกุล. (2561). การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมการขาย กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบล รำแดง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี ครั้งที่ 1* (น.31-39). สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี.
- ประชิด ทิณบุตร และคณะ. (2559). การออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1), 84-94.
- พัทธนา สืบศิริ และคณะ. (2561). การพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม โดยการใช้พื้นที่สาธารณะและการใช้ทรัพยากรอาคาร อย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 13(2), 64-83.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ และศรีธัญญา อรรถจักร. (2559). รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. *มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- เรณูมาศ กุลละศิริมา และคณะ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อยกระดับคุณภาพอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม การประกอบธุรกิจร้านอาหาร/ภัตตาคารและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ลักขณพร โรจนพิทักษกุล และคณะ. (2563). การจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคลา จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 7(3), 41-48.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570*. <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>
- Okka Adiyanto, O., & Jatmiko, H. A. (2019). Development of food packaging design with Kansei Engineering approach. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 8(12), 1778-1780.

พนมนาคา: ตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ Phanom Nakha: The Self and Identity of Animals in an Ecocritical Perspective

ภูมินทร์ ภูกัน¹ อุษณีย์ยาภรณ์ ยังพูล² อาคิฟา วาที³ และขวัญชนก นัยจรรย์⁴
Phumin Phugun¹, Utsaneeyaporn Yungpool², Akira Watee³ and Khwanchanok Naijarun⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ตามมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศและศึกษาระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในนวนิยายเรื่อง พนมนาคา ของ พงศกร ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ ทำความเข้าใจและตีความวรรณกรรมตามแนวคิดสัตว์ศึกษาในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ นำเสนอผลการวิจัยโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ในนวนิยายเรื่องพนมนาคา มี 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ พญานาค และอัตลักษณ์ของสัตว์เดรัจฉาน ได้แก่ งู การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของสัตว์แต่ละประเภทนำไปสู่การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 3 ระดับ ได้แก่ สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ คือ พญานาค มนุษย์จึงปฏิบัติต่อพญานาคอย่างนอบน้อมเคารพบูชาเพราะเกรงกลัวในอิทธิฤทธิ์และความลึกลับของพญานาค จนเกิดเป็นพิธีกรรมในการบูชาพญานาค ระดับชั้นความสัมพันธ์สัตว์มีสถานะเท่าเทียมกับมนุษย์ มนุษย์กลุ่มนี้เป็นตัวละครฝ่ายดีที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ มีความเห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณค่าของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด นำไปสู่การปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเคารพซึ่งกันและกัน และระดับชั้นความสัมพันธ์สัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ มนุษย์กลุ่มนี้เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่มีมโนทัศน์ความเป็นอื่นจากธรรมชาติมองว่าธรรมชาติคือศัตรูโดยเฉพาะสัตว์ แม้แต่มนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนสัตว์ก็ต้องกักขังและทำลายล้าง เพราะถือเป็นความอัปยศของเผ่าพันธุ์

คำสำคัญ: พนมนาคา ตัวตนและอัตลักษณ์ การวิจารณ์เชิงนิเวศ สัตว์ศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : pumin329@gmail.com

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : jujiyoungpool1@gmail.com

³ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : Akirawatee43@gmail.com

⁴ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, อาจารย์ที่ปรึกษา
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : nkhwanchanok@psru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1) to examine the self and animal identity within the ecocriticism; and 2) to evaluate the degree of the relationship between human and animals in Pongsakorn's book "Phanom Nakha". The research was implemented by the method in the humanities. The research has comprehended and analyzed the conceptual writing about animals from an ecocritical perspective. The descriptive analysis was used to show the findings. The self and identity were the two main categories of creatures in Phanom Nakha. For the results. Nagas were the self and identity of the holy animals; whereas snakes were represented the self and identity of the beasts. The different types of creatures had different identities and self-creations, which influenced animal approach. There was a three-level hierarchy of the relation between human and animals. The Nagas has more possessed a superior rank than human. The fear in the Nagas' strength and mystery has regarded human with deference and humility. It became a rite to worship. The hierarchy of animal and human relationships was on parity. These people cherished all pleasant living things, caring, and nature-friendly qualities, which encouraged natural respect for all living things. The status of animals in the animal relationship hierarchy was lower than human. This group of people was evil figures who believed in nature. The enemy of animals and human beings with resemble animals should be imprisoned or exterminated. It would be a dishonor race.

Keywords: Phanom Nakha, Self and Identity, Ecocriticism, Animal Studies

วันที่รับบทความ : 7 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 28 ตุลาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 2 พฤศจิกายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สัตว์ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมของมนุษย์มาช้านาน สัตว์และมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต โดยที่มนุษย์นั้นได้พึ่งพาสัตว์ในการดำรงชีวิต เช่น การล่ามาเป็นอาหาร การนำสัตว์มาเป็นพาหนะ หรือแม้กระทั่งการนำสัตว์มาใช้เป็นเครื่องมือต่าง ๆ รวมถึงการปรากฏในวรรณกรรมทั้งที่เป็นเรื่องเล่าในรูปแบบของมุขปาฐะและลายลักษณ์อักษร มีการประกอบสร้างสัตว์ให้เป็นส่วนหนึ่ง เช่น เป็นตัวละคร เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ และที่สำคัญเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในมิติต่าง ๆ ทั้งสัตว์การเสนอสัตว์ในแบบสมจริงผ่านการใช้แรงงานในสังคมเกษตรกรรม และการบูชาสัตว์ในฐานะสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ ดังที่ขวัญชนก นัยเจริญ (2562: 2) อธิบายว่าสัตว์ถูกนำมาประกอบในเรื่องเล่า นิทาน วรรณกรรม และพิธีกรรมของมนุษย์อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในวรรณกรรมที่สัตว์ถูกนำมาประกอบสร้างเป็นตัวละครในลักษณะของการอุปโลกน์ เป็นการเปรียบเทียบว่าสัตว์มีลักษณะเป็นมนุษย์ เช่น นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน และเพลงกล่อมเด็ก และัญญา สังขพันธานนท์ (2560: 365) อธิบายว่าตัวบทวรรณกรรมเป็นพื้นที่ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติที่มีชีวิต เช่น พืชและสัตว์หรือธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าที่มักใช้ธรรมชาติเป็นฉากและ

บรรยากาศหรือตัวละครดังปรากฏให้เห็นในตำนานปรัมปรา เรื่องสั้น และนวนิยาย จากแนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นว่าวรรณกรรมเป็นพื้นที่ที่สามารถนำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ได้อย่างหลากหลาย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในเชิงวรรณกรรมวิจารณ์ มีนักวิชาการนำเสนอแนวทางการศึกษาในประเด็นนี้ คือ สรุเดช โชติอุดมพันธ์ (2560: 207) นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ผ่านบทความเรื่องสัตว์ศึกษา : สุนัขโลกหลังภาพแทน ซึ่งเป็นการศึกษาสัตว์ในเชิงมานุษยวิทยา โดยอธิบายว่าสัตว์ศึกษาเป็นประเด็นและวิธีการมองที่เกิดขึ้นเพื่อท้าทายกรอบการศึกษาแบบภาพแทน โดยแสดงให้เห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องท้าทายกับขีดจำกัดของอัตลักษณ์และก้าวให้พ้นจากขอบเขตของตัวตนเพื่อไปสัมผัสกับความเป็นอื่น ซึ่งตัวอย่างที่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุดคือสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่า ซึ่งอยู่รายล้อมมนุษย์และมักจะถูกมองข้ามเสมอและธัญญา สังขพันธานนท์ (2560: 350) นำเสนอการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ผ่านบทความเรื่อง “ใช้เพียงเดรัจฉาน : สัตว์ศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ” แนวคิดนี้เป็นแขนงหนึ่งของการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) โดยให้แนวทางในการศึกษาไว้ 3 แนวทางคือ 1) การศึกษาการนำเสนอภาพแทนของสัตว์ในตัวบทวรรณกรรม 2) การศึกษาจริยธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และ 3) การศึกษาการประกอบสร้างความสัมพันธ์และอัตลักษณ์ของสัตว์ และได้อธิบายแนวคิดพื้นฐานของมนุษย์ในการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ คือการแบ่งประเภทของสัตว์ให้เป็น “สัตว์ป่า” และ “สัตว์เมือง” หรือ “สัตว์เลี้ยง” ซึ่งมนุษย์มีทัศนคติต่อสัตว์ทั้งสองประเภทแตกต่างกันสัตว์เลี้ยงจะถูกให้ความหมายว่าเป็นมิตรกับมนุษย์ ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากมนุษย์ มีความเชื่อและสามารถควบคุมได้ในขณะที่สัตว์ป่าถูกนิยามว่าเป็นความป่าเถื่อนโหดร้าย สันดานดิบ เป็นสัตว์นักล่า และสามารถฆ่ามนุษย์ได้ ดังนั้นมนุษย์จึงมักจะหาทางกำจัดสัตว์ป่าเหล่านั้น การให้ความหมายของสัตว์ที่แตกต่างกันนี้ นำมาสู่การปฏิบัติต่อสัตว์ในหลายมาตรฐาน (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2560: 365) เห็นได้ว่ามนุษย์มีการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ให้กับสัตว์ โดยเฉพาะในวรรณกรรมที่มีการนำเสนอสัตว์ในมิติต่าง ๆ ทั้งสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ สัตว์เลี้ยง และสัตว์ร้าย ซึ่งผู้ประพันธ์สร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์แต่ละประเภทแตกต่างกัน ส่งผลให้การรับรู้และการปฏิบัติของตัวละครที่มีต่อสัตว์แตกต่างกันด้วย การนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ดังกล่าวจึงนำไปสู่การแบ่งแยกชนชั้นให้กับสัตว์ผ่านมุมมองของมนุษย์เอง ในวรรณกรรมมนุษย์นำเสนอแนวคิดเหล่านี้ผ่านการใช้ภาษา เช่น การบรรยายและพรรณนาเพื่อสร้างการรับรู้ ซึ่งหากพิจารณาตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ การแบ่งประเภทของสัตว์สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ในลักษณะของความเป็นมิตร และความเป็นอื่นจากธรรมชาติได้ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่แนวปฏิบัติที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์ เช่น หากเป็นสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไป พบเห็นง่าย สัตว์ที่อยู่ในป่า สัตว์กลุ่มนี้จัดเป็นกลุ่มสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งมีความดิบเถื่อน และต้องทำลายล้างหรือถูกควบคุมโดยมนุษย์ ส่วนสัตว์อีกประเภทหนึ่ง คือ สัตว์ที่มีความลึกลับ สัตว์กลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อความเชื่อของมนุษย์ มนุษย์จึงบูชาสัตว์ด้วยวิธีการต่าง ๆ และเรียกสัตว์เหล่านี้ว่าสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อ ความศรัทธาที่ผูกพันกับมนุษย์ มาตั้งแต่อดีตกาล โดยเฉพาะสัตว์ประเภท “งู” ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น งูใหญ่ งูเห่า พญานาค กลุ่มนี้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์บูชาและจัดลำดับชั้นความสัมพันธ์ให้อยู่สูงกว่ามนุษย์ ในขณะที่งูที่พบเห็นทั่วไปถูกจัดเป็นสัตว์อสรพิษและต้องทำลายล้างด้วยวิธีการต่าง ๆ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ผ่านตัวบทวรรณกรรมโดยใช้แนวคิดสัตว์ศึกษาจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ซึ่งถูกนำเสนอในตัวบทวรรณกรรมก่อนที่จะนำไปสู่การตีความและการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ต่อไป

ปัจจุบันมีการศึกษาอัตลักษณ์ต่าง ๆ ในวรรณกรรม เช่น อัตลักษณ์กลุ่มชน อัตลักษณ์ทางเพศ เป็นต้น เพราะอัตลักษณ์แสดงให้เห็นความเป็นตัวตน กลุ่มชน กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์หมายถึงการสร้างตัวตนที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากการรับรู้ของคนทั่วไป และอัตลักษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังที่พิณวิไล ปริบูรณ์ (2555: 1) กล่าวว่าอัตลักษณ์เป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่าง ๆ เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น จนทำให้สามารถแบ่งแยกได้ว่าเป็นคนกลุ่มใด ทั้งนี้อัตลักษณ์สามารถ

เปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งพิณวิไล ปรีบุญณะ (2555) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทยจากตัวละครคนจีนอพยพในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร พบว่าปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นจีนคงอยู่เกิดจากการรวมกลุ่มและคบค้าสมาคมกับคนจีนด้วยกันรวมถึงการแต่งงานด้วย แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปตัวละครจีนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่อให้สามารถอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างกลมกลืน งานวิจัยของบงกชกร ทองสุก และกาญจนา วิญาปกรณ์ (2560) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ. 2516 – 2557 พบว่านวนิยายแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ ช่วง พ.ศ. 2516-2532 เป็นช่วงเริ่มต้นเปิดเผยตัวตนของเพศที่สาม และปี พ.ศ. 2533-2557 เป็นช่วงเปิดเผยตนเอง ตัวละครมีพัฒนาการอัตลักษณ์ทางเพศสองกลุ่มคือเพศที่สามมองตนเองและคนอื่นมองเพศที่สามในเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้อัตลักษณ์ของเพศที่สามในนวนิยายสะท้อนสังคมมักปรากฏเรื่องราวของเพศที่สามผ่านโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อแสดงออกถึงตัวตนและความรู้สึกนึกคิด ให้แก่คนในสังคมได้รับรู้และเข้าใจตนเอง จะเห็นว่าผู้ท้าววิจัยเกี่ยวกับการศึกษาอัตลักษณ์ในกลุ่มคนหลากหลายมิติ หากแต่การอัตลักษณ์ของสัตว์ที่อยู่ในวรรณกรรมยังคงมีจำนวนน้อย วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์ จึงเป็นที่น่าสนใจว่ามนุษย์ได้นำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้อ่านอย่างไร

นวนิยาย เรื่อง พนมมณาคา ของ พงศกร เป็นนวนิยายที่นำเสนอภาพความศรัทธาของผู้คน โดยนำความเชื่อเรื่องพญานาค อาถรรพ์พญานาค มานำเสนอควบคู่กับความเป็นจริง คือ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คน จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีความโดดเด่น น่าสนใจ เนื่องจากตัวบทผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ นวนิยายเรื่องนี้ถูกตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนกันยายน พุทธศักราช 2563 โดยสำนักพิมพ์กัญญาพัชร ซึ่ง และได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดี ทำให้มีการตีพิมพ์ซ้ำถึง 3 ครั้งภายใน 1 ปี ต่อมาสถานีโทรทัศน์ช่องวัน 31 ติดต่อซื้อลิขสิทธิ์เพื่อนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ เนื้อหาของพนมมณาคาเล่าเรื่องราวของหมู่บ้านในประเทศกัมพูชา คือ หมู่บ้านพนมมณาคา ได้เกิดโรคประหลาดในเด็กทารก ที่เมื่อโตขึ้นพวกเขาจะมีผิวหนึ่งเหมือนเกล็ดงู คนในหมู่บ้านจึงเชื่อว่าเป็นคำสาปของพญานาค แต่แท้จริงแล้วเป็นการทดลองวัคซีนของชาวต่างชาติที่พวกเขาเลือกคนชายขอบอย่างชาวพนมมณาคาเป็นเหยื่อในการทดลองวัคซีนในมนุษย์ ดังนั้นตัวตนและอัตลักษณ์ของพญานาคจึงมีความโดดเด่น มีอิทธิพลต่อความเชื่อ และจิตใจของมนุษย์ ในขณะเดียวกัน งูที่เป็นสัตว์ในธรรมชาติและไม่ได้เป็นบริวารของพญานาคก็ได้รับการปฏิบัติจากมนุษย์ในอีกแบบหนึ่ง แม้แต่เด็กซึ่งเป็นมนุษย์ แต่มีลักษณะคล้ายสัตว์ก็ถูกบีบบังคับให้ออกไปจากสังคมด้วยการกักขัง เขียนตี และทรมาน จึงเห็นได้ว่าสัตว์ในนวนิยายเรื่องพนมมณาคามีความโดดเด่น ชัดชัด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ในนวนิยายเรื่องพนมมณาคา ได้แก่ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คือ พญานาค และสัตว์เดรัจฉาน คือ งู (รวมถึงมนุษย์ที่มีลักษณะคล้ายงู) อันนำไปสู่การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์เหล่านี้แตกต่างกัน โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดสัตวศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งผลของการวิจัยจะนำไปสู่การทำความเข้าใจ มโนทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ผ่านตัวบทวรรณกรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

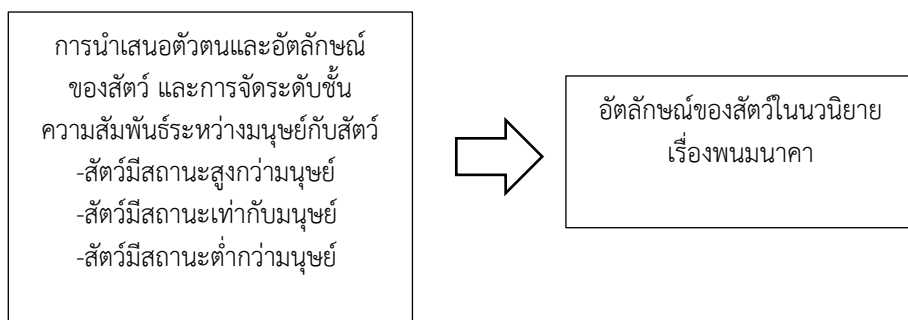
- 1.2.1 เพื่อศึกษาการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในนวนิยายเรื่องพนมมณาคา

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะตัวบทนวนิยายเรื่องพนมมณาคา ประพันธ์โดย พงศกร ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 โดยศึกษาเฉพาะตัวละครสัตว์ในด้านนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ตามแนวคิดสัตวศึกษาในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศเท่านั้น

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สัตวศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ เป็นการศึกษาการนำเสนอภาพแทนของสัตว์ในตัวบทวรรณกรรม โดยนำเสนอภาพแทนของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์และตรวจสอบแนวคิดในการแบ่งแยกและจัดลำดับชั้นระหว่างมนุษย์และสัตว์ ว่ามนุษย์จะวางตำแหน่งของตนอยู่ในระดับใด เช่น มนุษย์อยู่เหนือกว่าสัตว์ มนุษย์มีความเท่าเทียมกับสัตว์ ซึ่งธัญญา สังขพันธานนท์ (2560 : 350-365) เสนอแนวทางการศึกษาประเด็น สัตวศึกษาในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศไว้ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาการนำเสนอภาพแทนของสัตว์ในตัวบทวรรณกรรม 2) การศึกษาจริยธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และ 3) การศึกษาการประกอบสร้างความเป็นสัตว์และอัตลักษณ์ของสัตว์ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย คือ การศึกษาตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ การนำเสนอสัตว์ในลักษณะนี้เน้นไปที่การนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ เพราะอัตลักษณ์ของสัตว์สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ในการแบ่งแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ในวรรณกรรม เช่น การแบ่งแยก “สัตว์ป่า” กับ “สัตว์เลี้ยง” ที่นำไปสู่การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แต่ละประเภทแตกต่างกัน การแบ่งแยก “สัตว์ศักดิ์สิทธิ์” กับ “สัตว์เดรัจฉาน” ก็นำไปสู่การปฏิบัติต่อสัตว์แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ 3 ระดับ ได้แก่ สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ เท่าเทียมกับมนุษย์ และต่ำกว่ามนุษย์ ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ ทำความเข้าใจและตีความวรรณกรรมสัตวศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ โดยวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายในด้านการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ และการจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ คือ สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ และสัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ นำไปสู่การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แต่ละประเภทแตกต่างกัน และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3. สรุปผลการวิจัย

นวนิยาย เรื่อง พนมนาคา มีการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คือ พญานาค มีการประกอบสร้างลักษณะของพญานาคทั้งลักษณะภายนอก ตัวตน และจิตใจ ในลักษณะของผู้ยิ่งใหญ่ ลึกลับ น่าเกรงขาม มีอิทธิฤทธิ์เหนือกว่ามนุษย์ ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมเกี่ยวกับพญานาคที่เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ตามตำนานเล่าขานของพุทธศาสนา กระทั่งกลายเป็นความเชื่อนำไปสู่แนวปฏิบัติที่มนุษย์ปฏิบัติต่อพญานาคอย่างเคารพบูชา อธิบายได้ดังนี้

การนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์

อัตลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์

พญานาคเป็นงูขนาดใหญ่ จากตัวบทมีการพรรณนาถึงลักษณะของพญานาคว่าเป็นงูขนาดใหญ่เท่าต้นมะพร้าว เท้าตันตาล มีหงอนสีทองบนศีรษะ มีเกล็ดสีเขียวเข้ม ดวงตามีพลั่ง ดังข้อความ “พญานาคตัวโตเท่าต้นมะพร้าว เลื้อยออกมาขวางเอาไว้ ครูกับพญานาคต่อสู้กัน...หนูหันไปมองพอดี เห็นพญานาคพันพิงไผ่ แล้วครูสองคนนั้นก็ล้มลงไป” (พงศกร, 2563: 296) และ “ลำตัวนั้นใหญ่กว่าต้นตาล เกล็ดสีเขียวเข้มรวมรกรดแปลงประกายวาววับ ดวงตาสีน้ำตาลเข้มอมดำจ้องมองแน่วแนไปข้างหน้า หงอนสีทองบนศีรษะงูใหญ่บอกถึงศักดิ์อันสูงยิ่ง” (พงศกร, 2563: 523) **พญานาคมีอิทธิฤทธิ์มาก** พญานาคสามารถดลบันดาลความสุข ความอุดมสมบูรณ์ และความหยานะให้แก่มนุษย์ได้มนุษย์จึงบูชาพญานาคราวกับเทพองค์หนึ่ง ที่เชื่อกันว่าพญานาคนั้นมีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลพรหรือสิ่งทีมนุษย์นั้นปรารถนาได้ ดังข้อความ “สำหรับคนพมณาคแล้ว ปีนาคพลีถือว่าเป็นปีที่มีความสำคัญมาก” สุ่มเสียงของสิทธิฐานันย้าถึงความสำคัญ “เป็นปีที่พญานาคจะทรงพลังอำนาจสูงสุด ใครที่ต้องคำสาปอะไรมาก็ตาม... จะมาขอให้พญานาคท่านช่วยถอนคำสาปให้ ก็ขอให้ได้ในปีนี้จะ” (พงศกร, 2563: 296) **พญานาคมีความหุนหันพลันแล่น เกรี้ยวกราด และไม่โห่ร้าย** พญานาคมีพลังกำลังอันมหาศาลโดยเฉพาะเมื่อเกิดอารมณ์โทสะ พญานาคจะมีลักษณะนิสัยอารมณ์ร้อนรุนแรง เป็นการนำเสนอตัวตนและการสร้างอัตลักษณ์ให้กับสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ให้มีความแตกต่างกับสัตว์ทั่ว ๆ ไป ดังข้อความที่ปรากฏคือ “มีพญานาคสองตนเลื้อยออกมาจากนาคเทวาลัย ตนหนึ่งมีตาสีน้ำเงินเข้มอีกตนหนึ่งตาสีส้มแดง... ทั้งสองกริรธองราวบ้าคลั่ง เสียงโหยหวนดังไปทั่วทั้งหุบเขา พญานาคทั้งสองพันพิงจนบรรดาทหารและนายพลสมฤทธิ์ล้มตาย สถาปศพเนาเปื่อยจนไม่เหลือซากให้เห็น พญานาคตาสีส้มโกรธแค้นรุนแรงมาก เตรียมจะลงมัลมทำลายเมืองอยู่แล้ว... เขาแค้นใจที่เจ้าหญิงถูกสังหาร จึงจะลงมาฆ่าชาวเมืองให้หมดสิ้น” (พงศกร, 2563: 414) **พญานาคศรัทธาในพระพุทธศาสนา** พญานาคมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจากตัวบทปรากฏให้เห็นในเทศกาลนาคุบูชาที่พญานาคจะต้องจำศีลอยู่ในถ้ำ ดังข้อความ “วันเพ็ญเดือนเก้า โดยในตำนานแล้วว่าตรงกับเทศกาลนาคุบูชา... ที่พญานาคจะพากันถือศีลอยู่ในถ้ำ... เทศกาลนาคุบูชา ... พญานาคและบริวารทุกตนต้องจำศีลภาวนา” (พงศกร, 2563: 412-413) และพญานาคยึดมั่นในคำสอนของพุทธศาสนา พยายามปฏิบัติตนตามคำสอนดังกล่าวดังข้อความ “หากเขาไม่มีศีลเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวละก็ อนันตชัยคงจะเผ่นไผ่ไปสังหารบิณฑุราชกุมารเสียจนแล้ว ... แต่เพราะมีศีลคอยกำกับ สิ่งที่อนันตชัยทำได้ก็คือ ทำให้ฝนแล้ง แผ่นดินขาดความอุดมสมบูรณ์” (พงศกร, 2563: 550) **พญานาคไม่สามารถเป็นมนุษย์ได้** จากตัวบทนำเสนอว่าพญานาคต้องการที่จะเป็นมนุษย์เพื่อให้ได้มีโอกาสบวชในบวรพุทธศาสนาแต่เพราะความมูทะลุใจร้อนจึงมักบันดาลโทสะทำให้การถือศีลภาวนาต้องเริ่มใหม่ทุกครั้ง ดังข้อความ “ศีล เราต้องมีศีล แล้ววันหนึ่งพวกเราจะได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้เป็นมนุษย์เราจะทำอะไรได้อีกตั้งมากมาย... อีกทั้งมีโอกาสได้บวชในบวรพุทธศาสนาอย่างที่ตั้งใจเอาไว้... เราสามารถตั้งต้นใหม่ได้เสมอ ถึงแม้ในวันนี้ที่ศีลขาดไปแล้ว แต่เราก็มารเริ่มต้นใหม่ อย่างถาลึกขำคนมากขึ้นเรื่อย ๆ ยังมีเวลาอีกนานให้เราได้ปฏิบัติ พร้อมกันนั้น กายของเขาก็แปรสภาพไปเป็นนาคในท้ายที่สุด” (พงศกร, 2563: 583)

จะเห็นได้ว่าพญานาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ มีลักษณะเป็นงูขนาดใหญ่ มีหงอนบนศีรษะ มีเกล็ดสีเขียวเข้ม ดวงตามีพลั่ง พญานาคมีอิทธิฤทธิ์มากสามารถดลบันดาลความสุข ความทุกข์ กระทั่งความหยานะให้แก่มนุษย์ได้ โดยเฉพาะอิทธิฤทธิ์เกี่ยวกับธรรมชาติที่พญานาคสามารถดลบันดาลให้น้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำการเกษตร พญานาคสามารถดลบันดาลให้เกิดความแห้งแล้งจนมนุษย์เดือดร้อน พญานาคมีความหุนหันพลันแล่น เกรี้ยวกราด และไม่โห่ร้าย และด้วยบุคลิกภาพนี้จึงทำให้พญานาคไม่สามารถที่จะจำศีลภาวนาได้ครบตามเวลาเพื่อที่จะให้เกิดเป็นมนุษย์ได้ พญานาคศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงต้องการเป็นมนุษย์เพื่อให้ได้บวชในบวรพระพุทธศาสนา การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพญานาค ในนวนิยายเรื่องพมณาคจึงเป็นการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของพญานาคตามแบบฉบับ

ซึ่งนำเสนอในนวนิยายเกี่ยวกับพญานาคเรื่องอื่น ๆ ทั้งในด้านตัวตนที่พญานาคมีความหุนหันพลันแล่น เกรี้ยวกราด และโมโหร้าย และอัตลักษณ์ที่พญานาคเป็นภูษนาใหญ่ มีหงอน มีเกล็ดสีเขียว มีฤทธิ์มาก และศรัทธาในพระพุทธศาสนา

อัตลักษณ์ของสัตว์เดรัจฉาน

สัตว์เดรัจฉานที่ปรากฏในเรื่อง คือ **งูทั่วไป** งูทั่วไปที่ถูกนำเสนอในดัตว์บจะมีความแตกต่างจากพญานาค ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ดังข้อความ “ฉันได้ยินมาว่าคนแถวนี้ออกจากบูซางกันเป็นส่วนใหญ่ ทำไมพวกเขาถึงกล้าจับงูมาขายแบบนี้ล่ะ” ... “ที่คนแถวนี้บูชาคือพญานาค ไม่ใช่งูทั่วไป” (พงศกร, 2563: 39) กล่าวคือ **งูทั่วไปมีพิษตามธรรมชาติ งูไม่มีฤทธิ์ฤทธิ์** งูเป็นเหยื่อของมนุษย์ มนุษย์จึงไม่แสดงความเคารพบูชางูพวกนี้และพยายามแสดงความยิ่งใหญ่ของเผ่าพันธุ์โดยการจับงู ฆ่า และกินงู ดังความตอนที่เอเซีย ซึ่งเป็นตัวละครเอกเดินสำรวจตลาดชาจ๊ะ และพบกับร้านขายงู ดังข้อความ

งูตัวนั้นดินและสับตัวไปมาด้วยความเจ็บปวด พนักงานคนเดิมที่ใช้มีดกรีดท้องงู รีบหยิบแก้วมารองเลือดที่ไหลทะลัก เขาใช้อีกมือกระชับมีดไว้แน่น ออกแรงกรีดท้องงู เปิดแผลให้ยาวขึ้นกว่าเก่า จากนั้นก็ควักเอาติ่งออกมา แล้วปิบใส่ลงไปในแก้วใบเดียวกัน ก่อนจะยื่นให้ฝรั่งหัวล้านคนหนึ่ง

เอเซียกลืนหายใจเมื่อเห็นฝรั่งคนนั้นยกแก้วที่มีเลือดและติ่งผสมเหล้า ดื่มจนหมดแก้วอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางเสียงฮือฮา และเสียงปรบมือของผู้คนในร้าน

(พงศกร, 2563: 32)

งูปรากฏในดัตว์บอีกตอนหนึ่งคือกองทัพนงูจำนวนมากที่อพยพหนีบางสิ่งบางอย่าง งูพวกนี้คืองูทั่วไป ลักษณะการประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของงูผ่านการใช้ภาษาในลักษณะนี้จึงไม่ได้มีความน่ากลัวน่าเกรงขาม ดังนั้นมนุษย์จึงแสดงความเป็นปฏิปักษ์กับงู ดังข้อความ “ผมคิดว่ากองทัพนงูเลื้อยออกมามากมายแบบนี้ น่าจะเป็นการอพยพหนีอะไรมากกว่า อาจจะเกิดมีน้ำป่าหรือมีแผ่นดินไหว อะไรทำนองนี้” (พงศกร, 2563: 162)

จะเห็นได้ว่างูทั่วไป คือ สัตว์ที่อยู่ในธรรมชาติ และเป็นเหยื่อที่มนุษย์สามารถกอบโกยผลประโยชน์ได้อย่างไร้จริยธรรม หากมองในเชิงสังคมศึกษาตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความเป็นอื่นจากธรรมชาติ ในลักษณะของความเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน การประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของงูจึงไม่ได้มีความพิเศษ หากแต่เป็นการนำเสนอในลักษณะของสัตว์ในธรรมชาติที่อ่อนแอและถูกมนุษย์ทำร้าย แม้ว่าการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของงู จะไม่ใช่โครงเรื่องสำคัญ ในนวนิยายเรื่องพญานาค หากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับกันจะเห็นถึงความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างสัตว์ศักดิ์สิทธิ์และสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งสัตว์ทั้งสองประเภทได้รับการปฏิบัติจากมนุษย์ที่แตกต่างกันดังจะนำเสนอต่อไป

การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

จากการประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์จึงนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ทำให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แต่ละชนิดแตกต่างกัน อธิบายได้ดังนี้

สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์

สัตว์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องพญานาคที่มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ คือ **พญานาค** พญานาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์เคารพบูชา ดังข้อความ “ตั้งแต่เกิดและเติบโตขึ้นมา พญานาคอยู่ในวิถีชีวิตของเขาและคนกัมพูชาในทุก ๆ มิติกำเนิดของประเทศกัมพูชาก็มีพญานาคเกี่ยวข้อง คนเขมรทุกคนเชื่อว่าพวกเขาสืบเชื้อสายมาจากพญานาค” (พงศกร, 2563: 509) จากเรื่องแสดงมโนทัศน์ของมนุษย์ว่าสัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ สัตว์ประเภทนี้ คือ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์จะต้องแสดงความอ่อนน้อมและเคารพบูชา มโนทัศน์ดังกล่าวนี้ทำให้มนุษย์เกิดแนวปฏิบัติเพื่อแสดงความเคารพบูชา ซึ่งปรากฏผ่านพิธีกรรมที่มนุษย์จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาพญานาค ได้แก่ พิธีกรรมนาคนารี พิธีกรรมนาคพลี ดังนี้

พิธีกรรมนาคนารีเป็นพิธีกรรมที่มนุษย์จะต้องพ้อนรำเพื่อบูชาพญานาค ดังข้อความ “นาคนารี... จะทำกันในปีนาคใหญ่เท่านั้น เพราะเป็นปีที่พญานาคจะมีฤทธิ์สูงสุด หลายรอบนักษัตริย์เลยนะคะ กว่าจะเวียนมาถึง ... หมู่บ้านไหนที่บูชาพญานาคจะต้องมาที่นี่ในคืนนี้ เพราะพวกเขาเชื่อว่า หากได้มารำระบำนาคนารีถวายแล้วก็... พญานาคจะอวยชัยให้พร คุ่มครองคนในหมู่บ้านให้ปลอดภัย น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ผลดี ไม่อดอยากมีข้าวปลากินตลอดปี (พงศกร, 2563: 44)

พิธีกรรมนาคพลีเป็นพิธีกรรมที่มนุษย์บวงสรวงพญานาคโดยคัดเลือกผู้หญิงไปบูชาญ ดังข้อความ “พิธีจะเริ่มจากระบำนาคพลี มีการตั้งเครื่องบวงสรวงบูชา ... เล่ากันว่าในสมัยก่อนมีการคัดเลือกผู้หญิงไปบูชาญด้วยนะ จะการบูชาญจะทำการในตอนเที่ยงคืนพอดี ... สมัยก่อนก็คือการฆ่าผู้หญิงคนนั้นให้ตายไป เพื่อที่ดวงวิญญาณของเธอจะกลายเป็นบาทบริจาริกาของพญานาค” (พงศกร, 2563: 558)

จะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความหวาดกลัวต่อความลึกลับและอิทธิฤทธิ์ของพญานาค ด้วยความแปลกผิดไปจากธรรมชาติทำให้มนุษย์ยอมศิโรราบให้กับพญานาค จึงนำไปสู่การปฏิบัติต่อพญานาคอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน โดยปรากฏผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ เนื่องจากหวาดกลัวในอำนาจของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์จึงก่อให้เกิดการเคารพ บูชา เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ในการในการบูชาพญานาค ซึ่งจะได้ชี้ชัดจากพิธีกรรมนาคพลีในนวนิยาย และเพื่อหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต

สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์

สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ เป็นการมองความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียวกันในฐานะสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ มีความเห็นอกเห็นใจกัน เคารพกันและกัน มโนทัศน์นี้จะปรากฏในความคิดและการกระทำของตัวละครฝ่ายดี เช่น ตัวละครเอเชีย ตัวละครชก วรรณ เป็นต้น เมื่อมนุษย์มีมโนทัศน์ในการจัดระดับชั้นว่าสัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ จึงนำไปสู่แนวปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีจริยธรรม ดังข้อความบางตอนในตัวบท เช่น ตอนที่เอเชียขอซื้อในราคา 300 ดอลลาร์ซึ่งเกินกว่าราคาจริงในตลาดมาก เนื่องจากเอเชียเห็นใจที่ถูกจับแล้วกำลังจะโดนฆ่า ในมโนทัศน์ของเอเชียมีความเห็นว่าไม่ว่าจะคนหรือสัตว์ก็มีความเท่าเทียมกัน ดังข้อความ

“ก็เป็นชีวิตอีกหนึ่งชีวิต ฉันสงสารเขา... ถ้าช่วยให้เขารอดได้แพงกว่าสามร้อยดอลลาร์ ฉันก็ยินดี” เอเชียยังติดใจกับสายตาอ่อนหวาน ราวจะขอความช่วยเหลือของตัวนั้นจนกระทั่งบัดนี้ “จะคน จะงู หรือสัตว์ชนิดไหน ๆ ชีวิตก็มีความเหมือนกันทั้งนั้น”

“คนนี้ร้ายนะ คุณว่าไหม” พุ่มข้าวบิณฑ์พิมพ์

“ใช่” เอเชียพยักหน้า “คนนี่ละเป็นสิ่งที่ชีวิตที่อันตรายที่สุดในโลกแล้ว สัตว์ต่าง ๆ ที่สูญพันธุ์ไปมากมายก็เพราะน้ำมือคนทั้งนั้น

(พงศกร, 2563: 38)

คนที่อยู่ในครอบครัวของเด็กงู มองว่าเด็กงูเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ได้รับอิสรภาพและดำเนินชีวิตในแบบของมนุษย์ได้ และเด็กงูเป็นสมาชิกในครอบครัว ดังตอนที่ชก วรรณ เล่าเรื่องราวของวันเนตรที่กลายเป็นเด็กงู แต่แม่ของวันเนตรก็รัก “แต่ถึงจะน่ากลัวอย่างไรแม่ของวันเนตรก็รักลูกของมัน... นางไม่ยอมให้ลูกต้องไปอยู่ในศูนย์แห่งนั้น” (พงศกร, 2563 : 419) นางชก วรรณ แสดงมโนทัศน์เกี่ยวกับเด็กงูว่าแม่เด็กงูจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลง และผิดไปจากมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามพวกเขาก็คือมนุษย์ ดังข้อความ

“พวกมันทำเหมือนเด็กพวกนั้นไม่ใช่คน” ชก วรรณเสียงสั่นด้วยควหาความรู้สึกสะเทือนใจ “จะอย่างไรก็ลูกหลานของเราทั้งนั้น”

(พงศกร, 2563: 420)

จะเห็นได้ว่าการประกอบสร้างตัวละครฝ่ายดี คือ ลักษณะของตัวละครที่มีจิตใจดี มีเมตตา เคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะ

ของความเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าคนดีก็คือคนที่มโนทัศน์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ไม่แบ่งแยก ขนชั้น ความมนุษย์และความเป็นสัตว์ โดยยึดถือว่าทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าและมีความเท่าเทียมกัน

สัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์

สัตว์ที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ที่ปรากฏในตัวบท ได้แก่ หนูทั่วไป จากตัวบทมนุษย์มองว่าหนูเป็นสัตว์เดรัจฉานที่เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นศัตรูกับมนุษย์ ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญหน้ากับ หนู มนุษย์จึงพยายามเอาชนะเพื่อแสดงความเป็นใหญ่ของเผ่าพันธุ์ตนเอง ซึ่งการเอาชนะของมนุษย์อาจเป็นไปได้ทั้งในแบบของการฆ่าสัตว์ และการจับสัตว์มาทรมาน มโนทัศน์สัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์จึงปรากฏในการกระทำของตัวละครฝ่ายร้าย คือ พ่อค้า งู ชาวต่างชาติที่เข้ามาทดลองวัคซีน พาน โสภณ (หัวหน้าหมู่บ้านพนมมาคา) ที่รังเกียจมนุษย์มีลักษณะภายนอกคล้ายงู เขามองว่าคนพวกนี้เป็นสัตว์ป่าและต้องทำลายให้หมดสิ้นไป เนื่องจากมนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนงูเป็นความอัปยศของเผ่าพันธุ์ อธิบายได้ดังนี้

การปฏิบัติต่อซึ่งกันเป็นสัตว์เดรัจฉาน

มนุษย์แสดงความเหนือกว่าสัตว์เดรัจฉานโดยการลิดรอนสิทธิเสรีภาพไปจนกระทั่งการคร่าชีวิต ดังที่ชายขายงู จับงูมาต่อรองราคา หากลูกค้าคนใดต้องการกินงู เขาก็พร้อมจะรับเงินแล้วฆ่างูทันที ดังข้อความ

ร้านขายเหล้าที่มีฝรั่งนั่งดื่มกันอยู่ พนักงานในร้านสองคนช่วยกัน คนหนึ่งจับงูจากในกระชังขึ้นมาตัวหนึ่ง จับหัวของมันชูขึ้นแล้วอีกคนก็ใช้มีดกรีดท้อง

(พงศกร, 2563: 32)

การปฏิบัติต่อมนุษย์ที่มีลักษณะคล้ายงู (เด็กงู)

มนุษย์มองพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงเป็นพฤติกรรมของสัตว์ป่าที่ดุร้าย ซึ่งสัตว์ป่ามีสถานะต่ำกว่ามนุษย์อาจทำให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์จึงทำให้ต้องมีการควบคุมโดยมนุษย์ แม้แต่เพื่อนมนุษย์หากมีลักษณะเหมือนสัตว์ “ผิวหนังของวันเนตรหนาเป็นเกล็ดซ้อนกันเป็นชั้นคล้ายงู มือและเท้าสปีเล็กจนต้องเคลื่อนไหวด้วยการไถ่ยกเลื้อยไปบนพื้นดวงตาของเด็กชายจ้องมองมาอย่างแน่วแน่ วันเนตรแลบลิ้นแลบ ๆ ออกมาพฤติกรรมเหมือนกับงูไม่มีผิด” (พงศกร, 2563: 471) มนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนสัตว์ก็ต้องถูกควบคุมโดยการกักขังและฆ่าเพื่อทำลายล้าง ดังข้อความ “ครูสองคนนั้นเป็นผู้ช่วยของครูสิงหาที่เขาจ้างให้มาคอยกำกับและควบคุมเด็กพวกนั้น...เด็กงูไม่ใช่แค่มีร่างกายที่เจ็บป่วย หากแต่พวกเขายังมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเหมือนสัตว์ป่า คนที่จะควบคุมเด็กพวกนี้ได้ต้องมีทักษะและความชำนาญ...ซึ่งเสาร์ สิงหาเป็นบุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุด เพราะเคยเป็นทหารเก่า” (พงศกร, 2563: 506) และการแสดงมโนทัศน์ในการมองเพื่อนมนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนสัตว์ว่าเป็นความอัปยศ เป็นอสุรกาย ดังข้อความ “ลูกหลานหรือความอัปยศกันแน่” เอลเลนหัวเราะราวคลุ้มคลั่ง “พวกแกอย่ามีลูกหลานเป็นอสุรกายไม่ใช่หรือ ถึงเอาเด็กพวกนั้นไปเก็บซ่อนไว้...” (พงศกร, 2563: 524) และในมิติของพาน โสภณ “เขาไม่มีวันยอมเปิดเผยความลับสุดยอดเรื่องเด็กงูให้คณะหมอรู้เด็ดขาด เด็กเหล่านั้นเป็นความอัปยศของคนพนมมาคา พวกเขาจึงต้องถูกเก็บเอาไว้จากสายตาของคนภายนอก” (พงศกร, 2563: 505)

จะเห็นได้ว่าการประกอบสร้างตัวละครฝ่ายร้าย คือ ลักษณะของตัวละครที่มีจิตใจเหี้ยมโหด ไร้ความเมตตา เบียดเบียนสัตว์ กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ และมีจิตใจคับแคบ แม้แต่มนุษย์ด้วยกันเอง หากมีลักษณะภายนอกคล้ายสัตว์ คนฝ่ายร้ายก็มองว่าเป็นอื่นต่างเผ่าพันธุ์ จึงนำไปสู่แนวปฏิบัติที่ต้องจับขัง ต้องฆ่าเพื่อกำจัด เพราะถือว่ามนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนสัตว์เป็นความอัปยศของเผ่าพันธุ์มนุษย์ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะของความเป็นอื่นจากธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนไม่ดีก็คือคนที่มโนทัศน์เป็นอื่นธรรมชาตินั่นเอง

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ของสัตว์ในนวนิยาย เรื่อง พนมมณาคา จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อัตลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คือ พญานาค มีลักษณะเป็นงูขนาดใหญ่ มีหงอนบนศีรษะ มีเกล็ดสีเขียวเข้ม ดวงตามีพลัง พญานาคมีอิทธิฤทธิ์มาก มีความahunหันทนแล่น เกรี้ยวกราด และโมโหร้าย ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนอัตลักษณ์ของสัตว์เดรัจฉาน ได้แก่ งูทั่วไป เป็นสัตว์ที่อยู่ในธรรมชาติ และเป็นเหยื่อที่มนุษย์สามารถกอบโกยผลประโยชน์ได้อย่างไร้จริยธรรม การนำเสนออัตลักษณ์ของงูจึงไม่ได้มีความพิเศษหากแต่เป็นการนำเสนอในลักษณะของสัตว์ในธรรมชาติที่อ่อนแอและถูกมนุษย์ทำร้าย

2. การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ทำให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แต่ละชนิดแตกต่างกัน คือ สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ มนุษย์จะแสดงความเคารพบูชาผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เนื่องจากหวาดกลัวในอำนาจลึกลับของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์จึงก่อให้เกิดการเคารพ บูชา และหาสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ ประกอบสร้างผ่านตัวละครฝ่ายดี คือ ลักษณะของตัวละครที่มีจิตใจดี มีเมตตา เคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียวกัน และสัตว์ที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ ประกอบสร้างผ่านตัวละครฝ่ายร้าย คือ ลักษณะของตัวละครที่มีจิตใจหยาบช้า ไร้ความเมตตา เปิ่นเปิ่นสัตว์ กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะของความเป็นอื่นจากธรรมชาติ

4. อภิปรายผล

จากข้อสรุปสามารถอภิปรายผลการประกอบสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ ได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ของสัตว์ในนวนิยาย เรื่อง พนมมณาคา จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คือ พญานาค มีลักษณะเป็นงูขนาดใหญ่ มีอิทธิฤทธิ์ และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ส่วนอัตลักษณ์ของสัตว์เดรัจฉาน ได้แก่ งูทั่วไปเป็นสัตว์ที่มีพิษตามธรรมชาติของเผ่าพันธุ์ มนุษย์จึงเรียกว่าสัตว์เดรัจฉานเพราะสามารถทำร้ายมนุษย์ได้ สัตว์ประเภทนี้จึงเป็นเหยื่อที่มนุษย์สามารถกอบโกยผลประโยชน์ได้อย่างไร้จริยธรรม หากมองในเชิงสัตวศึกษาตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความเป็นอื่นจากธรรมชาติ ในลักษณะของความเป็นปฏิปักษ์ต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของงูจึงไม่ได้มีความพิเศษหากแต่เป็นการนำเสนอในลักษณะของสัตว์ในธรรมชาติที่อ่อนแอและถูกมนุษย์ทำร้าย ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกัญญรัตน์ เวชศาสตร์ (2559) เรื่อง มโนทัศน์เรื่องนาคของชนชาติไท ที่พบว่ามโนทัศน์เรื่องนาคของชนชาติไทที่สะท้อนให้เห็นจากงานวรรณกรรม งานศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ประมวลได้ 15 มโนทัศน์ ได้แก่ มโนทัศน์นาคเป็นบรรพบุรุษ มโนทัศน์นาคเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มโนทัศน์นาคเป็นเทพ มโนทัศน์นาคมีอิทธิฤทธิ์ พลังอำนาจ มโนทัศน์นาคศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มโนทัศน์นาคเป็นผู้ปกป้องรักษาสถานที่สำคัญ หรือบ้านเมือง มโนทัศน์นาคมีรูปลักษณ์คล้ายงูใหญ่และรูปลักษณ์ที่ท่อนบนเป็นมนุษย์ท่อนล่างเป็นงู มโนทัศน์เกี่ยวกับที่อยู่ของนาค มโนทัศน์นาคมีอยู่จริง มโนทัศน์นาคเป็นเจ้าของน้ำและแผ่นดิน มโนทัศน์นาคเกี่ยวข้องกับการเกษตรและความอุดมสมบูรณ์ มโนทัศน์นาคกับการสร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัย มโนทัศน์นาคกับโหราศาสตร์ มโนทัศน์นาคเป็นผู้ช่วยเหลือมนุษย์ และมโนทัศน์รูปลักษณ์ของนาคมีความงามทางศิลปะ และปิตุชาชัยสุวรรณ (2562) ทำวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ตัวละคร “นาค” ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2555-2560 ผลการวิจัยประการหนึ่งพบว่า การสร้างสรรค์ตัวละครและบทบาทของนาคแสดงให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับนาคในสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งมโนทัศน์เกี่ยวกับรูปลักษณ์ของนาคที่แต่เดิมมีลักษณะเป็นงู ใหญ่ หรือครึ่งคนครึ่งงู มโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของนาคที่นอกเหนือจากการเป็นผู้ฝึกฝน ธรรมะ ด้านถิ่นที่อยู่ของนาคพบว่ากระแสนิยมนาคในตำนานพื้นถิ่นมีผลต่อการสร้างฉากในนวนิยายช่วงเวลาดังกล่าว และถิ่นที่อยู่ของนาคได้ถูกดัดแปลงให้ใกล้ชิดกับ

สังคม เมืองมากขึ้น และนวนิยายปัจจุบันยังแสดงให้เห็นว่า อำนาจและอิทธิฤทธิ์ของนาคได้ถูกดัดแปลงและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งกรอบความคิดดั้งเดิมที่นาคเป็นผู้บันดาลความอุดมสมบูรณ์ ที่ได้เปลี่ยนจากการให้น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรมาเป็นลักษณะของการให้โชคลาภ

2. การจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ทำให้นมนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แต่ละชนิดแตกต่างกัน คือ สัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ มนุษย์จะแสดงความเคารพบูชาผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ ปรากฏในโนทัศน์ของตัวละครฝ่ายดี ที่มีโนทัศน์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และสัตว์ที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ ปรากฏผ่านตัวละครฝ่ายร้ายที่มองว่าสัตว์เป็นอื่นแตกต่างจากเผ่าพันธุ์ของตน จึงนำไปสู่แนวปฏิบัติที่มนุษย์ต้องขังต้องฆ่าเพื่อกำจัด รวมถึงมนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนสัตว์ก็ถือเป็นความอัปยศของเผ่าพันธุ์มนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะของความเป็นอื่นจากธรรมชาติ เมื่อพิจารณาตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ อธิบายได้ว่าคนไม่ดีก็คือคนที่มีความเป็นอื่นจากธรรมชาติ ผลการวิจัยที่พบว่าสัตว์มีสถานะสูงกว่ามนุษย์ มนุษย์จึงแสดงความเคารพบูชาผ่านพิธีกรรมสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุदारัตน์ อาคมะพันธุ์ ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ และอรุณมัย จันทมาลา (2561) เรื่อง ศรีธานาคะ : การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์จากนาคคติในบริบทท้องถิ่นคำชะโนด ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับพื้นที่คำชะโนดผ่านศิลปะการแสดง ว่าพื้นที่คำชะโนดเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่อยู่อาศัยของพญานาคราชศรีสุทโธ ผู้มีอิทธิฤทธิ์สูงส่ง พื้นที่แห่งนี้ได้ถูกสร้างเรื่องราวและถูกปฏิบัติการต่อพื้นที่จนกลายเป็นพื้นที่ที่น่าสะพรึงกลัว เกรงขาม และเกิดพิธีกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อการแก้บน การบูชา และอื่น ๆ กระทั่งในปี 2559 ได้มีการสร้างภาพยนตร์เรื่อง นาคี และผู้แสดงได้ใช้พื้นที่คำชะโนดในการแก้บน คำชะโนดจึงกลายเป็นพื้นที่รองรับนาฏยประดิษฐ์ศิลปะการแสดงเพื่อความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดพจน์ทพล ฐานสมบุญโน (2564) ที่พบว่าพญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวถึงประเภทพญานาค 2 ประเภท คือ นาคบนบกและในน้ำ ลักษณะของนาคเป็นสัตว์จำพวกเดียวกับงูปลา มีความพิเศษกว่างูทั้งหลาย เพราะเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์เดชแตกต่างจากงูทั่วไป ทั้งนี้ นาคบางจำพวกยังสามารถจำแลงแปลงกายเป็นมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ได้ด้วย พญานาคมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา มีความเชื่อพิธีกรรมเรื่องพญานาคเกี่ยวกับการอำนวยการและให้โชคกับผู้มากราบไหว้ ทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธาพญานาคมากขึ้น และผลการวิจัยของคมกฤษณ์ วรเดชนัยนา และปฐม หงส์สุวรรณ (2562) ที่ศึกษาอุปลักษณะและความหมายทางวัฒนธรรมของงูชวงในวรรณกรรมนิทานอีสาน โดยใช้แนวคิดสัตวศึกษา พบว่า งูชวงคืออุปลักษณะของความดิบเถื่อนและอันตรายเป็นการยกระดับอำนาจมาจากสัตว์ป่า และไม่ใช่ผลผลิตทางวัฒนธรรมเหมือนกับสัตว์เลี้ยงที่มนุษย์สามารถควบคุมและทำให้เชื่อได้ งูชวงคืออุปลักษณะของพลังแห่งอำนาจ อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์พลังอำนาจของธรรมชาติที่มีความลึกลับยากแก่การหยั่งรู้ และอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ มีความศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงมีสถานะตกอยู่ภายใต้การครอบงำ กตขี ทั้งยังถูกเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และมีสถานภาพด้อยกว่ามนุษย์ผู้ถือครองอุดมการณ์ และจากผลการวิจัยที่พบระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ที่สัตว์มีสถานะเท่ากับมนุษย์ และสัตว์ที่มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก นัยเจริญ (2564) ที่ศึกษาการสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านตัวละครสัตว์ในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว พบว่า การนำเสนอภาพแทนของสัตว์ในลักษณะสัตว์เกิดมาเพื่อรับใช้มนุษย์ เป็นการนำเสนอผ่านการสร้างตัวละครสัตว์แบบอุปลักษณะที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเผ่าพันธุ์สะท้อนระบบคิดว่าสัตว์เกิดมาเพื่อรับใช้มนุษย์ มนุษย์เป็นเจ้าชีวิต และสัตว์คือผู้ซื้อสัตย์จงรักภักดี ผ่านการสร้างตัวละครสัตว์แบบอุปลักษณะที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเผ่าพันธุ์โดยสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไร้เดียงสา มนุษย์จึงปฏิบัติต่อสัตว์อย่างปราณี แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์แบบนายกับบ่าว หรือสัตว์อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่ามนุษย์นั่นเอง

เมื่อวิเคราะห์นวนิยาย เรื่อง พนมมามา ตามแนวคิดสัตวศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ เกี่ยวกับการนำเสนอตัวตนและอัตลักษณ์ของสัตว์ คือ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และสัตว์เดรัจฉาน ทำให้เห็นตัวตนและอัตลักษณ์ของ

สัตว์นำไปสู่ การจัดแบ่งระดับขั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ ส่งผลให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์แตกต่างกัน และอาจจะด้วยแนวปฏิบัติทางสังคม มายาคติทางวัฒนธรรม หรือระบบคิดแบบเดิมที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง จึงทำให้สัตว์ถูกแบ่งแยกระดับขั้นและถูกลดทอนให้เป็นอื่นจากเผ่าพันธุ์มนุษย์ ตัวบวพรรณกรรมพยายามนำเสนอแนวคิดให้มนุษย์ปฏิบัติกับสัตว์อย่างเป็นมิตร โดยการประกอบสร้างตัวละครที่เป็นมิตรกับสัตว์ให้เป็นตัวละครฝ่ายดี และตัวละครฝ่ายร้ายคือตัวละครที่ชอบทำร้ายสัตว์ รวมถึงการนำเสนอสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังอำนาจเหนือกว่ามนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นอีกกระแสหนึ่งในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ปลุกจิตสำนึกของมนุษย์ให้เคารพธรรมชาติ รวมถึงปลูกฝังให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีจริยธรรมต่อไป

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ควรมีการศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของสัตว์ในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ เช่น นวนิยาย ชุตนวหิมพานต์ ของอลิษา เพื่อแสดงให้เห็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของสัตว์แต่ละประเภทให้หลากหลายขึ้น

5.2 จากการศึกษานวนิยายเรื่องพมณาคา พบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ ความเป็น ชายขอบ จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม กระทั่งคนชายขอบ (มนุษย์) กลายเป็นเหยื่อของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ จึงควรมีการศึกษานวนิยายเรื่องนี้ตามแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจะเป็นการทำความเข้าใจวรรณกรรมอย่างรอบด้านมากขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ เวชศาสตร์. (2559). มโนทัศน์เรื่องนาคของชนชาติไท. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 1099-1116.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2562). อุปลักษณ์สัตว์ในนวนิยาย เรื่อง “คนในนิทาน”: สัตว์ศึกษาตามมุมมองวรรณกรรม วิจารณ์เชิงนิเวศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 11(3), 1-25.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2564). การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านตัวละครสัตว์ในนวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแกว. ใน *เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายความร่วมมือวิชาการ-วิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ครั้งที่ 14*, พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คมกฤษณ์ วรเดชนัยนา และปฐม หงส์สุวรรณ. (2562). จูชวงในวรรณกรรมนิทานอีสาน : การอุปลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 36(3), 278-303.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2560). ใช้เพียงแดริจฉาน: สัตว์ศึกษาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ. ใน *รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ ทักษะของนักวิชาการไทย* (น. 329-407). ปทุมธานี: นาค.
- บงกชกร ทอง, และกาญจนา วิชาญาปกรณ์. (2560). อัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ. 2516 – 2557. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 8(2), 15-39.
- ปิตชา ชัยสุวรรณ. (2562). *การสร้างสรรค์ตัวละคร “นาค” ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2555-2560* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศกร จินดาวัฒน์. (2563). *พมณาคา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง.
- พระปลัดพจน์ทพล ฐานสมบุญโณ. (2564). *ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องพญานาคในพระพุทธศาสนา เถรวาทที่มีความสัมพันธ์กับองค์พระธาตุพนม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิณวิไล ปรีบุญณะ. (2555). *การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย: กรณีศึกษาตัวละครคนจีนอพยพใน*

นวนิยายเรื่องลอยลายมังกร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
สุดารัตน์ อาคมะพันธุ์, ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, และอรุณมัย จันทมาลา. (2561). ศรีรัตนาคะ: การสร้างสรรค์นาฏย
ประดิษฐ์จากนาฏคดีในบริบทท้องถิ่นคำชะโนด. ในเอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ
มหาวิทยาลัยมหาสารคามครั้งที่ 14. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2560). สัตว์ศึกษา: สู่โลกหลังภาพแทน. ใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (บรรณาธิการ),
สังสารสัตว์ มานุษยวิทยาว่าด้วยสัตว์และสัตว์ศึกษา (น.201-233). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษา
ประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คบไฟ).

การสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน ของเด็กปฐมวัย

The Creation of Multimedia Teaching Materials with Using Basic Word List to Develop Reading Skills in Early Childhood

วาสนา เกษประทุม¹ วรารณ ไทยมา²

Vasana kateprathum¹ and Waraporn Thaima²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเด็กปฐมวัย 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำในการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัยเพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในด้านต่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียนมีนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 รวม 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย แผนการจัดกิจกรรม และแบบประเมินทักษะการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ การทดสอบค่าทีและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดีย ประกอบไปด้วยขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นวิเคราะห์ เนื้อหา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอน 2. ขั้นตอนออกแบบ นำคำบัญชีพื้นฐานและรูปภาพสื่อมาวางแผนตามรูปแบบโครงสร้างของสื่อมัลติมีเดียในโปรแกรมพาวเวอร์พอยต์ตกแต่งภาพเคลื่อนไหว เลือกพื้นหลังและ ใส่รูป คำบัญชีพื้นฐาน เพิ่มรูปแบบเคลื่อนไหว ใส่เสียงเพลงและเสียงคำอ่าน 3. ขั้นประเมินผลสื่อการสอนมัลติมีเดียนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาตรวจสอบคุณภาพ ผลการพิจารณาคุณภาพสื่อการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดี มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานโดยใช้มัลติมีเดียแบบภาพจำเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การทดสอบค่าที พบว่าคะแนนหลังเรียนโดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำเท่ากับ 8.68 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเท่ากับ 4.32 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สื่อการสอนมัลติมีเดีย คำบัญชีพื้นฐาน ทักษะการอ่าน เด็กปฐมวัย

¹ สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน คณะสหวิทยาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Interdisciplinary Technology and Innovation , Faculty Innovations in Learning and Teaching Sripatum University.
E-mail : vas.kate1984@hotmail.com

² สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน คณะสหวิทยาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมหาวิทยาลัยศรีปทุม
Interdisciplinary Technology and Innovation , Faculty Innovations in Learning and Teaching Sripatum University.
E-mail : waraporn.th@spu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to create multimedia teaching materials for early childhood; and 2) to compare the reading skill for early childhood before and after using multimedia with basic word list. The researcher has designed the learning media to promote reading skill of early childhood in various fields. The sample was 12 schools with thirty-eight 3rd grades in early childhood students under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 3. The research tools were a multimedia visual media to memorize basic word list affecting reading skill in early childhood, activity plans, and reading assessment form. The data was analyzed by mean, standard deviation, percentage, and content analysis.

The results showed that the creation of multimedia teaching materials consisted of the following steps: (1) For content analysis, it was set by the learning objectives, and teaching activities; (2) In design stage, it took the basic word list and media images with multimedia in Power Point program and animation, choosing a background, and adding a picture. The basic word list has been added by animation, music, and sound; (3) For evaluation of multimedia teaching materials: the content and educational technology experts have investigated the quality. The results of the research were as follows: 1) In terms of the evaluation of teaching media quality, the results have found that the quality was at a high level ($\bar{x}$ = 4.47 and S.D. = 0.24.) The media quality was at a high level; and 2) For the comparison of basic word list using visual multimedia with a t-test. It has found that the post-learning score using multimedia teaching media for memorization was 8.68, higher than the pre-learning score of 4.32. The reading skill was 86.80%, 80% passing the specified criteria. It was a statistical significance at the .05 level.

Keywords: Multimedia Teaching Material, Basic Word List, Reading Skill, Early Childhood

วันที่รับบทความ : 26 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 17 พฤศจิกายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 ธันวาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของงานวิจัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2560) ได้กำหนดให้มีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ด้านการพัฒนาการทางด้านภาษาว่า ควรจัดกิจกรรมทางด้านภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน การจัดกิจกรรมให้เด็กรักการอ่าน ต้องเริ่มจากการจัดให้เด็กได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด ในปัจจุบันการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เริ่มมาจากการกระแสการปฏิรูปการศึกษาที่ได้เน้นให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ภายใต้คำจำกัดความว่า เก่ง ดี มีสุข ทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึง ความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนนั้น มีหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกสื่อควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ดังนั้นการเลือกสื่อที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนนั้น เข้าใจในเนื้อหาของรายวิชา เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก สื่อการสอน ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้น ในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว นั้น ผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยด้วย เพื่อให้สิ่งที่ป็นนามธรรมเกิดเป็นรูปธรรมในความคิด การใช้อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วยตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีนโยบาย 10 เพิ่ม คือเพิ่มศักยภาพนักเรียนให้มีความสามารถทางการอ่าน การเขียน และการคิดเลขเป็น จึงเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางการอ่านและการเรียนรู้คำบัญชีพื้นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการเหมาะสมและให้สถานศึกษาพร้อมทั้งครู มีแนวปฏิบัติพื้นฐานนำไปใช้วางแผนทางการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องตามนโยบายของสำนักงานเขตในด้านพัฒนาการศึกษาคุณภาพเด็กให้มีประสิทธิภาพต่อไป

โรงเรียนในสหวิทยาเขตอำเภอสามชุกระดับปฐมวัยมีผลการเรียนรู้ด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานด้านการอ่านที่มีค่าระดับต่ำเด็กปฐมวัยอ่านคำบัญชีพื้นฐานไม่ถูกต้อง ปัญหาเด็กปฐมวัยนักเรียนอ่านไม่ออก สะกดคำบัญชีพื้นฐานไม่ได้ เนื่องจากครูจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เขียนคำฝึกบนกระดานดำ มีสื่อที่ไม่ทันสมัย ทำให้เด็กๆ ไม่เกิดความสนใจ ขาดความจดจ่อจริงจัง ขาดทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐาน

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้เพื่อสร้างมัลติมีเดียภาพจำเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบสื่อการเรียนรู้ออกแบบเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและความสามารถทางภาษาไทยของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2561) กล่าวว่า สื่อ ถือเป็นตัวกลางในการนำความรู้จากผู้สอนสู่ตัวเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และสื่อจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และคณะ, 2562 กล่าวว่า สื่อที่มีความสำคัญต่อตัวเด็กช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจในกิจกรรม เพราะสื่อมัลติมีเดียมีความดึงดูดความสนใจของเด็ก ดังนั้นสื่อการเรียนรู้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และยังยืน ทั้งนี้ครูผู้สอนเด็กในกลุ่มปฐมวัยในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงการออกแบบสื่อการเรียนรู้อ่านการใช้ภาษาไทยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาการสร้างสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานให้แก่เด็กปฐมวัย สื่อดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทักษะทางด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อช่วยแก้ปัญหาการอ่านและเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ จะทำให้เด็กมีทักษะการอ่านที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำในการการเรียนรู้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนปฐมวัยโรงเรียนในสหวิทยาเขตอำเภอสามชุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียนมีนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 รวม 38 คน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน มีคุณภาพอยู่ในระดับดี

1.4.2 นักเรียนปฐมวัยหลังเรียนโดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำในการจัดการเรียนรู้มีทักษะด้านการอ่านที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

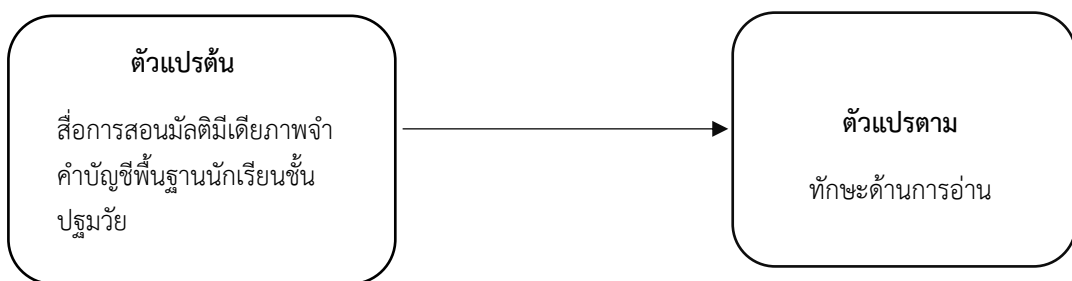
ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐาน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียภาพจำคำบัญชีพื้นฐานด้วยกระบวนการสร้างสื่อการสอนเพื่อช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่านโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ Gagne, 1997 ออกแบบขั้นตอนแผนการสอนเพื่อให้ได้บทเรียนที่เกิดจากการออกแบบตามทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม ในลักษณะการเรียนรู้การสอนเพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน โดยการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยและเพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำในการเรียนรู้อย่างไร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ การดำเนินงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนปฐมวัยโรงเรียนในสหวิทยาเขตอำเภอสามชูก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียนมีนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 รวม 38 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.2.1 สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

2.2.2 แผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน จำนวน 8 แผน ระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือน มกราคม - กรกฎาคม 2564 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2560)

2.2.3. แบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2.4. แบบประเมินคุณภาพและตรวจสอบคุณภาพสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและการเทคโนโลยี

2.3 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สื่อการสอนมัลติมีเดีย ผู้วิจัยได้ทำการสร้างสื่อมัลติมีเดียโดยปฏิบัติตามขั้นตอนการออกแบบและการสร้างสื่อ ดังนี้

2.3.1 ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาหลักการออกแบบและสร้างสื่อมัลติมีเดีย โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ เช่น หนังสือบทความ การค้นคว้าอิสระ งานวิจัย เอกสารต่าง ๆ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำ

2.3.2 ขั้นตอนการออกแบบ นำเนื้อหา คำ มาใส่ ในโปรแกรมพาวเวอร์พอยต์กำหนดแผนการสอนเป็นหน่วย กำหนดรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย ด้วยรูปภาพ คำ และเสียง ในสอดคล้องกัน

2.3.3 ขั้นทดลองใช้สื่อมัลติมีเดีย ครุณาสื่อมาทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้เรียนรู้ แบบสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำ

2.3.4 ขั้นตอนการนำไปใช้โดยนำสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำที่พัฒนาขึ้นมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ พร้อมทั้งนำ ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

การตรวจสอบคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย

1) นำสื่อมัลติมีเดียไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบประเมินสื่อมัลติมีเดียที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประเมินค่าโดยใช้เกณฑ์ของ Likert Scale ซึ่งมีการเลือกตอบ 5 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มีคุณภาพระดับ ดีมาก ให้ 5 คะแนน

มีคุณภาพระดับ ดี ให้ 4 คะแนน

มีคุณภาพระดับพอใช้ ให้ 3 คะแนน

มีคุณภาพแก้ไข ให้ 2 คะแนน

ไม่มีคุณภาพ ให้ 1 คะแนน

จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ แปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (อาลาวิยะ สะอะ, 2559)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงสื่อการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึงสื่อการสอนมีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึงสื่อการสอนมีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึงสื่อการสอนมีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึงสื่อการสอนมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2) แบบประเมินคุณภาพมัลติมีเดีย

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังนี้

2.1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพสื่อการสอนมัลติมีเดีย

2.2) กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย

2.3) นำแบบประเมินสื่อมัลติมีเดียไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสื่อมีสอดคล้องกับเนื้อหาคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้องกับเนื้อหาคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 กลยาวานิชย์บัญชา (2557) ขึ้นไป

3.) แผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน มีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดย กำหนด ดังนี้

3.1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สารการเรียนรู้คำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

3.2) ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน

3.3) นำแผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยใช้แบบตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำผลการประเมินที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00 อยู่ในเกณฑ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ จึงนำแผนการจัดการกิจกรรมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาทดลองใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนลำดับต่อไป และตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานที่สร้างขึ้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (อาลาวิยะ สะอะ, 2559)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงแผนการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึงแผนการสอนมีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึงแผนการสอนมีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึงแผนการสอนมีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึงแผนการสอนมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4.) แบบประเมินทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนเรียนและหลังเรียน มีการดำเนินการสร้างตามลำดับ ดังนี้

4.1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย และแบบประเมินทักษะด้านการอ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินทักษะด้านการอ่าน

4.2) สร้างแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยที่มีลักษณะความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

4.3) นำแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไข ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินทักษะวัดความสามารถด้านการอ่าน โดยนำแบบประเมินทักษะการอ่านวัดความสามารถด้านการอ่านไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้องตรงตามจุดประสงค์

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้องตรงตามจุดประสงค์

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 กลยาวาณิชย์บัญชา (2557) ขึ้นไป

4.4) นำแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับ เด็กปฐมวัย เพื่อหาค่าเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบการใช้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.4.1. นำแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนเรียนไปใช้ทดสอบนักเรียนชั้นปฐมวัยปีการศึกษา 2565 นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียนมีนักเรียน รวม 38 คนในสหวิทยาเขตอำเภอสามชูก

2.4.2. นำสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำมาทำการทดสอบใช้กับนักเรียนชั้นปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 12 โรงเรียนมีนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 รวม 38 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน จำนวน 8 แผน ระยะเวลา 6 เดือนทำการทดลองระหว่างวันที่ 1 มกราคม- 31 กรกฎาคม 2565 สอนทั้งหมดวันละ 1 ชั่วโมง โดยทำการสอนที่ละโรงเรียน โดยใช้ครูประจำชั้นปฐมวัยเป็นผู้สอนเพิ่มเติมโดยใช้แบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐาน

2.4.3. เมื่อเรียนจบ ผู้เรียนจะทำแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐานทางการเรียน 10 ข้อ ทำการทดสอบวัดผลทักษะด้านการอ่าน หลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2.4.4. นำคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเพื่อเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำในการเรียนรู้ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2.5 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินทักษะการอ่านคำบัญชีพื้นฐาน มาหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน

3. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านของเด็กปฐมวัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 ผลการตรวจสอบคุณภาพสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยซึ่งพิจารณาจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับดี มี $\bar{X} = 4.47$ และ S.D. = 0.24 ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบคุณภาพสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาน่าสนใจ กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ	4.33	0.58	ดี
2. เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์	4.33	0.58	ดี
องค์ประกอบด้านการออกแบบสื่อ			
3. ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิด, ความคิดสร้างสรรค์	4.00	0.00	ดี
4. การออกแบบการนำเสนอเหมาะสม	4.33	0.58	ดี
5. มีความครบถ้วนของเนื้อหา	4.67	0.58	ดีมาก
องค์ประกอบด้านมัลติมีเดีย			
6. ลักษณะ ขนาด สีของตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย และเหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียน	5.00	0.00	ดีมาก
7. ภาพ/ ภาพเคลื่อนไหว/ เสียง/ วิดีโอที่ใช้เหมาะสมกับเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้ดี	4.67	0.58	ดีมาก

8. มีการใช้สี/ สัญลักษณ์/ อักษรพิเศษ เพื่อเน้นข้อความที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหา	4.33	0.58	ดี
องค์ประกอบด้านการใช้ภาษา			
9. ข้อความที่นำเสนอ ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับผู้เรียน	4.67	0.58	ดีมาก
10. เสียงบรรยาย ชัดเจน เข้าใจง่าย น่าฟัง และชวนติดตาม	4.33	0.58	ดี
รวม	4.47	0.24	ดี

3.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำ พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.32 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.68 มีค่าทดสอบค่าที (t-test) เท่ากับ 26.99 แสดงว่าหลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการอ่านที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏดังตารางตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานแบบภาพจำก่อนเรียนและหลังเรียนของเด็กปฐมวัย

คะแนนทักษะการอ่าน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	d	Sig.
ก่อนเรียน	38	4.32	1.30	26.99*	37	.00
หลังเรียน	38	8.68	0.74			

การจัดกิจกรรมการสอน

สื่อสอนมัลติมีเดีย

ภาพที่ 3 สื่อสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐาน

4. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การสร้างสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านของเด็กปฐมวัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยพบว่า สื่อ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ย 4.47 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24 คุณภาพของสื่ออยู่ในเกณฑ์ระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยมีการดำเนินการสร้างสื่อมัลติมีเดีย ผ่านกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพสื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเชื่อถือได้เป็นอีกทั้งสื่อมัลติมีเดียได้นำเสนอรูปภาพ เสียง ประกอบสื่อมัลติมีเดีย จึงทำให้สื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้อย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของเมเยอร์และมอโรโน (Mayer and Moreno.2002:107-119) ได้ทำการศึกษาศึกษาการเรียนรู้โดยใช้มัลติมีเดีย พบว่า การสอนผ่านสื่อมัลติมีเดียให้ผลการเรียนรู้ที่ดีกว่าการสอนโดยใช้ตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ในเชิงความสัมพันธ์ต่อเนื่องพบว่าการนำเสนอด้วยภาพและอักษรไปพร้อมๆกันจะกระตุ้นการเรียนรู้ได้ดีกว่าการอธิบายเนื้อหาแยกกัน จากการศึกษาพบว่าถ้าหากองค์ประกอบภาพเสียงและตัวอักษรที่เกี่ยวข้องกับคำที่จะสอนจะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

4.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านการอ่านคำบัญชีพื้นฐานของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำ พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 4.32 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.68 มีค่าทดสอบค่าทีปรากฏค่าที (t-test) เท่ากับ 26.99 แสดงว่าหลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียแบบภาพจำทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการอ่านที่สูงขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ แสดงว่าวิธีสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ทำให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการอ่านคำบัญชีพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น และกลุ่มเป้าหมายทุกคนได้รับการฝึกฝนในการอ่านคำบัญชีพื้นฐานโดยใช้วิธีสอนสื่ออย่างต่อเนื่อง ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียนี้จะช่วยให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาความสามารถด้านการอ่าน ในการจัดกิจกรรม เด็กปฐมวัยได้มีการฝึกซ้ำจนชำนาญ ได้ฝึกทักษะจากสิ่งที่เรียนรู้ หลังการฝึกทักษะแล้วมีการสรุปซ้ำให้เกิดความคิดรวบยอดของบทเรียนด้วยวิธีต่างๆ จึงส่งผลให้การสอน โดยวิธีการสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียการอ่านคำศัพท์พื้นฐาน มีผลต่อทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาณุวัฒน์ จารุณย์ และ แสงเดือน คงนาวัง การพัฒนาทักษะการอ่านคำศัพท์พื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนอ่านแจกลูกสะกดคำร่วมกับเกมทางภาษา(2564) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านคำศัพท์พื้นฐานก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านคำศัพท์พื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยประยุกต์ไปใช้

5.1.1 ครูผู้สอนในระดับชั้นปฐมวัยควรนำสื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำคำบัญชีพื้นฐานนี้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล 1 - 3 ได้ และสามารถนำไปใช้ในการสอนเสริมทักษะการอ่านเมื่อนักเรียนขาดเรียน หรือนำไปให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านร่วมกับผู้ปกครองได้

5.1.2 ควรนำรูปแบบของการใช้สื่อมัลติมีเดียแบบภาพจำ ไปปรับใช้ ในการจัดการ เรียนรู้ตามบริบทของผู้เรียนให้เหมาะสมเพื่อสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน และเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดียร่วมกับตัวแปรอื่นๆ เช่น การ ทำงานร่วมกัน พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน เป็นต้น

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2551). *แนวการจัดประสบการณ์ระดับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรนเบสบุ๊กส์.
- คนวัฒน์ พรสุริยโรจน์. (2559). สื่อการสอนกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(9), 374-385.
- ชลธิศ สภาโธ. (2556). *การพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่2). นนทบุรี: พี เอส.พรินท์.
- ฐาปนี เครืออนันต์, และณฤมล เทพนวล. (2559). ชุดการสอนมัลติมีเดียเสริมทักษะด้านการอ่านนักเรียนชั้นประถมศึกษา, *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 8(3), 144-152.
- ดาร์รัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2555). *พฤติกรรมการอ่านในเด็กปฐมวัย*. <https://www.gotoknow.org/posts/452264>.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และคณะ. (2562). การเรียนเชิงรุก (Active learning). <http://pirun.ku.ac.th>
- ภาณุวัฒน์ จารุณย์, และแสงเดือน คงนาง. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านคำศัพท์พื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนอ่านแจกลูกสะกดคำร่วมกับเกมทางภาษา, *Journal of Roi Kaensam Academi*, 6(7), 131-141.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2551). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อังศุมาลิน ติตตระกุลชัย. (2564). การออกแบบสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร. วิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(2), 159-169.
- Ali, A., Aziz, Z., & Majzub, R. (2011). Teaching and learning reading through play. [http://www.idosi.org/wasj/wasj14\(LIDDL\)11/3.pdf](http://www.idosi.org/wasj/wasj14(LIDDL)11/3.pdf).
- Lowery, E. B. L. (1978). The effects of four drills and practices times unit on the decoding performances of students with specific learning disabilities. *Dissertation Abstracts International*, 39, 7199A.
- Mahsuri, M. (2021). Students' ability in reading comprehension of Da'wahand Islamic Communication Department at STAIN Bengkalis. *Kaisa: Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran*, 1(2), 106-116.
- Mayer, E., & Moreno, R. (2002). Aids to computer-based multimedia learning". *Learning and Instruction*, 12(1), 107-119.

การพัฒนาความจำด้านคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์

The Development of Chinese Vocabulary Memory Using Games for Second Grade Students in Wat Khlong Pho School

อัสมา เปียนอรุง¹ และนารีรัตน์ หงษ์สามสิบแก้ว²
Asama Peanumrong¹ and Nareerat Hongsamsibkao¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ จำนวนนักเรียน 10 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนด้านการพัฒนาทักษะการจำคำศัพท์โดยใช้เกม เรื่องเครื่องดื่ม (饮料) และอาหาร (美食) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ (1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์เรื่อง เครื่องดื่ม และ อาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ (2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้การจดจำคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความสามารถในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมประกอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.9 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48

คำสำคัญ: การใช้เกมในการสอนคำศัพท์ ทักษะความจำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this research was to compare the learning achievement by using Chinese vocabulary games for second grade students after teaching and learning by using the game with the 80/80 criteria. The sample satisfied with the game in the activities of learning Chinese vocabulary. The sample was second grade students, second semester, academic year 2022 in Wat Khlong Pho Municipal School. The number of students was 10, which were obtained by group sampling. The

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Chinses Major Student, Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University
E-mail : asamapeanumrong@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Lecturer of Chinese Major, Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University
E-mail: Nareerat.hon@uru.ac.th

tools in this research were 1) the instrument used in the experiment was the Chinese lesson plans for improving vocabulary skills by games. Drink (饮料) and food (美食, and 2) the tools used to collect data were (1) a test to measure the learning achievement on beverages and food for second grade students, and (2) the satisfaction questionnaire on learning to memorize Chinese words using games. The consistency index was 1.00. The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The comparison of learning achievement by using pretest and posttest. The results showed that the second-grade students' posttest score was higher than the pretest.

This result was statistically significant difference at .05 level. Overall, it was at the highest level with a mean of 4.9 and a standard deviation of 0.48.

Keyword: Using Games in Vocabulary Teaching, Memorizing Skill, Improving Academic Achievement

วันที่รับบทความ : 13 กันยายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 31 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2566

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันบทบาทของจีนในสังคมโลกมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมไทยได้เกิดกระแสนิยมเรื่องการเรียนรู้ภาษาจีนมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย จึงทำให้ในปี พ.ศ. 2541 กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ภาษาจีนเป็นวิชาภาษาต่างประเทศ ที่ใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย จึงช่วยส่งเสริมให้มีการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีการขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา อีกทั้งยังได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2557 เพื่อมุ่งเน้น ส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ใช้ทักษะภาษาจีนด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ ได้ระบุให้โรงเรียนจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป ซึ่งหากโรงเรียนใดมีความพร้อมด้านภาษาจีนจึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น1)

การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยยังใช้ระบบเก่าซึ่งเน้นการท่องจำอ่าน คัด เขียน โดยไม่มีการกระตุ้นหรือสร้างบรรยากาศที่จูงใจนำไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริงภาษาเป็นทักษะที่ต้องมีการนำไปใช้จึงจะเรียนรู้ได้ดีซึ่งการเรียนภาษาจีนนั้นจะต้องใช้ทักษะทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน จึงจะสามารถทำให้การเรียนภาษาจีนของนักเรียนนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปัญหาที่พบคือนักเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนักเรียนยังขาดทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาจีน เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนขาดแรงจูงใจและประกอบกับสื่อการสอนที่ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมต่ำ ยิ่งส่งผลให้เป้าหมายของการเรียนคลุ้มเครือ และนักเรียนมองไม่ออกว่าจะสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้อย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น3)

ปัญหาพื้นฐานของการเรียนด้านภาษา คือ ปัญหาด้านคำศัพท์ เนื่องจากความรู้ด้านคำศัพท์ที่ไม่เพียงพอเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเรียนด้านภาษาไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาจีนที่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นทักษะ การฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญ และจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับคำศัพท์ จึงจะสามารถเรียนภาษาได้ดี จึงเป็นที่ยอมรับว่า “คำศัพท์” เป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาภาษาอย่างหนึ่ง (มานพ ประธรรมสาร. 2538 น5) เมื่อความรู้เรื่องคำศัพท์มีไม่เพียงพอ นักเรียนจะเจอกับอุปสรรคอันยิ่งใหญ่ประการหนึ่งเมื่อเวลาอ่านภาษาจีน อ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องราว

เนื่องจากแปลความหมายของคำศัพท์ไม่ได้หรือไม่เข้าใจคำศัพท์ในข้อความนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดกิจกรรมทางภาษาจึงควรเป็นเกมที่เคลื่อนไหวเป็นเรื่องราวของการมีส่วนร่วมและสมมุติสถานการณ์ ผู้สอนจึงควรใช้กิจกรรมเพื่อชักจูงให้นักเรียนอย่างสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การใช้กิจกรรมเกมเข้ามาเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากการใช้เกมจะทำเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างสนุกสนาน นักเรียนทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเป็นการช่วยเสริมการเรียนรู้ในเรื่องของคำศัพท์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเทคนิคในการจดจำคำศัพท์ หลังจากศึกษาค้นคว้าเทคนิคการจดจำคำศัพท์หลาย ๆ วิธี ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการจดจำคำศัพท์ โดยการใช้เกม ประกอบการเรียนการสอน เพราะการจดจำคำศัพท์โดยการใช้เกมทำให้นักเรียนสนุกสนาน เกิดความสามัคคีกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเรียน กระตุ้นทักษะการเรียนรู้ จึงเป็นไปได้ว่า การใช้เกมเข้ามาเป็นหนึ่งในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ได้ดีมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์

1.2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้เกม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย แบ่งเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านพื้นที่ โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

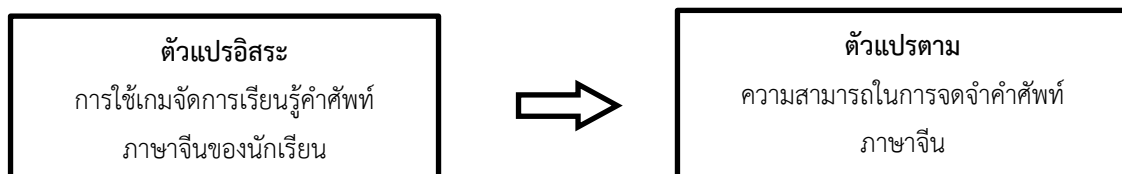
ด้านเนื้อหา เกมในการจัดการเรียนรู้ด้านคำศัพท์เรื่องเครื่องดื่ม (饮料) และอาหาร (美食) ได้แก่ Host Blooke และ เกม wordwall

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกม ประกอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความจำคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเลือกใช้เกมการศึกษา จำนวน 2 เกม ซึ่งตัวแปรที่ต้องการศึกษามี 2 ประเภท ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความจำด้านคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

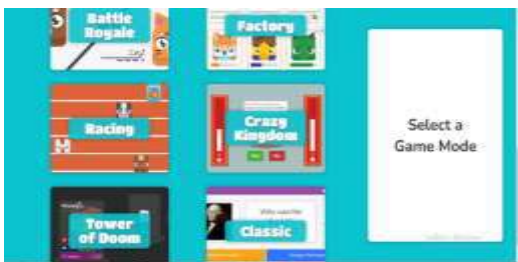
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 4 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 132 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ จำนวนนักเรียน 10 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากผู้ที่ทำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านคำศัพท์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้การจำคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมมีเนื้อหา 2 เรื่อง ได้แก่ เครื่องดื่ม (饮料) และอาหาร (美食) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่มีในบทเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้เลือกใช้เกมผ่านหน้าเว็บไซต์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน คือ เกม Host Blooket ดังภาพที่ 2 และ เกม Wordwall ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ตัวอย่าง เกม Host Blooket

ภาพที่ 3 ตัวอย่าง เกม Wordwall

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ

1. แบบทดสอบความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน ซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และ แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) (แบบทดสอบแบบปรนัย มีทั้งหมด 20 ข้อ แบ่งเป็น เรื่องเครื่องดื่ม (饮料) 10 ข้อ และเรื่องอาหาร (美食) 10 ข้อ)

2. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ เป็นลักษณะประเมินค่า 5 ระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์ของรวิวรรณ ชินะตระกูล(2538) โดยแบ่งเป็น ด้านเนื้อหา ความสนุกสนานน่าสนใจ ความรู้ที่ได้รับ ระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ที่ได้รับ และการรับรู้ถึงเป้าหมายของการเล่นเกม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การจำคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกม มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือดังนี้
 - 1.1. ศึกษาหลักสูตร ขอบข่ายของเนื้อหาวิชาและจุดหมายของวิชาภาษาจีน คู่มือการสอนภาษาจีน รวมทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ภาษาจีนของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2
 - 1.2. ศึกษาทฤษฎี หลักการ วิธีการ เนื้อหาคำศัพท์ที่จะใช้สอน ข้อเสนอแนะจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างแผนการสอน และเทคนิควิธีการสอนภาษาจีน เพื่อนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดจนการสร้างเกมเพื่อนำมาใช้ในการฝึกคำศัพท์
 - 1.3. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม จำนวน 2 แผน (8 ชั่วโมง) ประกอบด้วยเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในบทเรียน เวลาเรียนและเวลาในการเล่นให้ครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
 - 1.4. เสนอแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมต่อหัวหน้ากลุ่มสาระ ฝ่ายวิชาการ เพื่อพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.5. นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

1.6 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยจะใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม ที่ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษาจีนต่อไป

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร คู่มือ ตำราวิชาการเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ

2.2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน

2.3 สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน

2.4 นำแบบทดสอบที่จัดทำขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา หากได้รับข้อแก้ไข นำมาปรับปรุงและนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจแก้ไขเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IO เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความตรงตามเชิงเนื้อหา

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา

2.5 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยจะใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.6 นำแบบทดสอบที่ได้ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดท้ายตลาดจำนวน 30 คน

2.7 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach. 1970 : 161) พบว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.813

2.8 นำแบบทดสอบที่หาความเชื่อมั่นแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ จำนวนนักเรียน 10 คน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเกมคำศัพท์ของนักเรียนมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร วิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมคำศัพท์เป็นแบบประเมินค่าตามเกณฑ์การของลิเกอร์ท (Likert Scale) ลักษณะแบบสอบถามเกี่ยวกับความชอบ หรือไม่ชอบของนักเรียนที่มีต่อเกมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

4.50 – 5.00 = ระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 = ระดับมาก

2.50 – 3.49 = ระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 = ระดับน้อย

1.00 – 1.49 = ระดับน้อยที่สุด

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างที่ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

3.4 นำแบบประเมินความพึงพอใจมาปรับปรุงให้เหมาะสม

3.5 นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้ในการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมคำศัพท์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนในการทดลองการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างและจัดปฐมนิเทศชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียน จุดประสงค์ในการเรียน และเกณฑ์การประเมินผลการเรียน

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมคำศัพท์ภาษาจีน 2 แผน เป็นเวลา 8 คาบ คาบละ 60 นาที

3. กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบ Pre-test ก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมในชั่วโมงที่ 1

4. กลุ่มตัวอย่างเล่นเกมคำศัพท์ภาษาจีนตามแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนที่ได้จัดเตรียมไว้

5. หลังเล่นเกมสุดท้ายในแผนที่ 1 (ชั่วโมงที่ 4) เริ่มทดสอบนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบ Post-Test

6. กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบ Pre-test ก่อนการเล่นเกมคำศัพท์เกมแรกในแผนที่ 2 (ชั่วโมงที่ 5)

7. กลุ่มตัวอย่างเล่นเกมคำศัพท์ภาษาจีนตามแผนการเรียนรู้ของผู้สอนที่ได้จัดเตรียมไว้

8. หลังเล่นเกมสุดท้ายในแผนที่ 2 (ชั่วโมงที่ 8) เริ่มทดสอบกลุ่มตัวอย่างใช้แบบทดสอบ Post-test

9. กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมคำศัพท์ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

10. รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบให้คะแนน และประเมินผลโดยวิธีการทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency)

2. ค่าร้อยละ (Percentage)

3. ค่าเฉลี่ย (Mean)

4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาความจำด้านคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดคลองโพธิ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนจากแบบทดสอบที่ 1 (ก่อนใช้เกมคำศัพท์) และแบบทดสอบที่ 2 (หลังการใช้เกมคำศัพท์) การวิเคราะห์ความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคะแนนที่นักเรียนทำแบบทดสอบ ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 1: คะแนนผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน

บทที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความแตกต่างก่อน-หลังเรียน	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
บทที่ 1 เครื่องดื่ม (饮料)	3.30	1.88	8.20	0.78	4.90	2.13
บทที่ 2 อาหาร (美食)	4.60	2.59	8.10	0.99	3.50	2.75
ค่าเฉลี่ย	3.95	3.17	8.15	0.88	4.20	2.44

จากตาราง 1 ผู้วิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนบทที่ 1 และ บทที่ 2 ของนักเรียนคือ 3.30 และ 4.60 คิดเป็นร้อยละ 33 และ 46 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 คิดเป็นร้อยละ 39.5 คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน บทที่ 1 และ บทที่ 2 ของนักเรียนที่ได้ใช้เกมคำศัพท์ประกอบการสอนภาษาจีนแต่ละบทคือ 8.20 และ 8.10 คิดเป็นร้อยละ 82 และ 81 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.15 คิดเป็นร้อยละ 81.5 ผลต่างระหว่างการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า บทที่ 1 เครื่องดื่ม (饮料) มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 4.90 คิดเป็นร้อยละร้อยละ 49 บทที่ 2 อาหาร (美食) มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 3.50 คิดเป็นร้อยละ 35 ความสามารถในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมประกอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้เกมในการจัดการเรียนรู้ เมื่อนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้นักเรียนตอบและนำข้อมูลไปหาค่าประเมิน 5 ระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3: ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รายการประเมิน	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความชอบ
1. เนื้อหาของเกมมีความสอดคล้องกับบทเรียน	4.70	0.46	มากที่สุด
2. เกมที่นำมาประกอบในการเรียนเหมาะสม น่าสนใจ	4.90	0.44	มากที่สุด
3. ความสนุกสนานระหว่างเล่นเกมคำศัพท์	5.00	0.42	มากที่สุด
4. ความรู้ที่ได้จากการเล่นเกมคำศัพท์	5.00	0.45	มากที่สุด
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการเล่นเหมาะสม	4.80	0.40	มากที่สุด
6. นักเรียนได้ประโยชน์จากการเล่นเกมคำศัพท์	4.90	0.44	มากที่สุด
7. รับรู้ถึงเป้าหมายของเกมคำศัพท์	5.00	0.47	มากที่สุด
รวม	4.90	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ เท่ากับ 4.90 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 ซึ่งวิเคราะห์รายข้อพบว่า ในทุกรายการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1. รับรู้ถึงเป้าหมายของเกมคำศัพท์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 2. ความรู้ที่ได้จากการเล่นเกมคำศัพท์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 3. ความสนุกสนานระหว่างเล่นเกมคำศัพท์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42 สำหรับรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เนื้อหาของเกมมีความสอดคล้องกับบทเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความจำด้านคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

4.1 การศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม พบว่า การพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนมีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 33-46 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 39.5 ส่วนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81-82 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 81.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 42 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้เกมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างอิสระ ถ้าคิดกล้าแสดงออกและกล้าตัดสินใจ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานใน

การเรียนรู้ มีผลให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความกระตือรือร้นและสนใจมากขึ้น มีทักษะในการจำคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น สามารถจดจำคำศัพท์ในแต่ละบทเรียนได้นานขึ้น และเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับทศนา แชมมณี (2557) ได้กล่าวไว้ว่าการสอนโดยใช้เกมทำให้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรเลือกเกมโดยอาจสร้างเกมขึ้นใหม่หรือนำเกมที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหารายวิชา ทั้งนี้ผู้สอนต้องศึกษาวิธีการเล่นเกมที่จะนำมาใช้ให้เข้าใจและกำหนดวิธีเล่นให้ชัดเจน เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และศิริวรรณ โสภิตภักดี พงษ์ (2547) พบว่าการใช้เกมคำศัพท์เข้ามาประกอบการสอน ช่วยให้นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้ Hest จากกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระจากกัน นักเรียนมีความรู้สึกชอบในกิจกรรมเกมคำศัพท์ที่ใช้ประกอบการสอนในระดับชอบมากและชอบมากที่สุด

4.2 การประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้เกมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.9 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 สรุปความพึงพอใจในทุกรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนให้สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ คลายความเครียดและมีอิสระในการคิดและการตัดสินใจ เป็นการทบทวนเนื้อหาจากบทเรียนที่มีความสนุกสนาน ส่งเสริมกระบวนการคิด ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาและมีความสุขกับการเรียนรู้ภาษาจีนมากขึ้น สอดคล้องกับ พิมพร วัฒนากมลกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชัน ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมผ่านแอปพลิเคชันพบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.66 , S.D. = 0.41 จัดอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ซึ่งการวิเคราะห์รายข้อ พบว่าในทุกรายข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.1.1 ผู้สอนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเกม จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น

5.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกม ผู้สอนควรวิเคราะห์วัตถุประสงค์รายวิชา และเลือกเกมให้เหมาะสมกับเนื้อหา และเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรทำการศึกษา ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ หรือ นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาทักษะการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนโดยการใช้เกมเป็นสื่อประกอบการสอน

5.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาความจำ คำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยเกม กับการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.

2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

ทศนา แชมมณี. (2557). วิธีการสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2547). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ:

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มานพ ประธรรมสาร. (2538). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยให้เพื่อนช่วยสอนกับที่เรียนโดยให้ครูเป็นผู้สอน (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศราวุธ ทิพย์รักษา. (2550). "การสร้างสื่อมัลติมีเดียและกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนเรื่องชีวิตและ วัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ศิริวรรณ โสภิตภักดีพงษ์. (2544). การใช้เกมประกอบการสอนเพื่อสร้างความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมนึก ภัททยธนี. (2541). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- เสาวณีย์ สิกขา. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ส่วนประสมทางการตลาด และความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม จังหวัดอุดรดิต

The Effect of Marketing Mix and Customer Satisfaction on Purchasing Decisions of Aromatic Coconut in Uttaradit Province

ปวรุตม์ ครุฑเมือง¹ อีรวัดน์ ชมระกา² และภาศิริ เขตปิยรัตน์³

Parwaroot Krutmuang¹ Irawat Chomraka² and Pasiri Khetpiyarat³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า และการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม และเพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคมะพร้าวน้ำหอม ในจังหวัดอุดรดิต จำนวน 385 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมส่วนประสมทางการตลาดของมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตมีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.27$) รองลงมาเป็นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}=4.15$) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}=4.08$) สำหรับความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมากทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณค่าของสินค้า ($\bar{X}=4.30$) ด้านคุณภาพสินค้า ($\bar{X}=4.25$) และด้านความคาดหวังของลูกค้า ($\bar{X}=4.06$) ส่วนการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมในภาพรวมมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) โดยด้านการประเมินผลหลังการซื้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาเป็น ด้านการรับรู้ปัญหา ($\bar{X}=4.13$) และด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X}=4.12$) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณรายด้าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า การตัดสินใจซื้อเกิดจากอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 67.20 และยังพบว่า การตัดสินใจซื้อเกิดจากอิทธิพลของความพึงพอใจ ด้านคุณค่าของสินค้า ด้านความคาดหวังของลูกค้า และด้านคุณภาพสินค้า ร้อยละ 53.70

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า การตัดสินใจซื้อ มะพร้าวน้ำหอม

¹ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

Business Administration Faculty of Management Sciences Uttaradit Rajabhat University

E-Mail: parwaroot110@gmail.com

² สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

Business Administration Faculty of Management Sciences Uttaradit Rajabhat University

E-Mail: irwat.cho@live.ur.ac.th

³ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

Business Administration Faculty of Management Sciences Uttaradit Rajabhat University

E-Mail: pasiri.khe@live.ur.ac.th

Abstract

This article aimed 1) to study the importance of marketing mix, customer satisfaction, and purchasing decision of aromatic coconut; and 2) to evaluate the customer satisfaction affecting purchasing decision of aromatic coconut. The Sample of this research was 385 people who have consumed some aromatic coconuts in Uttaradit. The research was statistically analyzed by percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The research results were found as follows; in overall, the marketing mix of selling aromatic coconut in Uttaradit was highly important ($\bar{X}$ =4.14). With considering in each aspect, the product had the highest mean ($\bar{X}$ =4.27), place ($\bar{X}$ =4.15), and promotion ($\bar{X}$ =4.08). In terms of customer satisfaction in purchasing aromatic coconut, this research has found that it was highly important in overall ($\bar{X}$ =4.21). With considering in each aspect, it was important in all aspects as well. The research has found that product value ($\bar{X}$ =4.30), quality of product ($\bar{X}$ =4.25), and customer expectation ($\bar{X}$ =4.06), respectively. For purchasing decision of aromatic coconut, the study has also found that it was highly important ($\bar{X}$ =4.10). The post-purchase evaluation had the highest mean ($\bar{X}$ =4.21), then problem recognition ($\bar{X}$ =4.13), and evaluation of alternatives ($\bar{X}$ =4.12). The multiple regression analysis resulted in significance level of 0.05. In each aspect, it found that purchasing decision has influenced from marketing mix which were price, promotion, place, and product about 67.20%. In addition, purchasing decision was influenced by customer satisfaction in terms of product value, customer expectation, and quality of product at 53.70%

Keywords: Marketing Mix, Customer Satisfaction, Purchasing Decision, Aromatic Coconut

วันที่รับบทความ : 6 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 23 พฤศจิกายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 30 พฤศจิกายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

มะพร้าว น้ำหอม กลายเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่ทำให้อาชีพนั่นคง เนื่องจากการลงทุนคุ้มค่า ปลูกแล้วสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในระยะยาว 10-20 ปี สามารถทำรายได้สูงมากกว่า 5 หมื่นบาทต่อไร่ต่อปี โดยภาคกลางเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แต่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่ยอมรับกันคือ มะพร้าว น้ำหอมที่ปลูกที่ราชบุรี สมุทรสาคร นครปฐม และ ฉะเชิงเทรา ซึ่งขึ้นชื่อในเรื่องรสชาติความหวานหอมอร่อย ต้มแล้วชื่นใจ เป็นที่ชื่นชอบของชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะช่วงฤดูร้อนจะขายดีเป็นพิเศษเพราะผู้บริโภคนิยมดื่มคลายร้อน ไม่เพียงแต่ตลาด “มะพร้าว น้ำหอม” ในประเทศไทยเติบโตต่อเนื่องเท่านั้น ตลาดต่างประเทศก็เติบโตไม่หยุดเช่นกัน โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศได้รวบรวมตัวเลขทางการตลาดปี 2561 มีมูลค่าสูงถึงปีละ 2,556 ล้านบาท โดยไทยส่งออกเป็นเบอร์ 1 ของโลกหรือมีส่วนแบ่งตลาด 80% และปี 2562 ตลาดทั่วโลกยังคงต้องการมะพร้าว น้ำหอมจากประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง โดยคาดว่าจะไทยเป็นเลขส่งออกเป็นเท่าตัว โดยตลาดส่งออกสำคัญ สหรัฐอเมริกา ยุโรป รัสเซีย ออสเตรเลีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง จีน และฮ่องกง จึงเป็นโอกาสทองที่เกษตรกรชาวไทยจะลงทุนทำสวนปลูกมะพร้าว น้ำหอมส่งออกป้อนตลาดโลก โดยไทยครองส่วนแบ่งตลาดมากกว่า 80% “มะพร้าว น้ำหอมจะมีราคาแพงในช่วงเดือน เม.ย., พ.ค., มิ.ย. เพราะเป็นช่วงที่อากาศร้อนจัดและไม่มีผลผลิตในตลาด แต่ประเทศไทยสามารถสร้างผลผลิตบุกตลาดได้ โดยที่ต่างประเทศยอมรับ

แม้ราคาจะต่างกับราคามะพร้าวที่ปลูกปกติเพียงเล็กน้อย 1-2 บาทต่อลูก แต่ในตลาดจะเลือกผลผลิตจากประเทศไทย โดยมีตลาดส่งออกหลักคือสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สเปน เยอรมนี อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก อิสราเอล อินโดนีเซีย จีน สิงคโปร์ "ตลาดมะพร้าวน้ำหอมในประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง แต่ครองส่วนแบ่งยังไปได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นกับเกษตรกรว่ามีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคแค่ไหน เวลานี้มะพร้าวน้ำหอมจากประเทศไทยขายได้ราคาสูงที่สุด เช่น ในจีนลูกละประมาณ 70 บาท ถ้าเป็นในยุโรปลูกละ 100 บาทขึ้นไป ขณะที่มะพร้าวจากประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา อินเดีย ฯลฯ ราคาถูกกว่ากันมาก กระนั้นประเทศเหล่านั้นจะไม่ได้ใช้ "ความหอม" เป็นจุดขาย แต่จะเน้นความเป็นมะพร้าวอ่อนสีเขียวที่สด ราคาถูก (บางกอกเอสเอ็มอี, 2562)

อัญชนา ตราโช รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) กล่าวถึงสถานการณ์การผลิตและความต้องการใช้มะพร้าวของไทย ปี 2564 (ข้อมูลพยากรณ์ ณ เดือนมีนาคม 2564) ซึ่งคาดการณ์ว่า จะมีผลผลิตมะพร้าวรวม 0.876 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาที่มีผลผลิต 0.827 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 6) โดยผลผลิตปีนี้ หายออกสู่ตลาดมาตั้งแต่เดือนมกราคม และจะออกมากไปจนถึงเดือนสิงหาคม 2564 คิดเป็นปริมาณรวม 0.644 ล้านตัน (ร้อยละ 73 ของผลผลิตทั้งประเทศ) ในขณะที่ความต้องการใช้ยังคงทรงตัวเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยอยู่ที่ประมาณ 1.269 ล้านตัน จึงคาดว่า ในปีนี้จะมีการนำเข้ามะพร้าวและผลิตภัณฑ์ 0.418 ล้านตัน อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกใหม่ ทำให้ความต้องการใช้ในช่วงครึ่งปีแรกยังคงชะลอตัว ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มลดลง โดยพบว่า ราคามะพร้าวที่เกษตรกรขายได้ในเดือนมิถุนายน 2564 เฉลี่ย 10.67 บาท/ผล ซึ่งลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ซึ่งมีราคาผลละ 12.98 บาท หรือลดลงร้อยละ 18 (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2564)

ปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกมะพร้าวพันธุ์กันจิบ (มะพร้าวน้ำหอมสามพราน) ด้วยมีลักษณะเด่นคือ เป็นพันธุ์ที่มีผลใหญ่ ให้ผลผลิตสม่ำเสมอ น้ำของผลมีความหวาน ให้ผลผลิตหลังปลูกเพียง 3 ปี เป็นที่ต้องการของตลาดประเทศจีน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเพาะพันธุ์มะพร้าวเอง โดยการคัดเลือกต้นพันธุ์ที่มีคุณภาพให้ผลผลิตสูงและยังนำลูกไปเพาะพันธุ์เป็นต้นกล้าสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรสูงมากเช่นเดียวกัน เพราะมีอายุตั้งแต่ 5-6 เดือน ราคาต้นละ 80-150 บาท สถานการณ์การผลิตของกลุ่มในรอบ 1 ปี มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 42,626 บาทต่อปี (เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 3 และเก็บเกี่ยวได้ถึง 15-17 ปี) สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 18 ครั้ง เฉลี่ยแล้วเกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้ทุก 20 วัน ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 8,883 กก. ได้ผลตอบแทนเฉลี่ยไร่ละ 128,797 บาท/ไร่ มีกำไรเฉลี่ยไร่ละ 86,171 บาทคิดเป็นผลตอบแทนของทั้งกลุ่มจะได้กำไรปีละ 32 ล้านบาทด้านการตลาด ผลผลิตร้อยละ 70 จำหน่ายพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตถึงสวน ร้อยละ 20 ส่งจำหน่ายบริษัท โรงงานมาลี สามพราน จำกัด เพื่อแปรรูปเป็นน้ำมะพร้าวน้ำหอม 100% ส่งจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เหลืออีกร้อยละ 10 จำหน่ายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นผลสำเร็จของกลุ่มฯ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มผลิตตามมาตรฐาน GAP และอินทรีย์ โดยการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด เน้นตลาดนำการผลิต มีการเชื่อมโยงตลาดหรือมีข้อตกลงซื้อขายผลผลิตล่วงหน้า มีตลาดกลางสินค้าเกษตร ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมสนับสนุนตามโครงการ เนื่องจากได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 80 พอใจในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP ตรงกับความต้องการของตลาด ร้อยละ 72 รองลงมา พอใจในการเพิ่มผลผลิต ร้อยละ 68 และร้อยละ 66 พอใจในการรวมกลุ่มที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

สำหรับสถานการณ์ในการปลูกมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรธานี ยังไม่ค่อยเป็นที่นิยม จากข้อมูลจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร จังหวัดอุดรธานี พบว่าในปี 2560 มีเกษตรกรปลูกมะพร้าวน้ำหอมในพื้นที่ อำเภอมือจอน จำนวน 1 ราย พื้นที่จำนวน 50 ไร่ ในปี 2563 มีเกษตรกรที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอม จำนวน 1 ราย ในอำเภอนากลาง จำนวน 1 แปลง พื้นที่ 6 ไร่ ต่อมาในปี 2564 มีเกษตรกรปลูกมะพร้าวน้ำหอมเพิ่มอีก จำนวน 2 ราย ในเขตพื้นที่อำเภอนากลาง จำนวน 2 แปลง พื้นที่รวม 13.5 ไร่ ซึ่งผลผลิตของรุ่นแรกๆ ของสวนที่เริ่มต้นในปี 2560 กำลังออกสู่ตลาด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการขายแบบเหมาสวน ซึ่งทำให้ขายได้ราคาที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอม ยังไม่สามารถสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดได้เอง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยต้องการทราบว่าส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการทำการตลาด และวางแผนการขาย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม จังหวัดอุดรธานี เพื่อที่จะนำมาพัฒนา

กลยุทธ์การตลาดของสวนมะพร้าว น้ำหอมของเกษตรกรในจังหวัดอุดรดิตถ์ และยังสามารถรับรู้ถึงความสนใจของผู้บริโภคมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชาวสวนที่ปลูกมะพร้าว น้ำหอม และความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า และการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์

1.2.2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด และความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยทำการศึกษาจาก ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคมะพร้าว น้ำหอม ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1.3.1 ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด

1.3.2 ความพึงพอใจของลูกค้า ประกอบด้วย คุณภาพสินค้า คุณค่าของสินค้า ความคาดหวังของลูกค้า

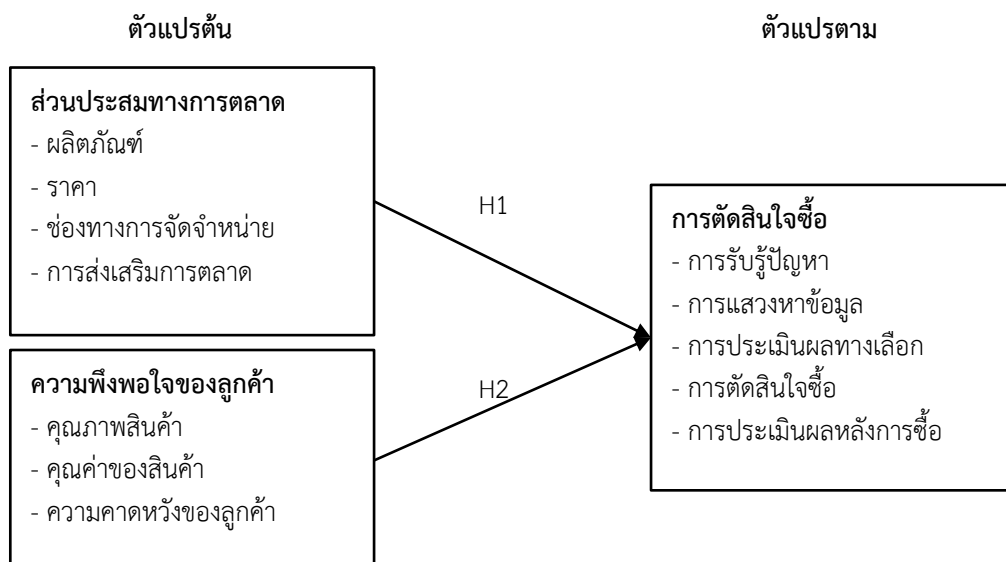
1.3.3 การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ การประเมินผลหลังการซื้อ

1.4 สมมติฐานการวิจัย

H1: ส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์

H2: ความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคพร้าวน้ำหอม ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนของประชากรได้ จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรของคอกแรน การคำนวณกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563, น.46) โดยกำหนดให้ ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการจะสุ่มจากประชากรทั้งหมด เป็น 50% จากประชากรทั้งหมด ($P=0.50$) และต้องการระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 385 ราย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดของประชาชนที่เป็นผู้บริโภคพร้าวน้ำหอม ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัด ประกอบด้วย ด้านคุณภาพสินค้า ด้านคุณค่าของสินค้า และด้านความคาดหวังของลูกค้า

ส่วนที่ 4 การตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์ประกอบไปด้วย การรับรู้ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ การประเมินผลหลังการซื้อ

2.3 การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา โดยคำถามแต่ละข้อจะต้องมีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.67 จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ (วุฒิ สุขเจริญ, 2562: 123) ซึ่งได้คะแนนค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเชื่อมั่นในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563: 419) และพบว่าแบบสอบถามครั้งนี้ มีค่าเท่ากับ 0.954

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่เป็นผู้บริโภคพร้าวน้ำหอม ในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจะเก็บข้อมูลบริเวณ ตลาดสด ตลาดนัด แม่ค้าที่รับซื้อมะพร้าวน้ำหอม แม่ค้าผลไม้ และผู้ที่มาซื้อมะพร้าวน้ำหอม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการส่ง link ของแบบสอบถามในรูปแบบ Google form ผ่านทางช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ให้กับประชาชนที่เป็นผู้บริโภคพร้าวน้ำหอม พ่อค้าแม่ค้าขายผลไม้ และผู้ประกอบการร้านอาหาร กาแฟ เบเกอรี่ ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ใช้มะพร้าวน้ำหอมเป็นส่วนประกอบของเมนู และให้ส่งต่อให้กับเพื่อนๆ หรือคนรู้จักที่เป็นผู้บริโภคมะพร้าวน้ำหอมอีกด้วย

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 52.99 อายุ 21 – 30 ปี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 49.09 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.03 อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.83 วัตถุประสงค์หลักในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมคือ เพื่อบริโภคจำนวน 26 คน

คิดเป็นร้อยละ 84.68 โดยซื้อทั้งลูกจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 40.78 ซื้อจากตลาดสด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 45.19 และเหตุผลที่ซื้อจากร้านประจำคือรสชาติดี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 45.71

3.2 ส่วนประสมทางการตลาด

ในภาพรวมส่วนประสมทางการตลาดของมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์มีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.27$) รองลงมาเป็นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}=4.15$) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}=4.08$)

ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย ความสดใหม่ของมะพร้าวน้ำหอมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.34$) รองลงมาเป็น รสชาติของน้ำมะพร้าวน้ำหอมมีความหอมหวาน ($\bar{X}=4.34$) และแหล่งผลิตมีความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.21$)

ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย ราคาไม่สูงมาก ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.18$) รองลงมาเป็น ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพ ($\bar{X}=4.14$) และมีป้ายราคาแสดงไว้ชัดเจน ($\bar{X}=4.12$)

ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย สามารถหาซื้อได้ง่ายและสะดวกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.25$) รองลงมาคือ มีมะพร้าวน้ำหอมขายตลอดปี ($\bar{X}=4.20$) และมีช่องทางในการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น รถขาย ขายผ่านพ่อค้าแม่ค้าคนกลาง ขายผ่านสื่อออนไลน์ ($\bar{X}=4.14$)

ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย มีการลดราคาในกรณีที่ซื้อในปริมาณมากๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.12$) รองลงมาเป็น มีการบอกต่อถึงสถานที่จำหน่ายมะพร้าวน้ำหอมที่จะสามารถหาซื้อได้ ($\bar{X}=4.12$) และมีการโฆษณาสถานที่จำหน่ายมะพร้าวน้ำหอมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=4.06$)

3.3 ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมากทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณค่าของสินค้า ($\bar{X}=4.30$) ด้านคุณภาพสินค้า ($\bar{X}=4.25$) และด้านความคาดหวังของลูกค้า ($\bar{X}=4.06$)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมด้านคุณภาพสินค้าในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย ความพึงพอใจในรสชาติของมะพร้าวน้ำหอมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{X}=4.34$ รองลงมาเป็น ความพึงพอใจในเนื้อของมะพร้าวน้ำหอม ($\bar{X}=4.24$) และเมื่อพบมะพร้าวน้ำหอมเสีย ร้านจะเปลี่ยนให้ทันที ($\bar{X}=4.17$)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมด้านคุณค่าของสินค้าในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย ความเชื่อว่าน้ำมะพร้าวมีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.35$) รองลงมาเป็นเมื่อมีความต้องการซื้อมะพร้าวน้ำหอมจะกลับไปซื้อที่ร้านประจำก่อนเสมอ ($\bar{X}=4.29$) และความเชื่อว่าน้ำมะพร้าวมีส่วนช่วยเสริมสร้างคอลลาเจน และอีลาสตินให้กับผิว ส่งผลทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่งสดใส ($\bar{X}=4.27$)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าวน้ำหอมด้านความคาดหวังของลูกค้าในระดับมากทุก ๆ ข้อ ประกอบด้วย คาดหวังว่าการซื้อน้ำมะพร้าวดื่มสม่ำเสมอจะทำให้ท่านสุขภาพดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.18$) รองลงมาเป็น เมื่อเกิดความไม่พอใจในสินค้า ร้านค้าหรือผู้จัดจำหน่ายมีการชดเชยให้กับลูกค้า โดยการลดราคาในการซื้อครั้งต่อไป หรือแถมสินค้าอย่างอื่นให้ ($\bar{X}=4.02$) และการซื้อมะพร้าวน้ำหอมในเพจเกี่ยวกับอาหาร/ผลไม้ที่มีการแนะนำว่าดี ($\bar{X}=3.98$)

3.4 การตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอม

การตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมในภาพรวมมีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการตัดสินใจซื้อมะพร้าวน้ำหอมมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย

ด้านการประเมินผลหลังการซื้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาเป็น ด้านการรับรู้ปัญหา ($\bar{X}=4.13$) และด้านการประเมินผลทางเลือก ($\bar{X}=4.12$)

การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมด้านการรับรู้ปัญหามีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อประกอบด้วย เมื่อต้องการความสดชื่น หอมหวาน ท่านจะนึกถึงมะพร้าว น้ำหอม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาเป็น การรับรู้สรรพคุณของมะพร้าว น้ำหอมทำให้เริ่มสนใจและหาซื้อเพื่อรับประทาน ($\bar{X}=4.15$) และเมื่อต้องการประยุกต์เมนูของอาหารและเครื่องดื่ม จะนึกถึงมะพร้าว น้ำหอม ($\bar{X}=4.02$)

การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมด้านการแสวงหาข้อมูลมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อประกอบด้วย การซื้อมะพร้าว น้ำหอมจากการบอกต่อของเพื่อนหรือคนในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.05$) รองลงมาเป็นการได้รับข้อมูลจากสื่อโฆษณาก่อนจะซื้อมะพร้าว น้ำหอม ($\bar{X}=3.85$) และการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับมะพร้าว น้ำหอมจากสื่อออนไลน์ก่อนการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}=3.84$)

การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมด้านการประเมินผลทางเลือกมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อประกอบด้วย สถานที่จัดจำหน่ายเป็นปัจจัยหนึ่งในการประเมินทางเลือกซื้อมะพร้าว น้ำหอมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.19$) รองลงมาเป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของมะพร้าว น้ำหอมก่อนตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}=4.09$) และการเปรียบเทียบราคาของแต่ละร้านก่อนตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม ($\bar{X}=4.08$)

การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมเพราะหาซื้อได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาคือ การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมโดยพิจารณาจากการส่งเสริมการตลาดโดยการลดราคา ($\bar{X}=3.98$) และการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมเพราะสื่อโฆษณาออนไลน์ ($\bar{X}=3.86$)

การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมด้านการประเมินผลหลังการซื้อมีความสำคัญในระดับมากทุก ๆ ข้อประกอบด้วย รู้สึกประทับใจ และจะกลับมาซื้อมะพร้าว น้ำหอมอีกครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.28$) รองลงมาคือ การบอกต่อให้ผู้อื่นซื้อมะพร้าว น้ำหอมตาม ($\bar{X}=4.18$) และมีความรู้สึกที่ดีภายหลังการซื้อมะพร้าว น้ำหอมไปรับประทาน ($\bar{X}=4.17$)

3.5 การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม

ตัวแปรอิสระ (ส่วนประสมทางการตลาด)	ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์						
	Unstandardized		Standardized	t	p-value	Collinearity Statistics	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	B	SE	Beta				
ค่าคงที่ (Constant)	0.957	0.128		7.455	0.000		
ด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	0.088	0.037	0.096	2.380	0.018*	0.535	1.869
ด้านราคา (X ₂)	0.356	0.033	0.463	10.750	0.000*	0.465	2.150
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X ₃)	0.102	0.036	0.125	2.804	0.005*	0.435	2.297
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	0.223	0.031	0.286	7.285	0.000*	0.560	1.786
SE = 0.30637, F = 194.649, Adj R ² = 0.669, R ² = 0.672, R = 0.820							

SE = 0.30637, F = 194.649, Adj R² = 0.669, R² = 0.672, R = 0.820

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีอำนาจในการทำนายผลการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรธานี ดังนี้ ด้านราคา มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.356 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.223 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.102 และด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.088 ค่า R² เท่ากับ 0.672 หมายถึง การตัดสินใจซื้อเกิดจากอิทธิพลของ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 67.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เหลืออีกร้อยละ 32.80 เกิดจากปัจจัย

อื่น ๆ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุเท่ากับ 0.669 ($R=0.669$) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.306 ($SE_{est} = 0.306$) ค่า Sig ทุกตัวแปร < 0.05 แสดงว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเส้นตรง จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า สมการการถดถอยที่ได้คือ

$$Y_1 = 0.957 + 0.088X_1 + 0.356X_2 + 0.102X_3 + 0.223X_4$$

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม

ตัวแปรอิสระ (ความพึงพอใจ)	ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรดิตถ์						
	Unstandardized		Standardized	t	p- value	Collinearity Statistics	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	B	SE	Beta				
ค่าคงที่ (Constant)	1.073	0.138		7.758	0.000		
ด้านคุณภาพสินค้า (X ₁)	0.218	0.038	0.262	5.769	0.000*	0.551	1.816
ด้านคุณค่าของสินค้า (X ₂)	0.258	0.040	0.303	6.495	0.000*	0.521	1.918
ด้านความคาดหวังของลูกค้า (X ₃)	0.244	0.030	0.332	8.095	0.000*	0.676	1.480
SE = 0.35149, F = 166.404, Adj R ² = 0.564, R ² = 0.567, R = 0.753							

$SE = 0.35149$, $F = 166.404$, $Adj R^2 = 0.564$, $R^2 = 0.567$, $R = 0.753$

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้ามีอำนาจในการทำนายผลการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรธานี ดังนี้ ด้านคุณค่าของสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.258 ด้านความคาดหวังของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.244 และด้านคุณภาพสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.218 ค่า R^2 เท่ากับ 0.567 หมายถึง การตัดสินใจซื้อเกิดจากอิทธิพลของ ด้านคุณค่าของสินค้า ด้านความคาดหวังของลูกค้า และด้านคุณภาพสินค้า ร้อยละ 53.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เหลืออีกร้อยละ 46.30 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุเท่ากับ 0.753 ($R=0.753$) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจและการตัดสินใจซื้อที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.351 ($SE_{est} = 0.351$) ค่า Sig ทุกตัวแปร < 0.05 แสดงว่า ปัจจัยความพึงพอใจกับการตัดสินใจซื้อที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเส้นตรง จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า สมการการถดถอยที่ได้คือ $Y_2 = 1.073 + 0.218X_1 + 0.258X_2 + 0.244X_3$

4. อภิปรายผล

การวิจัยพบว่าส่วนประสมทางการตลาดของมะพร้าว น้ำหอมในจังหวัดอุดรธานีในภาพรวมมีความสำคัญในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมปวีณ์ ปิ่นแก้ว (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากมะพร้าว น้ำหอมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษา ผู้บริโภค ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แล้วพบว่า ปัจจัยทางการตลาดของการบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษาผู้บริโภคใน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เห็นได้ว่าผลการวิจัยทั้ง 3 เรื่องนั้น ส่วนประสมทางการตลาดมีความสำคัญในระดับมาก เป็นไปตามแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดของ สุชาติ ไตรภพสกุล (2564) ซึ่งกล่าวไว้ว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ใน การดำเนินงาน การตลาดเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการสามารถควบคุมได้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้ออะพริกอตน้ำหอมในภาพรวมมีความสำคัญในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการตัดสินใจซื้ออะพริกอตน้ำหอมมีความสำคัญในระดับมากทุกๆ ด้าน คือ ด้านการประเมินผลหลังการซื้อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการรับรู้ปัญหา และด้านการประเมินผลทางเลือก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมปวิณ ปิ่นแก้ว (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากมะพริกอตน้ำหอมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อยังปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากมะพริกอตน้ำหอมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษา ผู้บริโภคในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แล้วพบว่า การตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษาผู้บริโภค ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ภาพรวมมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่า มีการตัดสินใจอยู่ในระดับ มากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ปัญหา และด้านการประเมินผลทางเลือก และมีการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า การตัดสินใจซื้ออะพริกอตน้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์เกิดจากอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 67.20 โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษา ผู้บริโภคในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แล้วผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยทางการตลาดด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภค ผลไม้พรีเมียม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล รอดศรี (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการตัดสินใจบริโภคน้ำมันมะพริกอตน้ำหอมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจบริโภคน้ำมันมะพริกอตน้ำหอมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และงานวิจัยของ จุริพร ช้อนใจ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำมันผลไม้พร้อมดื่ม ตรากรินเมท ของผู้บริโภคในจังหวัดราชบุรี แล้วพบว่าปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อน้ำมันผลไม้พร้อมดื่ม ตรากรินเมท ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่จำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด

และการวิจัยยังพบว่า การตัดสินใจซื้ออะพริกอตน้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์เกิดจากอิทธิพลของความพึงพอใจด้านคุณค่าของสินค้า ด้านความคาดหวังของลูกค้า และด้านคุณภาพสินค้า ร้อยละ 53.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เหลืออีกร้อยละ 46.30 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งตามแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2563) กล่าวว่าความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) เป็นความรู้สึกของลูกค้าว่าพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจหลังการรับบริการ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ต่อการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ หรือประสิทธิภาพของสินค้า กับการให้บริการที่ลูกค้าคาดหวังซึ่งถ้าหากการรับรู้ในการทำงานของผู้ให้บริการ หรือประสิทธิภาพของสินค้าต่ำกว่าความคาดหวังของลูกค้า ลูกค้าก็จะไม่พึงพอใจ และถ้าหากการรับรู้ในการทำงานของผู้ให้บริการ หรือประสิทธิภาพ ของสินค้าสูงกว่าความคาดหวังของลูกค้าก็จะเกิดความพึงพอใจอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในครั้งต่อไปของลูกค้า

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.1.1 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอม จังหวัดอุดรดิตถ์เกิดจากอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 4 ด้าน และในการศึกษาความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการสวนมะพร้าว น้ำหอมควรให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะเรื่องความสดใหม่ และรสชาติของน้ำมะพร้าว น้ำหอม และแหล่งผลิตมีความน่าเชื่อถือ เช่น การนำเสนอถึงคุณภาพของมะพร้าว น้ำหอม การเพาะปลูกการดูแลสวนมะพร้าวที่มีคุณภาพ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการปลูกแบบออร์แกนิก ซึ่งผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพจะให้ความสำคัญกับรายละเอียดดังกล่าว นอกจากนี้เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอมควรเน้นการเพาะปลูกที่เน้นคุณภาพ ไม่ใช่สารเคมี หรือใช้น้อยที่สุด

5.1.2 การศึกษาความพึงพอใจในการซื้อมะพร้าว น้ำหอม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อว่าน้ำมะพร้าวมีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีส่วนช่วยเสริมสร้างคอลลาเจน และอีลาสตินให้กับผิว ส่งผลทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่งสดใส ดังนั้นผู้ประกอบการสวนมะพร้าว น้ำหอมหรือผู้ประกอบการที่ขายมะพร้าว น้ำหอม ควรทำการส่งเสริมการตลาดโดยนำเสนอประโยชน์ของมะพร้าว น้ำหอมให้ชัดเจน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่อาจไม่ได้รับทราบถึงประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งอาจทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์หรือเพจขายสินค้า หรือการพิมพ์ติดให้แพ็คเกจ/ถุง/แก้ว ที่ใส่ผลิตภัณฑ์ก็ได้

5.1.3 สำหรับกระบวนการตัดสินใจซื้อมะพร้าว น้ำหอมที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านการประเมินผลหลังการซื้อ โดยเฉพาะการรู้สึกประทับใจ และจะกลับมาซื้อมะพร้าว น้ำหอมอีกครั้ง รวมถึงการบอกต่อให้ผู้อื่นมาซื้ออีกด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการควรรักษามาตรฐาน และคุณภาพรสชาติ และความสดใหม่ของมะพร้าว น้ำหอม ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเนื่องจากเป็นสินค้าทางการเกษตร อาจมีความผันผวนของคุณภาพที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น สภาพดิน หรือสภาพอากาศ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการรักษามารยาทความรู้สึกของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความสนใจเป็นลำดับแรก เช่น หากมีความผันผวนเรื่องรสชาติเกิดขึ้น อาจมีการแจ้งผู้บริโภคก่อนถึงคุณภาพในบางครั้งที่อาจจะลดลง เช่น รอบนี้อาจไม่หวานเท่ากับปกติ ซึ่งหากลูกค้ารับได้จะตัดสินใจบริโภคสินค้าเหมือนเดิม และจะยอมรับในสิ่งนั้นได้ หรือหากได้รับการร้องเรียนใดๆ ควรมีความแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนหรือคืนเงิน เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์เท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตในการศึกษาให้กว้าง และครอบคลุมยิ่งขึ้น เช่น จังหวัดรอบๆ เพื่อสำรวจความต้องการ และเป็น การเปิดตลาดให้กว้างขึ้น

5.2.2 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับความต้องการผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าว น้ำหอม เพื่อที่ผู้ประกอบการจะได้นำมาใช้ในการต่อยอดการจัดการทางการตลาด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

- จूरืพร ซ่อนใจ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อผลไม้พร้อมดื่ม ตรากรินเมท ของผู้บริโภคในจังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ชูชัย สมบัติไกร. (2563). พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียม กรณีศึกษาผู้บริโภคในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2564). โควิด-19 ชะลอความต้องการมะพร้าวครึ่งปีแรก สศก. แจ้งผู้แปรรูปมะพร้าวช่วยรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร. https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_186293
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

นภดล ร่มโพธิ์. (2554). หนังสือรวบรวมบทความการวัดความพึงพอใจลูกค้าและความพึงพอใจพนักงาน. กรุงเทพฯ: คณะบุคคลโอเมจิเนียร์.

บางกอก เอสเอ็มอี. (2562). มะพร้าว น้ำหอม ออร์แกนิก พืชเศรษฐกิจทำเงิน.

<https://www.bangkokbanksme.com/en/coconut-agriculture-economy>

เปรมปวิณ ปิ่นแก้ว. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากมะพร้าวน้ำหอมของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด. กรุงเทพมหานคร.

มงคล รอดศรี. (2562). กระบวนการตัดสินใจบริโภคน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มะพร้าวน้ำหอม 32 ล้าน. (2564, 31 พฤษภาคม). ไทยรัฐออนไลน์.

<https://www.thairath.co.th/news/local/central/2104361>.

วุฒิ สุขเจริญ. (2562). วิจัยการตลาด (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, งามอาจ ปะทวนิช, ปริญ ลักษิตานนท์, และสุพรีร์ ลิมไทย. (2563). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.

สุชาติ ไตรภพสกุล. (2564). หลักการตลาดเพื่อการเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kotler, P. (1997). Principles of marketing. New Jersey: Prentice-Hall.

รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี The Self-Practice Models Based on Principles to Win People's Hearts for School Teachers in Chanthaburi Province

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล¹ และ อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์²
Patcharin Rujiranukul¹ and Atchaya Patsat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี และ 2) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยขั้นแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี และตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 363 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .215-.845 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .946 สถิติที่ใช้ คือ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันระดับเดียว ขั้นที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรีที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 8 คน โดยวิธีการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการครองตน 2) หลักการครองคน 3) หลักการครองงาน ผลการตรวจสอบรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดล ได้แก่ ค่า $\chi^2 = .011$, $df = 1$, $p = .916$, $\chi^2/df = .011$, RMSEA = .000, CFI = 1.000, TLI = 1.000, SRMR = .002

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี มีรูปแบบแนวทางการการปฏิบัติตนที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

คำสำคัญ: รูปแบบ การปฏิบัติตน หลักการครองใจคน ครู

¹ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Department of Social Studies, Faculty of Education Rambhai Barni Rajabhat University

Email : patcharin.r@rbru.ac.th

² ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education Rambhai Barni Rajabhat University

Email : atchaya.p@rbru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province; and 2) to examine the suitability and possibility of self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province. This study was mixed method research. In the first stage, the quantitative research was used to develop self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province. The research validated confirmatory factors and empirical data using a group of 363 samples by applying Yamane's .05 error formula to determine the sample size. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The created questionnaire had discrimination per item between .215 - .845, and reliability of the whole questionnaire was .946. The statistic used in the study was the single level confirmatory factor analysis (Single Level CFA). In the second stage, qualitative research was used to examine the suitability and possibility in practice of self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province from 8 senior experts who were school qualified teachers in Chanthaburi Province according to the set criteria gaining from focus group. The data was analyzed by content analysis. The results found that:

1. The self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province consisted of 3 components: 1) self-control, 2) human-administration, and 3) work-management. The examination results of self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province were consistent with the empirical data determining from the statistic used in examining validity of the following models: ($\chi^2 = .011$, $df = 1$, $p = .916$, $\chi^2/df = .011$, RMSEA = .000, CFI = 1.000, TLI = 1.000, SRMR = .002)

2. The examination results of suitability and possibility of self-practice models based on principles to win people's hearts for school teachers in Chanthaburi Province from senior experts showed that suitability and possibility.

Keywords: Model, Self-Practice, Principles to Win People's Hearts, Teachers

วันที่รับบทความ : 11 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 2 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 ธันวาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

คนในสังคมยุคปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอยู่ด้วยกันเป็นหมู่คณะ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในฐานะต่าง ๆ ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่และสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา บางครั้งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาการละเมิดสิทธิ ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น (ชินชัย แก้วเรือน, 2558 : 156) ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการที่คนเราขาดหลักธรรมอันเป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้ตั้งงามหรือสร้างนิสัยที่ดี ทำให้บุคคลปฏิบัติต่อกันไม่เหมาะสมและไม่สามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ ในสังคมไทยปัจจุบันเราต้องการบุคคลที่เป็นแบบอย่างซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก

เพราะสังคมปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นยั่วยุให้คนถลำไปในทางเสื่อมเสียเป็นอันมาก โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชนในสังคมจึงควรมีบุคคลที่สามารถเป็นตัวอย่างด้านการปฏิบัติตนสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในสังคมได้

เมื่อก้าวถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน วิชาชีพหนึ่งที่สำคัญให้ความสำคัญและมีความคาดหวังในการเป็นต้นแบบการปฏิบัติตนที่ดี คือ ครู สอดคล้องกับที่ วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์ และเอมมา อาสนจินดา (2559 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า อาชีพครูมีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่งต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ ครูเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงจากสังคม และขณะเดียวกันสังคมมีความคาดหวังต่อครูว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความดีมีความสามารถ ประพฤติปฏิบัติตนดีทุกด้าน ดังคำกล่าวถึงครูว่าเป็นปูชนียบุคคล คือ บุคคลที่ควรเคารพบูชา เป็นบุคคลที่ต้องรักษาวินัย รวมทั้งจริยธรรมในวิชาชีพอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ครูถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา โดยครูจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่ทั้งความดี ความเก่ง และทันสมัย สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามแก่ผู้เรียน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนและคนในสังคมสามารถดำรงชีวิตที่ดีงามและมีความสุข (สุพรรณ เศรษฐมกุล, 2556 : 1) และปัจจุบันมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูจำนวนมาก แต่ถ้าครูไม่มีความรู้ ความตระหนักในจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ก็จะส่งผลทำให้ครูแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนและทำให้การพัฒนาทางการศึกษาไม่เป็นไปในแนวทางที่กำหนดไว้ กล่าวได้ว่า ครูควรมีความประพฤติ การกระทำ ตลอดจนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอันถูกต้องดีงาม เป็นเรื่องที่สำคัญสมควรให้การสนับสนุนที่ครูควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตน แก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ในการดำเนินชีวิตทั้งกาย วาจา ใจอย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถครองใจคนให้รักถึงและอยากน้อมนำวิธีการปฏิบัติตนของครูนั้นไปปฏิบัติตาม (วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์ และเอมมา อาสนจินดา, 2559 : 7)

หลักการครองใจคนจะทำให้บุคคลระลึกนึกถึงและยึดถือเราเป็นแบบอย่างหรือต้นแบบ ดังนั้นหลักการครองใจคนจึงมีความสำคัญต่ออาชีพครู โดยครูนั้นจะต้องมีความสามารถทั้งในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยการครองตนเป็นไปเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีเป้าหมาย มีความประพฤติและปฏิบัติตนที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง การครองคนเป็นไปเพื่อการเข้าใจผู้อื่นและปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบตัวได้ มีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นสามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ ส่วนการครองงานเป็นไปเพื่อการสร้างความรักความสามัคคีในองค์กรและการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี (ชินชัย แก้วเรือน, 2558 : 157) ซึ่งการปฏิบัติตนตามหลักการทั้ง 3 นี้ จะทำให้ครูสามารถดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันเป็นไปด้วยดี และเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ เพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไปในสังคมที่อยู่อาศัยได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตั้งอยู่ในจังหวัดจันทบุรี เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู จากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 (2547 : 2-3) มาตราที่ 8 ข้อ 5 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมครูในจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำร่องสู่การขยายผลไปยังพื้นที่บริการจังหวัดอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นการพัฒนาแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบดังกล่าว เพื่อนำไปสู่รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูที่สามารถปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดการสร้างครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

1.2.2 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียน จังหวัดจันทบุรี โดยนำหลักการครองใจคนตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมในการที่ครูควรนำมาปฏิบัติ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การครองตน คือ การมีความประพฤติและปฏิบัติตนที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง 2) การครองคน คือ การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ 3) การครองงาน คือ การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี

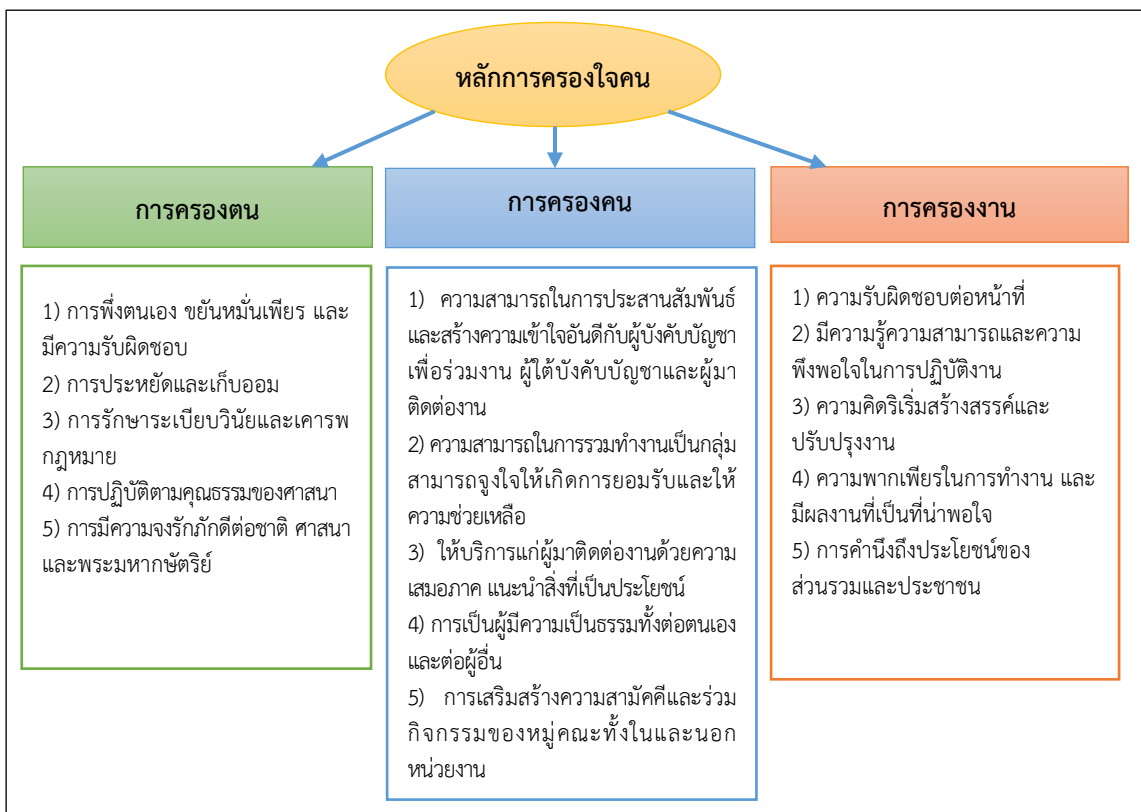
ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยมุ่งศึกษาในโรงเรียนพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (ศึกษาเฉพาะจังหวัดจันทบุรี) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจันทบุรี มีตัวแปรในการวิจัย คือ รูปแบบการปฏิบัติงานตามหลักการครองใจคน มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการครองตน 2) หลักการครองคน และ 3) หลักการครองงาน

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ปีการศึกษา 2564 - 2565

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับการวิจัย โดยนำหลักการครองใจคนตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมในการที่ครูควรนำมาปฏิบัติ 3 องค์ประกอบ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) การครองตน 2) การครองคน และ 3) การครองงาน โดยประยุกต์จากแนวคิดของ ชินชัย แก้วเรือน (2558 : 158-160)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Design) โดยขั้นแรกเป็นการวิจัย เชิงปริมาณ เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี และตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นที่สองเป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรีที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รายละเอียดมีดังนี้

2.1 ขั้นแรกการวิจัยเชิงปริมาณ (เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี และตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนตามสมมติฐานกับข้อมูล เชิงประจักษ์)

2.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (เฉพาะจังหวัดจันทบุรี) จำนวน 1,163 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 1,537 คน ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 1,254 คน รวมมีจำนวนทั้งสิ้น 3,954 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (เฉพาะจังหวัดจันทบุรี) ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 รวมจำนวน 363 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามานะ (Yamane, 1970: 580-581) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยในขั้นแรกทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) และต่อมาทำการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด

2.1.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดในการวิจัยซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี มีตัวแปรในการวิจัย คือ รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

หลักการครองตน การมีความประพฤติและปฏิบัติตน ประกอบไปด้วย คุณธรรมควรแก่การยกย่อง ได้แก่ 1) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) การประหยัดและเก็บออม 3) การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาและ 5) การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

หลักการครองคน การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถอุทิศให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ ได้แก่ 1) ความสามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มาติดต่องาน 2) ความสามารถในการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม สามารถอุทิศให้เกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือ 3) ให้บริการแก่ผู้มาติดต่องานด้วยความเสมอภาคและน่าสิ่งที่เป็นประโยชน์ 4) การเป็นผู้มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่นและ 5) การเสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะทั้งในและนอกหน่วยงาน

หลักการครองงาน การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 2) มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และ

ปรับปรุงงาน 4) ความพึงพอใจในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ และ 5) การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน

2.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และสังกัด มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert ชนิด 5 ระดับ และมีการให้คะแนน ตั้งแต่ 1-5 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 121)

ระดับคะแนน	ความหมาย
1.00 – 1.50	แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับน้อยที่สุด
1.51 – 2.50	แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับน้อย
2.51 – 3.50	แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง
3.51 – 4.50	แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก
4.51 – 5.00	แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด

2.1.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน กำหนดนิยามของตัวแปร และโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด นำนิยามตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมาสร้างตารางวิเคราะห์โครงสร้างตัวแปรที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงสร้างข้อคำถามตามโครงสร้างของตัวแปร นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามบางข้อตามการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้เกณฑ์ค่า r (Corrected Item – total correlation) ต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า .20 ขึ้นไป (ไพรัตน์ วงษ์นาม, 2547 : 316) และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับแยกตามปัจจัยแต่ละด้าน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alfa coefficient) พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .946 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง .215–.845 แสดงว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์จำแนกได้เล็กน้อยถึงจำแนกได้ดีมาก สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจ สอบความเชื่อมั่น (Reliability) และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

2.1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือบันทึกข้อความจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของครูในจังหวัดจันทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนัดหมายวัน-เวลา ในการขอเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 363 คน โดยแบ่งระยะเวลาการเก็บข้อมูลตามความเหมาะสม ซึ่งในแต่ละครั้งก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยกับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนอธิบายคำชี้แจงและรายละเอียดในการตอบแบบสอบถามให้กับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างฟังก่อนตอบแบบสอบถาม เมื่อได้แบบสอบถามครบสมบูรณ์ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

2.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลว่าเป็นโค้งปกติหรือไม่ ตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย และตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) การวิเคราะห์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมว่าตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity การวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser Meyer Olkin (KMO)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม Mplus 7

2.2 ขั้นที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน จากผู้ทรงคุณวุฒิ)

2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (เฉพาะจังหวัดจันทบุรี) จำนวน 2 คน ตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 3 คน และตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 3 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดขึ้นดังนี้

2.2.1.1 ตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (เฉพาะจังหวัดจันทบุรี) จำนวน 2 คน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

เป็นครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด มีประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีความสนใจในการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครู

2.2.1.2 ตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

เป็นครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีความสนใจในการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครู

2.2.1.3 ตัวแทนครูจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

เป็นครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีความสนใจในการพัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครู

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม 2) แบบบันทึกสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญไปยังผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม พร้อมส่งประเด็นการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มล่วงหน้า 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการนัดหมายการสนทนากลุ่ม จัดเตรียมการสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงดำเนินการสนทนากลุ่มในวัน-เวลาที่กำหนด โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่ม คือ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งก่อนการจัดสนทนากลุ่มผู้วิจัยขออนุญาต

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม ทำการชี้แจงการเก็บรักษาความลับของข้อมูล ตลอดจนการทำลายข้อมูล อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย วิธีการวิจัย และรายละเอียดต่างๆ กับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เมื่อดำเนินการสนทนากลุ่มเสร็จสิ้นจึงนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาทำการถอดเทปและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูในจังหวัดจันทบุรี ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้ในแบบบันทึกสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม

2.3 การยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Rambhai Barni Rajabhat University Institutional Review Board) ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง และได้รับเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 19 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ใบรับรองเลขที่ IRB-25/2564

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

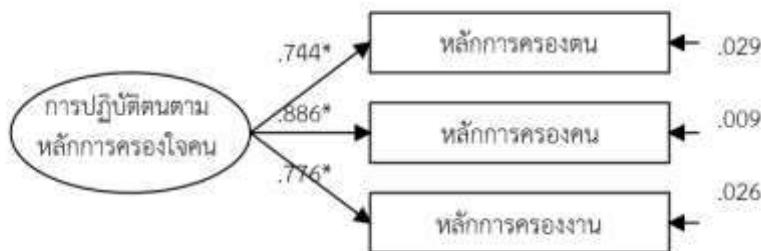
จากการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี มีความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบ ได้แก่ $\chi^2 = .011$, $df = 1$, $p = .916$, $\chi^2/df = .011$, $RMSEA = .000$, $CFI = 1.000$, $TLI = 1.000$, $SRMR = .002$ เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งมีค่า p มากพอที่จะยอมรับสมมติฐานว่า โมเดลการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนี CFI และ TLI ที่มีค่าเข้าใกล้ 1.000 ค่าดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าเข้าใกล้ 0 และค่า χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

ตัวแปรสังเกตได้	ค่าสถิติวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน			
	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	Z	R^2
	มาตรฐาน (λ)			
1. หลักการครองตน	.744*	.029	25.953	.553*
2. หลักการครองคน	.886*	.009	98.818	.785*
3. หลักการครองงาน	.776*	.026	29.341	.602*
$\chi^2 = .011$, $df = 1$, $p = .916$, $\chi^2/df = .011$, $RMSEA = .000$, $CFI = 1.000$, $TLI = 1.000$, $SRMR = .002$				

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของตัวชี้วัด (R^2) ที่แสดงถึงสัดส่วนของการแปรผันของตัวชี้วัดที่ถูกอธิบายด้วยตัวแปรแฝง พบว่า มีค่าที่ยอมรับได้ทุกตัวชี้วัด (.553 - .785) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดการปฏิบัติตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามองค์ประกอบ

ผลการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านหลักการครองตน 2) ด้านหลักการครองคน 3) ด้านหลักการครองงาน จำแนกรายด้าน ดังนี้

3.1.1 รูปแบบการปฏิบัติตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตน คือ การมีความประพฤติและปฏิบัติตนประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง ซึ่งมีจำนวน 20 รูปแบบแนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) มีความวิริยะอุตสาหะในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) มีความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่ได้รับความสำเร็จด้วยตนเอง 3) มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค 4) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น 5) รู้จักใช้จ่ายตามควรแห่งฐานะ 6) รู้จักใช้ทรัพย์สินของทางราชการให้เป็นประโยชน์และประหยัด 7) รู้จักมีอัธยาศัยและเก็บออมเพื่อสร้างฐานะตนเองและครอบครัว 8) รู้จักดูแล บำรุง และรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม 9) เป็นผู้รักและปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ 10) ประพฤติและปฏิบัติตน อันอาจเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นโดยทั่วไป 11) เชื้อพึงและให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชา 12) เป็นผู้ตรงต่อเวลา 13) ละเว้นต่อการประพฤติชั่วและไม่ลุ่มหลงอบายมุข 14) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 15) มีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น 16) มีความเมตตากรุณาโอบอ้อมอารีต่อบุคคลอื่น 17) ส่งเสริม สนับสนุนระบบประชาธิปไตยและปฏิบัติตามนโยบายของทางราชการและรัฐบาล 18) เข้าร่วมในศาสนกิจและทำนุบำรุงศาสนา 19) ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เช่น เสียภาษี เคารพกฎหมาย และ 20) มีความจงรักภักดีและเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามพระบรมราโชวาท หรือเข้าร่วมพิธีในโอกาสสำคัญอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตรปกติ

3.1.2 รูปแบบการปฏิบัติตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองคน คือ การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดความยอมรับและให้ความร่วมมือ ซึ่งมีจำนวน 19 รูปแบบแนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) กล้าและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ 4) มีน้ำใจ ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 5) ให้ความเห็น ปรีกษา และเสนอแนะในงานที่ตนรับผิดชอบ 6) การมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ 7) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน 8) มีความสามารถในการคิดและเสนอเหตุผล 9) สามารถปฏิบัติงานเต็มที่ตามความรู้ความสามารถ 10) เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น 11) มีความสำนึกและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้บริการ ช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ติดขัดจนให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 12) ให้การบริการด้วยความเต็มใจและเสมอภาคกันทุกระดับ 13) มีอัธยาศัยดีเป็นกันเองและสุภาพต่อทุกคน 14) ประพฤติและปฏิบัติตรงหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ วิธีการที่กำหนด 15) ถือประโยชน์ของทางราชการหรือส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 16) ตัดสินวินิจฉัย หรือแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 17) การให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น 18) เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องาน และ 19) ให้ความสำคัญ ยกย่อง หรือให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน

3.1.3 รูปแบบการปฏิบัติตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองงาน คือ การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมายดีซึ่งมีจำนวน 20 รูปแบบแนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ 2) มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้ได้รับ

ความสำเร็จ 3) สนใจและเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบ 4) ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน 6) มีความรู้และเข้าใจหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมาย และนโยบาย 7) มีความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี 8) มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงาน 9) รักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยเต็มใจ 10) มีความสามารถในการคิดริเริ่ม หาหลักการแนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน 11) มีความสามารถในการปรับปรุงใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 12) มีความสามารถในการทำงานที่ยาก หรืองานใหม่ให้สำเร็จเป็นผลดี 13) มีความกระตือรือร้น ต้องการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ 14) มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ราชการหรืองานที่รับผิดชอบ 15) ได้รับความยกย่องในความสำเร็จของงาน 16) สามารถปฏิบัติงานในภาวะที่มีข้อจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ หรืออัตรากำลัง 17) การปฏิบัติงานยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน 18) สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของส่วนรวม 19) ใช้วัสดุอุปกรณ์ และสาธารณูปโภคได้อย่างประหยัดและเหมาะสม และ 20) ร่วมมือ ช่วยเหลือและประสานงานระหว่างราชการกับประชาชน

3.2 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ผลการตรวจสอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“จากข้อมูลที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลการวิจัยในตอนต้น ผมมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการปฏิบัติตน ตามหลักการครองใจคน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการครองตน 2) หลักการครองคน 3) หลักการครองงาน รวมแนวทางปฏิบัติที่กล่าวมานั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 1, 2565, พฤษภาคม 30)

“เห็นด้วยและคิดว่ารูปแบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยเฉพาะด้าน หลักการครองคน อันเป็นความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความเมื่อนั้น เราต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้าและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ รวมทั้งมีน้ำใจ ช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และอีกหลาย ๆ รูปแบบที่กล่าวมา...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 2, 2565, พฤษภาคม 30)

“เห็นด้วยและคิดว่ารูปแบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการครองตน 2) หลักการครองคน 3) หลักการครองงาน...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 3, 2565, พฤษภาคม 30)

“โดยส่วนตัวคิดว่าถ้าจะได้ใจคนหรือครองใจคนได้นั้น เราต้องครองตนให้ดีเสียก่อน และเห็นด้วยว่า รูปแบบที่เสนอมานี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทั้ง 3 ด้าน 59 รูปแบบ และเน้นย้ำ ความสำคัญของด้านหลักการครองตน คือ การมีความประพฤติและปฏิบัติตนที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม เช่น มีความวิริยะอุตสาหะในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหา อุปสรรค มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น เป็นต้น...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 4, 2565, พฤษภาคม 30)

“เห็นด้วยว่ารูปแบบที่เสนอมานี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และคิดว่าด้านหลักการ ครองคน นอกจากที่ครูท่านที่ 2 กล่าวแล้ว เราควรต้องยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น มีธรรมาภิบาลเป็นกันเองและสุภาพต่อทุกคน การให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น รวมทั้งต้องให้ความสำคัญ ยกย่อง หรือให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงานตรงนี้สำคัญอย่างยิ่ง...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 5, 2565, พฤษภาคม 30)

“การปฏิบัติ ทั้ง 3 ด้าน 59 รูปแบบที่เสนอมานี้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติจะต้องไปด้วยกัน แม้กระทั่งด้านหลักการครองงาน ที่หมายถึง การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี ซึ่งสำคัญครูจะต้องมีความตั้งใจปฏิบัติงาน สนใจและเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบ มีความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างดี ที่ตนเองมองคิดว่าต้องมีความรักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ รวมทั้งต้องมีความขยันหมั่นเพียร เสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ราชการหรืองานที่รับผิดชอบ อันนี้แหละยังสำคัญเลย...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 6, 2565, พฤษภาคม 30)

“จากข้อมูลที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลการวิจัยที่เสนอมารูปแบบการปฏิบัติเพื่อครองใจคนนั้น ส่วนตัวในฐานะที่เป็นครูมานาน คิดว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ไม่ใช่เรื่องยากหรือปฏิบัติไม่ได้ แต่ตัวเองจะมองว่าด้านหลักการครองตน เช่น เชื่อฟังและให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชา หรือแม้แต่การเป็นผู้ตรงต่อเวลา ละเว้นต่อการประพฤติชั่วและไม่ลุ่มหลงอบายมุข มีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น มีความเมตตากรุณาโอ้อ้อมอารีต่อบุคคล เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการครองตนให้ดี...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 7, 2565, พฤษภาคม 30)

“ข้อมูลที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลการวิจัยในตอนต้น รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ หลักการครองตน จำนวน 20 รูปแบบ หลักการครองคน จำนวน 19 รูปแบบ หลักการครองงาน จำนวน 20 รูปแบบ รวมแล้ว 59 รูปแบบที่กล่าวมานั้น ผมคิดว่ามีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน เราต้องครองตนเราให้ดี มีหลักการที่ดีในการครองคน และก็ครองงานได้อย่างดีด้วย เห็นด้วยทุกรูปแบบที่เสนอมานี้...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม คนที่ 8, 2565, พฤษภาคม 30)

4. อภิปรายผล

4.1. รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตน คือ การมีความประพฤติและปฏิบัติตนประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง ซึ่งมีจำนวน 20 รูปแบบแนวทางการปฏิบัติประกอบด้วย 1) มีความวิริยะอุตสาหะในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) มีความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง 3) มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค 4) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น 5) รู้จักใช้จ่ายตามควรแห่งฐานะ 6) รู้จักใช้ทรัพย์สินของทางราชการให้เป็นประโยชน์และประหยัด 7) รู้จักมีธรรมาภิบาลและเก็บออมเพื่อสร้างฐานะตนเองและครอบครัว 8) รู้จักดูแล บำรุง และรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม 9) เป็นผู้รักและปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ 10) ประพฤติและปฏิบัติตน อันอาจเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นโดยทั่วไป 11) เชื่อฟังและให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชา 12) เป็นผู้ตรงต่อเวลา 13) ละเว้นต่อการประพฤติชั่วและไม่ลุ่มหลงอบายมุข 14) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 15) มีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อตนเองและผู้อื่น 16) มีความเมตตากรุณาโอ้อ้อมอารีต่อบุคคลอื่น 17) ส่งเสริม สนับสนุนระบบประชาธิปไตยและปฏิบัติตามนโยบายของทางราชการและรัฐบาล 18) เข้าร่วมใน

ศาสนกิจและทำนุบำรุงศาสนา 19) ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เช่น เสียภาษี เคารพกฎหมาย และ 20) มีความจงรักภักดีและเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามพระบรมราโชวาท หรือเข้าร่วมพิธีในโอกาสสำคัญอย่างสม่ำเสมอ เป็นกิจวัตรปกติ สอดคล้องกับที่ ชินชัย แก้วเรือน (2558 : 158) ได้กล่าวไว้ว่า การครองตนเป็นความสามารถในด้านการบริหารจัดการตนเอง มุ่งสู่ผลสำเร็จ การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง ได้แก่ 1) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) การประหยัดและเก็บออม 3) การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ 5) การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งจากรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตนที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับที่ บุญชู แสงสุข (2544 : 41) ได้กล่าวไว้ว่า การครองตน คือ การมีหลักหรือแนวประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้นแก่ตน ไม่มีมลทินมัวหมอง และทำงานด้วยความถูกต้อง สอดคล้องกับที่ สุนทร ทองคำ (2544 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า การครองตน คือ การกระทำ รวมทั้งท่าทีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งแสดงออกมาให้ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ในเรื่องของกิริยาท่าทาง ซึ่งไปเป็นในทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับที่ พระภาวนาวิสุทธิคุณ (2546 : 2) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการครองตน ไว้ว่าหมายถึง การสำรวมระวังรักษาดนให้ดำรงอยู่แต่ในคุณความดี เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนไปในทางที่ดีที่ชอบ สอดคล้องกับที่ พระมหาบุญมี มาลาวิโร (2550 : 19) ได้กล่าวว่า การครองตน หมายถึง การครองชีวิตให้ดำเนินไปตามทางที่ถูกต้องดีงาม การครองตนเป็นศิลปะการปกครองชีวิตให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัด ตั้งอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม อันจะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จในชีวิต สอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 14-16) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตนของข้าราชการครูด้านการครองตน ครองคน ครองงาน โดยในด้านการครองตน หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติตนชอบด้วยคุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณข้าราชการ เป็นที่ยอมรับของบุคคลในส่วนราชการและสังคม ประกอบด้วย คุณธรรมควรแก่การยกย่อง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ คือ 1) การพึ่งตนเองขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ 2) การประหยัดและอดออม 3) การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ 5) การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิวพร พิลานนท์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการครองตน พบว่า ครูควรมีความขยันหมั่นเพียร อดทนในการทำงาน พุดจาสุภาพ ไพเราะ เป็นมิตรกับทุกคน ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เป็นกลางทางการเมือง และเป็นแบบอย่างที่ดี

4.2 รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองคน คือ การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ ซึ่งมีจำนวน 19 รูปแบบ แนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) กล้าและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำ 4) มีน้ำใจ ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 5) ให้ความเห็น ปรีกษา และเสนอแนะในงานที่ตนรับผิดชอบ 6) การมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ 7) ยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน 8) มีความสามารถในการคิดและเสนอเหตุผล 9) สามารถปฏิบัติงานเต็มตามความรู้ความสามารถ 10) เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น 11) มีความสำนึกและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้บริการ ช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ติดขัดจนให้ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ 12) ให้การบริการด้วยความเต็มใจและเสมอภาคกันทุกระดับ 13) มีอัธยาศัยดี เป็นกันเองและสุภาพต่อทุกคน 14) ประพฤติและปฏิบัติตรงหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ วิธีการที่กำหนด 15) ถือประโยชน์ของทางราชการหรือส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 16) ตัดสินวินิจฉัย หรือแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 17) การให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น 18) เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องาน และ 19) ให้ความสำคัญ ยกย่อง หรือให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน ซึ่งจากรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตนที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับที่ ชินชัย แก้วเรือน (2558 : 158) ได้กล่าวไว้ว่า การครองงานการจัดการความสำคัญความจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่องค์การให้ความสำคัญ โน้มน้าวผู้ที่เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญ เห็นดีเห็นงามด้วย ซึ่งเป็นการสร้างผลกระทบที่ดีแก่สังคม องค์การ ตลอดจนประเทศชาติ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 2) มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และ

ปรับปรุงงาน 4) ความผูกพันในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ และ 5) การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน สอดคล้องกับที่ บุญชู แสงสุข (2544 : 41) ได้กล่าวว่า การครองคน คือ การที่บุคคลมีหลักหรือแนวทางประพฤติปฏิบัติด้วยความยุติธรรม อันทำให้เกิดความรัก เคารพนับถือและยึดเหนี่ยวน้ำใจของบุคคลอื่น สอดคล้องกับที่ สุเนตร ทองคำ (2544 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การครองคนเป็นศิลปะ การครองใจผู้อื่นและรู้จักสร้างความผูกพันที่ดีต่อกันในสังคม สอดคล้องกับที่ พระมหาบุญมี มัลลวชิโร (2550 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การครองตนเป็นศิลปะการครองใจผู้อื่นและรู้จักสร้างความผูกพันที่ดีต่อกันในสังคม การครองคนนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะต้องครองใจเขาให้ได้ หากครองใจเขาได้ก็ถือว่าสำเร็จทุกอย่าง หลักการครองคนที่สำคัญ คือ การปรับใจเข้าหากัน รู้จักครองใจคนอื่น รู้จักเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 14-16) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนของข้าราชการครูด้านการครองตน ครองคน ครองงาน โดยในด้านของการครองคน หมายถึง เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ ยกย่องในเพื่อน ในสังคม ร่วมงานอย่างเปิดเผยทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบคือ 1) ความสามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มาติดต่องาน 2) ความสามารถในการร่วมงานเป็นกลุ่ม สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือ 3) ให้บริการแก่ผู้มาติดต่องานด้วยความเสมอภาคแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ 4) การเป็นผู้มีความเป็นธรรมทั้งตนเองและต่อผู้อื่น และ 5) การเสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ ทั้งในและนอกหน่วยงาน รวมทั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิวพร พิลานนท์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการครองคน ครูควรมีความยุติธรรม มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่เอาเปรียบและก้าวร้าวในหน้าที่ของผู้อื่น และไม่พูดใส่ร้ายและส่อเสียด

4.3 รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองงาน คือ การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี ซึ่งมีจำนวน 20 รูปแบบแนวทางการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ 2) มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ 3) สนใจและเอาใจใส่งานที่รับผิดชอบ 4) ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและที่ได้รับมอบหมายอย่างดี มีประสิทธิภาพ 5) ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน 6) มีความรู้ และเข้าใจหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติ กฎหมาย และนโยบาย 7) มีความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี 8) มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงาน 9) รักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ 10) มีความสามารถในการคิดริเริ่ม หาหลักการ แนวทางวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน 11) มีความสามารถในการปรับปรุงงานใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 12) มีความสามารถในการทำงานที่ยาก หรืองานใหม่ให้สำเร็จเป็นผลดี 13) มีความกระตือรือร้น ต้องการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ 14) มีความขยันหมั่นเพียรเสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ราชการหรืองานที่รับผิดชอบ 15) ได้รับการยกย่องในความสำเร็จของงาน 16) สามารถปฏิบัติงานในภาวะที่มีข้อจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์หรืออัตรากำลัง 17) การปฏิบัติงานยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน 18) สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของส่วนรวม 19) ใช้วัสดุ อุปกรณ์ และสาธารณูปโภคได้อย่างประหยัดและเหมาะสม และ 20) ร่วมมือ ช่วยเหลือและประสานงานระหว่างราชการกับประชาชน ซึ่งจากรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตนที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับที่ ชินชัย แก้วเรือน (2558 : 158) ได้กล่าวไว้ว่า การครองงานเป็นการจัดความสำคัญความจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้ความสำคัญ โน้มน้ำหนัก ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญ เห็นดีเห็นงามด้วย ซึ่งเป็นการสร้างผลกระทบที่ดีแก่สังคม องค์การ ตลอดจนประเทศชาติ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 2) มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน 4) ความผูกพันในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ และ 5) การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน สอดคล้องกับที่ พระมหาบุญมี มัลลวชิโร (2550 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การครองงาน เป็นศิลปะการทำงานอย่างมีความสุขและได้ผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย การครองงานให้สำเร็จและเป็นสุข นับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต เพราะการที่คนอยู่บนโลกนี้จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับ

ผู้อื่น สิ่งที่เชื่อมเข้าหากันก็คืองาน จึงจำเป็นต้องรู้จักการครองงานให้เป็นสุขด้วยชีวิตจึงจะประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 14-16) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนของข้าราชการครูด้านการครองตน ครองคน ครองงาน โดยในด้านการครองงาน หมายถึง ประพฤติปฏิบัติงานในหน้าที่และนอกเหนือหน้าที่ สม่าเสมอ เต็มใจ มีจิตมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานที่รับผิดชอบ จนมีผลงานปรากฏที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการ ประชาชนมากกว่าผู้อื่นอย่างเด่นชัด มีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ 2) มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน 4) ความพากเพียรในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ และ 5) การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน รวมทั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิวพร พิลานนท์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการครองงาน ครูควรปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด มีความคิดสร้างสรรค์ และศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ สม่าเสมอ พัฒนาและปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ ควรจะมีวินัยในตนเอง มีความสามัคคี มีความตรงต่อเวลา และมีความเป็นประชาธิปไตย

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

5.1.1 ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 สามารถนำรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนไปใช้ในการปฏิบัติตน ทั้งในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยมีการปรับใช้ในการเพิ่มจุดเด่น หรือพัฒนาจุดด้อยตามสภาพบริบท

5.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 สามารถนำรูปแบบไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมผลการปฏิบัติตนของครูให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพครูในสังกัด

5.1.3 ผู้บริหารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ควรกระตุ้นให้ครูในสังกัด ในสังกัดตระหนักและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคน อันประกอบด้วย หลักการครองตน ครองคน และครองงาน

5.1.4 รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองตน ครูต้องมีความตระหนักและมีความประพฤติและปฏิบัติตนประกอบไปด้วยคุณธรรมสมควรแก่การยกย่อง

5.1.5 รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองคน ครูต้องตระหนักและมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือทั้งในกลุ่มครูด้วยกันเองและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

5.1.6 รูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี ด้านหลักการครองงาน ครูต้องตระหนักและมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบและสุดความสามารถ

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามหลักการครองใจคนของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรี

5.2.2 ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบครองตน ครองคน และครองงานของครูในโรงเรียนจังหวัดจันทบุรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชินชัย แก้วเรือน. (2558). *การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา*. *พินเนศวร์สาร*, 11(2), 154-168.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- บุญชู แสงสุข. (2544). *ทัศนะของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานจริงของผู้บริหารสถานศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- พระภิกษุวิสุทธินันท์. (2546). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- พระมหาบุญมี มาลาวิโร. (2550). *ครองตน ครองคน ครองงาน*. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, พ.ศ. 2547. *ราชกิจจานุเบกษา*, 121(23-ก), 1-24.
- ไพรัตน์ วงษนาม. (2547). *การวิเคราะห์หัตถ์โปรแกรม LISREL*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วินันท์กานต์ รุจิภักดิ์, และเอมมา อาสนจินดา. (2559). *จริยธรรมในวิชาชีพครู*. นครปฐม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิวพร พิลาณนท์. (2555). *พฤติกรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนทร ทองคำ. (2544). *พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพัฒน์ เศรษฐมกุล. (2556). *กิจกรรมสร้างเสริมวินัยในตนเองของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแนวคิดตปัญญาศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977) On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test Item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49–60.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

**กลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (Co-5 STEPs)
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู**
**The Expert Coaching Strategies with Reflective Thinking to Promote the
Learning Management by Collaborative 5 STEPs of The Student Teachers**

**รัชดาภรณ์ ตันติกุล¹ วรณันท์ อิศรปรีดา² กวีเชษฐ์ เปีย³
thyida เลิศชนะเดชา⁴ และปรณัฐ กิจรุ่งเรือง⁵
Rachadaporn Tantikul¹, Waranan Isarapreedat², Kaweechate Pia³,
Thayida Lertchanadecha⁴ and Poranat Kitrungraung⁵**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จำนวน 18 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 2) แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงาน 3) แบบบันทึกความคิดเห็น และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

¹ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Department of Elementary Education, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail : trachadaporn@aru.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Education, Bansomdej Chaopraya Rajabhat University
E-mail : waranan.isa@gmail.com

³ โรงเรียนบ้านคู้วังวัว
Bankungwungwua School
E-mail : kaweechate.edumaster@gmail.com

⁴ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)
Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary Level)
E-mail : Thayida.le@rumail.ru.ac.th

⁵ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Department of Elementary Education, Faculty of Education, Silpakorn University
E-mail : pkprofessor@hotmail.com

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.79 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.41 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53

2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.62

คำสำคัญ: การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญ การสะท้อนคิด กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the learning management ability for collaborative 5 STEPs of the student teachers by the expert coaching with reflective thinking strategies; and 2) to investigate the satisfaction of student teachers with learning management for collaborative 5 STEPs by the expert coaching and reflective thinking strategies. The sample consisted of the 18 student teachers, selected by volunteer sampling. The research instruments were 1) learning management ability assessment form; 2) operational observational form; 3) comment form; and 4) questionnaire. The data was analyzed by mean and standard deviation. The results have found as follows:

1. The results of the learning management ability of lesson plans have found that the student teachers had an average score of ($\bar{X}$) = 4.79, and S.D. = 0.07 in lesson plans. The ability of learning management had an average score of ($\bar{X}$) = 4.41, and S.D. = 0.53.

2. The student teachers were highly satisfied with the learning management for collaborative 5 STEPs of the student teachers by the expert coaching with reflective thinking strategies. It was at a high level with $\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.62.

Keywords: Expert Coaching, Reflective Thinking, Learning Management, Collaborative 5 STEPs

วันที่รับบทความ : 11 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 9 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 14 มีนาคม 2566

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การพัฒนาครูของประเทศไทยมีเป้าหมายการผลิตและพัฒนาครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ซึ่งจากการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ทางการศึกษาในด้านเป้าหมายการผลิตและพัฒนาครูตามข้อบังคับของคุรุสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมาตรฐานความรู้และวิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูที่มุ่งเน้นความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มี

คุณภาพ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) นั้นเป็นแนวการสอนที่กลุ่มผู้เรียนที่คล่องแคล่ว ความสามารถหรือความถนัดหรือความสนใจมารวมพลังร่วมกันช่วยเหลือกันเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้นร่วมกันคิดร่วมกันทำร่วมกันค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งดิจิทัล เป็นแนวการสอนหนึ่งของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งประยุกต์ความรู้ได้บนฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์นักเรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมแบบทำงานกลุ่มรวมพลัง โดยทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน เด็กเก่งช่วยเด็กเรียนช้ากว่าเด็กถนัดกว่าช่วยเด็กถนัดน้อย เพื่อให้มีความสุขในการเรียน บทบาทของผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ (Learner) บทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน (CO 5 STEPs) ดังนี้ 1) ขั้นเสนอสิ่งเร้าและระบุดำถามสำคัญ (Stimulating and Key Questioning Collaboratively) 2) ขั้นแสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์อย่างรวมพลัง (Searching and Analyzing Collaboratively) 3) ขั้นรวมพลังอภิปรายและสร้างความรู้ (Discussing and Constructing Collaboratively) 4) ขั้นสื่อสารและสะท้อนคิดอย่างรวมพลัง (Communicating and Reflecting Collaboratively) และ 5) ขั้นรวมพลังประยุกต์และตอบแทนสังคม (Applying and Serving Collaboratively) (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียรวิณิดีสุข, 2563)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งของนักศึกษาที่เรียนครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในการเตรียมครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของการศึกษาอันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสุเตือนเพ็ญ คงคะจันทร์ และคณะ (2550) กล่าวว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเองยังมีประสบการณ์น้อย ยังควรต้องได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบเป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วนทั้งงานสอนและงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นจะต้องมีผู้ติดตามช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นจะต้องมีผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ทั้งนี้จะต้องประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับนักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการความเป็นครูอย่างสมบูรณ์โดยแท้ สร้างความเข้าใจในกระบวนการและระบบของอาชีพและหน้าที่ครู เตรียมตัวออกสู่การทำงานในสังคมที่รอรับการตอบสนองการเป็นแบบอย่างที่ดีของผลผลิตจากมหาวิทยาลัย อีกทั้งความชัดเจนในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและประสิทธิภาพของบัณฑิตที่กล้าเผชิญสู่โลกแห่งอนาคตวิชาชีพครู รวมถึงการสร้างแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็งของผู้ที่ทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ในการชี้แนะ แนะนำ ติดตามช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกทางให้ แต่จะช่วยให้มองเห็นภาพของการปฏิบัติที่ส่งผลในอนาคต และติดตามช่วยเหลือความก้าวหน้าในงานที่ได้รับมอบหมายที่ปฏิบัติการอยู่ นักศึกษาครูที่ได้ใช้ทักษะวิธีการและพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีอย่างไรบ้างนอกจากนี้ยังคอยตั้งคำถามที่กระตุ้นให้สืบค้นหาคำตอบซึ่งจะทำให้ นักศึกษาครูสามารถมองเห็น

การโค้ช (Coaching) เป็นการเรียนรู้และพัฒนาในวิชาชีพในสถานการณ์จริงไม่ใช่วิธีช่วยแก้ปัญหา แต่เป็นวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้เวลาแก่ครูและเพื่อนในการไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflect) สนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการศึกษา การฝึกและการพัฒนาการใช้ความคิดเกี่ยวกับการสอนของตนเอง และการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานการโค้ช โดยผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เฉพาะสาขาวิชา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ การเป็นที่ยอมรับทำหน้าที่โค้ชและได้รับการฝึกอบรมบทบาทหน้าที่เทคนิคการโค้ชมาเป็นอย่างดี (Joyce and Showers, 1984, อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556: 305) สำหรับการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เป็นแนวทางดำเนินการที่เป็นระบบที่ต้องเตรียมทั้งผู้ทำหน้าที่ให้การดูแลให้คำปรึกษาแนะนำและผู้รับการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเป็นการให้ข้อมูล การแบ่งปันประสบการณ์และช่วยส่งเสริมพัฒนาการในวิชาชีพ โดยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์สำหรับที่จะช่วยให้ผู้อื่นได้พัฒนาทั้งทางอาชีพและเรื่องส่วนตัว (Bell, 2000, อ้างถึงใน Ibarra, 2007)

การสะท้อนคิด (Reflection) เป็นรูปแบบการคิดที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการรับรู้ ความคาดหวัง ความรู้สึกตนเองเกี่ยวกับประสบการณ์แล้วมีการวางแผน หาแนวทางแก้ไขในอนาคต โดยผ่านกระบวนการพูดหรือเขียน การสะท้อนคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็น เป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ รวมทั้งมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้เรียนเพราะการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิดไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนากระบวนการคิด แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้เรียนด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ารับการนิเทศติดตาม เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในการที่จะรับการโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด ในสภาพแวดล้อมที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และช่วยเหลือกันและกันโดยตลอด อีกทั้งเมื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง สามารถประยุกต์ความรู้ได้บนฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมแบบทำงานกลุ่มรวมพลัง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 ภายใต้แนวคิด Active learning และเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำวิธีสอน เทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เทคนิคการสอนนี้จะช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันช่วยเหลือกันอย่างมีน้ำใจต่อกัน ทำให้เกิดความเสมอภาค ได้ผลการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co-5 STEPS) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีความสามารถในการก้าวเข้าสู่วิชาชีพ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด

1.2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 8 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 5 คน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 18 คน โดยแบ่งออกเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตร 4 ปี จำนวน 5 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี จำนวน 13 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) โดยเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 และเป็นนักศึกษาที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีทั้งหมด 4 ชุด ดังนี้

1. แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินจากคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะและคุณลักษณะ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ การงานและชิ้นงาน การวัดและการประเมินผล กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ และ 2) ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประเมินจากพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS)

ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ 1) เนื้อหา 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การจัดการชั้นเรียน 4) สื่อการเรียนรู้ และ 5) การวัดและการประเมินผลซึ่งให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา
- 1.2 สร้างแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 1.3 นำแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
- 1.4 นำแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมด้านที่ 1 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.29) และด้านที่ 2 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.14) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

2. แบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประเด็นที่สังเกตพบจากการปฏิบัติงานของนักศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ 1) จุดเด่นในการปฏิบัติงานของนักศึกษา 2) จุดที่ควรพัฒนาข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักศึกษา โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงาน
- 2.2 สร้างแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 2.3 นำแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
- 2.4 นำแบบบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการนิเทศ จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.23) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบบันทึกฉบับสมบูรณ์

3. แบบบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

- 3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs)
- 3.2 สร้างแบบบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- 3.3 นำแบบบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
- 3.4 นำแบบบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง

และความเหมาะสม พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบบันทึกฉบับสมบูรณ์

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ

4.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด

4.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยแบ่งผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมว่ามีความเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.09) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) คือ สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบการวิจัยแบบก่อนทดลอง มีกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่มทดสอบหลังการทดลองอย่างเดียว (The One-Shot Case Study Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การเตรียมการเบื้องต้น มีการประชุมวางแผนการนิเทศการสอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) รับสมัครอาสาสมัคร/ตัวแทนนักศึกษาเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) เข้ารับการอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ตามแรงจูงใจในสัมฤทธิ์ สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพและเป็นต้นแบบด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ได้ โดยอาสาสมัครนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตร 4 ปี จำนวน 5 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตร 5 ปี จำนวน 13 คน ที่มีการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และงานอาชีพ 3) จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ Co 5 STEPs ภายใต้การศึกษากลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และ 4) มีการให้ผู้เชี่ยวชาญและคณะผู้วิจัยตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากนั้นให้คำแนะนำ/แก้ไขเพื่อพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ที่สมบูรณ์และพร้อมเข้ารับการโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญ

2. การวิจัยขั้นที่ 1 มีการประชุมวางแผนการนิเทศการสอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือการได้จากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) นักศึกษาดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) โดยการได้ชจากผู้เชี่ยวชาญ

3. การวิจัยขั้นที่ 2 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน ดังนี้ 1) นักศึกษาดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) 2) ให้อาจารย์นิเทศก์เข้าไปสังเกตการสอนของนักศึกษา และ 3) บันทึกผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อประกอบการพัฒนากลยุทธ์การได้จากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4. การวิจัยขั้นที่ 3 มีการประชุมเพื่อให้สะท้อนคิดและประเมินผล ดังนี้ 1) นักศึกษาให้ข้อมูลสะท้อนคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอน 2) ผู้วิจัย/ผู้นิเทศประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้รับการได้จากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 3) นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

3.1.1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่าองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.88 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.33, มาตรฐานและตัวชี้วัดมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.68 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.56, จุดประสงค์การเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.72 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.46, สมรรถนะสำคัญ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์/คุณลักษณะเฉพาะกลุ่มสาระ/ค่านิยม/จุดเน้นมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.76 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.44, สาระสำคัญมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.88 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.33, สาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.76 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.44, ภาระงานและชิ้นงานมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.84 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.37, การวัดและการประเมินผลคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.80 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.41, กิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.76 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.44, และสื่อการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.80 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.41 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในภาพรวมของความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.79 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1	องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
2	มาตรฐานและตัวชี้วัด	4.68	0.56	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
3	จุดประสงค์การเรียนรู้	4.72	0.46	มากที่สุด
4	สมรรถนะสำคัญ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์/คุณลักษณะเฉพาะกลุ่มสาระ/ค่านิยม/จุดเน้น	4.76	0.44	มากที่สุด
5	สาระสำคัญ	4.88	0.33	มากที่สุด
6	สาระการเรียนรู้	4.76	0.44	มากที่สุด
7	ภาระงานและชิ้นงาน	4.84	0.37	มากที่สุด
8	การวัดและการประเมินผล	4.80	0.41	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้	4.76	0.44	มากที่สุด
10	สื่อการเรียนรู้	4.80	0.41	มากที่สุด
รวมคะแนนเฉลี่ย		4.79	0.07	มากที่สุด

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.60, ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.56 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.56, ด้านการจัดการชั้นเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.66 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.42, ด้านสื่อการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.51, และด้านการวัดและการประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.59 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในภาพรวมของนักศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.41 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ข้อที่	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านสาระการเรียนรู้		4.34	0.60	มาก
1	นำเสนอสาระการเรียนรู้ครบถ้วนเป็นขั้นตอน	4.11	0.69	มาก
2	นำเสนอสาระการเรียนรู้ถูกต้องและชัดเจน	4.49	0.56	มาก
3	นำเสนอสาระการเรียนรู้ได้น่าสนใจด้วยวิธีการที่หลากหลายและทำให้นักเรียนคิดการเรียนรู้ได้ง่าย	4.43	0.55	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		4.56	0.56	มากที่สุด
4	แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน	4.43	0.69	มาก
5	ใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียนและทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้	4.76	0.49	มากที่สุด
6	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเอง	4.32	0.75	มาก
7	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้น่าสนใจทำให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม	4.81	0.39	มากที่สุด
8	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจสาระการเรียนรู้ได้ง่าย	4.78	0.42	มากที่สุด
9	นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มและรายบุคคล	4.55	0.55	มากที่สุด

ข้อที่	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
10	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนมีความสุข	4.28	0.60	มาก
	ด้านการจัดการชั้นเรียน	4.66	0.42	มากที่สุด
11	เตรียมความพร้อมนักเรียนเมื่อเริ่มกิจกรรมและเปลี่ยนกิจกรรม	4.98	0.16	มากที่สุด
12	ใช้กิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	4.28	0.51	มาก
13	ใช้เวลาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	4.73	0.60	มากที่สุด
	ด้านสื่อการเรียนรู้	4.15	0.51	มาก
14	ใช้สื่อการเรียนรู้คุ้มค่า และเหมาะสม	4.48	0.51	มาก
15	สื่อการเรียนรู้ทำให้เข้าใจในสิ่งที่เรียน	4.75	0.44	มากที่สุด
16	สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลายและทันสมัย	3.76	0.59	มาก
17	นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้	3.60	0.50	มาก
	ด้านการวัดและการประเมินผล	4.15	0.59	มาก
18	ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลายวิธี	3.48	0.51	มาก
19	เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง	4.47	0.58	มาก
20	แจ้งผลการวัดและประเมินผลกับนักเรียน	4.49	0.68	มาก
	รวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด	4.41	0.53	มาก

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.20 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.64, ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเนื้อหา มีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.20 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.71, ด้านสื่อการสอนมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.49 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.52, ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.66 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.47 จะเห็นได้ว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.62 รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPS) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด

ข้อที่	ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ด้านเนื้อหา	4.20	0.64	มาก
1	เนื้อหาครบถ้วนตามคำอธิบายรายวิชาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายรายวิชา และการส่งเสริมสมรรถนะครู	4.25	0.61	มาก
2	เนื้อหาเป็นปัจจุบันและนำไปใช้ได้จริง	4.20	0.73	มาก
3	เนื้อหา มีความยากง่ายเหมาะกับนักศึกษา	4.30	0.77	มาก
4	การจัดเรียงเนื้อหาเหมาะสมกับนักศึกษา	4.04	0.46	มาก
	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.20	0.71	มาก
5	การเตรียมความพร้อมกระตุ้นให้นักศึกษานำเสนอประสบการณ์เดิมและ	4.26	0.77	มาก

ข้อที่	ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
6	สร้างประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้	4.12	0.67	มาก
7	ศึกษาจากตัวอย่าง การสาธิต การศึกษาสถานการณ์ศึกษา และการศึกษาค้นคว้า ช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการเรียน	4.00	0.69	มาก
8	การฝึกปฏิบัติทุกครั้งทั้งในห้องเรียนและในชั้นเรียนจริงอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักศึกษามีความมั่นใจและเชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น	4.10	0.73	มาก
9	การฝึกปฏิบัติแบบกลุ่มและรายบุคคลร่วมกับการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะครู	4.18	0.56	มาก
10	การไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการให้ข้อมูลย้อนกลับจากการปฏิบัติ ช่วยพัฒนาการปฏิบัติงานของนักศึกษา	4.30	0.77	มาก
11	การโค้ชการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอน อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้เรียน	4.12	0.74	มาก
12	กระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะครู	4.07	0.80	มาก
13	กระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้	4.20	0.73	มาก
14	กระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การมีคุณลักษณะเฉพาะของครู	4.35	0.76	มาก
15	ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบมีความเหมาะสม	4.33	0.73	มาก
16	บรรยากาศการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบเป็นบรรยากาศเชิงบวก	4.38	0.59	มาก
ด้านสื่อการสอน		4.49	0.52	มาก
17	สื่อประกอบการสาธิต ตัวอย่าง สถานการณ์กรณีศึกษา และสื่อสำหรับการศึกษาค้นคว้าน่าสนใจและนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียน	4.30	0.56	มาก
18	สื่อการสอนมีความหลากหลาย ครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน	4.37	0.55	มาก
19	เอกสารบันทึกการสะท้อนผลการปฏิบัติทำให้นักศึกษาพัฒนาสมรรถนะครู	4.59	0.50	มากที่สุด
20	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติมีความทันสมัย	4.68	0.47	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ		4.66	0.47	มากที่สุด
21	การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบช่วยให้นักศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายรายวิชา	4.65	0.49	มากที่สุด
22	การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบทำให้นักศึกษาสนใจและมีความสุขในการเรียนรู้	4.79	0.41	มากที่สุด
23	การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบช่วยส่งเสริมสมรรถนะครู	4.74	0.45	มากที่สุด
24	การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบช่วยเพิ่มความมั่นใจในการเป็นครู	4.72	0.46	มากที่สุด
25	ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวม	4.39	0.56	มาก
รวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด		4.34	0.62	มาก

สรุปผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.79 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.41 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53

2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง (Co 5 STEPs) ด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.62

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 จากผลการศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

4.1.1 นักศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.79 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) มีการสะท้อนคิดที่สามารถช่วยให้นักศึกษาเข้าใจในบทเรียนได้ดี มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ที่อยู่นอกเหนือจากความคาดหวังของผู้สอน จากวิจัยของเวนเบอร์ก, สมิธ และคลาก (Weinburgh et al., 2008) พบว่า การสะท้อนคิดช่วยในการพัฒนาความเป็นวิชาชีพของครูในเรื่องทักษะการสอน และการรู้คุณค่าของวิชาชีพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบิกก์ (Bigge, 2017) ที่ได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ พบว่า สามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาในด้านความสามารถและความเข้าใจในการใช้ความคิด ความอยากรู้ อยากเห็น การสืบสอบ ความเพียรพยายามและความรอบคอบ จึงทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ได้เป็นอย่างดี

1.2 นักศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.41 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.53 ทั้งนี้เนื่องมาจากการสะท้อนคิดช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้สามารถใช้ความคิดอย่างเป็นอิสระและสร้างผลงานของตนเองตามความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้ยังสามารถให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อนนักศึกษาด้วยกันได้ รวมทั้งสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาและธรรมชาติของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการเรียนไปพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมาร์ค (Mark et al., 2011) ที่พบว่า หลักสูตรการสอนโดยใช้การสะท้อนคิดช่วยพัฒนานักศึกษาครูในด้านทักษะการสอนการสะท้อนคิดและทักษะการคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้จากการสอนการสะท้อนคิดทำให้นักศึกษาครูได้พัฒนาความรู้และความตระหนักรู้ของตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้การสะท้อนคิดในชีวิตนอกห้องเรียนได้อีกด้วย

2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยกลยุทธ์การโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการสะท้อนคิดภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.62 เนื่องจากกลยุทธ์การโค้ชช่วยกระตุ้นนักศึกษาได้สะท้อนคิดก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักศึกษา มีกิจกรรมให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ทำให้นักศึกษามีความสุขกับการอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจน์ วงศ์ปัญญา (2558) พบว่า นักเรียนทุกกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) อยู่ในระดับดีมาก และ

นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Orlando & Santiler (2019) พบว่า นักเรียนมีระดับทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) เมื่อเทียบกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนปกติ และนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของครูมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ในอนาคตข้างหน้า ช่วยทำให้นักเรียนสามารถจัดลำดับความคิดในการเรียน ทำให้มีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ช่วยปรับปรุงการสื่อสารในห้องเรียนระหว่างครูและนักเรียน ได้อธิบายความเข้าใจในความคิดรวบยอดได้ใคร่ครวญทบทวนในสิ่งที่เรียนรู้ ครูได้รู้ธรรมชาติของนักเรียนต่อวิชา เรียนรู้ความแตกต่างของนักเรียน เป็นการสะท้อนสิ่งที่ครูสอน ซึ่งครูสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงการสอนของครู ครูสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของสุระศักดิ์ อักษร (2558) ที่พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 89.39/83.48 มีค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) เท่ากับ 0.76 หมายความว่า ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 76 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.61 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศลิน ช่างสลัก (2559) พบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียนสามารถนำคู่มือการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก และมีความพึงพอใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก

5. ข้อเสนอแนะ

ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรศึกษาข้อมูลและดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) และทำความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) นอกจากนี้ควรมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับนักศึกษาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อช่วยในการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษา แนะนำ รวมทั้งควรจัดทำระบบการโค้ชจากผู้เชี่ยวชาญกับนักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษทั้งในด้านการเรียนในชั้นเรียน การปฏิบัติงาน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะเฉพาะของครูประถมศึกษา และการส่งงานที่ได้รับมอบหมาย

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือฝึกอบรมวิทยากร การปรับกระบวนการทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. [ม.ป.ท.].
- บุศลิน ช่างสลัก. (2559). *เอกสารประกอบการเรียน รายวิชาทักษะการเรียนรู้ เรื่องการวิจัยอย่างง่าย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. นครพนม: ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.
- พจน์ วงศ์ปัญญา. (2558). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน (Co 5 STEPs) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. เชียงใหม่: โรงเรียนบ้านป่าตาล.
- พิมพ์นธ์ เดชคุปต์, และเพียว ยินดีสุข. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ชการพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 12 ฉบับปรับปรุงใหม่). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

- สุเดือนเพ็ญ คงคะจันทร์ และคณะ. (2550). เอกสารประกอบการประชุมอบรมหลักสูตรนักบริหารงานส่งเสริมสุขภาพระดับกลาง เรื่อง *Coaching and mentoring*. [ม.ป.ท.].
- สุระศักดิ์ อักษร. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่องผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมและผ้าฝ้ายลายชิด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งไผ่พิทยารักษ์มิ่งคลาภิเษก อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. <https://www.gotoknow.org/posts/300922>
- ไอบาร์รา, เฮอร์มีเนีย. (2556). การสอนงาน ปรัชญาและดูแล. (กมลวรรณ รวมเดช, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- Bigge, M. L. (2017). Learning theories for teachers. https://archive.org/details/learningtheories0016bigg_z7a9
- Mark, M. M., Donaldson, S. I., & Campbell, B. (2011). Social psychology and evaluation: Building a better future. In M. M. Mark, S. I. Donaldson, & B. Campbell (Eds.), *Social psychology and evaluation*. New York: Guilford.
- Weinburgh, M., Smith, K., & Clark, J. (2008). Using the reflective teaching model in a year-long professional development: A case study of a second year urban elementary teacher. *Electronic Journal of Science Education*, 12(2), 1-20.

การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างแบรนด์กระเป๋ “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา The Development of Distribution Channels and “Duri” Bags Branding of Peace Farmer Housewife Group Community Enterprise of Wang-Paya, Raman District, Yala Province

อัปสร อีซอ¹ จิราพร เกียรติินฤมล² และ อุษณีย์ พรหมศรียา³
Apsorn E-sor¹ Jiraporn Kiadtinaruemol² and Usanee Promsriya³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและสร้างแบรนด์กระเป๋ “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ลักษณะเป็นงานวิจัยและพัฒนา ที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม การปฏิบัติการพัฒนา และการสัมภาษณ์เจาะลึก จากกลุ่มเป้าหมายวิจัย ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการคนกลาง ลูกค้า และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดออนไลน์ รวม 12 คน โดยให้มีการคละหลากหลาย ทั้งทางด้านอายุ อาชีพ และทำเลที่ตั้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋ Duri ผลเป็นดังนี้ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ กระเป๋แบรนด์ “Duri” มีจุดแข็งที่กระเป๋มีสีสันทันและสไตล์ที่เป็นอัตลักษณ์ และได้รับรางวัลชนะเลิศนวัตกรรมดีเด่น หากแต่มีจุดอ่อนเรื่องราคาที่สูง การผลิตไม่คงที่และล่าช้า ส่วนโอกาสได้แก่การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงวัตถุดิบเตยหนามที่มีมากในพื้นที่ สำหรับอุปสรรคเป็นเรื่องของคู่แข่งกระเป๋จกสานซึ่งมีมากและราคา ถูกกว่า รวมถึงเศรษฐกิจตกต่ำและมีสถานการณ์โควิด ด้านลูกค้าเป้าหมาย เน้นผู้หญิงวัยทำงาน อายุ 30-65 ปี รายได้ระดับปานกลางขึ้นไป เป็นคนที่ชื่นชอบงานจักสานที่มีคุณภาพและมีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง สำหรับการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ ได้ดำเนินการผ่านแพลตฟอร์ม Page Facebook, YouTube, Instagram และ @LINE 2) การสร้างแบรนด์กระเป๋ Duri ได้ดำเนินการพัฒนาดังนี้ กำหนดตำแหน่งทางการตลาดเน้น “สีสันทันและสไตล์ที่เป็นอัตลักษณ์” ผ่านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน 6 เครื่องมือ ดังนี้ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การตลาดเชิงกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และอื่น ๆ ส่งผลให้กระเป๋ Duri เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้น และมียอดขายเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากเดิม 125%

คำสำคัญ: การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย การสร้างแบรนด์ กระเป๋ วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรสันติภาพวังพญา ยะลา

¹ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
Marketing, Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University
Email: apsorn.e@yru.ac.th

² สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
Visual Art and Design, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University
Email: jiraporn.ke@yru.ac.th

³ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
International Business Management, Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University
Email: usanee.p@yru.ac.th

Abstract

The objective of this research was to develop of distribution channels and “Duri” Bags Branding for pandan weave bags of peace farmer housewife group community enterprise of Wang-Paya Raman district, Yala province. It was a research and development study. The data collection was performed by focus group, development operation, and in-depth interview of related target group parties including entrepreneurs, middlemen, customers, and specialists in online marketing totally 12 people, with the various age, occupation, and location. The results of the research indicated that 1) The development channels “Duri” Bags: business situation has performed the strengths of unique color and style. Additionally, it won the best innovation award. There was a fairly high price, with production instability, and delay weakness. Opportunities should be supported by government departments, including abundant Pandan materials in this district. The obstacles on competitors with weave bags were available to be bought and a lower price. In terms of economic downturn and the Covid-19 situation, the target clients were concentrated in working women aged 30-65. In upper-middle class have appreciated quality weave bags and different identities. The development channels “Duri” Bags were recognized through platform of Facebook page, YouTube, Instagram, LINE; and 2) “Duri” Bag Branding with market positioning has focused on “color and style identity” through 6 tools of integrated marketing communications as follows: advertisement, sales promotion, event marketing, public relations, and personal selling. Pandan weave bags under the “Duri” brand were better known and accepted. The average has been increased from previous sales with 125%.

Keyword: Development of Distribution Channels, Branding, Bags, Peace Farmer Housewife Group Community Enterprise of Wang-Paya, Yala Province

วันที่รับบทความ : 10 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 11 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 19 มกราคม 2566

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ตำบลวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มี 2,125 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 8,093 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน วังพญาเดิมเป็นชุมชนเล็ก ๆ ชื่อว่า “ปากซาแม” มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก ชาวบ้านมีอาชีพทำนาเป็นหลัก ต่อมาเจ้าเมืองโกตาบารูได้ใช้พื้นที่ในชุมชนนี้ปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก เสมือนเป็นดินแดนอยู่ข้าวอุ่นน้ำของเจ้าเมือง จึงเรียกกันว่า “วังพญา” พื้นที่วังพญาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองทำสวนผลไม้และสวนยางพารา (องค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา, 2564, ออนไลน์) กลุ่มผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจจากการทำนาและกรีดยาง ทำให้มีเวลาค่อนข้างมากในช่วงกลางวัน จึงรวมกลุ่มลงทุนแปรรูปอาหารและขนมเพื่อจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชน หากแต่ไม่ประสบความสำเร็จ สำนักงานเกษตรอำเภอรามัน จึงได้แนะนำให้ทำน้ำตักดิบเตยหนามที่มีอยู่มากในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สร้างมูลค่า ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสันติภาพวังพญา ซึ่งเริ่มต้นธุรกิจในปี 2544 ทางกลุ่มมีที่ทำการเป็นอาคารไม้ชั่วคราว ตั้งอยู่ที่ 38 หมู่ 2 ตำบลวังพญา

อำเภอราชมัน จังหวัดยะลา สมาชิกกลุ่มมีจำนวน 30 คน มีนางรอปียะ เย้าะลีมา เป็นประธานกลุ่ม ทางกลุ่มผลิตงานหัตถกรรมจักสานในรูปแบบต่างๆ อาทิ เสื่อ กระเป๋า กล่องดินสอ กล่องอเนกประสงค์ แฟ้ม ปกไดอารี ฯลฯ ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 50-600 บาท ผลิตภัณฑ์ได้รับเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับการคัดสรรผลิตภัณฑ์โอท็อป ระดับ 3 ดาว (รอปียะ เย้าะลีมา, 2565)

ปัญหาหนึ่งของการดำเนินงานหัตถกรรมจักสานเตยหนามของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา ได้แก่ การที่ทางกลุ่มยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ ทำให้ยากต่อการสร้างการรับรู้ การจดจำ และสร้างความสนใจจากลูกค้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงานหัตถกรรมจักสานส่วนใหญ่มักจะใช้ทักษะเดิมๆ ที่ได้สืบทอดกันมาทำให้รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่ซ้ำกัน และไม่เป็นที่สนใจของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับรจนา จันทราสา (2558, หน้า 74) ที่ระบุว่าเมื่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมใดมียอดขายสูง มักมีผู้ออกเลียนแบบงานชิ้นนั้นสูงเช่นกัน ผู้ผลิตต้องมีการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อปีที่ผ่านมา ทีมผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับทางวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา โดยเป็นกระเป๋าเตยหนามจักสาน Set “Gradient” ซึ่งมีความหมายว่าไล่สีอันเนื่องจากในแต่ละเส้นของเตยหนามที่นำมาจักสาน จะมีการย้อมสีถึง 3 สี ในเส้นเดียวกัน มีทั้งการไล่สีแบบกลมกลืนกัน (Harmony) และการไล่สีแบบตรงกันข้าม (Contrast) ทั้งนี้ในส่วนของด้ามจับกระเป๋าเป็นการสั่งทำพิเศษโดยประยุกต์จากคอนนิกเกะและให้มีลายฉลุ อันเนื่องจากยะลาเป็นเมืองแห่งนก (Bird City) กำหนดชื่อแบรนด์กระเป๋าว่า “Duri” ซึ่งเป็นภาษามลายูหมายถึงหนามสะท้อนถึงวัตถุดิบที่เป็นเตยหนามอันมีความแหลมคม อย่างไรก็ตามเนื่องจากกระเป๋าเซตนี้มีความภาพและมีรูปแบบสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ การผลิตที่ละเอียดปราณีต พิถีพิถัน เน้นตลาดลูกค้าที่มีรายได้ค่อนข้างสูง โดยกำหนดราคากระเป๋า 1,500 บาทต่อใบ ทางประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านสันติภาพวังพญา จึงได้ขอให้ทีมผู้วิจัยต่อยอดพัฒนาต่อเนื่องด้านการจัดจำหน่ายและการสร้างแบรนด์ ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ ทั้งนี้ผลที่ได้คาดว่าจะช่วยเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด ช่วยให้ทางกลุ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านสันติภาพวังพญาได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอราชมัน จังหวัดยะลา

1.2.1 เพื่อสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอราชมัน จังหวัดยะลา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

อันเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 และการควบคุมการแพร่ระบาด ทั้งมาตรการด้านกฎหมาย เช่น เควอร์ฟล็อกดาวน์ โดยการบังคับให้ทุกคนอยู่บ้านและปิดกิจการต่าง ๆ ที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ รวมถึงมาตรการด้านสังคม โดยการเพิ่มระยะห่างของผู้คนและยกเลิกกิจกรรมทางสังคมที่รวมกลุ่มคนมาก ๆ จึงส่งผลกระทบต่อการจัดจำหน่ายแบบออฟไลน์ (Offline Channel) หรือช่องทางที่อาศัยร้านค้าจำหน่าย ด้วยเหตุนี้การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญาในงานวิจัยนี้ จึงเน้นพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ (Online Channel) เป็นหลัก และเน้นดำเนินการควบคู่กับการสร้างแบรนด์เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการตลาด โดยดำเนินการภายใต้ขอบเขตเนื้อหาวิจัยดังนี้ 1) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” ประกอบด้วยเนื้อหาวิจัย 3 ส่วนดังนี้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย และการวางแผนช่องทางการจำหน่าย แบบออนไลน์ 2) การสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ประกอบด้วยเนื้อหาวิจัย 2 ส่วนดังนี้ การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ซึ่งใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การปฏิบัติการพัฒนา (Development Acton) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

จากกลุ่มเป้าหมายวิจัย ซึ่งเป็นภาคีผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ประกอบด้วยผู้ประกอบการ คนกลาง ลูกค้า และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดออนไลน์ ทั้งนี้การพัฒนาได้กำหนดแบบแผนการวิจัยไว้ 3 ระยะ ประกอบด้วยการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานพัฒนา และการสรุปผลการพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวางแผนพัฒนา (Development Planning) โดยการสนทนากลุ่ม จากภาคีผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา คนกลาง ลูกค้า และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดออนไลน์ กลุ่มละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยให้มีการคละหลากหลาย ทั้งทางด้านอายุ อาชีพ และทำเลที่ตั้ง เพื่อวางแผนพัฒนา 2 ส่วนงานหลัก ดังนี้ 1) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป่า “Duri” ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย และการวางแผนช่องทางการจำหน่ายแบบออนไลน์ 2) ด้านการสร้างแบรนด์กระเป่า “Duri” ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน

2.2 การดำเนินงานพัฒนา (Development Operation) เป็นการปฏิบัติการพัฒนารายละเอียด หรือรูปธรรมของช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์และการสร้างแบรนด์กระเป่า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านสันติภาพวังพญา ตามแผนที่วางไว้

2.3 การสรุปผลการพัฒนา (Development Conclusion) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์และการสร้างแบรนด์กระเป่า “Duri” ทั้งในส่วนของยอดขาย กำไร ความรู้ที่ได้รับ และระดับความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย

สำหรับการพัฒนาและทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน/ผลิตภัณฑ์เตยหนาม รวมถึงการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างแบรนด์ จากนั้นจึงได้ออกแบบเครื่องมือวิจัย และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ การตลาด และนิเทศศาสตร์ รวมจำนวน 3 ท่านร่วมวิพากษ์ถึงประเด็นความสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมและความสามารถในการสื่อสาร พร้อมนำผลที่ได้ปรับปรุงเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาจะถูกนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และเขียนพรรณนาเชิงเหตุผล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ของ Denizen ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ด้านกลุ่มเป้าหมายการวิจัย และด้านระยะเวลาวิจัย

3. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย จำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัย ปรากฏผลดังนี้

3.1 การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป่า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพ วังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ผลการวิจัย จำแนกตามแบบแผนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการวางแผนพัฒนา การดำเนินงานพัฒนา และการสรุปผลการพัฒนา ปรากฏผลดังนี้

3.1.1 การวางแผนพัฒนา (Development Planning)

จากการสนทนากลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา คนกลาง ลูกค้า และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดออนไลน์ ถึงการวางแผนพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป่า “Duri” ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน อันได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ 2) การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย 3) การวางแผนช่องทางการจำหน่ายแบบออนไลน์ พบผลเป็นดังนี้

3.1.1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ

ผลการระดมความคิดเห็นและร่วมโหวตสภาพแวดล้อมธุรกิจ ทั้งที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบผล 3 ลำดับที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงลำดับดังนี้ จุดแข็ง 1) กระเป่ามีสีสันและสไตล์ที่เป็นอัตลักษณ์ 2) ได้รับรางวัลชนะเลิศนวัตกรรมดีเด่น 3) พิธีพินิจการผลิต เส้นเล็กละเอียดประณีต ไม่ขึ้นรา จุดอ่อน 1) ราคาค่อนข้างสูง 2) การผลิตไม่คงที่

ไม่มาตรฐาน 3) เป็นงานแฮนด์เมค ใช้เวลานานในการจัดทำ โอกาส 1) ได้รับการสนับสนุนด้านวิจัยและบริการวิชาการจาก คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 2) วัตถุประสงค์เดียนามมีมากในท้องถิ่น และมีตลอดทั้งปี 3) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สนับสนุน อุปสรรค 1) คู่แข่งขันทางอ้อมประเภทกระเป๋าจักสานจากวัตถุดิบอื่นมีมาก เช่น จากกระจูด ไม้ หวาย พลาสติก ฯ ซึ่งล้วนแต่ราคาถูกกว่า 2) เศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลลูกค้ามีกำลังการซื้อใช้ลดลง 3) สถานการณ์โควิด ลูกค้าเน้นประหยัด ใช้จ่าย เฉพาะสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

31.1.2 การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย

ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการกำหนดตลาดเป้าหมาย พบว่า เป็นผู้หญิงวัยทำงาน อายุ 30-65 ปี รายได้ระดับปานกลางขึ้นไป (ระดับ C+ และ C+ Up) เป็นคนที่ชื่นชอบงานหัตถกรรม/งานจักสานที่มีคุณภาพและแตกต่าง

3.1.1.3 การวางแผนช่องทางการจำหน่ายแบบออนไลน์

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่า ควรเลือกใช้แพลตฟอร์มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย โดยเสนอแนะ Page Facebook เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์หลัก ส่วนสื่อออนไลน์อื่น เช่น YouTube IG และ Line เป็นช่องทางออนไลน์เสริม

3.1.2 การดำเนินงานพัฒนา (Development Implementation)

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ โดยการเปิดแพลตฟอร์ม Page Facebook, YouTube, Instagram และ LINE แต่เนื่องจากแต่ละสื่อมีเงื่อนไขและข้อจำกัดด้านการใช้ชื่อ ทำให้ต้องปรับแก้ไขเรื่องการตั้งชื่อแต่ละสื่อเป็นดังนี้

Page Facebook : ดุรี หัตถกรรมเตียนนามจักสานจังหวัดยะลา

YouTube : Duri

Instagram : ดุรี หัตถกรรมเตียนนามจักสาน

LINE : ดุรี หัตถกรรมเตียนนามจักสาน

นอกเหนือจากนี้ ในการเผยแพร่เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้ที่ชื่นชอบงานหัตถกรรมหรืองานจักสานโดยตรง จึงได้กำหนดแฮชแท็ก (Hashtag หรือ #) ดังนี้ #กระเป๋าจักสาน #กระเป๋าเตียนนาม #งานคราฟ #จักสาน #หัตถกรรม

3.1.3 การสรุปผลการพัฒนา (Development Conclusion)

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา ถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” ผลการศึกษาพบว่า ประธานกลุ่มมีความพึงพอใจระดับมากถึงการดำเนินงานพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ ทั้ง Page Facebook, YouTube, Instagram และ LINE รวมถึงความรู้ที่ได้รับด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจและการกำหนดลูกค้าเป้าหมาย ทำให้ธุรกิจมีแนวทางในการดำเนินงานธุรกิจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.2 การสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ผลการวิจัย จำแนกตามแบบแผนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนพัฒนา การดำเนินงานพัฒนา และการสรุปผลการพัฒนา ปรากฏผลดังนี้

3.2.1 การวางแผนพัฒนา (Development Planning)

จากการสนทนากลุ่มเพื่อวางแผนสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด และการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน ผลที่ได้เป็นดังนี้

3.2.1.1 การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

จากการสนทนากลุ่มที่ประชุมมีมติให้กำหนดให้สัมพันธ์กับผลโหวตที่เป็นจุดแข็ง ลำดับที่ 1 ซึ่งได้แก่ “สีส้มและสไตร์ที่เป็นอัตลักษณ์”

3.2.1.2 การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน

ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเป็นดังนี้ ด้านการโฆษณา เสนอแนะให้จัดทำและเผยแพร่โฆษณาประเภทสื่อวิดีโอและสื่อแบนเนอร์เป็นหลัก โดยให้สอดคล้องกับตำแหน่งทางการตลาดพร้อมโปรโมชันกระตุ้นใจลูกค้าให้ซื้อ ด้านการส่งเสริมการขาย เสนอเป็นส่วนลดราคาหรือรับเป็นของแถม โดยในส่วนของส่วนลดราคา ควรกำหนดประมาณ 20-30 % หากเป็นของแถม เสนอแนะเป็นกระเป๋าใส่ต่างค์เตยหนามจักสานที่มีสีสันทันแบบเดียวกับกระเป๋าใบที่ซื้อ ด้านการตลาดเชิงกิจกรรม ให้ผู้ที่สนใจร่วมสนุกอาจเป็นลักษณะกิจกรรมควบคู่กับการเก็บข้อมูลเจาะลึกสไตล์ลูกค้าหรืออาจร่วมสนุกในลักษณะแชร์ประสบการณ์ “สีสันทันชีวิต” เพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งทางการตลาดที่กำหนด ด้านการประชาสัมพันธ์ เสนอแนะให้ดำเนินงานคล้าย ๆ กับหลักชะกาด (การบริจาคทาน) ของมุสลิม โดยการจัดสรรกำไรที่ได้รับส่วนหนึ่งเพื่อเด็กกำพร้าหรือสาธารณกุศล ด้านการขายโดยบุคคล เสนอแนะหาบาทนาให้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนจัดจำหน่ายกระเป๋า Duri ซึ่งอาจเป็นดารา นักร้อง นางงาม นางแบบ ฯลฯ ที่มีความสนใจทำธุรกิจ หากแต่ไม่ค่อยมีเวลา อีกทั้งมีบุคลิกภาพที่แตกต่างจากทั่วไปและมีประสบการณ์ชีวิตที่มีสีสันน่าสนใจ สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผลิตภัณฑ์กระเป๋า “Duri” ด้านอื่น ๆ ตามแต่จะเห็นเหมาะสมเพิ่มเติม

3.2.2 การดำเนินงานพัฒนา (Development Implementation)

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการพัฒนาสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ตลอดระยะเวลา 3 เดือน ภายใต้ตำแหน่งทางการตลาด “สีสันทันและสไตล์ที่เป็นอัตลักษณ์” ผ่านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน 6 เครื่องมือ ดังนี้ 1) การโฆษณาผ่านสื่อวิดีโอและแบนเนอร์เน้นเรื่องราวกระบวนการผลิต และตำแหน่งทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ 2) การส่งเสริมการขาย โดยการให้ส่วนลด 20% จากราคาขายปกติ 3) การตลาดเชิงกิจกรรม ด้วยการจัดโครงการ “Duri เจาะลึกอินไซด์สไตล์คุณ” ด้วยการให้ลูกค้าถ่ายภาพกระเป๋าใบโปรดจากวัตถุใบใดก็ได้ ทั้งด้านหน้า ด้านหลัง ด้านบน และด้านใน พร้อมบอกเหตุผลที่เป็นกระเป๋าใบโปรด เหตุผลใดโดนใจทีมงานมากที่สุด รับกระเป๋า “Duri” Set Limited 10 รางวัล 4) การประชาสัมพันธ์ โดยทุก ๆ กระเป๋า Duri 1 ใบที่ลูกค้าอุดหนุน ธุรกิจจะกันเงิน 100 บาทเพื่อบริจาคให้เด็กกำพร้าที่ยากจนในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งที่ผ่านมา 3 เดือน ได้บริจาคให้เด็กกำพร้าที่ยากจน 5 คน ๆ ละ 1,000 บาท รวมทั้งสิ้น 5,000 บาท 5) การขายโดยบุคคล โดยการติดต่อประสานงานและได้คุณซิลวี เดอะสตาร์ นักร้องคนดังเป็นตัวแทนจัดจำหน่ายกระเป๋า Duri 6) อื่น ๆ อันได้แก่การโพสต์ คำคมที่สอดคล้องกับความเป็นตัวตนสไตล์ Duri

3.2.3 ด้านการสรุปผลการพัฒนา (Development Conclusion)

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา ถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังการสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ผลการศึกษาพบว่า ประธานกลุ่มมีความพึงพอใจระดับมากในความรู้ที่ได้รับในการสร้างแบรนด์ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผน การดำเนินงาน รวมถึงการสรุปผลที่ได้จากการพัฒนา โดยกระเป๋า “Duri” มียอดขายเพิ่มขึ้นจากเดิม 125% ช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งทุกคนมีความพึงพอใจที่อาจารย์ช่วยสนับสนุนต่อยอดในการพัฒนา ในการเป็นที่ปรึกษาขอรับทุนพัฒนานวัตกรรมเครื่องตัดขอบหนามและแยกเส้นเตย รวมถึงเครื่องรีดเส้นเตยหนามจากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติจนบรรลุผลสำเร็จ

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลจำแนกตามวัตถุประสงค์วิจัยได้ดังนี้

4.1 การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจมีจุดแข็งที่กระเป๋ามีสีสันทันและสไตล์ที่เป็นอัตลักษณ์ และได้รับรางวัลชนะเลิศนวัตกรรมดีเด่น หากแต่มีจุดอ่อนเรื่องราคาที่สูง การผลิตไม่คงที่และล่าช้า ส่วนโอกาสได้แก่การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงวัตถุดิบเตยหนามที่มีมากในพื้นที่ สำหรับอุปสรรคเป็นเรื่องของคู่แข่งชั้นกระเป๋าจักสานซึ่งมีมากและราคาถูกกว่า รวมถึงเศรษฐกิจตกต่ำและมีสถานการณ์โควิด ทั้งนี้ผลวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจมีประโยชน์ ช่วยให้ธุรกิจทราบถึงความได้เปรียบและความเสียเปรียบ

ของธุรกิจเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น รวมถึงส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจ (Kotler, 2016, p 17) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแข่งขันทางการตลาดสำหรับ ผู้ประกอบการรายใหม่ (ประเภทเครื่อง จักสาน) ในตลาดอาเซียน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรทำนาข้าวบ้านบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งจากการวิจัย ได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจและเสนอแนะกลยุทธ์ทางการตลาดในการเข้าถึงตลาดอาเซียนที่เป็นเป้าหมายหลัก อันได้แก่ ตลาดประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ (ทิชากร เกสรบัว, 2558, หน้า 225)

4.1.2 การกำหนดลูกค้าเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่าธุรกิจกำหนดลูกค้าเป้าหมายเป็นผู้หญิงวัยทำงาน อายุ 30-65 ปี รายได้ระดับปานกลางขึ้นไป (ระดับ C+ และ C+ Up) ซึ่งดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่า อันเนื่องจากราคากระเป๋า “Duri” เป็นกระเป๋าผู้หญิงที่มีราคา 1,500 บาทต่อใบ ซึ่งจัดว่ามีราคาค่อนข้างสูง ลูกค้าเป้าหมายที่กำหนดดังกล่าว จัดอยู่รายได้ระดับปานกลางหรือมากกว่า สะท้อนถึงการมีความต้องการ มีอำนาจซื้อ มีความเต็มใจซื้อ และมีสิทธิที่จะซื้อ ซึ่งจัดเป็นคุณลักษณะสำคัญในความเป็นตลาดเป้าหมาย (Kotler, 2016, p 27) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งพบว่าการกำหนดลูกค้าเป้าหมายเป็นกลุ่มเดียวกัน (อัปสร อีซอ และคณะ, 2562, หน้า 7)

4.1.3 การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋า “Duri” จากผลการวิจัย ได้มีการปฏิบัติการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์ม Page Facebook, YouTube, Instagram และ LINE ที่เป็นเช่นนี้ สามารถอภิปรายได้ว่า การดำเนินงานธุรกิจปัจจุบัน ไม่ยึดติดกับการใช้ช่องทางใดช่องทางหนึ่ง หากแต่เลือกใช้ช่องทางการจำหน่ายหลากหลายช่องทาง (multiple channel) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือธุรกิจได้อย่างง่ายดายมากขึ้น (วิหิต รุ่งเรืองผล, 2552, หน้า 71) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐ์ชิสา อัฐศักดิ์ (2558, หน้า 51) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสถานที่หรือการจัดจำหน่าย ที่ได้แก่ หน้าร้านหรือหน้าเว็บไซต์มีความน่าเชื่อถือ ช่องทางการซื้อที่มีความสะดวกสบาย ช่องทางการซื้อที่ทันสมัย เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ช่องทางการซื้อที่หลากหลาย ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมทางออนไลน์ประเภทกระเป๋าและรองเท้าแฟชั่นสตรี

4.2 การสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.2.1 การกำหนดตำแหน่งทางการตลาดกระเป๋า “Duri” ผลการวิจัยพบว่าเน้น “สีส้มและสไต์ที่เป็นอัตลักษณ์” ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ตำแหน่งทางการตลาดดังกล่าว เป็นการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าผลิตภัณฑ์นำเสนอสู่ตลาดเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้น เพื่อให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายจดจำถึงความแตกต่างของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์อื่น (เพลินทิพย์ โกเมศโสภณ, 2555, หน้า 88) ซึ่งตำแหน่งทางการตลาดดังกล่าวแตกต่างจากงานวิจัยของ ปวีณา เจาะอารง และคณะ (2562, หน้า 6) ที่พัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากเตยหนามปากกลุ่มบุหงาปองางเต็ง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยทางกลุ่มกำหนดตำแหน่งทางการตลาดเน้น “สีสวยตามธรรมชาติและไม่ขึ้นรา”

4.2.2 การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจมีการพัฒนาสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ผ่านเครื่องมือการสื่อสารการตลาด 6 เครื่องมือ อันประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การตลาดเชิงกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การดำเนินการสร้างแบรนด์ เป็นไปภายใต้หลักการของการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน ที่เน้นสร้างคุณค่าในตราสินค้าโดยใช้เครื่องมือการสื่อสารหลากหลายรูปแบบร่วมกัน และสื่อสารสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (One Voice) เพื่อให้การสื่อสารทางการตลาดนั้นมีพลัง อันจะช่วยให้อรรถประโยชน์ทางการสื่อสารในที่สุด (Shimp, 2010, p 8) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาวดี ตานีเหิง (2562, หน้า 34) ที่มีการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์เตยหนามจักสานแบรนด์ “YAUU” สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้เครื่องมือสื่อสารที่มีความหลากหลาย อันได้แก่ การเผยแพร่คลิปวิดีโอ การจัดแพชั่นในการแสดงของหน่วยงาน การออกร้านจำหน่ายและสาธิตกระบวนการผลิต การสร้างคอนเทนต์ผ่านสื่อเฟซบุ๊ก การสร้างเพจ การขายโดยบุคคลและการฝากขายที่ร้าน

นอกเหนือจากนี้จากการวิจัยพบว่า การสร้างแบรนด์กระเป๋า “Duri” ช่วยให้อัตราการขายเพิ่มขึ้นจากเดิม 125% ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า การสร้างแบรนด์ ก่อให้เกิดพลังในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และทำให้เป้าหมายของ

การสื่อสารประสบผลสำเร็จ (Duncan, 2005, p 75) สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลินี คำเครือ และธีระพันธ์ โชคอุดมชัย (2562, หน้า 1) ที่ศึกษาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่า มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าโอท็อปผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.1.1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมปัจจุบัน จำเป็นต้องปรับตัวเรียนรู้และพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ เนื่องจากเป็นช่องทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคสมัยใหม่ และเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงการสร้างแบรนด์ ซึ่งจัดว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างตัวตน ภาพลักษณ์ ความแตกต่างของแบรนด์จากแบรนด์อื่น

5.1.2 หน่วยงานที่สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อม จำเป็นต้องเร่งพัฒนาความรู้ที่เป็นรูปธรรมในการใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์และการสร้างแบรนด์ให้แก่ผู้ประกอบการไทย รวมถึงเทคนิคหรือเคล็ดลับความสำเร็จของการดำเนินงาน

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ดังนี้

5.2.1 ควรมีการวิจัยติดตามผลความต่อเนื่องในการใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์รวมถึงการสร้างแบรนด์ ที่ดำเนินงานโดยผู้ประกอบการเองโดยตรง (โดยไม่มีผู้วิจัยช่วย) ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงความยั่งยืนของการพัฒนา รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดจำหน่ายและการสร้างแบรนด์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2.2 ควรมีการวิจัยในขอบเขตที่กว้างขึ้น โดยยกระดับการพัฒนาในลักษณะกลุ่มเครือข่ายเตยหนามจักสาน จังหวัดยะลา ซึ่งอาจจะพัฒนาแสวงหาจุดร่วม หรือสวจนจุดต่าง โดยจุดร่วมอาจเป็นการพัฒนาตราสินค้าร่วม บรรจภัณฑ์ร่วม เพื่อประโยชน์การจำหน่ายผ่านช่องทางแบบออนไลน์ร่วม ส่วนการพัฒนาจุดต่าง อาจเป็นการพัฒนาด้านนวัตกรรม อัตลักษณ์ การสร้างแบรนด์ ฯลฯ

6. เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชิสรา อัฐศักดิ์. (2558). *ปัจจัยในการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมทางออนไลน์ประเภทกระเป๋าและรองเท้าสุภาพสตรี*
http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2160/1/natchisa_atth.pdf.
- ทิชากร เกสรบัว. (2558). กลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแข่งขันทางการตลาดสำหรับ ผู้ประกอบการรายใหม่ (ประเภทเครื่องจักสาน) ในตลาดอาเซียน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรทำนาข้าวบ้านบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 23(11), 225-247.
- นิชาวดี ตานีเห็ง. (2562). *การสร้างแบรนด์และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผลิตภัณฑ์จักสานจากเตยหนามสู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนพวงบูโละ ตำบลสะเตงนอก อำเภอมือง จังหวัดยะลา*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปวีณา เจาะอารง, ชรีฮาน ยีแวง, มีนา ระเด่นอาหมัด, กัลยรัตน์ พินิจจันทร์, รมลี เจาะคอเลาะ และอิมรอน มีชัย. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากเตยหนามปากกลุ่มบุหงาป้อางเต็ง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. *ในการประชุมวิชาการระดับชาติ: วิชาการรับใช้สังคม ครั้งที่ 2*, 15-16 สิงหาคม 2562 (น.1-8). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- เพลินทิพย์ โกเมศโสภ. (2555). *การวางแผนการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี คำเครือ, และธีระพันธ์ โชคอุดมชัย. (2562). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อ

- สินค้าโอท็อปผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 6(1), 1-8.
- รจนา จันทราสา. (2558). *การออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหญ้าแฝก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทวัส รุ่งเรืองผล. (2552). *หลักการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังพญา. (2564). *สภาพและข้อมูลพื้นฐานตำบลวังพญา*.
<https://www.wangpaya.go.th/general1.php>.
- อัปสร อีซอ, ศุภมาส รัตนพิพัฒน์, วรุดิ วรานันตกุล, อรวรรณ วรานันตกุล, เบญญาดา เหล่าธนถาวร, และรอมซี แตมาสา. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสันติภาพวังพญา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ โครงการสัมมนาเครือข่ายความร่วมมือ วจก.5+2 เขตภูมิศาสตร์ภาคใต้ ครั้งที่ 9, 10-11 เมษายน 2562. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Duncan, T. (2005). *Principles of advertising and Integrated marketing communication*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Kotler, P. (2016). *Marketing management* (15th ed). New Jersey: Prentice-Hall.
- Shimp, T. A. (2010). *Integrated marketing communications in advertising and promotion* (8th ed). South-Western: Cengage Learning.

**ปัจจัยคุณค่าตราสินค้าและส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ:
กรณีศึกษา ร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี**
**The Brand Equity Factors and Service Marketing Mix for Influencing
Repurchase Decisions: A Case Study of Inthanin Coffee Shop in Bangchak
Gas Station, Pathum Thani Province**

กฤษดา เขียววัฒนสุข¹ ปิยฉัตร พันธุ์พูล² ปิยนุช มุลนาม³ และพัทธ์ธีรา สถิตย์ภาณุกุล⁴
Krisada Chienwattanasook¹, Piyachat Punpoo², Piyanush Mulnam³,
and Phatthira Satitpakeekul⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล คุณค่าของตราสินค้า และปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่เคยใช้บริการร้านกาแฟอินทนิล ที่สาขาในสถานีบริการน้ำมันบางจาก ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย การทดสอบแบบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ด้านอาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน 2) ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ในด้านความภักดีต่อตราสินค้า ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า และด้านการรับรู้ตราสินค้า ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี ตามลำดับ และ 3) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ

คำสำคัญ: คุณค่าของตราสินค้า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ การตัดสินใจซื้อซ้ำ

¹ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Department of Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
E-mail: krisada_c@rmutt.ac.th

² สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Department of Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
E-mail: piyachat_pan@gmail.com

³ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Department of Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
E-mail: piyanuch_moon@gmail.com

⁴ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Department of Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
E-mail: Phatthira_s@rmutt.ac.th

Abstract

This research aimed to study the personal factors, brand equity, and service marketing mix factors affecting consumers repurchase decisions at Inthanin coffee shop in Bangchak gas station, Pathum Thani province. The sample consisted of 392 consumers who consumed at Inthanin coffee shop in Bangchak gas station, Pathum Thani province. The data was analyzed by T-tests, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis. The study found that 1) the different person, occupation, and income have affected on consuming factors; 2) the brand equity factors in terms of brand loyalty, brand connectivity, and brand awareness have influenced on repurchase decisions at Inthanin coffee shop in Bangchak gas station, Pathum Thani province; and 3) the service marketing factors, influencing repurchase decisions at Inthanin coffee shop in Bangchak gas station, Pathum Thani province, were statistically significant at the .05 level, including marketing promotion, product and service.

Keywords: Brand Equity, Service Marketing Mix, Repurchase Decision

วันที่รับบทความ : 20 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 14 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 มกราคม 2566

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริโภคกาแฟของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การบริโภคกาแฟของโลกเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 2.1 ต่อปี ซึ่งอุตสาหกรรมกาแฟไทยมีแนวโน้มเติบโตไปในทิศทางเดียวกัน โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2559 – 2563) ปริมาณความต้องการใช้เมล็ดกาแฟของไทยเฉลี่ยที่ 78,953 ตันต่อปี แต่ไทยสามารถผลิตเมล็ดกาแฟดิบได้เฉลี่ย 26,162 ตันต่อปี ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการบริโภค จึงถือเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมกาแฟไทยเพิ่มผลผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ทำให้ตลาดของคนดื่มกาแฟมีการขยายตัวมากขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้จากผลิตภัณฑ์กาแฟในท้องตลาด และการเปิดร้านกาแฟที่มากขึ้น ซึ่งในจังหวัดปทุมธานีระยะเวลาที่ผ่านมา ตลาดกาแฟยังคงเป็นธุรกิจที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 ธุรกิจร้านกาแฟเติบโตพุ่งสูงและขยายร้านกาแฟเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี เนื่องด้วยผู้บริโภคกาแฟในจังหวัดปทุมธานีมีมาก จากปัจจัยสำคัญคือวัฒนธรรมการดื่มกาแฟที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันก็เพราะ ในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยผู้บริโภคยุคใหม่จะมีความรู้จักเลือกสินค้าที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพมากขึ้น และพร้อมที่จะจ่ายเงินเพิ่มในการซื้อสินค้าที่ดีต่อสุขภาพประกอบกับนวัตกรรมใหม่ ๆ (ประชาชาติธุรกิจ, 2562)

จากสถานการณ์แข่งขันในปัจจุบันทำให้ร้านกาแฟต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดมากเป็นพิเศษ ทั้งในแง่ของคุณค่าตราของสินค้า (Brand Equity) ที่เกิดขึ้นต่อผลิตภัณฑ์และบริการ ซึ่งสะท้อนถึงสิ่งที่ผู้บริโภครู้สึกนึกคิด ทำให้คุณค่าตราสินค้าเป็นคุณค่าทางจิตวิทยา ตัวเลขทางการเงิน และเป็นสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ ซึ่งสมาคมการตลาดของอเมริกา (American Marketing Association) ยังระบุว่าคุณค่าตราสินค้านี้ยังช่วยให้สินค้าของทางบริษัทมีความแตกต่างจากคู่แข่ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2552) โดย Aaker (1991) ได้จำแนกองค์ประกอบของคุณค่าตราสินค้าออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ตราสินค้า (Brand Awareness) ความเชื่อมโยงในตราสินค้า (Brand Associations) การรับรู้คุณภาพในตราสินค้า (Perceived Quality) ความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) และทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า (Other Proprietary Brand Assets) ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ครอบคลุมทั้งในด้านการรับรู้ของผู้บริโภคและพฤติกรรม

ของผู้บริโภคไว้ทั้งหมดแล้ว นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Marketing Mix) ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้ หลายธุรกิจที่ให้บริการมีการนำไปใช้เป็นใน การวางกลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) สถานที่ (Place) 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) บุคลากร (People) 6) กระบวนการให้บริการ (Process) และ 7) การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation)

สำหรับร้านกาแฟอินทนิล เป็นร้านกาแฟที่เติบโตมาพร้อมกับธุรกิจน้ำมันของบางจากและเป็นอีกหนึ่งแบรนด์ที่ได้รับความนิยมมาพอสมควรในตลาด จัดตั้งครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2549 โดยมีที่ตั้งอยู่ที่สถานีบริการน้ำมัน ซึ่งเหมือนเป็นเพื่อนคู่ใจเวลาจะพักเหนื่อยหรือพักผ่อนจิบกาแฟ เพื่อเติมกำลังก่อนออกเดินทาง ในปัจจุบันนี้มีสาขาเพิ่มขึ้นมากกว่า 400 สาขา ซึ่งได้มีการคาดการณ์การตลาดในอนาคตว่าจะมีการขยายตัวของธุรกิจในรูปแบบแฟรนไชส์เกิดขึ้นอย่างแน่นอน (ดุสิตา อิมอาร์มณ, 2564) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านสะดวกซื้อนั้นได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยส่วนประสมการตลาดในด้านของผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ (ศัสยนิม ศิตลาวัชรพล และสายพิน ปั่นทอง, 2565) ซึ่งมีความแตกต่างกับการตัดสินใจซื้อกาแฟที่เป็นตราสินค้าของไทยในมุมมองของผู้บริโภคที่พบว่า จะต้องอาศัยทั้งปัจจัยส่วนประสมการตลาดและคุณค่าตราสินค้า ซึ่งสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 45.6 (ณัฐธิชา ขาววิทย์การ และวาทิต อินทุลักษณ์, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิธญา ตังศรีคณินาถ, นฤมล ลากธนศิริไพบูลย์, ยลชนก ขวดพุทรา และปณิศา วิบุพขันธ์ (2565) ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์ พนักงาน เอกลักษณ์ สถานที่ และความนิยมของบุคคลใกล้ชิดและสังคมมีผลต่อการกลับมาใช้บริการร้านกาแฟในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจากการดำเนินธุรกิจและการให้บริการของร้านกาแฟอินทนิล แนวโน้มดังกล่าวจึงให้การศึกษาปัจจัยคุณค่าตราสินค้าและส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านอินทนิลในสาขาที่ตั้งอยู่ในสถานีบริการน้ำมัน นำไปสู่ความสนใจเกี่ยวกับเหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟของอินทนิลซ้ำเพราะโดยปกติร้านกาแฟในสถานีบริการน้ำมันมีคู่แข่งกันอยู่หลากหลายแบรนด์ เช่น คาเฟ่เมซอน กาแฟพันธุ์ไทย ซึ่งมีราคาขายที่อยู่ในกลุ่มการแข่งขันเดียวกัน นอกจากนี้เพื่อต้องการทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริงในการเลือกใช้บริการร้านอินทนิลที่มีสาขาในสถานีบริการน้ำมัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารังนี้มาปรับปรุง และประยุกต์ใช้ในการประกอบการประกอบธุรกิจ ให้มีความเหมาะสม และได้มาซึ่งความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี

1.2.2 เพื่อศึกษาคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี

1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,190,060 คน (สถิติทางการทะเบียน, 2564)

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานีบริการน้ำมันบางจาก ในจังหวัดปทุมธานี

1.3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2) คุณค่าของตราสินค้า

3) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ

ตัวแปรตาม

การตัดสินใจซื้อซ้ำร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

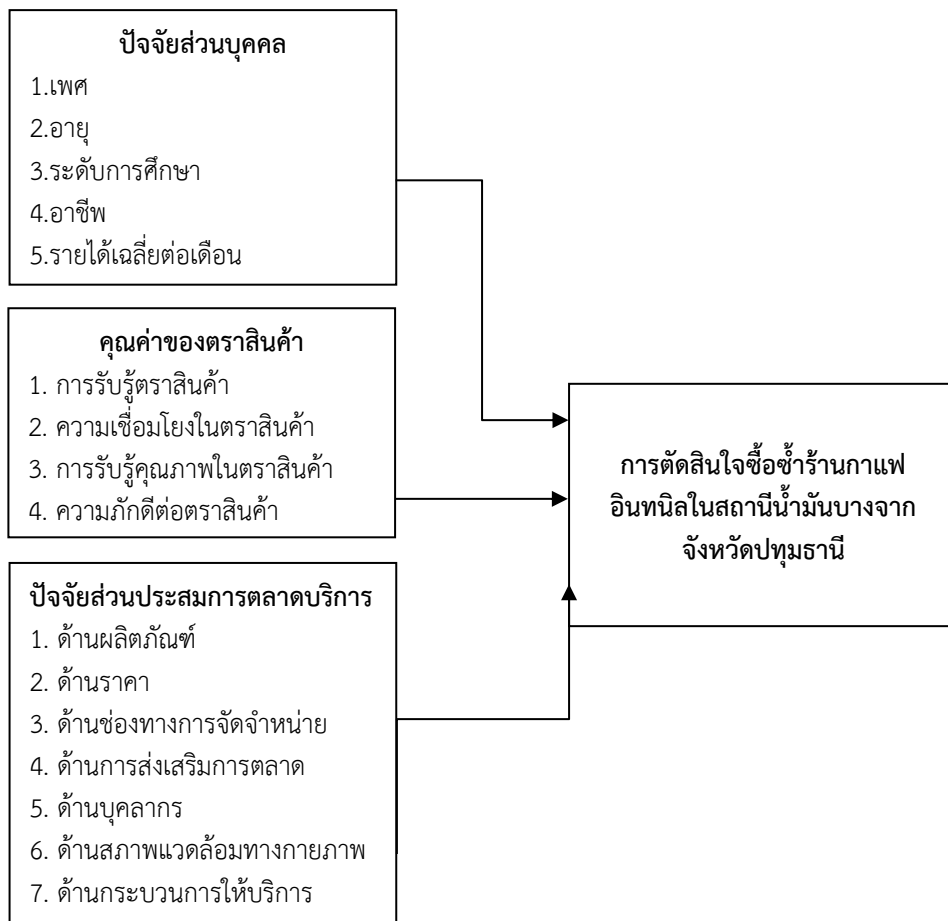
1.4.2 คุณค่าของตราสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี

1.4.3 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจากจังหวัดปทุมธานี

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การสุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภคที่เคยใช้บริการร้านกาแฟอินทนิลจากสาขาในสถานบริการน้ำมันบางจาก ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี ใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) แบบทราบจำนวนประชากรได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณประมาณ 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกเฉพาะผู้บริโภคที่กำลังใช้บริการร้านกาแฟอินทนิล ในสถานบริการน้ำมันบางจากจำนวน 14 สาขา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) เกี่ยวกับปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า 3) ระดับปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ และ 4) การตัดสินใจซื้อซ้ำ โดยเกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rating Scale 5 ระดับ แปลผลช่วงคะแนนความคิดเห็นตามความกว้างอันตรภาคชั้น (Interval Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ทุกข้อมากกว่า .60 และทำการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Coefficient Alpha) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเช่นเดียวกับประชากรและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า .80 ทุกด้าน (กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตา วานิชย์บัญชา, 2558)

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้สถิติทดสอบแบบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis: MRA)

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.5 อายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.7 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 66.6 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 27.3 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.5

3.2 จากผลการศึกษาคุณค่าของตราสินค้า ที่ประกอบด้วย การรับรู้ตราสินค้า การรับรู้คุณภาพตราสินค้า ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.88) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ถึงคุณภาพ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.77) ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

3.3 จากผลการศึกษาในระดับปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.70) และด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.75) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.71) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.73) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.74) ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

3.4 จากผลการศึกษาในระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านมีความชื่นชอบร้านกาแฟอินทนิล และจะกลับมาซื้ออีกครั้งอย่างแน่นอนในอนาคต ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.84) ท่านจะกลับมาใช้บริการร้านกาแฟอินทนิล ซ้ำอีกอย่างแน่นอนถึงแม้ว่าราคามีการปรับสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.83) การตัดสินใจมาใช้บริการร้านกาแฟอินทนิลอีกในอนาคต เป็นการตัดสินใจที่ดีสำหรับท่าน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.82) ท่านชื่นชอบและจัดเป็น

ลูกค้าประจำที่เหนียวแน่นของร้านกาแฟอินทนิล ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ร้านกาแฟอินทนิลจะเป็นตัวเลือกแรกของท่าน เมื่อต้องการจะดื่มกาแฟ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

3.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ

ปัจจัยส่วนบุคคล	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	Sig.
เพศ	t-test	0.87	.42
อายุ	F-test	2.12	.50
การศึกษา	F-test	0.15	.86
อาชีพ	F-test	5.73	.00*
รายได้	F-test	3.27	.01*

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ด้านอาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ

การตัดสินใจซื้อซ้ำ	b	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่	0.58	0.15		3.88	.00*
การรับรู้ตราสินค้า	0.18	0.06	0.18	2.98	.00*
ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า	0.05	0.07	0.04	0.66	.51
ด้านความเชื่อมโยงในตราสินค้า	0.21	0.07	0.21	2.92	.00*
ด้านความภักดีต่อตราสินค้า	0.39	0.07	0.40	6.09	.00*

$R = .78$, $R^2 = .61$, Adjusted $R^2 = .61$, $SE_{Est} = 0.46$, $F = 153.34$, $p = .00^*$

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ได้แก่ ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ($b = 0.39$, $t = 6.09$, $Sig. = .00$) ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า ($b = 0.21$, $t = 2.92$, $Sig. = .00$) และด้านการรับรู้ตราสินค้า ($b = 0.18$, $t = 2.98$, $Sig. = .00$) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค โดยทั้ง 3 ตัวแปรสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 61 (Adjusted $R^2 = .61$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ

การตัดสินใจซื้อซ้ำ	b	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่	0.39	0.19		2.06	.04*
ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ	0.27	0.08	0.25	3.55	.00*
ด้านราคา	0.08	0.09	0.07	0.89	.38
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	-0.02	0.10	-0.02	-0.24	.81
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.44	0.08	0.40	5.77	.00*

การตัดสินใจซื้อซ้ำ	b	Std. Error	β	t	Sig.
ด้านบุคลากร	-0.07	0.10	-0.06	-0.76	.45
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.00	0.10	0.00	0.04	.97
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.16	0.09	0.14	1.76	.08
R = .72, R ² = .52, Adjusted R ² = .51, SE _{Est} = 0.52, F = 58.82, p = .00*					

* p < .05

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($b = 0.44$, $t = 5.77$, Sig. = .00) และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ($b = 0.27$, $t = 3.55$, Sig. = .00) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค โดยทั้ง 2 ตัวแปรสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้มน้มนางจาก จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 51 (Adjusted R² = 0.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ

4. อภิปรายผล

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลเพศ อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล ในขณะที่ด้านอายุและระดับการศึกษาไม่ผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายและเพศหญิงเป็นส่วนมาก ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจส่วนตัว เป็นกลุ่มที่ใช้บริการร้านกาแฟมากที่สุด มีฐานะทางสังคมอยู่ระดับปานกลาง มีอาชีพที่มั่นคง ซึ่งดูแลกิจการด้วยตนเองได้ เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยทำงาน มีความชื่นชอบในรสชาติของกาแฟและมักใช้สถานที่ในร้านกาแฟอินทนิลเป็นที่พักผ่อน คุยงานกับลูกค้า ทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นตัวที่จะดึงดูดผู้บริโภคให้กลับมาใช้บริการ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ อริศรา พร้อมแก้ว (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อกาแฟสดของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านบ้านแก้วกาแฟ อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด พบว่า ผู้บริโภคกาแฟที่ใช้บริการร้านบ้านแก้วกาแฟ อยู่ในวัยกลางคน ที่เริ่มทำงานแล้วระยะหนึ่ง มีฐานะทางสังคมอยู่ระดับปานกลาง สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง มีอาชีพที่มั่นคง ดูแลกิจการได้อย่างอิสระและเป็นกันเองมากที่สุด จากงานวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกันในด้านเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา แต่มีความขัดแย้งกันในด้านอายุและรายได้เฉลี่ย

4.2. ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ในด้านการรับรู้ตราสินค้า ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้าและความภักดีต่อตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการรับรู้ตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานีน้มน้มนางจากเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากร้านกาแฟอินทนิลเป็นที่รู้จักของผู้บริโภค ทั้งยังมีตราสัญลักษณ์ของร้านกาแฟอินทนิลที่ผู้บริโภคนั้นจำได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญไทย แสงสุพรรณ และกฤษดา เขียววัฒนสุข (2563) ที่ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่เมซอน สาขาในห้างสรรพสินค้า จังหวัดปทุมธานีพบว่า การรับรู้ตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่เมซอน เมื่อพูดถึงผลิตภัณฑ์กาแฟและนึกถึงกาแฟร้านคาเฟ่เมซอนเป็นอันดับแรก อีกทั้งยังจดจำตราสัญลักษณ์ของร้านคาเฟ่เมซอนได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ ศรีณย์ ปุราภา และสุพาตา สิริกุดตา (2556) ที่พบว่า การรับรู้ต่อตราสินค้าเกี่ยวกับชื่อเสียงของตราสินค้าเบียร์สิงห์ จดจำสัญลักษณ์ที่เห็นได้เป็นอย่างดี และเมื่อพูดถึงเครื่องดื่มเบียร์สิงห์ ผู้บริโภคนึกถึงยี่ห้อสิงห์เป็นอันดับแรกจึงส่งผลต่อการมีแนวโน้มพฤติกรรมซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ในอนาคต

4.2.2 ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานีน้มน้มนางจากเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากผู้บริโภครู้สึกถึงความโดดเด่นของการตกแต่งร้านมีป้ายหน้าร้านชัดเจน และยังมีความผูกพันกับตราสินค้าร้านกาแฟอินทนิล ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจ

ซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับศรัณย์ ปุราภา และสุพาดา สิริกุดตา (2556) ที่ศึกษาคุณค่าตราสินค้า ความพึงพอใจด้านส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมการซื้อที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้ามีความคุ้มค่าจากการดื่มเบียร์สิงห์ที่แตกต่างจากตราสินค้ายี่ห้ออื่น โดยเห็นว่าการดื่มเบียร์สิงห์แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ทำให้รู้สึกถึงความโดดเด่นและไม่ผิดหวังเมื่อได้ดื่มเบียร์สิงห์จึงส่งผลต่อการมีแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ในอนาคตเพิ่มขึ้น

4.2.3 ด้านความภักดีต่อตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังนั้นก็จะมีผลต่อผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะดื่มผลิตภัณฑ์ของร้านกาแฟอินทนิลในครั้งต่อไป จะยังคงดื่มกาแฟร้านอินทนิลถึงแม้ว่าจะมีผู้อื่นแนะนำให้ท่าน ดื่มกาแฟยี่ห้ออื่น อีกทั้งยังแนะนำให้ผู้อื่นให้ดื่มกาแฟร้านอินทนิลเมื่อมีโอกาส และยังคงดื่มกาแฟร้านอินทนิลแม้ว่าราคาสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ ปุราภา และสุพาดา สิริกุดตา (2556) ที่ศึกษาคุณค่าตราสินค้า ความพึงพอใจด้านส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อที่มีอิทธิพลต่อ แนวโน้มพฤติกรรม การซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคมีความ คิดเห็นต่อด้านความภักดีในตราสินค้าเกี่ยวกับเครื่องดื่มเบียร์สิงห์มีความเหมาะสมกับท่านมากที่สุด เป็นเครื่องดื่ม ที่ดีกว่าตราสินค้าอื่น มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และจะแนะนำให้ผู้อื่นซื้อเครื่องดื่มเบียร์มากขึ้นและยังคงซื้อยี่ห้อสิงห์ ต่อไป จึงส่งผลต่อการมีแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เบียร์สิงห์ในอนาคตเพิ่มขึ้น

4.3. ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการมีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากเขตจังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.3.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัจจุบันร้านกาแฟอินทนิลมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีเมนูเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย กาแฟมีรสชาติดีเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนเพชร วิชุลดา (2560) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อบริการด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตราสินค้า “อินทนิล” มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือกาแฟมีรสชาติดี รายการกาแฟมีให้เลือกหลากหลาย และรสชาติกาแฟมีความสม่ำเสมอ จึงส่งผลต่อการมีแนวโน้มต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล

4.3.2 ด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้จากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันนิยมบริโภคข่าวสารจากสื่อออนไลน์ ทำให้เกิดการรับรู้ได้อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น มีการสมัครสมาชิกหรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อรับสิทธิพิเศษและมีการแลกซื้อของที่ระลึกในเทศกาลต่าง และยังสามารถนำแต้มที่สะสมมาเป็นส่วนลดในการซื้อครั้งถัดไปได้ มีการบริการด้านอินเทอร์เน็ตไร้สายฟรี สำหรับกลุ่มลูกค้าที่ต้องการจะทำงานนอกสถานที่ คุยงานกับลูกค้า เสนองาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนเพชร วิชุลดา (2560) พบว่าทางร้านอินทนิลนั้นมีรายการการส่งเสริมทางการตลาดที่น่าสนใจแก่ลูกค้า เช่น โปรแกรมส่งเสริมการขายที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมในโอกาสพิเศษอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สิ่งเหล่านั้นเป็นผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค

4.3.3 ถึงแม้ว่า ปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล สาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากเขตจังหวัดปทุมธานี แต่ก็ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางธุรกิจที่ไม่สามารถแยกออกจากการกำหนดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจได้ เนื่องจาก แนวคิดทฤษฎีปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ได้ถูกพัฒนาขึ้นให้องค์กรธุรกิจต่าง ๆ สามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจทั้งในแง่มุมมองผลิตภัณฑ์และการให้บริการ โดย Thabit and Raewf (2018) ได้กล่าวว่า เมื่อองค์กรกำหนดเป้าหมายในการนำสินค้าออกสู่ตลาดจะต้องอาศัยปัจจัยส่วนประสมการตลาดในการกำหนดกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย ซึ่งเป็นตัวแปรที่

องค์กรสามารถควบคุมได้เพื่อที่จะสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย แต่หากธุรกิจนั้นมีส่วนประกอบของการบริการผสมอยู่ด้วย จะต้องอาศัยปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ (7P) มากำหนดกลยุทธ์ในส่วนของการให้บริการ ประกอบไปด้วย บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ ซึ่งส่วนประกอบที่ช่วยเพื่อความพึงพอใจของผู้บริโภคได้มีประสิทธิภาพสูงสุด (Do & Vu, 2020)

4.4. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้าและกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจร้านกาแฟ เฉพาะสาขาในสถานีน้ำมัน โดยพบว่า ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ในด้านความภักดีต่อตราสินค้า ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า และด้านการรับรู้ตราสินค้า ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี ตามลำดับ และยังค้นพบอีกว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานีน้ำมันบางจาก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้าของธุรกิจกับตราสินค้าของคู่ค้าทางการตลาดที่ส่งเสริมกันให้เกิดประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยมีความแตกต่างจากคู่แข่งรายใหญ่กลายเป็นตราสินค้าเฉพาะกลุ่มที่นิยมทางกาแฟที่มีรสชาติดีและที่มาก มากกว่าขายในราคาถูก นอกจากนี้ยังพบว่า การส่งเสริมการตลาดที่ใช้ในการสื่อสารและบอกเล่าที่มาที่ไปของผลิตภัณฑ์และการเดินทางของแบรนด์ได้อย่างดี ทำให้ธุรกิจร้านกาแฟอินทนิล เฉพาะสาขาในสถานีน้ำมันบางจาก มีความแข็งแกร่งและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.1.1 จากผลการศึกษาปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.1.1.1 ด้านความภักดีต่อตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคมากที่สุด โดยสามารถทำนายแนวโน้มพฤติกรรมการณ์การซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟของผู้บริโภค ซึ่งจะยังคงมีผลิตภัณฑ์กาแฟร้านอินทนิลแม้ว่าราคาสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ มีการแนะนำผู้อื่นให้ดื่มผลิตภัณฑ์ร้านกาแฟอินทนิลเมื่อมีโอกาส และยังมีแนวโน้มที่จะดื่มผลิตภัณฑ์กาแฟร้านอินทนิลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้ประกอบการควรอาศัยข้อได้เปรียบด้านความภักดีนำไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มให้ภาพลักษณ์ของผู้ประกอบการมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

5.1.1.2 ด้านการรับรู้ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเรื่องของกาแฟที่มีรสชาติดีกว่ากาแฟยี่ห้ออื่นและมีความมั่นใจในคุณภาพของกาแฟ เมื่อได้ดื่มผลิตภัณฑ์กาแฟร้านอินทนิลทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่ากับราคา ที่จ่าย ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีการพัฒนาคุณภาพด้านผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึงมีการวางแผนด้านสื่อทางการตลาดโดยมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทมากในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มช่องทางให้ผู้บริโภคมีการรับรู้และกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อและใช้บริการมากขึ้น

5.1.1.3 ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคด้านความเชื่อมโยงถึงความโดดเด่นของการตกแต่งร้าน และผลิตภัณฑ์กาแฟร้านอินทนิลแตกต่างจากผลิตภัณฑ์กาแฟยี่ห้ออื่นดังนั้นผู้ประกอบการควรสร้างความเชื่อมโยงต่อตราสินค้าถึงผลิตภัณฑ์และบริการ โดยการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับการรักษสิ่งแวดล้อม เช่น การเลือกใช้พลาสติกชีวภาพที่สามารถย่อยสลายตามธรรมชาติภายใน 180 วัน หากนำไปฝังกลบในสถานะที่เหมาะสม การออกแบบฝาขวดดื่มเพื่อลดปริมาณการใช้หลอด การรณรงค์ให้ลูกค้านำแก้วของ อินทนิล กลับมาแลกเป็นส่วนลด เพื่อนำแก้วไปมอบให้กรมป่าไม้ใช้สำหรับเพาะกล้าในโครงการ แก้วเพาะกล้าหรือการเลือกใช้วัสดุรีไซเคิลเป็นวัสดุในการตกแต่งร้านสาขาใหม่ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นต้นทุนทางธุรกิจที่ อินทนิล แกร็บเพื่อรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

5.1.2 จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.1.2.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค สามารถทำนายแนวโน้มพฤติกรรมการณ์การซื้อของผู้บริโภคร้านกาแฟอินทนิล ในด้านการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากที่สุดและในเรื่องของ

รสชาติกาแฟที่ดึงดูดใจผู้บริโภค รวมทั้งมีเมนูเครื่องดื่มที่มีความหลากหลาย ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการคัดสรรของวัตถุดิบที่ดีที่สุด รักษามาตรฐานเหล่านี้เอาไว้ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคพิจารณาเป็นอันดับแรกก่อนการตัดสินใจซื้อ รวมถึงควรต้องพัฒนาคุณภาพในการให้บริการด้วย เนื่องจากการพูดจาที่สุภาพต่อผู้บริโภค จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจครั้งแรกและส่งผลให้กลับมาซื้อซ้ำอีก

5.1.2.2 ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีผลต่อตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค ในด้านการสมัครสมาชิกหรือกิจกรรมเพื่อรับสิทธิพิเศษ และมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นและมีแรงผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการ ทั้งนี้ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันเป็นสื่อที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายอีกทางหนึ่งด้วย รวมถึงการแจกของสัมมนาคุณและการเป็นสมาชิกในการรับสิทธิพิเศษ รวมไปถึงการการให้ลูกค้าแนะนำแก้วของ อินทนิล กลับมาแลกเปลี่ยนส่วนลด ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคในระยะยาวอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำร้านกาแฟอินทนิลสาขาในสถานบริการน้ำมันบางจากในเขตจังหวัดปทุมธานีเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้ที่จะทำงานวิจัยในประเด็นและจังหวัดอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถนำมาแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการบริการของร้านกาแฟอินทนิลให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

5.2.2 เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะในส่วนของการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคที่ของร้านกาแฟอินทนิลเท่านั้น ผู้ที่จะทำงานวิจัยเกี่ยวข้องควรมีการเพิ่มขอบเขตของการศึกษาให้กว้างขึ้นโดยมีการศึกษาถึงผลผลิตภักซ์ของร้านกาแฟอินทนิลทุกตัว เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 ควรทำการศึกษาด้วยวิธีเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงรูปแบบของบริการที่ผู้บริโภคต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้สูงสุด รวมถึงควรศึกษาปัญหาหรือข้อจำกัดในการใช้บริการร้านกาแฟ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนหรือวางกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

5.2.4 ควรทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวกับความภักดีต่อตราสินค้า ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการซ้ำ เนื่องจากงานวิจัยนี้พบว่า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจาก 4 ด้านของคุณค่าตราสินค้า เพื่อจะให้นักวิชาการและนักธุรกิจต่าง ๆ สามารถเข้าใจสาเหตุและวิธีการในการกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกที่ช่วยทำให้ผู้บริโภคมีความภักดีต่อตราสินค้าเพิ่มมากขึ้น

5.2.5 ควรทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการสื่อสารไปยังผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่ช่วยให้การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ หรือการร่วมไปสมาชิกของร้านค้า แต่เนื่องด้วยงานวิจัยนี้กลับพบว่า ด้านการส่งเสริมทางการตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจาก 7 ด้านของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ดังนั้น เพื่อให้นักวิชาการหรือนักวิจัยที่สนใจสามารถนำประเด็นปัญหาจากการวิจัยนี้ไปศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ในแง่มุมอื่นที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดใหม่ ๆ ให้แก่ธุรกิจ

6. เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา, และจิตติ วานิชย์บัญชา. (2558). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมลดา.

จิตติ วานิชย์บัญชา, นฤมล ลาภธนศิริไพบูลย์, ยลชนก ขวตพุทรา, และปาณิสรา วิฑูพงษ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟและการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภค. *วารสารนวัตกรรมการธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์*, 3(1), 42-63.

- ณัฐวิภา ขาววิทย์การ และวาทิต อินทุลักษณ์. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคและปัจจัยคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อความจงรักภักดีในตราสินค้าของผู้บริโภคคาเฟ่แฟรนไชส์ของไทยในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(3), 526-547.
- ดุสิตา อิมอาร์มณ. (2564). Inthanin: แปรนินที่เติบโตของงานด้วยความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. <https://happeningandfriends.com/article-detail/326?lang=th>
- เดือนเพชร วิชุลดา. (2560). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานบริการน้ำมันบางจากของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญไทย แสงสุพรรณ, และกฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2563). คุณค่าของตราสินค้าและปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคคาเฟ่ร้านกาแฟเมซอน สาขาในห้างสรรพสินค้า จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 47-59
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). เทรนด์ร้านกาแฟโต 1.7 หมื่นล้าน กวินฯจัดบิ๊กอีเวนต์ยกระดับเทรนด์ภูมิภาค. <https://www.prachachat.net/marketing/news-297393>
- ศรัณย์ ปุราภา, และสุพาดา สิริกิตตา. (2556). คุณค่าตราสินค้า ความพอใจด้านส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์เบียร์สิ่งของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 4(1), 79-95.
- ศัสยณม ศิตลาวัชรพล, และสายพิน ปั่นทอง. (2565). อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 7(1), 195-208.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, ปริญ ลักาดานนท์, อดิชา ปะพานิช, ปณิศา มีจินดา, จิระวัฒน์ อนุวิชานนท์ และอรทัย เลิศวรรณวิทย์. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สถิติทางการทะเบียน. (2564). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). จ.น่าน บูม ‘กาแฟ’ สร้างอัตลักษณ์สินค้า เน้นเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานสากล. สืบค้นจาก <https://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดภาวะเศรษฐกิจการเกษตร/34938/TH-TH>
- อริศรา พร้อมแก้ว. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อกาแฟสดของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านบ้านแก้วกาแฟอำเภอลองใหญ่จังหวัดตราด. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Aaker, D. A. (1991). *Managing brand equity*. New York: Free Press.
- Chang, Y. Y., Lin, S. C., Yen, D. C., & Hung, J. W. (2020). The trust model of enterprise purchasing for B2B e-marketplaces. *Computer Standards & Interfaces*, 70(1), 1-11.
- Do, Q., & Vu, T. (2020). Understanding consumer satisfaction with railway transportation service: An application of 7Ps marketing mix. *Management Science Letters*, 10(6), 1341-1350.
- Hellier, P. K., Geursen, G. M., Carr, R. A., & Rickard, J. A. (2003). Customer repurchase intention: A general structural equation model. *Journal of Marketing*, 37(11), 1762-1800.
- Schiffman, L. G., & Kannuk, L. L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Thabit, T., & Raewf, M. (2018). The evaluation of marketing mix elements: A case study. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 4(4), 100-109.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก**
**The Innovative Leadership of School Administrators under Bangkok
Metropolitan Administration in Eastern Bangkok Group**

กุลนาถ แยม่วงค์¹ และ ชนมณี ศิลาณุกิจ²
Kullanart Yamwong¹ and Chonmanee Silanukit²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที่การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Department of Educational Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: meannerzz@gmail.com

² สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Department of Educational Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
E-mail: chonmanee@ru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to study and to compare the innovative leadership of school administrators in the opinions of the teachers under Bangkok Metropolitan Administration, Eastern Bangkok Group classified by educational level, work experience, and school size. The sampling was obtained by a multi-stage random sampling. In the research, the samples were 357 teachers. The instrument used for data collection was a 5-rating scale questionnaire with a concordance index of 1.00, and the reliability was 0.991. For the data analysis, the statistics were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test and the one-way analysis of variance (ANOVA) technique, according to Scheffé's multiple comparison method.

The research finding were as follows: 1) The level of innovative leadership of school administrators in the opinions of the teacher under Bangkok Metropolitan Administration, Eastern Bangkok Group overall was at the high level. 2) Teachers with different level of education, their opinions on the innovative leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan Administration, Eastern Bangkok Group overall were significantly different at the .05 level. 3) Teachers with different level of work experience, their opinions on the innovative leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan Administration, Eastern Bangkok Group overall and in each aspect were significantly different at the .05 level. 4) Teachers with different level of school size, their opinions on the innovative leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan Administration, Eastern Bangkok Group overall were significantly different at the .05 level.

Keyword: Innovative Leadership, Eastern Bangkok Group

วันที่รับบทความ : 4 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ : 13 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 22 มีนาคม 2566

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทางด้านวิทยาการในทุกด้าน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนทั่วโลก ที่ต้องมีการเผชิญกับเทคโนโลยีที่อยู่ในชีวิตประจำวันมากมาย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาในแทบทุกวงการ โดยนวัตกรรมต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ดังนั้นผู้เรียนในยุคปัจจุบัน จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม เพื่อให้รู้เท่าทันและนำนวัตกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป ซึ่งเป็นบทบาทของการศึกษาที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความรู้ในเรื่องดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 18) เนื่องจากการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้ จึงต้องปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนนั้นมีสมรรถนะความเป็นนวัตกรรม เพื่อที่จะสร้างนวัตกรรมของประเทศชาติ (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2565, หน้า 153) ที่สามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้

จากแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีทิศทางที่เชื่อมโยงไปสู่การผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศในระดับต่าง ๆ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งนวัตกรรม และการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เน้นการแข่งขันด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563, หน้า 6) และสมรรถนะประจำผู้บริหารของกรุงเทพมหานครตามสำนักคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ได้มีการกล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดปัญหา และลดความซ้ำซ้อนในการทำงานได้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร, 2563, หน้า 8) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันจะมีการเน้นไปที่ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการแก้ปัญหาทางการศึกษา และมาประยุกต์ใช้ในระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

กลไกหลักในการขับเคลื่อนให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายคือการบริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำของสถานศึกษา มีส่วนสำคัญในการสร้างแรงผลักดัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนและเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดและแนวทางในการสร้างสิ่งใหม่ วิธีการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร กล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานในด้านการบริหารสถานศึกษา เกิดการสร้าง การพัฒนา และเป็นแรงผลักดัน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาบนรากฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (ปริชา ออกกิจวัตร, 2564, หน้า 4)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วคัดเลือกจากด้านที่มีความถี่สูงสุดและสอดคล้องกันได้จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม

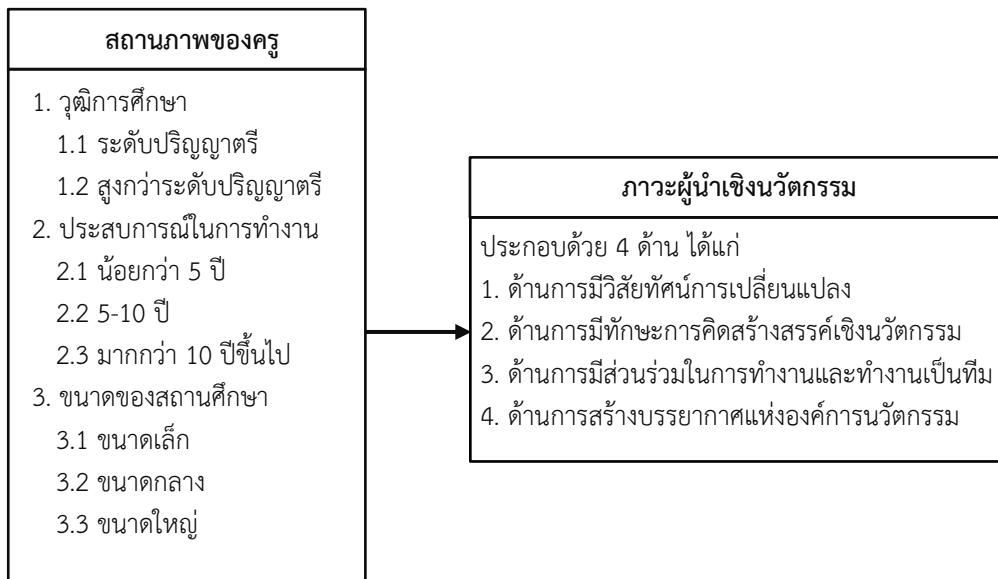
1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ปีการศึกษา 2565 จำนวน 4,348 คน และกลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ปีการศึกษา 2565 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Cohen, Manion, & Morrison (2018, p. 206) ได้กลุ่มตัวอย่าง 357 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling)

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรอิสระคือสถานภาพของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกเป็นวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ตัวแปรตามคือภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำนวน 4 ด้าน

ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ระหว่างเดือนสิงหาคม - ธันวาคม 2565

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อนำไปกำหนดกรอบแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานครวันออก

2.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ

2.1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ และพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาสำนวนภาษาที่ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์และนำไปใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือต่อไป

2.1.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม ความถูกต้องของรูปแบบ (format) ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ (wording) และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

2.1.5 นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา ซึ่งแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

2.1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามที่ยุเชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครู ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination) โดยการคำนวณหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation: $r_{xy'}$) ซึ่งข้อคำถามมีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.727 ถึง 0.923 จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991

2.1.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว (try out) ไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

2.1.8 ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.9 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ติดต่อประสานงานจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2.2 ทำสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อม Link แบบสอบถามผ่าน Google Form ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ครูทำการตอบแบบสอบถาม

2.2.3 นำข้อมูลของครูผู้ตอบแบบสอบถามจาก Google Form มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และการคำนวณค่าร้อยละ (percentage)

2.3.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

2.3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามวุฒิการศึกษา สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) แบบ independent

2.3.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way ANOVA) หากตรวจพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé's method)

3. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

(n=357)		
รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. วุฒิการศึกษา		
1.1 ปริญญาตรี	240	67.20
1.2 สูงกว่าปริญญาตรี	117	32.80
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
2.1 น้อยกว่า 5 ปี		31.10
2.2 5-10 ปี	111	35.00
2.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	125	33.90
	121	

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ขนาดของสถานศึกษา		
3.1 ขนาดเล็ก	36	10.10
3.2 ขนาดกลาง	98	27.50
3.3 ขนาดใหญ่	223	62.50
รวม	357	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 240 คน คิดเป็นร้อยละ 67.20 และมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 117 คน คิดเป็นร้อยละ 32.80 ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 111 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10 ประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 125 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 121 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนทั้งสิ้น 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 สถานศึกษาขนาดกลาง มีจำนวนทั้งสิ้น 98 คิดเป็นร้อยละ 27.50 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนทั้งสิ้น 223 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=357)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	การรับรู้ของครู		
	$\bar{X}$	SD.	ระดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.81	0.64	มาก
2. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	3.81	0.63	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม	3.78	0.66	มาก
4. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	3.85	0.68	มาก
รวม	3.81	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ($\bar{X}$ =3.85) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมและด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ =3.81) และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ =3.78)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=357)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n=240)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=117)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.75	0.64	3.93	0.64	-2.548*	0.011
2. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม	3.73	0.65	3.97	0.55	-3.295*	0.001
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน และทำงานเป็นทีม	3.74	0.65	3.85	0.67	-1.505	0.133
4. ด้านการสร้างบรรยากาศ แห่งองค์การ นวัตกรรม	3.81	0.68	3.91	0.68	-1.333	0.184
รวม	3.76	0.62	3.92	0.59	-2.318*	0.021

*p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีมและด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=357)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป			
	(n=111)		(n=125)		(n=121)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.59	0.69	3.92	0.56	3.89	0.64	9.278*	0.000
2. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม	3.56	0.71	3.91	0.56	3.94	0.56	12.990*	0.000
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน และทำงานเป็นทีม	3.60	0.69	3.89	0.60	3.82	0.65	6.364*	0.002

ประสบการณ์ในการทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	น้อยกว่า 5 ปี (n=111)		5-10 ปี (n=125)		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป (n=121)		F	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
4. ด้านการสร้างบรรยากาศ แห่งองค์การนวัตกรรม	3.71	0.77	3.96	0.59	3.85	0.68	3.656*	0.027
รวม	3.61	0.66	3.92	0.55	3.88	0.59	8.559*	0.000

*p<.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงดังตาราง 5-7

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (n=357)

ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}$		$\bar{X}$		$\bar{X}$	
น้อยกว่า 5 ปี	3.61	-				
5-10 ปี	3.92	*	-			
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	3.88	*		-		

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป กับน้อยกว่า 5 ปี มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง โดยครูที่มีประสบการณ์ ในการทำงาน 5-10 ปี มีการรับรู้เฉลี่ยสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน (n=357)

ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}$		$\bar{X}$		$\bar{X}$	
น้อยกว่า 5 ปี		-				
5-10 ปี		*	-			
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		*		-		

จากตารางที่ 6 พบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป กับน้อยกว่า 5 ปี มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน และทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

(n=357)

ประสบการณ์ในการทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 5 ปี	-		
5-10 ปี	*	-	
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป			-

จากตารางที่ 7 พบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออกที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี กับน้อยกว่า 5 ปี มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=357)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดของสถานศึกษา						F	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	(n=36)		(n=98)		(n=223)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.53	0.70	3.72	0.60	3.89	0.64	6.357*	0.002
2. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม	3.56	0.66	3.75	0.55	3.88	0.65	4.609*	0.011
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน และทำงานเป็นทีม	3.53	0.69	3.69	0.53	3.85	0.69	4.848*	0.008
4. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่ง องค์การนวัตกรรม	3.68	0.65	3.82	0.62	3.89	0.71	1.518	0.221
รวม	3.5		3.7		3.88	0.6		
	7	0.65	4	0.52	3		4.816*	0.009

*p<.05

จากตารางที่ 8 พบว่า ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe') แสดงดังตาราง 9-10

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

(n=357)

ขนาดของสถานศึกษา		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
	$\bar{X}$	3.57	3.74	3.88
ขนาดเล็ก	3.57	-		
ขนาดกลาง	3.74		-	
ขนาดใหญ่	3.88	*		-

จากตารางที่ 9 พบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง โดยครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการรับรู้เฉลี่ยสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

(n=357)

ขนาดของสถานศึกษา		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ขนาดเล็ก		-		
ขนาดกลาง			-	
ขนาดใหญ่		*		-

จากตารางที่ 10 พบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

4. อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยและมีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

4.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออกโดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว้างไกล และมีแนวคิดที่สร้างสรรค์โดยนำแนวคิดมาพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษา สามารถผลักดันบุคลากรในสถานศึกษาให้พัฒนาแนวคิด วิธีการใหม่ หรือต่อยอดแนวคิดเดิมจนเกิดเป็นนวัตกรรมให้กับสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของบริวัฒน์ ยืนยง (2563) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคคูบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิคคูบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริพรพรรณ สียวง (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย

มากไปน้อยดังนี้ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏผลดังนี้

ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษา ทั้งมีการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อส่งเสริม การปฏิบัติงานของบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในสถานศึกษาให้พร้อมต่อการใช้งาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิมล ตันสิงห์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณิชดาพร หวานสนิท และพรพรณี ผุดเกตุ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีการคิดริเริ่มในการนำแนวคิดการปฏิบัติงานใหม่ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยมีการหาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบในการวางแผนอย่างหลากหลายมุมมอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริพรพรรณ สียวง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณษา แก้วสีหมอก (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตนวลจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษา และสามารถสื่อสารและถ่ายทอดแนวทางและเป้าหมายการบริหารงานในสถานศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปวีรัตน์ ยืนยิ่ง (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคคูบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้กระบวนการการทำงานเป็นกลุ่ม มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการทำงานร่วมกัน สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามความสามารถของบุคลากรแต่ละบุคคล และให้ความไว้วางใจในการทำงานของบุคลากร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชุดา บุญเทียม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจมาศ ขวาทย์ และสุรินทร์ ภูสิงห์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

4.2 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม และด้านการสร้างบรรยากาศแห่ง

องค์การนวัตกรรมไม่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจาก ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีย่อมได้รับการคัดเลือกให้ได้เป็นหัวหน้างาน หรือได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า เพราะในการทำงานย่อมต้องอาศัยความรู้ความสามารถ เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ ส่งผลให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีได้มีโอกาสร่วมงานและใกล้ชิดกับผู้บริหารสถานศึกษา จึงเข้าใจลักษณะการทำงานและคุณลักษณะของภาวะผู้นำแตกต่างจากครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สอดคล้องกับผลการวิจัยของกิงฟ้า ภิรมย์ญาณ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชุดา บุญเทียม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อันเนื่องมาจาก ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ผ่านการทำงานในสถานศึกษามากกว่า และได้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นระยะมากกว่า จึงทำให้ได้เห็นมุมมองและเข้าใจบริบทของการบริหารสถานศึกษา และเห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิมล ต้นสิงห์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิชดาพร หวานสนิท และพรรณณี ผุดเกตุ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4.4 ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมไม่แตกต่างกัน อันเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออกได้รับแนวทางและหลักการการบริหารสถานศึกษาจากสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครที่กำหนดไว้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งหมด แต่การบริหารงานในสถานศึกษาย่อมมีความแตกต่างกันตามบริบทของขนาดของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาขนาดใหญ่ย่อมมีการกระจายอำนาจไปยังส่วนต่าง ๆ ในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงทั้งด้านบุคลากร อาคาร สถานที่งบประมาณ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาได้ดี ทำให้มีระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐาน สามารถดำเนินงานในสถานศึกษาจนก่อให้เกิดองค์การนวัตกรรมได้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นขนาดของสถานศึกษาจึงสามารถส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม

ศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณษา แก้วสีหมอก (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตนวลจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตนวลจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย สอดคล้องสถานการณ์ปัจจุบัน นำผลการวิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา และปฏิบัติจริง และกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาให้ชัดเจน

5.1.2 ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาจนได้ข้อมูลที่หลายประเภท หลายมุมมอง หลายทิศทาง มีการคิดวิเคราะห์รูปแบบการบริหารที่หลากหลาย ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และคิดค้นพัฒนาแนวทางการบริหารแบบใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

5.1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรแก้ปัญหาคอขวดระหว่างบุคคลในสถานศึกษาได้ และกำหนดบทบาทและการมอบหมายงานแก่ครูและบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามศักยภาพของบุคคล

5.1.4 ด้านสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในสถานศึกษาที่เพียงพอให้พร้อมใช้งาน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน และมีการส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เดิมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในกลุ่มอื่น

5.2.2 ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

6. เอกสารอ้างอิง

- กิ่งฟ้า ภิรมย์ญาณ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.
- ณิชาพร หวานสนธิ และพรณี ผุดเกิด. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. วารสาร มจร อุบล บริหารศาสตร์, 7(2), 127-141.
- เบญจมาศ ขวไทย์ และสุรินทร์ ภูสิงห์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(39), 207-215.

- ปรีชา ออกกิจวัตร. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 5.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ปรีวัฒน์ ยืนยง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4 (3), 330-344.
- วิชุดา บุญเทียม. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8 (1), 173-189.
- ศิริพรพรรณ สียวง. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2564-2569). กรุงเทพฯ: ส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร. (2563). สมรรถนะประจำผู้บริหาร กรุงเทพมหานคร. http://203.155.220.238/csc/images/Files/Competency/manager_competency631124.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2565). การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมฐานเยาว์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณษา แก้วสีหมอก. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตนวลจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารรอยแก่นสาร, 7(8), 419-433.
- สุวิมล ต้นสิงห์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- Cohen, L., Manion L., & Morrison, K. (2018). Research methods in education (8th Ed.). New York: Routledge Taylor & Francis Group.

**ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ**
**The Quality Factors of Correspondence System to Promote Image of
Rajamangala University of Technology Thanyaburi for Foreign Organizations**

นันทวดี อุ่นละมัย¹
Nanthawadee-un Lamai¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ นับเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานสารบรรณให้เป็นระบบระเบียบและเป็นการอาศัยวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุเป้าหมายด้านการปฏิบัติงานเอกสารในระบบสารบรรณขององค์กรต่าง ๆ และเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ สามารถประยุกต์ใช้การส่งเสริมคุณภาพของการดำเนินงานได้จาก (1) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์ (2) ดำเนินการการวิเคราะห์เชิงมูลค่าขององค์กรสู่การแข่งขัน และ (3) การสร้างมาตรฐานบริหารระบบงานสารบรรณ การดำเนินงานโดยอาศัยระบบงานสารบรรณเป็นงานที่มีอยู่ในส่วนราชการทุกแห่ง

คำสำคัญ : การส่งเสริมคุณภาพ ระบบงานสารบรรณ ภาพลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Abstract

This academic article has systematically emphasized the document system. The article could efficiently enhance the organization to achieve the objectives. It was one of document tasks to promote the image of Rajamangala University of Technology Thanyaburi for foreign organizations. The article has applied the quality promotion including (1) the information technology and computer systems; (2) the value-based analysis of the organization for competition; and (3) the standard for document management. The document operation has been existed by correspondence system in every Thai government agency.

Keyword : Quality Promotion, Document System, Image, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป กองยุทธศาสตร์ต่างประเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
International Strategy Division, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
E-mail : nantawadee@mutt.ac.th

วันที่รับบทความ : 31 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 17 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 มีนาคม 2566

1. บทนำ

งานสารบรรณถือเป็นหัวใจสำคัญของงานธุรกิจขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยงานของรัฐบาลและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพราะงานสารบรรณเกี่ยวข้องกับงานเอกสารทุกประเภท นับตั้งแต่การจัดทำ การรับ การส่ง การยืม จนถึงการทำลาย ดังนั้นการดำเนินงานสารบรรณให้เป็นระบบระเบียบ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้ (จรัส ปันธิ, 2547, หน้า 2-3) การปฏิบัติงานเอกสารในระบบสารบรรณขององค์กรต่าง ๆ นั้นถือเป็นสิ่งใกล้ตัวที่บุคลากรในองค์กรมักมองข้ามไป หรืออาจจะให้ความสำคัญไม่มากเท่าที่ควร ต่อเมื่อถึงเวลาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปฏิบัติในระดับใดระดับหนึ่ง หลังการสั่งการจาก ผู้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติจะต้องคิด ร่างหนังสือ พิมพ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพราะงานเขียนหนังสือราชการ จำเป็นต้องมีทักษะ เรียนรู้ มีประสบการณ์ การใช้หลักภาษา การใช้ถ้อยคำ การลำดับเหตุการณ์ รวมทั้งการศึกษาความเป็นมา องค์ประกอบของเรื่อง กฎ ระเบียบ ตลอดจนข้อบังคับ (ศิริพร จงประเสริฐ, 2546, หน้า 4) อย่างไรก็ตาม งานสารบรรณเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารเอกสารในทางปฏิบัติเริ่มตั้งแต่คิด อ่าน ร่าง เขียน พิมพ์ จัดทำ ทำสำเนา ส่งหรือสื่อข้อความ รับ บันทึก จดรายงานการประชุม สรุปย่อเรื่อง เสนอ สั่งการ ตอบ ทำรหัส เก็บเข้าที่ ค้นหาติดตามและทำลาย ซึ่งมีจำเป็นต้องสร้างระบบงานให้มีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ระบบเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในงานสารบรรณ การปฏิบัติงานสารบรรณมีระเบียบที่ใช้และเกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ระเบียบรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ กล่าวถึงความปลอดภัยเกี่ยวกับเอกสาร ชั้นความลับของหนังสือ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร และระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับราชการใช้บังคับแก่ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องถือปฏิบัติ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสารบรรณมักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอส่วนมากเป็นปัญหาการรับ ส่ง เก็บรักษา และการทำลายหนังสือราชการ หนังสือล่าช้า สูญหาย การปฏิบัติงานไม่ทันเหตุการณ์ การเก็บรักษาไม่เป็นระบบยากแก่การค้นหา และไม่ทำลายเอกสารหนังสือตามระเบียบที่หมดความจำเป็นต้องใช้ ทำให้มีปริมาณหนังสือมากเกินไป แนวทางแก้ไขต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการโดยแยกงานเป็นรายด้านคือ การจัดทำเอกสาร การรับ-ส่ง การเก็บรักษา การยืม และการทำลายเอกสาร การปฏิบัติงานต้องมีการวางแผน มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน

ติดตามและประเมินผลงาน การปฏิบัติงานกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบ บุคลากรควรได้รับการพัฒนาโดยการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ตระหนักถึงความสำคัญของงานสร้างทีมงาน ประชุมปรึกษาหารือ ผู้ปฏิบัติงานสารบรรณต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม วิเคราะห์งานได้ดี นำเทคโนโลยี ระบบสำนักงานอัตโนมัติมาใช้ ผู้บริหารให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้ได้คุณภาพงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (เพ็ญศรี สุขไชยะ, 2564, หน้า 171) อย่างไรก็ตาม การให้บริการสำหรับงานระบบงานสารบรรณถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานธุรการ จึงนับได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับที่ต้องใช้การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร

2. แนวทางการพัฒนาระบบงานสารบรรณที่มีประสิทธิภาพขององค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ

การส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในด้านระบบสารบรรณ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย ซึ่งจะช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารบรรณให้เกิดปัจจัยเชิงคุณภาพอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ดังเช่นแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ซึ่งประจักษ์ทั้งจากองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมและ เรียบเรียงดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การกำหนดกรอบต้นแบบงานสารบรรณ (Defining the framework for the documentary work) (คณิศร นิลดี และธนดล ภูสีฤทธิ์, 2561, หน้า 297) จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศ สารบรรณ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบขั้นตอนสำคัญประการหนึ่งที่เล็งเห็นในความสำเร็จของการพัฒนารอบแนวคิดต้นแบบชิ้นงาน

ซึ่งได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับระบบโดยการปรับปรุงจากทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory) ของ Von Bertalanffy (1968); Bittel (1980); Smith (1982); Schoderbek et al. (1990) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบการ 5 ประการ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลผลิต (Outputs) 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) 5) สภาพแวดล้อม (Environment) สร้างกรอบแนวคิดต้นแบบระบบสารสนเทศงานสารบรรณ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศงานสารบรรณ และขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ปัญหาความคิดเห็น และสอบถามความต้องการใช้ระบบสารสนเทศ กับผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการสร้างกรอบแนวคิดต้นแบบระบบสารสนเทศงานสารบรรณ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.2 แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ (System application guidelines) จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (ศิริลักษณ์ หวังชอบ, วิจิตร โพธิสาร, วาฤทธิ์ นวลนาง, สุวัฒน์ กล้วยทอง และ ธงชัย เจือจันทร์, 2563, หน้า 287) สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ และแนวทางการพัฒนาระบบ ซึ่งแต่ละแนวทางสามารถสรุป ดังนี้ แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ และแนวทางการพัฒนาระบบ ซึ่งแต่ละแนวทางสามารถสรุป ดังนี้ แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ ซึ่งครอบคลุม 3 องค์ประกอบ คือ ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และบุคลากร ประกอบด้วย ควรมีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพ ควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง ควรมอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์เป็นผู้รับผิดชอบงาน ควรมีการประเมินผลการทำงานของระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรมีการวางแผนและการจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ใช้งานสร้างความรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติใช้งานงานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ควรเพิ่มประสิทธิภาพของฐานข้อมูลในการจัดเก็บหรือประมวลผลเพื่อรองรับผู้ใช้งานจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ควรประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกคนเข้าใช้งานอย่างทั่วถึง ควรพัฒนาขั้นตอนการรับ-ส่งให้เป็นอิเล็กทรอนิกส์ทั้งระบบ และควรพัฒนาระบบให้ปลอดภัยและมีความทันสมัย

2.3 กระบวนการพัฒนางานสารบรรณ (Correspondence Development Process) จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนางานสารบรรณของกลุ่มงานอาคารสถานที่และบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (พงศ์สวัสดิ์ ไชยบุตร, 2564, หน้า 112) อาจกล่าวได้ว่า ผู้รับบริการด้านงานสารบรรณของกลุ่มงานอาคารสถานที่และบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีการให้บริการโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการพัฒนาระบบ มีความยุติธรรมและเสมอภาค มีการอธิบาย ชี้แจง และแนะนำขั้นตอนในการให้บริการชัดเจน เข้าใจง่าย และขั้นตอนเอกสารในการให้บริการไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ส่งผลให้การบริการมีความสะดวกรวดเร็ว ในแต่ละขั้นตอนที่ให้บริการ ผู้บังคับบัญชาต้องอาศัยการวางแผนนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้โดยไม่ให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกต่อต้านในการเรียนรู้ระบบใหม่ สร้างกระบวนการชี้แจงจนสามารถดำเนินการภายใต้ระบบได้ อีกประการหนึ่งคือให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง ส่งผลต่อการให้บริการที่ดีและรวดเร็วได้ จะเห็นว่าการบริหารงานของหน่วยงานราชการปัจจุบันตอบสนองกับนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการให้บริการจนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยเฉพาะประเด็นของการลดขั้นตอนการให้บริการ ซึ่งในส่วนของการเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบ ระยะเวลาที่กำหนดในการดำเนินการ แต่ละเรื่องทำให้ผู้รับบริการรับรู้ถึงระยะเวลาการรอคอยที่เหมาะสม ถูกต้อง

2.4 การลดความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูล (Reducing waste from data usage) จากการวิจัย เรื่อง การลดความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสาร ให้เป็นระบบในยุคดิจิทัล 4.0 โดยการประยุกต์ใช้หลักการ ECDRS ร่วมกับโซ่อุปทาน (จารุวรรณ มินตาทอง และปณัฏพร เรืองเชิงชุม, 2564, หน้า 33) อธิบายได้ว่า การจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบด้วยการลดความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลจึงมีความสำคัญต่อการลดต้นทุนในการจัดเก็บเอกสาร งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสาร เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสาร และเพื่อเสนอแนวทางการลดความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบในยุคดิจิทัล 4.0 โดยการประยุกต์ใช้หลักการ ECDRS ร่วมกับโซ่อุปทาน ผลการวิจัยพบว่า ความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสารพบในกิจกรรมสำเนาเอกสารและ

ส่งเอกสาร เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสูญเสียพบว่า งานการเงินและบัญชีมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.760 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเสนอแนวทางการลดความสูญเสียจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสาร พบว่า สามารถลดต้นทุนในการจัดเก็บเอกสารได้จาก 96,235 บาท เป็น 42,438.50 บาท ลดลงร้อยละ 44.10 การให้ความสำคัญต่อการลดความสูญเสียจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสารสามารถลดต้นทุนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดเก็บเอกสารของหน่วยงานได้

สรุปได้ว่าแนวทางของระบบงานสารบรรณ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกมิติให้สอดคล้องกับการใช้งานที่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้งาน เนื่องจากที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันงานสารบรรณเป็นงานที่มีอยู่ทุกหน่วยงาน เพราะการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นงานเล็กน้อยหรืองานใหญ่ต้องดำเนินงานด้วยระบบเอกสารทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งที่ขาดไปไม่ได้จึงต้องอาศัยผู้ควบคุมรับผิดชอบระบบงานสารบรรณ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านระบบงานสารบรรณประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับระบบงานสารบรรณ จึงควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 เป็นอย่างดี
2. มีความรู้ด้านธุรการและปฏิบัติงานได้ดี
3. มีความรู้ในระบบงานที่ตนเองปฏิบัติ และระบบงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี
4. มีความรู้ด้านภาษาเป็นอย่างดี
5. สามารถพิมพ์งานทั้งจากเครื่องพิมพ์ดีดและเครื่องคอมพิวเตอร์ได้
6. มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ขยันหมั่นเพียร

3. การส่งเสริมคุณภาพระบบงานสารบรรณเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์

การค้นหาปัจจัยเชิงคุณภาพที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อระบบงานสารบรรณถือเป็นอีกหนึ่งความสำคัญขององค์กรในการดำเนินงาน จากการรวบรวมเรียบเรียงของผู้เขียน ทำให้เกิดข้อค้นพบด้านปัจจัยที่นำไปสู่คุณภาพในระบบงานสารบรรณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์มาสู่การประยุกต์ใช้ อาจกล่าวได้ว่าในการเริ่มต้นจากการใช้งานและให้บริการหน่วยงานย่อยภายในองค์กร และประเมินความพร้อมก่อนที่จะขยายการใช้งานออกไป โดยการกำหนดแผนกลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรภายในองค์กร ดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยระบบงานสารบรรณที่ถูกต้อง (พงศ์สวัสดิ์ ไชยบุตร) สอดคล้องกันกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 2), 2548 สมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการปฏิบัติงานสารบรรณด้วยระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารงานราชการแนวทางใหม่เป็นการดำเนินงานที่มีระบบ มีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพ และลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติราชการโดยให้เพิ่มนิยามคำว่า อิเล็กทรอนิกส์ และ ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2556, หน้า 4) ซึ่งอธิบายไว้ว่างานสารบรรณจำเป็นต้องอาศัยระบบคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้ในการติดตามและจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงภาพของเอกสารที่สร้างขึ้นมาจากเอกสารในรูปแบบของเอกสาร (วิราพร หงษ์เวียงจันทร์, หน้า 2560) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเกี่ยวกับงานสารบรรณในต่างประเทศ (Mohammad Syahidul Haq; Nur Aini Dwi Setyowati, 2021, หน้า 269) อธิบายว่าการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อภารกิจของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ตามเกี่ยวกับเทคโนโลยีเช่น E-Government, E-Commerce, E-Education, E-Medicine, E-Laboratory และอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดมีวงจรอิเล็กทรอนิกส์เป็นรากฐาน ดังนั้น ระบบสารสนเทศจึงมีความจำเป็นสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อให้งานที่ทากลายเป็นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพราะถูกควบคุมโดยระบบ แอปพลิเคชัน E-Office เป็นแอปพลิเคชันบนเว็บที่ออกแบบมาเพื่อจัดการกับการจัดการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และมีฟังก์ชันพิเศษบันทึกกิจกรรมการติดต่อทั้งหมดที่เข้าและออกจากภายนอกหน่วยงาน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) อำนวยความสะดวกแก่พนักงานสำนักงานในการบริหารงานธุรการที่มูลนิธิอัล-ฮูดา เคดิริ (2) เพื่อกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้แอปพลิเคชัน

E-Office นี้สำหรับพนักงานสำนักงานที่มูลนิธิ Al-Huda Kediri ผลการวิจัยที่คาดหวังจะอยู่ในรูปแบบของแอปพลิเคชัน E-Office ที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้การวิจัยและวิธีการพัฒนา (R&D) โดยใช้เก้าอี้ในสิบขั้นตอนเสนอโดย Borg และ Gall ผลการศึกษาพบว่า (1) แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นจากระบบดิจิทัล ประเภท E-Office ที่ใช้ชุดคำสั่งในภาษาพีเอชทีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างกรอบการทำงาน (codeigniter) พร้อมผลการทดลองใช้ในหมวดหมู่เกือบสมบูรณ์แบบที่จะใช้ผลลัพธ์เหล่านี้ได้รับโดยดำเนินการสำรวจโดยทดสอบการสมัครไปยังกลุ่มตัวอย่างและผลการทดลองแสดงจำนวนเฉลี่ยของสี่หมวดหมู่ คิดเป็น 85% โดยแจกแบบสอบถาม คิดเป็น 90% ของจำนวนเจ้าหน้าที่ธุรการในบริษัท Yayasan Pendidikan Islam Al Huda Kota Kediri ด้วยแอปพลิเคชันของระบบงานสารบรรณ ดังนั้น กิจกรรมเฉพาะด้านการบริหารระบบงานสารบรรณถือเป็นการโต้ตอบกลายเป็นสิ่งที่ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 การวิเคราะห์เชิงมูลค่าขององค์กรสู่การแข่งขัน จากบทสรุปบางประการของเนื้อหาภายในหนังสือชื่อ Security Analysis 6th Edition ได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณไว้ (Benjamin Graham, David Dodd, Scott R. Pollak, 2019) ซึ่งส่วนหนึ่งสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนถึงการมีระบบสารบรรณขององค์กรที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง นอกจากช่วยเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานแล้ว ยังสามารถส่งผลต่อการวิเคราะห์เชิงมูลค่าให้แก่องค์กรได้อีกทางหนึ่งด้วย ผู้เรียบเรียงได้นำรายละเอียดบางส่วนมาอธิบายให้เห็นภาพกว้างขึ้นในปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยจะเกี่ยวข้องกับสถิติต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งก็มักจะมาจากงบกำไรขาดทุน (Income account) และงบทรัพย์สินและหนี้สิน (Balance sheet) เป็นส่วนใหญ่ รายละเอียดย่อยลงมาเกี่ยวข้องกับรายงานด้านราคาต้นทุน โครงสร้างทุน กำไร เงินปันผล ทรัพย์สิน และหนี้สินขององค์กรต่าง ๆ อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันปัจจัยด้านการวิเคราะห์เชิงคุณภาพมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติขององค์กร ได้แก่ ตำแหน่งการแข่งขันในอุตสาหกรรมหรือภาคส่วนองค์กรนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางกายภาพหรือทางภูมิศาสตร์ ไปถึงลักษณะการปฏิบัติการและการดำเนินงานขององค์กร ลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และมุมมองในอนาคตขององค์กร หรือภาพรวมขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งเหล่านี้นำไปสู่การอธิบายหรือการวิเคราะห์เชิงมูลค่าขององค์กรสู่การแข่งขันที่เกิดขึ้นจากการใช้งานระบบงานสารบรรณได้อีกทางหนึ่ง

3.3 การสร้างมาตรฐานบริหารระบบงานสารบรรณ การดำเนินงานโดยอาศัยระบบงานสารบรรณเป็นงานที่มีอยู่ในส่วนราชการทุกแห่ง เนื่องจากการปฏิบัติงานต่าง ๆ หน่วยงานราชการ ต้องดำเนินงานด้วยระบบเอกสารทั้งหมด ซึ่งงานสารบรรณเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสาร จึงเป็นงานที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน การดำเนินงานเกี่ยวกับงานสารบรรณนั้นจะเริ่มตั้งแต่การคิด การอ่าน การร่าง การเขียน การแต่ง การพิมพ์การจด การจำ การทำสำเนา การส่งหรือการสื่อ ข้อความ การรับการบันทึกการจดยางงานการประชุม การสรุป การย่อเรื่อง การนำเสนอ สั่งการ ตอบ การทำหนังสือ การจัดเก็บ การค้นหา การขออืม การติดตาม และการทำลาย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2563) ซึ่งทั้งหมดเป็นกระบวนการของงานสารบรรณที่ต้องการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็ว และปฏิบัติอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อประหยัดเวลาแรงงาน และค่าใช้จ่าย อย่างไรนั้น งานสารบรรณเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสารของทางราชการ เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของหน่วยงาน สามารถสรุปความสำคัญ (จิตาพัชญ์ เกษรจันทร์, 2564) ได้ดังต่อไปนี้

3.3.1 เป็นหลักฐานอ้างอิงในการปฏิบัติงาน

3.3.2 เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของหน่วยงาน

3.3.3 เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หน่วยงานกับบุคคล และบุคคลกับบุคคล

3.3.4 เป็นเครื่องมือเตือนความจำของหน่วยงาน

3.3.5 เป็นเครื่องมือในการบริหารงานหน่วยงานของหน่วยงานราชการให้มีประสิทธิภาพ

3.3.6 เป็นภาพลักษณ์ที่ดีของส่วนราชการ ทั้งหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศ

3.3.7 เป็นสิ่งที่มีคุณค่า แสดงให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามระบบสารบรรณจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีวิธีการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานของงานสารบรรณ (อภิญญา กลิ่นบัว, 2558, หน้า 40) ซึ่งสามารถนำกลยุทธ์ PDCA มาใช้ในการติดตาม

และประเมินผลการปฏิบัติงานของงานสารบรรณ เป็นกิจกรรมระดมความคิดและกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานระบบสารบรรณ (สุภารัตน์ โยธาวงค์, 2559, หน้า 229) เนื่องจากเอกสารในระบบงานสารบรรณถือเป็นหลักฐานเอกสารที่สามารถใช้อ้างอิงเพื่อการตรวจสอบ ดังนั้น การพัฒนาระบบการทำงานของระบบงานสารบรรณ จึงควรทำการศึกษา วิเคราะห์ขั้นตอนการทำงาน และปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานโดยละเอียด

สรุปได้ว่าปัจจัยเชิงคุณภาพระบบงานสารบรรณเป็นงานที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน จึงต้องการผู้ที่มีความสามารถและความเข้าใจในกระบวนการและแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานสารบรรณสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งแนวทางในการพัฒนาระบบงานสารบรรณ มีดังต่อไปนี้

1. จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติระบบงานสารบรรณให้เป็นไปในแนวทางเดียว
2. นำระบบสารสนเทศสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปฏิบัติงาน
3. ควรจัดให้มีการฝึกอบรม หรือการศึกษาดูงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติระบบงานสารบรรณ
4. จัดสถานที่หรือสำนักงานให้เหมาะสม
5. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น

4. หลักการทำงานของระบบงานสารบรรณที่มีประสิทธิภาพ

ระบบงานสารบรรณมีใช้งานทั้งในองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ เบื้องต้นมีหลักการทำงานที่คล้ายคลึงกัน ดังเช่นการศึกษาเรื่อง การออกแบบระบบงานสารบรรณ (E-Office) ในคณะอาชีวศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัย Diponegoro ใช้ Code igniter framework (A Subari, S Manan, E Ariyanto, 2020) ซึ่งอธิบายไว้ว่า ระบบงานสารบรรณ หรือ e-Office เป็นองค์ประกอบการบริหารและรวมศูนย์ขององค์กรที่ข้อมูล สารสนเทศ และการสื่อสารถูกจัดเก็บและเผยแพร่ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ของการสื่อสารโทรคมนาคม ข้อได้เปรียบหลักของระบบ E-Office คือสามารถลดการใช้กระดาษได้ ข้อดีอื่น ๆ ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลแบบรวมศูนย์ การเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว แม่นยำและแบบเรียลไทม์โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสามารถสร้างรายงานได้อย่างรวดเร็วตามข้อมูลที่มีอยู่ ด้วยข้อดีทั้งหมดของระบบ E-Office คณะอาชีวศึกษาของมหาวิทยาลัย Diponegoro มุ่งมั่นที่จะใช้บริการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการจัดการเอกสารทางจดหมาย จำเป็นต้องออกแบบและสร้างแอปพลิเคชันตาม E-Office ที่ใช้ในคณะอาชีวศึกษาของมหาวิทยาลัย Diponegoro งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแอปพลิเคชันหรือระบบข้อมูลตามระบบ E-Office เพื่อจัดการเอกสารทางจดหมายที่คณะอาชีวศึกษาของมหาวิทยาลัย Diponegoro โดยใช้แอปพลิเคชันบนเว็บ การออกแบบระบบข้อมูลใช้แนวคิด MVC บนเฟรมเวิร์กตัวจุดไฟของโค้ด ด้วยระบบ E-Office การจัดการเอกสารโต้ตอบสามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้นและสามารถทำได้ทุกที่ ผลกระทบคือเวลาให้บริการสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเร็วขึ้น

นอกจากนี้หลักการทำงานของระบบงานสารบรรณที่มีประสิทธิภาพนั้น ยังสอดคล้องกับการศึกษาความท้าทายและโอกาสในการปรับใช้ระบบงานสารบรรณในหน่วยงานการศึกษาที่เป็นสถาบันของรัฐ (SATISH K H, 2019) เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและกลไกในการให้บริการเป็นความต้องการที่รู้สึกมานานแล้วสำหรับการทำงานที่ราบรื่นของกระบวนการของรัฐในสังคมชั้นสูง ในบริบทนี้ รัฐบาลอินเดียได้เริ่มโครงการ Mission Mode (MMP) ภายใต้ National e-Governance Plan กล่าวคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อลดเวลาตอบสนองในการทำธุรกรรมอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนึ่งในโครงการโหมดภารกิจ (MMP) ได้รับการสนับสนุนอย่างดีด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อรองรับการทำงานที่ราบรื่นของฟังก์ชันของรัฐบาล การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักการระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) ในสถาบันของรัฐ ปัญหาต่าง ๆ เช่น พื้นที่จัดเก็บที่จำกัด ระบบการเก็บบันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การผลักดันให้เกิดการแปลงเป็นดิจิทัล เป็นต้น เป็นปัจจัยสำคัญในการนำระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) ไปใช้โดยองค์กรต่าง ๆ เอกสารนี้เน้นย้ำถึงความท้าทายหลักที่พบในการนำ (E-Office) ไปใช้และอภิปรายขอบเขตสำหรับการตรวจสอบ

5. ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) ถือเป็นการทำงานที่ดีในด้านเอกสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ต้องใช้กระดาษ สามารถสร้าง-ส่ง เอกสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ผ่านการทำงานของเทคโนโลยีระบบคอมพิวเตอร์ (ฝ่ายสารบรรณ สำนักบริหารกลาง, 2564) ภายใต้ความเป็นระบบนั้นถือเป็นการมุ่งเน้นประสิทธิภาพสำหรับการดำเนินงานด้านสารบรรณทั้งหมด ทั้งการลงทะเบียนเพื่อออกเลขรับ หรือเลขส่ง ของหนังสือ ทั้งกรณีใช้เอกสารกระดาษปกติ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างในระบบ และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งระหว่างหน่วยงานตามมาตรฐาน TH e-GIF ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่สามารถจะตั้งให้ออกเลขรับ-ส่งของหนังสือโดยอัตโนมัติ หรือออกเลขโดยเจ้าหน้าที่สารบรรณ หรือธุรการที่รับผิดชอบงานสารบรรณของแต่ละหน่วยงานก็ได้ ภายใต้ระบบนี้ ผู้ใช้งานสามารถตั้งสมุดทะเบียนสำหรับการออกเลขหนังสือได้ไม่จำกัด โดยแยกสมุดทะเบียนที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้กับเฉพาะบางประเภทเอกสารหรือเฉพาะแต่ละหน่วยงานได้ รวมทั้งสามารถตั้งรหัสหน่วยงาน รูปแบบการแสดงผลเลขที่เอกสาร การจองเลข และแทรกเลขได้ และยังสามารถประยุกต์ใช้กับการออกเลขที่ต่าง ๆ ให้กับเอกสารทางการเงิน เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบแจ้งหนี้ หรือ ใช้กับงานจัดซื้อ เพื่อออกเลขที่ใบสั่งซื้อก็ได้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์นี้ประกอบด้วย 3 ระบบงานย่อย (ฝ่ายบริหารงานทั่วไป กองกลาง, 2555) ดังต่อไปนี้

ระบบงานย่อยที่ 1 (Module 1) : นับเป็นระบบลงทะเบียนรับ-ส่ง และออกเลขหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Document Registration & Numbering System) เป็นส่วนของกลไกการลงทะเบียนเพื่อออกเลขที่รับ หรือ เลขที่ส่ง หนังสือ หรือ เอกสาร (ทั้งที่เป็นเอกสารกระดาษและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document)) ซึ่งเจ้าหน้าที่สารบรรณ หรือ เจ้าหน้าที่ธุรการของแต่ละหน่วยงานสามารถกำหนดสมุดทะเบียนในการออกเลขที่เอกสารแต่ละประเภทได้ไม่จำกัด โดยผู้ดูแลระบบสามารถจะตั้งให้ระบบออกเลขที่หนังสือดังกล่าวนี้แบบอัตโนมัติ หรือ แบบที่ดำเนินการโดยบุคคลก็ได้ ซึ่งหากเป็นการดำเนินการกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถที่จะดำเนินการแบบอัตโนมัติได้เลย โดยเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องไปดำเนินการใด ๆ (แม้แต่ในส่วนการบันทึกผลปฏิบัติการของผู้บริหารหรือผู้รับเอกสาร เพราะทุกคนสามารถส่งการและลงนามอิเล็กทรอนิกส์/ดิจิทัล ที่ระบบสามารถนำข้อมูลที่ส่งการเข้าสู่ระบบได้โดยตรง) คุณลักษณะเด่นของระบบนี้ มีดังนี้

1. สามารถตั้งสมุดทะเบียนรับ-ส่งเพื่อ ออกเลข แทรกเลข จองเลขหนังสือได้ไม่จำกัด
2. รองรับการจัดทะเบียนให้กับแต่ละประเภทเอกสารและ/หรือแต่ละหน่วยงาน
3. บันทึกลงรับของหน่วยงานผู้รับเอกสารบนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้
4. ระบบมีให้เลือกทั้งการออกเลขรับ-ส่งโดยบุคคลและโดยอัตโนมัติ ซึ่งทำให้ประหยัดเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่
5. สามารถตั้งให้ับเลขใหม่ทุกปีปฏิทิน หรือ ปีงบประมาณก็ได้
6. สามารถกำหนดนายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่สารบรรณได้หลายคนต่อหน่วยงาน เพื่อกระจายภาระงาน และช่วยกันทำงานได้

7. กรณีใช้งานร่วมกับระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือการแลกเปลี่ยนเอกสารกับหน่วยงานภายนอกตามมาตรฐาน TH e-GIF การลงทะเบียนข้อมูลของหนังสือทั้งกรณีรับและส่ง ระบบจะทำการบันทึกข้อมูลให้โดยอัตโนมัติ

8. ถ้าเดินเอกสารด้วยเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ การส่งการ หรือการให้ความเห็นและลงนามดิจิทัล บนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับเอกสารระบบจะบันทึกเข้าสู่ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ในทันทีโดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการลดภาระงาน โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่มาบันทึกผลปฏิบัติงานอีกเหมือนระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไปที่ทำให้เจ้าหน้าที่มีภาระงานเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ระบบก็รองรับการทำงานกับเอกสารกระดาษได้หากจำเป็น

ระบบงานย่อยที่ 2 (Module 2) : ระบบแลกเปลี่ยน ส่ง และรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document Exchanging, Sending & Receiving System) ระบบถูกออกแบบให้รองรับการแลกเปลี่ยนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกภายใต้มาตรฐานข้อมูลแบบ XML (Extensible Markup Language) ทั้งกรณีที่หน่วยงานภายนอกดังกล่าวมีระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ติดตั้งอยู่แล้ว หรือ ไม่มีระบบติดตั้งอยู่เลยก็ตาม โดยมีคุณลักษณะเด่นดังนี้

1. สามารถแลกเปลี่ยนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรับ-ส่งเอกสารกับหน่วยงานภายในและภายนอกได้ตามมาตรฐาน TH e-GIF ของกระทรวง ICT ซึ่งจะทำให้ลดภาระงานการลงทะเบียนรับหรือส่ง และการนำเข้าข้อมูล (ในกรณีภายในหน่วยงานใช้บนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งกระบวนการ)

2. สำหรับการแลกเปลี่ยนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์กับหน่วยงานภายนอกที่ "มี" ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว จะสามารถทำผ่าน CryptBot e-Office Connector™ ได้ ซึ่งทำให้สามารถต่อขยายให้เป็นเครือข่ายแบบ E-Supply Chain ได้ โดยเจ้าของระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสองฝ่ายสามารถอนุญาตให้แต่ละฝ่ายสามารถติดตามเอกสาร หรือ ข้อมูลอื่นในระบบของแต่ละฝ่ายได้ เช่น ยอดสต็อกสินค้าในคลังสินค้า สถานการณ์ผลิต เป็นต้น

3. สำหรับการแลกเปลี่ยนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์กับหน่วยงานภายนอกที่ "ไม่มี" ระบบ E-Office อยู่แล้วจะสามารถทำผ่าน CryptBot e-Office Port™ ได้ ซึ่งทำให้สามารถต่อขยายให้เป็นเครือข่ายแบบ E-Supply Chain ได้เช่นกัน

ระบบงานย่อยที่ 3 (Module 3) : ระบบการจัดเก็บ และสืบค้นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Document Archiving & Searching System) การจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสาร เริ่มตั้งแต่การจัดทำการรับส่ง การเก็บรักษา การยืม จนถึงการทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการจัดการเอกสาร ที่หมายถึงกระบวนการเพื่อประโยชน์ในการผลิต อนุมัติ รับ หรือ ส่ง แจกจ่าย ใช้งาน รวบรวม จัดเก็บ สืบค้น ติดตาม ยืม ทำลาย รวมถึงการรักษาความปลอดภัย และการพิสูจน์ตัวอักษรของเอกสาร ดังนั้นการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จึงหมายถึง การนำเอาวิธีการอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ในกระบวนการดังกล่าว ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544) ซึ่งได้กำหนดกระบวนการและกรรมวิธีต่อเอกสารที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การกำหนดชั้นความลับตามความสำคัญของข้อมูลในเอกสารกำหนดไว้ 3 ระดับได้แก่ ลับ ลับมาก ลับที่สุด และ มีการกำหนดความรับผิดชอบให้แก่ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับ เป็นผู้พิจารณากำหนดระดับชั้นความลับของเอกสารและการยกเลิกหรือปรับระดับชั้นความลับของเอกสารตามความจำเป็น

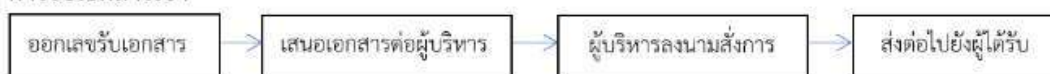
2. การควบคุมเอกสารโดยกำหนดให้มีมาตรการควบคุมต่าง ๆ คือ การจัดทำระเบียบการตรวจสอบการจัดทำเอกสารการสำเนาและการแปล การโอนการส่งและการรับการเก็บรักษาการยืมการทำลายการปฏิบัติในเวลาฉุกเฉิน เวลาสูญหายรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลในเอกสารจากระบบดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นมาตรการที่ละเอียดรอบคอบถือว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสม ที่ในการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์และในการรักษาความปลอดภัยของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนการจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดการต่อวงจรชีวิต ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น โดยตั้งแต่แรกการผลิตโดยการจัดทำเอกสารในฉบับร่างจากเอกสารเดิมที่เก็บไว้หรือได้รับจากหน่วยงานอื่น ๆ อาจจะเป็นแบบฟอร์ม หรือสร้างขึ้นใหม่ แล้วส่งเข้ากระบวนการในการควบคุมเอกสาร โดยที่การส่งไปให้ผู้มีอำนาจ อนุมัติพิจารณาอนุมัติ ทำการพิสูจน์อักษรของเอกสาร โดยวิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่น โดยสร้างความปลอดภัยให้กับเอกสาร เพื่อดำเนินการจ่ายงานและจัดเก็บหรือทำลาย เป็นต้น

รวมไปถึงอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ได้ (Mobile) ต่าง ๆ ในการดำเนินการทางด้านเอกสารได้เหมือนกับการทำงานแบบเดิมได้ แต่สร้างความสะดวกรวดเร็วในการทำงานได้มากกว่ามีประสิทธิภาพกว่า ลดการใช้กระดาษ สามารถติดตามงานได้ทุกขั้นตอน ป้องกันเอกสารสูญหาย ผู้มีอำนาจ/หัวหน้าหน่วยงาน สามารถลงนามเอกสาร และสั่งการผ่านระบบ E-Office ได้ทันที ทุกที่ทุกเวลา ทำให้สะดวกเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีระบบการทำงานที่สำคัญดังภาพที่ 1

ระบบการทำงานของระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office)

การรับเอกสารเข้า

การส่งเอกสารออก

ภาพที่ 1 ระบบการทำงานของระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงก่อนพบการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) บางหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ยังไม่ให้ความสำคัญกับการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ แต่เมื่อเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน ทุกหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น จนเรียกได้ว่าใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์แบบเต็มรูปแบบคิดเป็นร้อยละ 100 ของการทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จากข้อมูลดังกล่าวนี้ทำให้พิสูจน์ได้ว่าระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ นั้นมีส่วนช่วยให้สามารถทำงานได้จากทุกที่ทั่วโลก เพียงมีระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) และคอมพิวเตอร์แบบพกพา (Notebook) หรือโทรศัพท์มือถือ (Smart Phone) ก็สามารถใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ได้แล้ว

ทั้งนี้ ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานด้านสารบรรณ มองว่าการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยอำนวยความสะดวกได้มากกว่าการทำงานด้วยระบบกระดาษแบบเดิมมาก อีกทั้งยังช่วยลดปริมาณกระดาษที่ใช้ในการทำงาน เพิ่มความเร็วในการทำงาน และมีความแม่นยำในการส่งเอกสาร ถึงตัวผู้รับมากขึ้น อีกทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริหารซึ่งสามารถลงนามสั่งการได้ทันทีเพียงแค่เปิดระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ก็สามารถสั่งการได้โดยไม่ต้องอยู่สำนักงาน (Office)

6. บทสรุป

การให้บริการสำหรับงานระบบงานสารบรรณถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานธุรการ จึงนับได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกในการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับที่ต้องใช้การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ระบบงานสารบรรณจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาย่างต่อเนื่องในทุกมิติให้สอดคล้องกับการใช้งานที่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้งาน เนื่องจากที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันงานสารบรรณเป็นงานที่มีอยู่ทุกหน่วยงาน เพราะการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นงานเล็กน้อยหรืองานใหญ่ต้องดำเนินงานด้วยระบบเอกสารทั้งสิ้น ดังนั้น จึงต้องอาศัยผู้ควบคุมรับผิดชอบระบบงานสารบรรณ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านระบบงานสารบรรณประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย (1) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์ (2) ดำเนินการการวิเคราะห์เชิงมูลค่าขององค์กรสู่การแข่งขัน และ (3) การสร้างมาตรฐานบริหารระบบงานสารบรรณ นอกจากนี้การนำไปสู่สภาพลักษณะที่ดีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต้องคัดกรองต่างประเทศนั้น อาจต้องสร้างความเป็นสากลให้เกิดขึ้นระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ด้วยการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นที่สามารถนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบภาษามากกว่าหนึ่งภาษาในเอกสารเผยแพร่ เพื่อรองรับการทำงานที่ราบรื่นของฟังก์ชันของรัฐบาล เพื่อกำหนดหลักการด้านระบบงานสารบรรณไปสู่ระบบงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เป็นการส่งเสริมคุณภาพระบบงานสารบรรณเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต้องคัดกรองต่างประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป ดังแสดงเป็นกระบวนการสังเคราะห์เชิงบทสรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการสังเคราะห์เชิงบทสรุป

กระบวนการสังเคราะห์เชิงบทสรุป : ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ	แนวคิดเชิงวิชาการ : ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ
(1) การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบคอมพิวเตอร์	แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ (System application guidelines) จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (ศิริลักษณ์ หวังขอบ, วิจิตร โพธิสาร, วาฤทธิ์ นวลนาง, สุวัฒน์ กล้วยทอง และ ธงชัย เจือจันทร์, 2563, 287) สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการประยุกต์ใช้งานระบบ และแนวทางการพัฒนาระบบ ความสำคัญของงานสร้างทีมงาน ประชุมปรึกษาหารือ ผู้ปฏิบัติงานสารบรรณต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม วิเคราะห์งานได้ดีนำเทคโนโลยีระบบสำนักงานอัตโนมัติมาใช้ ผู้บริหารให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานเพื่อให้ได้คุณภาพงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (เพ็ญศรี สุขไชยะ, 2564, 171) งานสารบรรณ พ.ศ. 2526 เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการปฏิบัติงานสารบรรณด้วยระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารงานราชการแนวทางใหม่เป็นการดำเนินงานที่มีระบบ มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติราชการโดยให้เพิ่มนิยามคำว่า อิเล็กทรอนิกส์และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับ จุฬามาศ ศรีครุฑ (2556, 4)
(2) ดำเนินการการวิเคราะห์เชิงมูลค่าขององค์กรสู่การแข่งขัน	การทำงานที่ดีในด้านเอกสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ต้องใช้กระดาษสามารถสร้าง-ส่ง เอกสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยผ่านการทำงานของเทคโนโลยีระบบคอมพิวเตอร์ (ฝ่ายสารบรรณ สำนักบริหารกลาง, 2564) ภายใต้ความเป็นระบบนั้นถือเป็นการมุ่งเน้นประสิทธิภาพสำหรับการดำเนินงานด้านสารบรรณทั้งหมด
	ระบบสารบรรณจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีวิธีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของงานสารบรรณ (อภิญา กลิ่นบัว, 2558, หน้า 40) ซึ่งสามารถนำกลยุทธ์ PDCA มาใช้ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของงานสารบรรณ เป็นกิจกรรมระดมความคิด และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน และมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานระบบสารบรรณ (สุดารัตน์ โยธาวงค์, 2559, หน้า 229) เนื่องจากเอกสารในระบบงานสารบรรณถือเป็นหลักฐานเอกสารที่สามารถใช้อ้างอิงเพื่อการตรวจสอบ ดังนั้น การพัฒนาระบบการทำงานของระบบงานสารบรรณ จึงควรทำการศึกษาวิเคราะห์ขั้นตอนการทำงานและปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานโดยละเอียด

	หลักการดำเนินงานของระบบงานสารบรรณที่มีประสิทธิภาพนั้น ยังสอดคล้องกับการศึกษาความท้าทายและโอกาสในการปรับใช้ระบบงานสารบรรณในหน่วยงานการศึกษาที่เป็นสถาบันของรัฐ (SATISH K H, 2019) เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและกลไกในการให้บริการเป็นความต้องการที่รู้สีกमानานแล้วสำหรับการทำงานที่ราบรื่นของกระบวนการของรัฐในสังคมขั้นสูง
(3) การสร้างมาตรฐานบริหารระบบงานสารบรรณ	การจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสาร เริ่มตั้งแต่การจัดทำ การรับส่ง การเก็บรักษา การยืม จนถึง การทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการจัดการเอกสารที่หมายถึงกระบวนการ เพื่อประโยชน์ในการผลิต อนุมัติ รับ หรือ ส่ง แจกจ่าย ใช้งาน รวบรวม จัดเก็บ สืบค้น ติดตาม ยืม ทำลาย รวมถึงการรักษาความปลอดภัย และการพิสูจน์ตัวอักษรของเอกสาร ดังนั้นการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จึงหมายถึงการนำเอาวิธีการอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการดังกล่าวตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544) รูปแบบการแสดงเลขที่เอกสาร การจองเลขและแทรกเลขได้ รวมทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้กับการออกเลขที่ต่าง ๆ ให้กับเอกสารทางการเงิน เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบแจ้งหนี้ หรือ ใช้กับงานจัดซื้อ เพื่อออกเลขที่ใบสั่งซื้อก็ได้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์นี้ประกอบด้วย 3 ระบบงานย่อย (ฝ่ายบริหารงานทั่วไป กองกลาง, 2555)

7. เอกสารอ้างอิง

- จรัส ปันธิ. (2547). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในงานสารบรรณของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จารุวรรณ มินดาทอง, และปณัฏพร เรืองเชิงชุม. (2564). การลดความสูญเปล่าจากการใช้ข้อมูลในการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบในยุคดิจิทัล 4.0 โดยการประยุกต์ใช้หลักการ ECDES ร่วมกับโซ่อุปทาน. *วารสารบริหารธุรกิจ ศรีนคริทรวิโรฒ*. 12(1), 20-37.
- จิตาพัชญ์ เกสรจันทร์. (2564). *ความรู้เกี่ยวกับงานสารบรรณ*.
<https://sites.google.com/site/clericalworkskafrmon/khwam-sakhay-khxng-ngan-sarbrnn>
- ชนัตติ จาตุรนต์รัศมี. (2559). ทศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ใน *รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยาครั้งที่ 7 “วิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ รับผิดชอบต่อสังคม”*, 7-8 กรกฎาคม 2559. (น.198-204).
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชนัตติ พุ่มพุกษ์, และณฤมล อนสนธิ์พัทธ์. (2563). ศักยภาพและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*. 22(1), 133-144.
- ทศพร โปมิ่ง. (2563). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านสารบรรณของสำนักงานระบบขนส่ง สำนักการจราจรและขนส่ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร.

- นเรศ เหล่าพรรณราย. (2560). แนวโน้ม *Digital marketing* ปี 2017. <http://www.sanook.com/money/451083/>
- นันทสารี สุขโต และคณะ. (2558). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- พงศ์สวัสดิ์ ไชยบุตร. (2564). การพัฒนางานสารบรรณของกลุ่มงานอาคารสถานที่และบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*. 32(2), 99-199.
- วิราพร หงส์เวียงจันทร์. (2560). *การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาและการเขียนรายการอ้างอิง*. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร จงประเสริฐ. (2546). *ความต้องการและปัญหาของผู้ใช้ระบบสารสนเทศในงานสารบรรณ คณะเกษตรศาสตร์*. เชียงใหม่: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริลักษณ์ หวังขอบ, วิจิตรา โพธิสาร, วาฤทธิ์ นวลนาง, สุวัฒน์ กล้ายทอง และธงชัย เจือจันทร์. (2563). ปัจจัยเชิงคุณภาพของระบบงานสารบรรณช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีต่อองค์กรต่างประเทศ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8(1), 278-298.
- สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. กองกลาง (2561). คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการงานสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2563). *โครงการพัฒนาและปรับปรุงระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- อภิญญา กลิ่นบัว. (2558). *คู่มือการปฏิบัติงานสารบรรณ สำนักงานเลขานุการ สำนักวิทยบริการ*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Graham, B., & David Dodd, D. L. (2019). *Security analysis: Principles and technique*. (6th ed.). New York: McGraw. Hill.
- Mohammad Syahidul Haq, Nur Aini Dwi Setyowati. (2021). Development of codeigniter-based e-office applications. In *3rd International Conference on Research and Academic Community Services (ICRACOS)*. (pp.269-274). [https:// DOI: 10.1109/ICRACOS53680.2021.9702034](https://doi.org/10.1109/ICRACOS53680.2021.9702034)

ศักยภาพของไทยในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอาเซียน The Potential of Thailand for being the Logistics Center in ASEAN

สุพจน์ ขววิวรรณ¹ และ ธนาชัย ปิยะศิรินันท์²
Supoj Chawawiwat¹ and Tanachai Piyasirinant²

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการแสดงให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนต่าง ๆ ที่มาจากโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมของรัฐบาลไทยที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศจีน อาทิเช่น โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ โครงการศูนย์การขนส่งชายแดนนครพนม และโครงการรถไฟความเร็วสูงจากจีนที่ต่อเชื่อมกับรถไฟรางคู่ของไทย ประสานกับแรงขับเคลื่อนของการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้าในภูมิภาค อันมีผลมาจากจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจีนในการเปิดประเทศในปัจจุบันและความพยายามในการกระจายความเจริญไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศด้วยนโยบาย Go West ที่น่าจะสัมฤทธิ์ผลในอนาคต ที่สามารถสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน โดยบทความนี้ยังได้มีการประเมินสภาพความพร้อมของประเทศไทยในปัจจุบันในการเป็นศูนย์กลางดังกล่าว และชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ยังขาดที่รัฐบาลควรดำเนินการเพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางฯ ให้ได้ตามศักยภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยส่วนสุดท้ายของบทความยังได้มีการสรุปให้เห็นถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่ประเทศถ้ารัฐบาลสามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอาเซียนได้เป็นผลสำเร็จ

คำสำคัญ : แรงขับเคลื่อน ศูนย์กลางโลจิสติกส์ ศักยภาพ ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้า

Abstract

This article explained the various driven forces. The transport infrastructure has been developed. The projects for Thai government have built up to connect with the transport system of all neighboring Countries and in China with intermodal facilities at Chiangkong, Border Transport Center at Nakhon Phanom, and the double track railway project. The project has connected high speed train of China. The changing trade route has derived Chinese economic policy on widely opening its economy. At present, it has reduced the national income inequality through the policy, called Go West. It would be accomplished in the future. All forces would contribute the potential in Thailand for being the logistics center or hub in ASEAN. This article has also shown the readiness

¹ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Commerce and Accountancy, Thammasat University

E-mail : supoj@tbs.tu.ac.th

² นักวิชาการอิสระ

Independent Academician

E-mail : jtjtjt@hotmail.com

evaluation for being the center and identifies. In terms of lacking factors, the government has encouraged Thailand to be the logistics center in the future. Consequently, it would perform all benefits if the government succeeded in the implementing policy. It has closed the gap of lacking factors in Thailand to become the logistics center in ASEAN region.

Keyword: Driven force, Logistics Center, Potential, Intermodal Facilities

วันที่รับบทความ : 20 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 19 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 ธันวาคม 2565

1. บทนำ

ในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มศักยภาพของประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารประเทศและประชาชนในประเทศจะต้องมีความเข้าใจและเล็งเห็นถึงศักยภาพของประเทศและเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้ตามศักยภาพที่เห็นร่วมกัน เพื่อจะได้ร่วมมือกันผลักดันประเทศไปในทิศทางเดียวกันในการมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ได้เล็งเห็นนั้น ซึ่งรัฐบาลไทยชุดปัจจุบันก็มีความมุ่งหวังที่จะใช้เครื่องมือต่างๆทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินการผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ดีขึ้นโดยมุ่งระดับการพัฒนาที่สามารถหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและทะยานสู่รายได้ที่สูงขึ้น แต่การที่จะสามารถบรรลุความมุ่งหวังเช่นนี้ รัฐบาลควรที่จะได้มี การวิเคราะห์ถึงศักยภาพของประเทศไทยเสียก่อนว่าจะสามารถเป็นดังเช่นที่มุ่งหวังนี้ในอนาคตได้หรือไม่และ/หรือจะต้องมีการดำเนินนโยบายอะไรเพิ่มเติมเพื่อที่จะสามารถผลักดันให้ประเทศไทยมีสภาพเศรษฐกิจที่มีรายได้สูงให้เป็นจริงในอนาคตให้ได้ จะเห็นได้ว่ากุญแจหลักสำคัญก่อนที่จะมีการตั้งเป้าหมายและดำเนินนโยบายผลักดันให้บรรลุเป้าหมายจึงอยู่ที่ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศไทยในอนาคต เพราะถ้าขาดการวิเคราะห์ส่วนนี้ไปเป้าหมายที่มุ่งหวังก็อาจเป็นเป้าหมายที่ไกลเกินความจริงและการดำเนินนโยบายผลักดันก็จะเกิดการสูญเปล่า โดยไม่สามารถทราบได้ว่าทำไมถึงไม่บรรลุเป้าหมายและจะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย เพราะไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะเป้าหมายสูงเกินไปหรือการใช้นโยบายผลักดันไม่เพียงพอ บทความนี้จึงมุ่งเน้นในการทำการวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศไทยในอนาคตโดยการวิเคราะห์ผ่านแรงขับเคลื่อนทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยเฉพาะแรงขับเคลื่อนที่มาจากนโยบายการพัฒนาประเทศของจีนทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต เพื่อหวังให้คนไทยทุกคนได้เห็นภาพศักยภาพของประเทศไทยในอนาคตร่วมกันเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพทางธุรกิจที่จะเกิดต่อเนื่องจากการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์และทำให้รัฐบาลไทยสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมโอกาสทางอาชีพใหม่ ๆ ของประชาชนเพื่อการพัฒนาประเทศให้มีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นต่อไป

2. แรงขับเคลื่อนศักยภาพการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของไทยจากโครงการขนส่งเชื่อมโยง

ผู้เขียนได้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ของระบบการขนส่งทั้งในประเทศ และระดับภูมิภาคเพื่อเชื่อมโยง การขนส่งทางเรือกับถนน ระบบราง และการขนส่งทางอากาศ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางบริการการขนส่ง โดยมีโครงการสำคัญที่อยู่ระหว่างดำเนินการและโครงการที่มีศักยภาพ ดังนี้

ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่ง

ประเทศไทย มีที่ตั้งเหมาะสมทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) อยู่ในบริเวณศูนย์กลางของกลุ่มประเทศอาเซียน และมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับทางตอนใต้ของประเทศจีน ทางฝั่งตะวันตกสามารถติดต่อกับกลุ่มประเทศ BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation ความริเริ่มแห่ง

อ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ) ทางทะเลได้ ดังนั้นจึงสามารถพัฒนาโครงการขนส่งสินค้า โดยการพัฒนา “สถานีขนส่งสินค้า” เพื่อเพิ่มศักยภาพประเทศไทยในการเป็นผู้นำและเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ของภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมของไทย พ.ศ. 2558-2565 โดยสถานีขนส่งสินค้าแต่ละแห่ง จะทำหน้าที่เป็นจุดรวบรวมและกระจายสินค้า เป็นจุดเชื่อมโยงโครงการขนส่งสินค้าทางถนน (Node) ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้า เชื่อมโยงฐานการผลิตและฐานการส่งออกที่สำคัญ และรองรับการเปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสู่ระบบราง กรมการขนส่งทางบกมีแผนพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าในเมืองหลัก 8 แห่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและกระจายสินค้าภายในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ รองรับการพัฒนาเส้นทางหลักระหว่างเมืองพร้อมเชื่อมต่อระบบการขนส่งทางรางและการขนส่งรูปแบบอื่น แผนพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าชายแดนอีก 11 แห่ง ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติรองรับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและแนวระเบียงเศรษฐกิจที่สำคัญตามนโยบายรัฐบาลเชื่อมระบบการขนส่งผ่านแดนสู่ภูมิภาคอาเซียน โดยภายในสถานีขนส่งสินค้าแต่ละแห่ง ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้าต่าง ๆ เช่น อาคารรวบรวมและกระจายสินค้า (Distribution Center) คลังสินค้า (Warehouse) ลานกองเก็บตู้สินค้า (Container Yard) รวมถึงลานเปลี่ยนหัวลาก-หางพ่วง และพื้นที่เขตปลอดอากรสำหรับสถานีขนส่งสินค้าในจังหวัดชายแดน

โดยสถานีขนส่งสินค้าในเมืองหลัก 8 แห่ง ได้แก่ เชียงใหม่ นครสวรรค์ พิษณุโลก ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา ปราจีนบุรี และ สุราษฎร์ธานี และ สถานีขนส่งสินค้าชายแดน 11 แห่ง ได้แก่ เชียงของ นครพนม เชียงราย ตาก หนองคาย มุกดาหาร สระแก้ว ตราด กาญจนบุรี สงขลา นราธิวาส ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีโครงการนำร่อง 2 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ ศูนย์การขนส่งชายแดนจังหวัดนครพนม

โดยที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (คณะกรรมการ PPP) ครั้งที่ 3/2561 เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2561 ซึ่งมีนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้มีมติเห็นชอบในหลักการการให้เอกชนร่วมลงทุนของโครงการพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าของกรมการขนส่งทางบก จำนวน 2 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ จังหวัดเชียงราย
- 2) โครงการศูนย์การขนส่งชายแดนจังหวัดนครพนม

โดยทั้งสองโครงการเน้นการเป็นระบบถนนเชื่อมโยงตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและประเทศที่รายล้อมประเทศไทย โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันออกในการขนถ่ายสินค้าทางทะเลผ่านท่าเรือแหลมฉบังกับโลกภายนอก

1. ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ

ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 บนพื้นที่โครงการ 336 ไร่ ในปัจจุบันสร้างแล้วเสร็จอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการหาผู้ประกอบการมาประมูล โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าชายแดนเชื่อมระหว่างประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) - สาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 และถนนสาย R3A ช่วยยกระดับมาตรฐานการขนส่งสินค้า รองรับการค้าทางเศรษฐกิจของอาเซียน การเติบโตทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนฝั่งตะวันตกซึ่งไม่มีทางออกสู่ทะเล รวมถึงรองรับการเปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าจากถนนสู่ระบบราง ตามแผนการก่อสร้างทางรถไฟสายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ ซึ่งจะทำให้อำเภอเชียงของกลายเป็นเมืองหลักด้านโลจิสติกส์ (Logistic Hub) ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นโลจิสติกส์ฮับของภูมิภาค พัฒนาให้เป็นประตูการค้าในแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor)

เส้นทางสาย R3A เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion หรือ GMS) ซึ่งเส้นทางดังกล่าว เริ่มต้นที่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 เข้าสู่บ้านห้วยทรายแขวงบ่อแก้ว ฝั่งสปป.ลาว ผ่านแขวงหลวงน้ำทา ก่อนจะเข้าสู่สาธารณรัฐประชาชนจีนที่ชายแดนบ่อเต็น-บ่อหาน และตรงสู่เมืองเชียงรุ่ง และคุนหมิง รวมระยะทางประมาณ 1,100 กิโลเมตร ปัจจุบันมีสินค้าหลากหลายประเภท ทั้งสินค้าจำพวกผัก

และผลไม้สด สินค้าอุปโภค-บริโภค เครื่องจักร และวัสดุก่อสร้าง ถูกขนส่งผ่านเส้นทางดังกล่าว ซึ่งมูลค่าการค้าผ่านด่านเชียงของมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การให้บริการของศูนย์ฯ เชียงของ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 จะเน้นการให้บริการเปลี่ยนหัวลาก-หางพ่วง ระหว่างรถบรรทุกไทยกับรถบรรทุกต่างประเทศ มีการให้บริการอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ปลั๊กเสียบตู้แช่เย็น (Reefer) และอุปกรณ์ยกตู้คอนเทนเนอร์ (Reach Stacker) นอกจากนี้ยังมีพื้นที่คลังสินค้าศุลกากร คลังสินค้าทัณฑ์บน และอาคารสำหรับบรรจุสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ (CFS) รองรับให้บริการ ซึ่งจะสามารถรองรับปริมาณสินค้าได้กว่า 270,000 TEUs โดยจะก่อสร้างแล้วเสร็จและพร้อมเปิดให้บริการในระยะแรกในปี พ.ศ. 2563 สำหรับระยะที่ 2 ศูนย์ฯ เชียงของ จะรองรับการเปลี่ยนถ่าย รูปแบบการขนส่งสู่ระบบราง พร้อมพัฒนาพื้นที่ Container Yard สำหรับการวางตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งคาดว่าจะสามารถเปิดให้บริการในระยะที่ 2 ได้ในปี พ.ศ. 2566 สอดคล้องกับแผนการก่อสร้างโครงการรถไฟทางคู่สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ผังบริเวณศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของดังแสดงในภาพที่ 1 และแนวเส้นทางการขนส่งสินค้าจากจีนสู่ท่าเรือแหลมฉบังดังแสดงในภาพที่ 2

ที่มา: <http://www.dailynews.co.th>

ภาพที่ 1 ผังบริเวณศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน

ภาพที่ 2 แนวเส้นทางการขนส่งสินค้าจากจีนสู่ท่าเรือแหลมฉบัง

2. ศูนย์การขนส่งชายแดนนครพนม

ศูนย์ขนส่งสินค้าชายแดนนครพนมจะเป็นศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า รองรับกิจกรรมการขนส่งสินค้า ระหว่างประเทศไทย ผ่าน สปป.ลาว ทางถนนสาย R12 ไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ฮานอย) และภาคตะวันออกเฉียง

ใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (หนานหมิง) โดยใช้สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 (นครพนม) และยังเป็นศูนย์ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) สามารถดำเนินพิธีการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า และส่งออกได้ในจุดเดียว สามารถรองรับการเชื่อมต่อระบบการขนส่งจากถนนไปสู่ระบบรางในอนาคต และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดนครพนม มีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านใต้ประชิดด่านพรมแดนไทย-ลาวบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 3 โดยมีการจัดวางผังใช้ประโยชน์พื้นที่ประกอบด้วย 5 ส่วน เนื้อที่รวม 606 ไร่ ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์การขนส่งสินค้า เนื้อที่ 174 ไร่
- 2) สถานีขนส่งผู้โดยสาร เนื้อที่ 53 ไร่
- 3) ศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าผ่านแดนของพาณิชย์ จังหวัดนครพนม เนื้อที่ 35 ไร่ และพื้นที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ศุลกากร เนื้อที่ 65 ไร่
- 4) พื้นที่เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสู่ระบบราง เนื้อที่ 194 ไร่
- 5) ศูนย์ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า เนื้อที่ 85 ไร่

โครงการศูนย์การขนส่งชายแดนนครพนมเป็นโครงการที่กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค กระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ จังหวัดนครพนมและใกล้เคียง สอดคล้องกับแนวนโยบายหลักในการผลักดันให้เกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าลงทุนในพื้นที่ชายแดนได้มากขึ้นในอนาคต โดยเป็นแนวเส้นทางการขนส่งสินค้าจากจีนและเวียดนามสู่ท่าเรือแหลมฉบังดังแสดงในภาพที่ 3

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน

ภาพที่ 3 แนวเส้นทางการขนส่งสินค้าจากจีนและเวียดนามสู่ท่าเรือแหลมฉบัง

นอกเหนือจากระบบการเชื่อมโยงทางถนนข้างต้น รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีนยังได้ลงทุนในรถไฟความเร็วสูงคุนหมิง-เวียงจันทน์ เพื่อเชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่างจีนตอนใต้และสปป.ลาว โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2560 และจะเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2564 มีความยาวในเขต สปป.ลาว 427 กม. ผ่านพื้นที่ 5 แขวงจากชายแดนทางภาคเหนือของ สปป.ลาว ได้แก่ แขวงหลวงน้ำทา แขวงอุดมไซ แขวงหลวงพระบาง แขวงเวียงจันทน์ และนครหลวงเวียงจันทน์ มีสถานีรถไฟ 31 สถานี สถานีหลัก 5 เมือง ประกอบด้วย บ่อเต็น เมืองไซ หลวงพระบาง วังเวียง นครหลวงเวียงจันทน์ ความเร็วรถไฟอยู่ที่ 160 - 220 กม./ชม. ใช้เวลาเดินทางจากบ่อเต็นถึงเวียงจันทน์ 2-3 ชม. ตามแนวเส้นทางรถไฟความเร็วสูงมีเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3 แห่ง ในสปป.ลาว ได้แก่ 1) เขตเศรษฐกิจพิเศษ บ่อหาน - บ่อเต็น แขวงหลวงน้ำทา 2) เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ แขวงบ่อแก้ว และ 3) เขตเศรษฐกิจพิเศษเฉพาะอุตสาหกรรมและการค้าเวียงจันทน์ - โนนทอง นครหลวงเวียงจันทน์

โดยรถไฟความเร็วสูงนี้จะมีการเชื่อมต่อกับระบบรถไฟทางคู่ที่ขนถ่ายสินค้าต่อเนื่อง คือ สายหนองคาย - โคราซ - สระบุรี - แหลมฉบั - มาบตาพุด ระยะทาง 737 กม. มีรางกว้าง 1.435 กม. รองรับความเร็วได้ 160 – 250 กม./ชม. ซึ่งทำให้สามารถดำเนินการขนถ่ายสินค้าด้วยระบบขนส่งรถไฟความเร็วสูงจากคุนหมิง-เวียงจันทน์ และรถไฟทางคู่ หนองคาย-แหลมฉบัได้อย่างต่อเนื่องดังแสดงในภาพที่ 4

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน
ภาพที่ 4 ระบบขนส่งต่อเนื่องจากคุนหมิงสู่แหลมฉบั

เมื่อระบบขนส่งของคุนหมิงเปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชิงของ จังหวัดเชียงราย และศูนย์การขนส่งชายแดน จังหวัดนครพนม รวมกับเส้นทางรถไฟความเร็วสูงจากคุนหมิงสู่ระบบรถไฟทางคู่จากหนองคาย-มาบตาพุด จะทำให้บริเวณแหลมฉบัเป็น Hub ด้านโลจิสติกส์ในภูมิภาคได้ดังแสดงในภาพที่ 5

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน
ภาพที่ 5 เส้นทางขนส่งเพื่อส่งออกและนำเข้าสินค้าที่ท่าเรือแหลมฉบั

โครงการต่าง ๆ ที่กล่าวมาในหัวข้อนี้น่าสนใจ เป็นโครงการที่มีการดำเนินการแล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยเป็นโครงการที่ทำให้เกิดระบบเครือข่ายเชื่อมต่อของระบบขนส่งระหว่างท่าเรือแหลมฉบักับดินแดนหลังเมืองท่าขนาดใหญ่

ใหญ่ในประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ท่าเรือแหลมฉบังและประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางทางพาณิชย์ในภูมิภาคอาเซียนต่อไปในอนาคต

1) แรงขับเคลื่อนศักยภาพการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของไทยจากพลวัตรเศรษฐกิจของประเทศรอบข้าง ก่อนที่จะกล่าวถึงส่วนของวิสัยทัศน์ข้างต้น ผู้เขียนก็อยากที่จะกล่าวถึงปัจจัยของการมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางพาณิชย์หรือการเป็น Hub ของการขนส่งก่อนว่า จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง

2) องค์ประกอบที่สร้างความเป็นศูนย์กลางพาณิชย์

จากการรวบรวมผลการศึกษาจากผลการวิจัยต่างๆ เช่น

2.1) Port Selection Factors by Shipping Lines: Different Perspectives between Trunk Liners and Feeder Service Providers แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญคือ ค่าบริการที่เป็นธรรม ปริมาณสินค้าเข้าและออกจากท่าเรือ ตำแหน่งที่ตั้งของท่าเรือ และเป็นท่าเรืออยู่ใกล้พื้นที่ตอนหน้าหรือประเทศต่างๆในภูมิภาคที่เหมาะสมเป็นจุดรวมสินค้าในระบบเรือลำเลียงสินค้าหรือ feeder services.

2.2) Review of Theoretical Aspects on the Studies of Port Selection Criteria แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญคือ ประสิทธิภาพของท่าเรือ การที่ท่าเรือมีเครื่องมือที่เพียงพอ มีพื้นที่ให้บริการ ปากทางเข้าออกทางน้ำและความลึกหน้าท่าที่เพียงพอ และการอยู่ใกล้โรงงานผู้ส่งออกและผู้นำเข้า

2.3) An Application of AHP on Transshipment Port Selection: A Global Perspective แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญคือ ประสิทธิภาพของท่าเรือ การมีอยู่อย่างเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ค่าบริการที่เป็นธรรม

2.4) Transshipment Hub Port Selection Criteria by Shipping Lines: the case of hub ports around the Bay of Bengal แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญคือ ค่าบริการที่เป็นธรรม ปริมาณสินค้าเข้าและออกจากท่าเรือ ตำแหน่งที่ตั้งของท่าเรือ การทำงานของท่าเรือที่มีความคล่องตัวและมีคุณภาพ และสายเรือระหว่างประเทศต่างๆทั่วโลก สนใจในการเข้ามาทำธุรกิจร่วม เพราะเป็นประเทศที่มีนโยบายเปิดกว้างและมีกฎระเบียบที่คล่องตัวไม่เสียเวลานาน

2.5) Commercial Development of Regional Ports as Logistics Centers เป็นการศึกษาที่มีการแสดงถึงเหตุผลต่าง ๆ ที่ท่าเรือRotterdam และท่าเรือสิงคโปร์สามารถเป็น Hub ของการขนส่งทางทะเลหรือ Pivot Port ในภูมิภาคยุโรป และเอเชีย ตามลำดับในปัจจุบัน ซึ่งก็จะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังเช่นการศึกษาที่กล่าวมาก่อนหน้า

จากการสรุปประเด็นปัจจัยต่างๆจากการศึกษาข้างต้นก็พอที่จะสรุปได้ว่าประเทศที่สามารถเป็นศูนย์กลางพาณิชย์หรือการเป็น Hub ของการขนส่งหรือ Pivot Port ที่มี Feeder Port รายล้อม ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่มีองค์ประกอบรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ท่าเรือจะต้องมีความลึกของหน้าท่าที่เพียงพอ (Sufficient depth of water)
2. ท่าเรือจะต้องมีพื้นที่ที่กว้างพอ (Plenty of land)
3. มีปากทางเข้าท่าที่กว้างและเหมาะสม
4. มีฐานสนับสนุนให้มีการขนสินค้าเข้าและสินค้าออกที่ดีพอ (มี Hinterland ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หนาแน่นและมีการคมนาคมเชื่อมต่อ ICD และบ้านผู้ใช้บริการที่ดีด้วย)
5. มีตำแหน่งที่ตั้งใกล้กับเส้นทางการเดินเรือ
6. มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและราคาต้องเป็นธรรม

ดินแดนอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญพอ ๆ กันกับดินแดนหลังเมืองท่าที่ทำเรือโดยเฉพาะที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคหรือ Pivot Port จะต้องนำมาพิจารณาในการคาดการณ์ทางการตลาดและการทำการแบ่งส่วนการตลาด ก็คือ พื้นที่ดินแดนตอนหน้า (Forelands)

พื้นที่ดินแดนตอนหน้า คือ ดินแดนหน้าเมืองท่า หรือประเทศต่าง ๆ ที่อยู่พ้นทะเลไกลจากท่าเรือซึ่งอาศัยท่าเรือแห่งนี้ในการขนถ่ายสินค้า

พื้นที่ดินแดนตอนหน้าของท่าเรือนี้เกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การตัดสินใจของสายการเดินเรือในการเลือกท่าเรือแห่งใดแห่งหนึ่งให้เป็นท่าเรือแม่หรือเป็นท่าเรือศูนย์กลางของภูมิภาคหรือ Pivot Port ซึ่งการตัดสินใจนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังนี้คือ
 - ก) แหล่งที่ตั้งของท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องอยู่บนเส้นทางการค้า
 - ข) ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการให้บริการตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีมากเพียงพอ
 - ค) ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีกฎระเบียบและขั้นตอนต่างๆ ที่ไม่ยุ่งยากและเหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าในภูมิภาคนั้น
 - ง) ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องอยู่ใกล้พื้นที่ตอนหน้า (ประเทศ) ที่มีปริมาณการบริโภคสินค้ามาก เมื่อเทียบกับท่าเรืออื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน
 - จ) แหล่งที่ตั้งของท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีตำแหน่งที่อยู่กึ่งกลางหรืออยู่ห่างจากประเทศต่างๆ โดยรวมแล้วน้อยที่สุด

2. ความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูตระหว่างประเทศของประเทศที่ทำเรือที่ได้รับการเลือกนี้ตั้งอยู่ ต้องอยู่ในระดับที่ดีและไม่มีปัญหาความขัดแย้ง

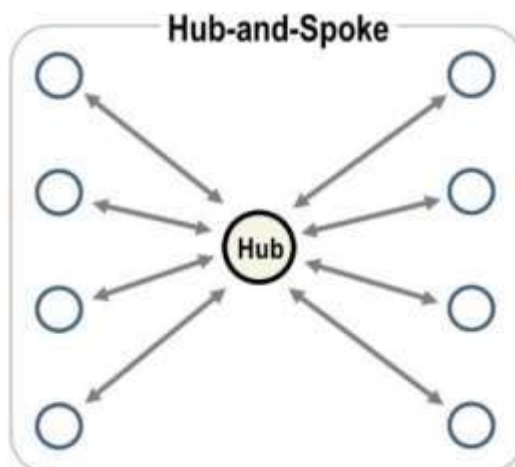
3. ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ตลาดน้ำมันที่สามารถจำหน่ายน้ำมันราคาถูก ตลาดอะไหล่เรือและอู่เรือที่สามารถทำการซ่อมบำรุงรักษาเรือได้อย่างดีและราคาเหมาะสม เป็นต้น

การวิเคราะห์ศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางพาณิชย์นาวีหรือการเป็น Hub ของการขนส่งหรือ Pivot Port ของภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์จากภาพอดีต สู่ปัจจุบัน และนำภาพแนวโน้มภาพที่ผ่านมามองกับนโยบายของประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะนโยบายพัฒนาประเทศของประเทศยักษ์ใหญ่ในโลกอย่างประเทศจีน มาเป็นข้อมูลวัตถุดิบในการทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำมาเป็นวิสัยทัศน์ในการสร้างกำหนดยุทธศาสตร์ในการทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพาณิชย์นาวีหรือการเป็น Hub ของการขนส่งหรือ Pivot Port ตามศักยภาพของประเทศและทำให้การเป็นศูนย์กลางพาณิชย์นาวีหรือการเป็น Hub ของการขนส่งหรือ Pivot Port นี้ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ทั้งการบริการทางเรือ การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ อุตสาหกรรม อู่เรือ การผลิตบุคคลากรในธุรกิจพาณิชย์นาวีเพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเป็นเป้าหมายของการดำเนินยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย

ภาพอดีตของการขนส่งในเอเชีย

ดังที่ได้เคยกล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วว่า เส้นทางการบริการท่าเรือข้ามทวีปของโลกนั้นมีเส้นหลัก ๆ คือ เส้นทางตะวันตก คือ เส้นทางให้บริการขนส่งสินค้าระหว่างทวีปยุโรปกับภูมิภาคเอเชีย (West Bound) กับเส้นทางตะวันออก คือ เส้นทางให้บริการขนส่งสินค้าระหว่างทวีปอเมริกากับภูมิภาคเอเชีย (East Bound) โดยที่การขนส่งข้ามทวีปนั้นจะต้องใช้เรือขนาดใหญ่ประมาณขนาดที่สามารถขนตู้คอนเทนเนอร์ได้ประมาณ 10,000 ถึง 20,000 ตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 20 ฟุต เพื่อความคุ้มค่าในการแล่นในระยะทางไกล เรือขนาดนี้มีต้นทุนรวมโดยเฉพาะต้นทุนค่าเสื่อมราคาของการลงทุนที่สูงมาก จึงไม่สามารถที่จะแล่นเข้าไปบริการโดยตรงแก่ท่าเรือทุกท่าของประเทศจนต้องเสียเวลานานเกินไปได้ เรือเหล่านี้จึงต้องเลือกท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ที่เป็นจุดรวบรวมและส่งกระจายตู้สินค้าต่อไปยังท่าเรือต่าง ๆ ที่เรียกว่า Feeder Port ของแต่ละประเทศในภูมิภาคโดยระบบเรือ Feeder ซึ่งหลักเกณฑ์ที่บริษัทเรือใช้ในการเลือกก็ได้มีการกล่าวให้ทราบในข้างต้นแล้ว ซึ่งเราเรียกว่าระบบ Hub and Spoke

ที่มา: <https://transportgeography.org>

ด้วยเหตุที่ในอดีตนั้น ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียหลายประเทศมีระบบการปกครองลัทธิคอมมิวนิสต์หรือไม่ก็ปิดประเทศไม่มีการติดต่อค้าขายกับประเทศภายนอก ประเทศที่มีลัทธิการปกครองดังกล่าวนี้ที่อยู่ในเส้นทางตะวันตก ได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม และประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว โดยมีแต่ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ (ซึ่งมีการพึ่งพารายได้จากต่างประเทศด้วยการส่งคนงานออกไปทำงานต่างประเทศเป็นหลัก) ประเทศสิงคโปร์ และประเทศอินโดนีเซียเท่านั้น ที่มีการเปิดประเทศค้าขายกับประเทศต่างๆทั่วโลกอย่างเต็มพิกัด โดยในกลุ่มประเทศในระบบเศรษฐกิจเปิดเหล่านี้มีประเทศที่มีประชากรมากที่สุดเป็นแหล่งบริโภคและแหล่งผลิตใหญ่ที่สุด คือ ประเทศอินโดนีเซีย ส่วนประเทศที่มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์อยู่กึ่งกลางของกลุ่มและเอียงใกล้ประเทศอินโดนีเซีย ก็คือ ประเทศสิงคโปร์ ประกอบกับควมมีประสิทธิภาพในการบริหารงานท่าเรือ และการเป็นประเทศที่มีระบบปลอดภาษี จึงทำให้ประเทศสิงคโปร์ได้รับการเลือกจากบริษัทเรือข้ามทวีปสายตะวันตก (West Bound) ให้เป็นท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ของภูมิภาคเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ หรือ อาเซียนแห่งนี้ ส่วนประเทศที่มีลัทธิการปกครองโดยระบอบลัทธิคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในเส้นทางตะวันออก ได้แก่ ประเทศเกาหลีเหนือ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีแต่ประเทศเกาหลีใต้ซึ่งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกทางเหนือ ประเทศญี่ปุ่น ฮองกง และประเทศไต้หวัน ที่มีการเปิดประเทศค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างเต็มพิกัด โดยในกลุ่มประเทศในระบบเศรษฐกิจเปิดเหล่านี้ประเทศที่ได้รับการเลือกให้เป็นท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็คือ ท่าเรือปูซานของประเทศเกาหลีใต้ ให้เป็นศูนย์กลางรวบรวมและกระจายสินค้าด้านเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และท่าเรือฮ่องกง ซึ่งเมืองปลอดภาษีที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษและเป็นประตูผ่านเข้าออกของจีนกับโลกภายนอกอย่างไม่เป็นทางการให้เป็นท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในช่วงที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากลัทธิคอมมิวนิสต์ มาเป็นระบบสังคมนิยมกึ่งทุนนิยมหรือการใช้ระบบสังคมนิยมกับการปกครองแต่ใช้ลัทธิทุนนิยมกับระบบธุรกิจเศรษฐกิจ ในขณะที่การพัฒนาท่าเรือภายในประเทศยังไม่แล้วเสร็จ การนำเข้าและส่งออกสินค้าระหว่างจีนกับโลกภายนอกในระบบธุรกิจทุนนิยมของจีนจึงต้องพึ่งพาท่าเรือฮ่องกงโดยตรง ท่าเรือฮ่องกงในช่วงเวลาดังกล่าวจึงอยู่เป็นอันดับหนึ่งและสองของโลก (ดังที่แสดงในภาพที่ 6)

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน

ภาพที่ 6 ภาพเส้นทางการขนส่งทางทะเลในเอเชียในอดีต

ภาพปัจจุบันของการขนส่งในเอเชีย

ในภาวะปัจจุบันที่ประเทศสาธารณธิปไตยประชาชนจีนสามารถพัฒนาท่าเรือของตนได้แล้วเสร็จ เช่น ท่าเรือเซี่ยงไฮ้ ท่าเรือหนิงโป ท่าเรือกว่างเจา ฯลฯ ทำให้การส่งสินค้าผ่านเข้าออกท่าเรือฮ่องกงน้อยลงอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ท่าเรือเซี่ยงไฮ้สามารถมีปริมาณสินค้ากระโดดขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งของโลกแซงหน้าท่าเรือสิงคโปร์ โดยมีท่าเรือ หนิงโปมีปริมาณสินค้าผ่านเข้าออกสูงมาเป็นอันดับที่สาม ส่วนท่าเรือฮ่องกงในระยะหลังนี้ตกอันดับไปอยู่อันดับที่ 8 และมีแนวโน้มที่ลดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ ส่วนทางด้านเส้นทางตะวันตกนั้นยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ประเทศเกิดขึ้นใหม่ที่เปิดประเทศโดยเปลี่ยนการปกครองจากระบอบคอมมิวนิสต์มาเป็นทุนนิยมมากขึ้นก็ยังมีการพัฒนาไม่มากนัก ประเทศสิงคโปร์ก็ยังคงสามารถที่จะรักษาความสำคัญของประเทศตนในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าในภูมิภาคอยู่เช่นเคยจึงได้มีสถานะอยู่ในอันดับที่สองในปัจจุบัน (ดังที่แสดงในภาพที่ 7)

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน

ภาพที่ 7 ภาพเส้นทางการขนส่งทางทะเลในเอเชียในปัจจุบัน

ภาพอนาคตของการขนส่งในเอเชีย

จากสภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจของฮ่องกงที่มีแนวโน้มที่แย่งสวนทางกับเศรษฐกิจของเมืองอื่น ๆ ในซีกตะวันออกเดียวกันของประเทศจีน อันเนื่องมาจากเคลื่อนย้ายปริมาณสินค้าผ่านเข้าออกจำนวนมหาศาลของประเทศจีน จากท่าเรือฮ่องกงไปยังท่าเรือเซี่ยงไฮ้และหนิงโป (ดังที่แสดงในภาพที่ 8) ซึ่งก็ทำให้ธุรกิจการค้าของฮ่องกงได้ถูกเคลื่อนย้ายไปยังเมืองท่าเรือทั้งสองดังกล่าว ในขณะที่ค่าครองชีพ ค่าเช่า และค่าที่อยู่อาศัยของคนฮ่องกงก็ยังคงอยู่ในระดับสูง ความรู้สึกถึงความเลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจึงเกิดปะทุขึ้นและส่งผลกระทบต่อความวุ่นวายทางการเมืองที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศจีนในปัจจุบัน บทเรียนจากภาวะการณ์ที่ยากต่อการแก้ไขปัญหาให้สงบได้โดยง่ายนี้ย่อมแรงให้รัฐบาลจีนจะต้องเร่งและดำเนินนโยบายอย่างจริงจังตามแผนการทางนโยบายในการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยการเคลื่อนย้ายภาคการผลิตของประเทศไปจากซีกตะวันออกที่เริ่มมีต้นทุนแรงงานราคาแพงไปสู่ซีกตะวันตกของประเทศที่สภาพเศรษฐกิจยังแออัดและยังคงมีแรงงานราคาถูกมหาศาลอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเขตมณฑล ยูนนาน มณฑลซินเกียง และทิเบต หรือที่เรียกว่า Go West Policy เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายในประเทศจนก่อให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองอันมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ (รายละเอียดสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากรายงานธนาคารแห่งประเทศไทย <https://www.bot.or.th> > Thai > Yunnan > Go-West policy)

ที่มา: ทีมงานผู้เขียน

ภาพที่ 8 ภาพเส้นทางการขนส่งทางทะเลในเอเชียในอนาคต

ซึ่งมณฑลในซีกตะวันตกของจีนเหล่านี้มี แหล่งที่ตั้งที่ใกล้ทางอาเซียนโดยเฉพาะทางเหนือของประเทศไทย และประเทศไทยก็เป็นประเทศเดียวในขณะนี้ที่มีท่าเรือที่ทันสมัยที่อยู่ใกล้มณฑลเหล่านี้ที่สุด และมีการคมนาคมทางถนนและทางรถไฟที่ดีที่สุดในละแวกอาเซียนตอนบนที่อยู่ใกล้มณฑลเหล่านี้ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะจะเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญของจีนในอนาคต และย่อมที่จะแนวโน้มที่เป็นดินแดนหลังเมืองท่าของท่าเรือแหลมฉบังในประเทศไทย จุดศูนย์กลางของการรวบรวมและกระจายสินค้าหรือ Hub ก็น่าที่จะมีแนวโน้มเคลื่อนตัวย้ายจากท่าเรือในประเทศสิงคโปร์ที่อยู่ห่างไกลจากมณฑลเหล่านี้ มายังท่าเรือแหลมฉบังในประเทศไทยที่อยู่ใกล้กว่าและมีการขนส่งเชื่อมต่อโดยตรงที่ดีกว่า กล่าวคือ มณฑลเหล่านี้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนหลังเมืองท่าของแหลมฉบังไปโดยปริยาย นอกจากนี้ประเทศในกลุ่ม CLMV ในอนาคตที่แหล่งที่ตั้งรายล้อมประเทศไทยก็จะต้องมีแนวโน้มพัฒนาภาคการผลิตของตนโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่มีการเชื่อมโยงกับภายนอกประเทศมากขึ้น ซึ่งจากการที่ประเทศไทยมีระบบการคมนาคมทางถนนที่เชื่อมต่อประเทศเหล่านี้มายังท่าเรือแหลมฉบังและเป็นระบบการคมนาคมที่ทันสมัยที่สุดในละแวกนี้ ก็ย่อมมีแนวโน้มมุ่งใจให้กลุ่มประเทศเหล่านี้มาใช้ท่าเรือแหลมฉบังและสามารถผลักดันให้ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ของภูมิภาคอาเซียนโดยมีกลุ่มประเทศเหล่านี้เป็นทั้ง ดินแดนหลังเมืองท่า (Hinterland) อันประกอบด้วย ประเทศจีนตอนตะวันตกเฉียงใต้กับ

สปป.ลาว และดินแดนหน้าเมืองท่า (Foreland) ของท่าเรือแหลมฉบังของประเทศไทยอันประกอบด้วย กัมพูชา มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกไกลตอนล่าง หรือเอเชียตะวันออกเฉียงตอนล่าง อันประกอบด้วย ประเทศจีนตอนล่าง ฮองกง ไต้หวัน และฟิลิปปินส์ เป็นตัวสนับสนุน

กล่าวโดยสรุปก็คือ ในภูมิภาคเอเชียได้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงการเป็นศูนย์กลางฯ ในซีกตะวันออกจาก ท่าเรือฮองกงในอดีตมาเป็นท่าเรือเซี่ยงไฮ้และหนิงโปในปัจจุบัน ในขณะที่ท่าเรือสิงคโปร์ยังคงการเป็นศูนย์กลางฯสำหรับทาง ซีกตะวันตก แต่ในอนาคตก็จะมีโอกาสสูงที่การเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ทั้งสองซีกของภูมิภาคเอเชียจะมีการเคลื่อนมาฝั่ง ประเทศไทย

แม้ว่าท่าเรือในประเทศเวียดนามจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ดีสำหรับการส่งสินค้าระหว่างประเทศจีนกับ ต่างประเทศ แต่ก็คงเป็นทางเลือกที่เกิดขึ้นยากเนื่องจากประเทศเวียดนามยังคงมีความขัดแย้งทางการเมืองกับประเทศ จีนอยู่เนื่องๆในเรื่องสิทธิบนพื้นที่ทะเลจีนใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิบนหมู่เกาะสแปรตลีย์

การตรวจสอบความพร้อมของประเทศไทยต่อแรงขับเคลื่อนเพื่อการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค

จากข้อมูลต่าง ๆ กล่าวมาข้างต้น ถ้ามีการนำข้อมูลเหล่านี้มาเข้าตารางเพื่อทำการตรวจสอบความครบถ้วนของ การมีศักยภาพของการเป็นท่าเรือศูนย์กลางหรือ Pivot Port หรือ Transshipment Port ของภูมิภาคอาเซียนในอนาคต เพื่อสำรวจส่วนที่ยังขาดอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเสนอมาตรการทางยุทธวิธีในการผลักดันการเป็นศูนย์กลางของท่าเรือ ของไทยให้มีความเป็นไปได้สูงขึ้นไป ซึ่งการสำรวจด้วยระบบตรวจสอบตรวจทานสามารถดำเนินการได้ดังตารางข้างล่างนี้

การประเมินความพร้อมของศักยภาพในการเป็น ศูนย์กลางพาณิชย์ของไทยและแนวโน้มในการ ดำเนินการแก้ไข	มีความ พร้อม	การดำเนินการ
ท่าเรือจะต้องมีความลึกของหน้าท่าที่เพียงพอ (Sufficient depth of water)	มี	ความลึกหน้าท่า 14 เมตร ตามมาตรฐาน สากลในการรองรับเรือขนาดใหญ่ และ สามารถพัฒนาให้ลึกกว่านี้ได้
ท่าเรือจะต้องมีพื้นที่ที่กว้างพอ (Plenty of land)	มี	ในพื้นที่ EEC ได้เตรียมพื้นที่เมืองเพียงพอ
มีปากทางเข้าท่าที่กว้างและเหมาะสม	มี	ท่าเรือแหลมฉบังตั้งติดทะเลอ่าวไทย
มีฐานสนับสนุนให้มีการขนส่งสินค้าเข้าและสินค้าออกที่ดี พอ (มี Hinterland ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ หนาแน่น และการมีการขนส่งเชื่อมต่อไปยังดินแดน ต่างๆ)	มี	มีการคมนาคมเชื่อมต่อกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนและส่วนอื่นๆของโลก โดยเฉพาะกับประเทศจีนตะวันตกเฉียงใต้ ดังกล่าวในช่วงต้นก่อนหน้าในบั้นนี้
มีตำแหน่งที่ตั้งใกล้กับเส้นทางการเดินเรือ	ไม่มี	ประเด็นนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วย ปริมาณสินค้าของดินแดนหลังเมืองท่า
มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและราคาต้องเป็น ธรรม	ไม่มี	ค่าบริการท่าเรือแพงเกินควรดังปรากฏ ที่กิจการท่าเรือมีกำไรส่วนเกินที่สูง
แหล่งที่ตั้งของท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องอยู่บน เส้นทางการค้า	ไม่มี	ประเด็นนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วย ปริมาณสินค้าของดินแดนหลังเมืองท่า และดินแดนหน้าเมืองท่า
ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีประสิทธิภาพและ ความสามารถในการให้บริการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีมากเพียงพอ	มี	ท่าเรือแหลมฉบังมีการบริหารปฏิบัติการ ให้บริการขนถ่ายสินค้าโดยบริษัทต่างชาติ ต่างๆที่มาตรฐานสากล เช่นเดียวกับท่าเรือ ในประเทศกว่าห้าแห่งต่างๆ

การประเมินความพร้อมของศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางพาณิชย์ของไทยและแนวโน้มในการดำเนินการแก้ไข	มีความพร้อม		การดำเนินการ
ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีกฎระเบียบและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ไม่ยุ่งยากและเหมาะกับการเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าในภูมิภาคนั้น		ไม่มี	ประเทศไทยยังมีกฎระเบียบ และขั้นตอนต่าง ๆ ที่ยุ่งยาก
ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องอยู่ใกล้พื้นที่ตอนหน้า (ประเทศ) ที่มีปริมาณการบริโภคสินค้ามากเมื่อเทียบกับท่าเรืออื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน	มี		ประเทศไทยอยู่ใกล้พื้นที่ของประเทศจีนที่เป็นเป้าหมายนโยบาย Go West ของรัฐบาลจีน และรายล้อมด้วยกลุ่มประเทศ CLMV ที่มีแนวโน้มการพัฒนาภาคการผลิตอุตสาหกรรมที่สูงในอนาคต
แหล่งที่ตั้งของท่าเรือท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีตำแหน่งที่อยู่กึ่งกลางหรืออยู่ห่างจากประเทศต่างๆ โดยรวมแล้วน้อยที่สุด	มี		มีแหล่งที่ตั้งที่อยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนและใกล้แหล่งผลิต และ แหล่งบริโภคขนาดใหญ่ในอนาคต
ความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูตระหว่างประเทศของประเทศที่ทำเรือท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้ตั้งอยู่ต้องอยู่ในระดับที่ดีและไม่มีปัญหาความขัดแย้ง	มี		ประเทศไทยเป็นมิตรกับทุกประเทศ ซึ่งต่างจาก ประเทศเวียดนามที่มีความขัดแย้งกับ ประเทศจีน เกี่ยวกับผลประโยชน์ในเรื่องหมู่เกาะสเปรย์เล่ยอยู่เนืองๆ และกรณีประเทศเมียนมาร์ที่มีปัญหาความขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ระหว่างประเทศของตนกับประเทศจีนอยู่ตลอดเวลา
ท่าเรือที่ได้รับการเลือกนี้จะต้องมีกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำมันที่สามารถจำหน่ายน้ำมันราคาถูกตลาดอะไหล่เรือและอู่เรือที่สามารถทำการซ่อมบำรุงรักษา เรือได้อย่างดีและราคาย่อมเยา เป็นต้น		ไม่มี	การมีแหล่งที่ตั้งเป็น Hub ก็สามารรถผลักดันให้เกิดสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้ดังได้เคยปรากฏมาแล้วในประเทศสิงคโปร์ที่ตลาดการค้าน้ำมันและตลาดอู่เรือเกิดขึ้นมาจากการที่ประเทศมีที่ตั้งเป็นศูนย์กลางการขนส่ง โดยประเทศจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่สามารถรองรับกับความต้องการในกิจกรรมต่างๆที่จะเกิดขึ้น

3. บทสรุป

ถ้ารัฐบาลไทยสามารถดำเนินมาตรการตามที่เสนอแนะในบทความนี้ที่สอดคล้องกับแรงขับเคลื่อนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมจนสามารถผลักดันให้ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ ก็จะทำให้ประเทศไทยสามารถหลุดจากกับดักรายได้ปานกลางขั้นสูงได้ระดับสูง ดังเช่น ประเทศสิงคโปร์ ที่เป็นในปัจจุบันศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค ซึ่งมีรายได้เข้าประเทศจากประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาใช้ท่าเรือของประเทศในการขนถ่ายสินค้า และมีรายได้จากการเป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้าให้กับประเทศต่าง ๆ ที่ขนถ่ายสินค้าผ่านเข้าและออกท่าเรือของตน จนสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางการค้า ซึ่งก็จะทำให้เกิดการพัฒนาศูนย์กลางทางการเงินและอาชีพทางการเงินที่สนับสนุนการทำการค้าตามมาโดยอัตโนมัติ นอกเหนือจากรายได้ของประเทศไทยได้อยู่แล้วในปัจจุบันทั้งจาก ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรมการผลิต

และภาคเกษตรกรรม ซึ่งรายได้เหล่านี้ไม่ปรากฏว่ามีในประเทศสิงคโปร์แต่อย่างใด (ยกเว้นรายได้จากการท่องเที่ยวที่ประเทศสิงคโปร์พอมืออยู่บ้าง) ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อได้ว่าถ้ารัฐบาลสามารถผลักดันให้ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค ประเทศไทยน่าจะมีระดับรายได้ที่เหนือกว่าระดับรายได้ที่ประเทศสิงคโปร์ได้รับอยู่ในปัจจุบันอย่างแน่นอน

4. เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2560). *กรมการขนส่งทางบกยกระดับมาตรฐานระบบการขนส่งสินค้า พัฒนาสถานีขนส่งสินค้าภูมิภาค พลิกโฉมโลจิสติกส์ไทยสู่การเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ใน ASEAN*.
https://www.dlt.go.th/th/public-news/view.php?_did=1814
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *ยูন্নานกับ "นโยบายดำเนินมาตรการมุ่งตะวันตก" ของประเทศจีน*.
https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconMakhongCanelArea/Yunnan/DocLib_YN Article/Go-West%20policy.pdf
- บอร์ด PPP ตีกลับโครงการมอเตอร์เวย์ นครปฐม-ชะอำ 7.9 หมื่นล้าน. (2561, 9 สิงหาคม). *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์*. <https://www.prachachat.net/finance/news-202604>
- มหาวิทยาลัยนครพนม. (2560). *การศึกษาและวิเคราะห์การให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ โครงการศูนย์การขนส่งชายแดนจังหวัดนครพนม ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ.2556*. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- รายงานการประชุมคณะกรรมการนโยบายการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (คณะกรรมการ PPP) ครั้งที่ 3/2561. (2561). [ม.ป.ท.].
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2553). *โครงการศึกษาสำรวจออกแบบรายละเอียดและการบริหารจัดการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้า (Intermodal facilities) ที่เชียงแสนและเชียงของจังหวัดเชียงราย*. https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/ProjectOTP/2553/Project6/1-FinalReport.pdf
- Chang, Y. T., Lee, S. Y., & Tongzon, J. L. (2008). Port selection factors by shipping lines: Different perspectives between trunk liners and feeder service providers. *Marine Policy*, 32(6), 877-885. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2008.01.003>
- Kavirathna, C., Kawasaki, T., Hanaoka, S., & Matsuda, T. (2018). Transshipment hub port selection criteria by shipping lines: The case of hub ports around the Bay of Bengal. *Journal of Shipping and Trade*, 3(4). <https://doi.org/10.1186/s41072-018-0030-5>
- Kim, Y. S., Yur, Y. S., & Shin, C. H. (2009). Review of theoretical aspects on the studies of port selection criteria. *Journal of Navigation and Port Research*, 33(2), 135-141. <https://doi.org/10.5394/KINPR.2009.33.2.135>
- Lirn, T. C., Thanopoulou, H. A., Beynon, M. J., & Beresford, A. K. C. (2015). An application of AHP on transshipment port selection: A global perspective. In H. E. Haralambides (Ed.), *Port management* (pp.314-338). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137475770_15
- Rodrigue, J. P. (2020). *The geography of transport systems* (5th ed.). New York: Routledge. <https://transportgeography.org/>
- United Nations. (2002). *Commercial development of regional ports as logistics centers*. New York: United Nations.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19

The Potential Development of One Tambon One Product (OTOP) Community Enterprises after the COVID-19 Crisis

สุจิตรา จันทนา¹
Sujitra Chantana¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์ในการนำเสนอเรื่องการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤต โควิด-19 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีภายหลังวิกฤตโควิด-19 แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาด สนับสนุนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลที่ทันสมัยและสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศให้มากขึ้น

คำสำคัญ : พัฒนาการตลาด สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โควิด-19

Abstract

The purpose of this academic article aimed to present the potential development of One Tambon One Product (OTOP) community enterprises after the Covid-19. For enhancing the good immunity after the Covid-19, there were several of guidelines for developing the potential of the One Tambon One Product (OTOP) Community Enterprises. The government should provide the marketing promotion; support the product design and packaging. It should perform various distribution channels for product units. The funding should support low-interest loan sources. for the purchase of modern production equipment and machinery knowledge management and modern information. It has created more cooperation among community enterprises which have produced the similar products across the country.

Keyword: Marketing Development, One Tambon One Product, COVID-19

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Lecturer of the Master of Business Administration Program Faculty of Business Administration Ramkhamhaeng

E-mail : sujitraeau@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤศจิกายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 26 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2566

1. บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่และเป็นปัญหาต่อระบบสาธารณสุขทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้มีผู้ที่ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) ซึ่งประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดการติดของโรคโควิด-19 ที่มากับผู้เดินทางซึ่งมาจากกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย หรือประเทศที่มีพรมแดนติดกับกลุ่มประเทศซึ่งมีสถานการณ์การระบาด จึงมีประกาศกำหนดมาตรการให้ท้องถิ่นราชอาณาจักรที่เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 จากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก รวมถึงประเทศไทยก่อให้เกิดการชะลอตัวกว่าที่คาดการณ์ไว้เดิมมาก หลายประเทศ ใช้มาตรการล็อกดาวน์ เพื่อสกัดกั้นปัญหาจากการแพร่ระบาด ส่งผลกระทบให้อุปสงค์และอุปทานทั่วโลกลดลงอย่างกะทันหัน เศรษฐกิจของทุกประเทศก้าวเข้าสู่ภาวะถดถอย ด้วยเหตุนี้ภาคธุรกิจจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และภาครัฐต้องให้การสนับสนุนควบคู่กันไปด้วย เพื่อกระตุ้นและประคองเศรษฐกิจให้กลับสู่ภาวะปกติ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจเชื่อมโยงและพึ่งพากับประเทศอื่นอย่างมาก เมื่อมีการปิดประเทศในหลายภูมิภาคทั่วโลกจึงส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยอย่างมาก การผลิตลดลงจากมาตรการล็อกดาวน์โดยทันที ในช่วงเดือนเมษายน 2563 และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องในเดือนต่อ ๆ มา (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), 2563)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่ดีขึ้นรวมทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการและกระทรวงมหาดไทยก็มีพันธกิจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์มั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) ที่เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศคือคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอนตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อนและมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมการดำเนินงาน OTOP โดยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนส่งเสริม ยกกระดับผลิตภัณฑ์และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อให้ขายได้ มุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561: 2) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่รัฐบาลมีนโยบายเพื่อส่งเสริมภาคการผลิตสินค้าชุมชนและผู้ผลิตในระดับรากหญ้า ให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิต การประกอบการและการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและประชากรในท้องถิ่น รวมทั้งสร้างงานผลิตภัณฑ์ไทยเป็นการพัฒนาคุณภาพเพิ่มมาตรฐานการส่งออกโดยได้คัดสรรสินค้าสุดยอดของแต่ละจังหวัดมุ่งสู่ระดับภาคและระดับประเทศ มีการจัดแสดงสินค้า OTOP ขึ้นหลายครั้ง ตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคทั่วไป

วิกฤตจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของโลก รวมถึงประเทศไทย อย่างถึงรากถึงโคน โลกจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ดังที่เรียกว่านิวนอร์มอล (New normal) ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน หากแต่ยังไม่มีผู้ใดกล่าวถึงมากนัก ประกอบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ก่อนที่จะเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังคงพบว่าสินค้า OTOP ประสบปัญหาการดำเนินงานมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาและแนวทางส่งเสริมการขายสินค้า OTOP บนตลาดออนไลน์ของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ได้แก่การขาดความรู้และการตระหนักในการขายสินค้าบนตลาดออนไลน์เนื่องจากขั้นตอนการขายและการสื่อสารออนไลน์เป็นเรื่องยากสำหรับผู้ประกอบการ OTOP ในปัจจุบัน ซึ่งสูงวัย รวมทั้งทัศนคติที่มองว่าสินค้าของตนสามารถขายได้อยู่ในตลาดปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19 จึงเป็นเรื่องเร่งด่วน เนื่องจากช่องทางการจัดจำหน่ายปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ส่วนใหญ่เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายทางอ้อมคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 70% ของช่องทางการจำหน่ายทั้งหมดโดยจำหน่ายผ่านร้านค้าปลีกที่เป็นร้านขายของชำมินิมาร์ทและร้านขายของฝากตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าช่องทางการจัดจำหน่ายแบบร้านค้าปลีกย่อยและร้านค้าชุมชนจัดเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายแบบดั้งเดิมที่อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน (อัปสร อีซอและคณะ, 2563) และจุดอ่อนของผู้ประกอบการด้านช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแบบขายหน้าร้านไม่มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นไปได้อย่างล่าช้า และการที่ชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนากิจการเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ ที่จะทำให้สินค้าของชุมชนสามารถแข่งขันกับสินค้าของคู่แข่งทั้งภายในและต่างประเทศได้ จึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19 เพื่อนำเอาความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับกิจการเพื่อสร้างจุดแข็งและโอกาสในการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสร้างและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อจำหน่ายบนเครื่องบินส่งเสริมผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP ด้านการจัดจำหน่ายสินค้า Online, OTOP Senior พัฒนาศักยภาพผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2564) วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่วิสาหกิจชุมชนก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน หากแต่ถ้ามีการปรับตัววิสาหกิจชุมชนจะเป็นผู้อยู่รอดและอาจกลายเป็นผู้พ่วงเศรษฐกิจระดับมหภาคได้อีกด้วย การปรับตัวดังกล่าวเริ่มจากการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นการเปลี่ยนทรัพย์สินที่ไม่ใช้มาเป็นรายได้การปรับตัวทางการตลาดโดยวิสาหกิจชุมชนต้องหันมาทำการตลาดแบบออนไลน์และการตลาดแบบ Delivery ซึ่งตอบโจทย์ได้ทั้ง ผู้ซื้อและผู้ขายในขณะที่ทุกคนต้องเว้นระยะห่าง Social Distancing และผลการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของธุรกิจ OTOP ทั้งปัญหาด้านการผลิตด้านการตลาดปัญหาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานปัญหาสินค้าขาดเอกลักษณ์ปัญหาผู้ประกอบการขาดแนวคิดเชิงธุรกิจปัญหาการจัดจำหน่ายโดยช่องทาง e-commerce ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมด้านสินค้าและบริการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19 มาประยุกต์ใช้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งโดยนักวิจัยเห็นว่านอกจากศักยภาพของผู้ประกอบการแล้ว ภาครัฐบาลต้องพร้อมที่จะเข้าไปช่วยเหลือในด้านการส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการด้านต่างๆ เช่นการพัฒนาผลิตภัณฑ์การตลาดโดยเฉพาะการจัดการการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ผู้จัดส่งวัตถุดิบไปยังลูกค้าหรือผู้บริโภคเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้ทั้งภายในและต่างประเทศด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุดและมีระดับคุณภาพของการส่งมอบผลิตภัณฑ์และการให้บริการที่ดี

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกภูมิภาคทั่วประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนเน้นกระบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้านชุมชนหรือตำบลเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้แต่ละชุมชนได้นำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่เป็นที่ต้องการของตลาดสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นโดยยึดหลักการพึ่งตนเองของชุมชนและรัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการเชื่อมโยงสินค้าชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2560)

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (community enterprise) เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน แนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติหรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน องค์การชุมชนและเครือข่ายองค์การชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญคือสร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเองลดรายจ่ายให้ครอบครัวสร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเองและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชนไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่ง ในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิตการแปรรูปการจัดการทรัพยากรการจัดการทุนการจัดการตลาดโดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปันการช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขันวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนผู้ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนเรียกว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2560)

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดส่วนประสมทางการตลาด

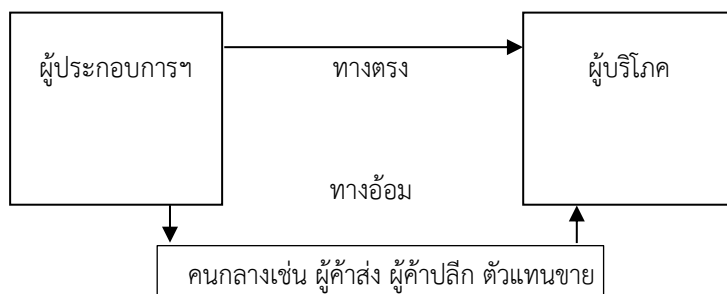
กลยุทธ์การตลาด (Marketing strategy) คือกลไกที่องค์การดำเนินการเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้าเกิดความสัมพันธ์และการตอบสนองเชิงบวกลูกค้าเกิดความประทับใจใช้สินค้าหรือบริการอย่างต่อเนื่องส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จในการทำงานกลยุทธ์การตลาดยังเป็นหลักเกณฑ์ที่จะใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาดในตลาดเป้าหมายรวมทั้งการตัดสินใจในค่าใช้จ่ายทางการตลาดส่วนประสมทางการตลาดและการจัดสรรทรัพยากรทางการตลาด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2552)

ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ประกอบด้วยทุกอย่างที่กิจการใช้เพื่อให้มีอิทธิพลโน้มน้าวความต้องการผลิตภัณฑ์ของกิจการ (Kotler, 2000, p. 14) และเป็นตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2552) ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จึงต้องพัฒนาที่ตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดที่ควบคุมได้เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion)

2.4 การจัดจำหน่ายและช่องทางการจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution)

การจัดจำหน่ายและช่องทางการจัดจำหน่ายการจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง กลไกที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปสู่ตลาดเป้าหมาย (Dent, 2011) ซึ่งการบริหารจัดการในการทำให้สินค้าสามารถไปสู่ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมโดยนักการตลาดต้องคำนึงถึงความสะดวกในการหาซื้อของลูกค้า ส่วนช่องทางการจำหน่าย (Channel of Distribution) หมายถึง เส้นทางที่ประกอบด้วยกลุ่มของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายกรรมสิทธิ์ผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค

(Kotler and Armstrong, 2011) ซึ่งนักธุรกิจบางท่านเรียกว่าช่องทางการตลาด (Marketing Channel) หรือช่องทางการค้า (Trade Channel) นักการตลาดสามารถกำหนดช่องทางการจำหน่ายสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนมีทางเลือกในการกำหนดช่องทางการจำหน่ายได้ 2 ประเภทคือช่องทางการจำหน่ายทางตรงซึ่งเป็นช่องทางในการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยไม่อาศัยคนกลาง (Kotler, 2009) ส่วนช่องทางการจำหน่ายแบบทางอ้อมจัดเป็นช่องทางที่ผู้ผลิตนำสินค้าไปยังผู้บริโภคโดยอาศัยคนกลางซึ่งคนกลางอาจเป็นผู้ค้าส่งผู้ค้าปลีกหรือตัวแทนขายสำหรับธุรกิจชุมชนผู้ประกอบการสามารถเลือกใช้ช่องทางการจำหน่ายหลากหลายช่องทาง (Multiple Channel) เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกเหนือจากใช้ช่องทางการจำหน่ายแบบทางตรงเช่น การจำหน่ายที่ทำการผลิตการจำหน่ายตามงานต่าง ๆ ที่จัดโดยภาครัฐการจำหน่ายผ่านสื่อเว็บไซต์ ฯลฯ

ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนทุกวันนี้อาศัยหลากหลายช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าบางช่องทางธุรกิจแสวงหาและดำเนินงานรับผิดชอบโดยตรงบางโอกาสภาครัฐเข้ามาร่วมสนับสนุนจัดหาช่องทางในการกระจายสินค้าซึ่งหากสังเคราะห์แล้วช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน		
1.1 การเปิดร้านจำหน่าย	2.1 การจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย	3.1 แฟรนไชส์
1.2 การเร่ขายหรือขายตรง	2.2 การจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้า	3.2 สัมปทาน
1.3 การใช้สื่อเข้าถึงลูกค้า	2.3 การจำหน่ายผ่านห้างค้าส่ง	3.3 การบูรณาการห่วงโซ่อุปทาน
	2.4 การจำหน่ายผ่านร้านค้าปลอดภาษี	
	2.5 การจำหน่ายผ่านเครือข่ายร้านค้าสะดวกซื้อ	
	2.6 การจำหน่ายผ่านบริษัทขายตรง	

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนแบ่งได้ 3 ประเภทได้แก่ช่องทางการจำหน่ายทางตรงช่องทางการจำหน่ายทางอ้อมช่องทางการจำหน่ายแบบร่วมทุนซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ช่องทางการจำหน่ายทางตรง (Direct Channel) หมายถึง ช่องทางในการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยไม่อาศัยคนกลางธุรกิจสามารถเลือกใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายทางตรงได้ในหลากหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

1.1 การเปิดร้านจำหน่าย (Store) สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนร้านค้าที่เปิดจำหน่ายอาจเป็นสถานที่เดียวกันกับแหล่งผลิตหรือสถานที่อื่นซึ่งมีสินค้าพร้อมที่จะให้ลูกค้าได้เลือกชมและซื้อหา

1.2 การเร่ขายหรือขายตรง (Direct Sales) ธุรกิจชุมชนอาจทำการติดต่อขายสินค้าให้กับลูกค้าโดยตรงโดยนำเสนอขายที่บ้านหรือสถานที่อื่นตามแต่ลูกค้าจะนัดหมายนอกเหนือจากการที่ภาคีรัฐบาลจัดงานเทศกาลต่างๆและเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพบกับลูกค้าโดยตรงก็จัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้ช่องทางการขายตรงรูปแบบนี้

1.3 การใช้สื่อเข้าถึงลูกค้า (Media to Market) เป็นการโฆษณาผ่านสื่อกลางต่างๆและเปิดโอกาสให้ลูกค้าติดต่อกลับมาเพื่อสั่งซื้อสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงทั้งนี้ลักษณะของสื่อกลางที่เข้าถึงลูกค้าสามารถเป็นได้ทั้งสื่อมวลชน (Mass Media) อันได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์ ฯลฯ หรือสื่อโดยตรง (Direct Media) อันได้แก่ จดหมาย โทรศัพท์ อีเมล ฯลฯ ที่มีฐานข้อมูลทำให้สามารถเข้าถึงลูกค้าโดยตรงในการเสนอขายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ

2. ช่องทางการจำหน่ายทางอ้อม (Indirect Channel) หมายถึง ช่องทางในการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยอาศัยคนกลางทั้งนี้ผู้ผลิตจะอาศัยคนกลางทำหน้าที่ขายหรือทำหน้าที่ทางการตลาดอื่น ๆ เช่น การขนส่ง การเก็บรักษา การบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ การเลือกใช้คนกลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนแบ่งได้ 6 ลักษณะดังนี้

2.1 การจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย (Trade) เป็นการให้ตัวแทนจำหน่ายช่วยขายหรือกระจายสินค้าผ่านทางห้างสรรพสินค้า ร้านสรรพอาหาร ร้านค้าปลีกผลิตภัณฑ์ชุมชนศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนการจำหน่ายผ่านแคตตาล็อกทางไปรษณีย์ ฯลฯ หลักสำคัญของการจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่ายธุรกิจชุมชนต้องควบคุมราคาสำหรับการขายส่งเพื่อให้คนกลางสามารถควบคุมราคาขายปลีกให้ได้มาตรฐานการจำหน่ายรูปแบบนี้นักนิยมขายสินค้าเป็นเงินสดหรือถ้ามีการให้เครดิตมักจะไม่เกิน 30 วันอีกทั้งตัวแทนจำหน่ายบางแห่งอาจมีการให้ตั้งวงเงินค้ำประกันสินค้าด้วย

2.2 การจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้า (Department Store) ห้างสรรพสินค้าจัดเป็นรูปแบบการค้าปลีกสมัยใหม่ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนจัดจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้ามักใช้ระบบฝากขายสินค้าอีกทั้งต้องจ้างพนักงานขาย (พีซี) ด้วยการจัดจำหน่ายรูปแบบนี้ธุรกิจจำเป็นต้องให้เครดิตห้างสรรพสินค้าประมาณ 60-90 วัน ซึ่งส่งผลต่อสภาพคล่องของธุรกิจดังนั้นยิ่งขายได้มากยิ่งต้องบริหารการเงินให้มีสภาพคล่องเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกันเพราะการเก็บเงินจริงบางครั้งอาจนานถึง 120 วัน

2.3 การจำหน่ายผ่านห้างค้าส่ง (Wholesale) ห้างค้าส่งปัจจุบันมีประมาณ 100 สาขาแต่ละสาขาคจะครอบคลุมลูกค้าราว 200,000 คน หรือมีรัศมีรองรับลูกค้าทั้งประเทศประมาณ 20 ล้านคน ห้างค้าส่งสมัยใหม่ ได้แก่ แมคโคร คาร์ฟู โลตัส บิ๊กซี ฯลฯ การจำหน่ายผ่านคนกลางรูปแบบนี้จะเป็นรูปแบบซื้อขายโดยมีเครดิต 60 วันและไม่จำเป็นต้องจ้างพนักงานขายเองเหมือนห้างสรรพสินค้า

2.4 การจำหน่ายผ่านร้านค้าปลอดภาษี (Duty Free) เป็นอีกหนึ่งช่องทางการกระจายการขายสู่การค้าระดับโลกเนื่องจากสถานที่จำหน่ายมักอยู่ในร้านปลอดภาษีหรือในสนามบินทั่วประเทศซึ่งมีนักท่องเที่ยวผ่านเข้าออกประมาณ 10 ล้านคนต่อปีการนำสินค้าจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าปลอดภาษีมักจะเป็นในรูปแบบฝากขายภายใต้เงื่อนไขเครดิต 30 วันโดยทางร้านค้าปลอดภาษีจะมีพนักงานขายสินค้า

2.5 การจำหน่ายผ่านเครือข่ายร้านค้าสะดวกซื้อ (Convenience Store) สำหรับร้านค้าสะดวกซื้อ มีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

- ร้านค้าสะดวกซื้อในปั้มน้ำมันเช่น Jet, Q8, Esso, Shell, Caltex, ปตท. ฯลฯ

- เครือข่ายร้านค้าแบบลูกโซ่เช่น 7-11, Family Mart, Lotus Express ฯลฯ ร้านค้าเหล่านี้มีเครือข่ายร้านรวมกันกว่า 4,000 แห่งทั่วประเทศ

- เครือข่ายเฉพาะสินค้าแต่ละประเภท เช่น ร้านขายยา Booth, Apex, Repel HealthCase ฯลฯ ร้านเพื่อความงามเช่น Watson ร้านแว่นตาเช่น หอแว่น ท็อปเจริญ บิวตี้ฟูล ฯลฯ ร้านหนังสือ เช่น ซีเอ็ด นายอินทร์ ดอกหญ้า ฯลฯ

หลักสำคัญของการจัดจำหน่ายผ่านเครือข่ายร้านค้าสะดวกซื้อคือการบริหารการผลิตให้สินค้ามีจำนวนเพียงพอกับความต้องการทั่วประเทศตลอดจนการเลือกประเภทร้านค้าสะดวกซื้อให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของธุรกิจปัจจุบันร้านค้าสะดวกซื้อเริ่มมีแนวโน้มการเติบโตที่มากเพราะสมาชิกในแต่ละครอบครัวทำงานนอกบ้านมากขึ้นทำให้

ไม่มีเวลาจับจ่ายหาซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้าจึงใช้วิธีแวะร้านสะดวกซื้อระหว่างเดินทางกลับบ้านเน้นซื้อครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อยครั้งขึ้น

2.6 การจำหน่ายผ่านบริษัทขายตรง (Direct Sale Team) เป็นการเลือกใช้บริการจากบริษัทขายตรงชั้นนำ 5 แห่งในเมืองไทยอันได้แก่ Avon, Amway, Mistine, Giffarine และ Suprederm การขายปลีกแบบนี้เหมาะกับสินค้าทุกประเภทแต่ธุรกิจควรพิจารณาให้สินค้าให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าของบริษัทขายตรงข้อดีของการจัดจำหน่ายรูปแบบนี้คือการสร้างหุ้นส่วนระหว่างสมาชิกกับบริษัทมีการแบ่งปันรายได้จากการขายโดยจ่ายคอมมิชชั่นการขายระดับสูงในระดับ 35-45% ของราคาขายปลีก ดังนั้น สินค้าที่นำเสนอจะต้องมีกำไรขั้นต้นสูง ถึง 3-5 เท่าของต้นทุนเพื่อรองรับการทำกำไรเบื้องต้นสูงในระดับ 50-65%

3. ช่องทางการจำหน่ายแบบร่วมทุน (Partnership Channel) หมายถึง ช่องทางที่ผู้ผลิตร่วมทุนกับคู่ค้าทางธุรกิจ เพื่อพัฒนาการจัดจำหน่ายซึ่งทางเลือกในการร่วมทุนแบ่งได้ 3 ลักษณะ (อัปสร อีซอและคณะ, 2563) ดังนี้

3.1 แฟรนไชส์ (Franchise Model) เป็นการให้สิทธิในการให้บริการหรือทำการผลิตสินค้าที่มีสูตรหรือส่วนประกอบเฉพาะและ/หรือจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้รูปแบบและเครื่องหมายทางการค้า/ บริการของผู้เป็นเจ้าของแฟรนไชส์ โดยมีการถ่ายทอดระบบและวิธีการดำเนินธุรกิจแบบร้านมาตรฐานพร้อมคู่มือประกอบเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของทุกส่วนงานให้ผู้ซื้อแฟรนไชส์ปฏิบัติตามเหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านความสำเร็จในการขายปลีกจนสามารถคำนวณยอดขายและรับประกันกำไรขั้นต้นได้จึงขยายการขายปลีกอาจในลักษณะร้านค้าหรือเคาน์เตอร์ จำหน่ายสินค้า (Kiosk) ให้กับนักลงทุนที่สนใจจะมีธุรกิจเป็นของตนเองโดยผลตอบแทนที่ได้จากการขยายแฟรนไชส์แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ค่าประสบการณ์ ต้นแบบธุรกิจ ซึ่งเก็บครั้งแรกหรือเงื่อนไขรายปีตามแต่ละตกลงกัน และค่าวัตถุดิบ วัสดุที่ผู้ซื้อแฟรนไชส์ต้องสั่งซื้อ เพื่อนำไปจำหน่ายให้ครอบคลุมหลายพื้นที่

3.2 สัมปทานหรือสิทธิทางการค้าในการทำธุรกิจในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะอาจจะเป็นทั้งจังหวัด กลุ่มจังหวัดภูมิภาค ฯลฯ แล้วแต่ละตกลงกันสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมทั้งประเทศเช่นผลไม้แห้งแปรรูป เช่น มะขามแก้ว มะขามอบแห้ง ทุเรียนกวน ลำไยตากแห้ง ฯลฯ อาจตั้งตัวแทนขายเป็นระบบสัมปทานเพื่อให้ดูแลในแต่ละพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

3.3 การบูรณาการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Integrated) หรือการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจจัดเป็นวิธีการจัดจำหน่ายโดยสร้างตัวแทนคู่ค้าหรือพันธมิตรธุรกิจเพื่อสร้างกระบวนการตอบสนองความต้องการของลูกค้าจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ ดังนี้

- พันธมิตรต้นน้ำเป็นการร่วมมือเพื่อทำวิจัยพัฒนาดูแลพัฒนาการผลิตและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์ มีการสร้างพันธมิตรด้านการวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอาหารพื้นบ้านศูนย์หัตถกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อเสริมศักยภาพของช่องทางการจัดจำหน่ายให้มั่นคงมากขึ้น

- พันธมิตรกลางน้ำเป็นการร่วมมือกับพันธมิตรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดจำหน่ายการขนส่งและการเก็บรักษา ฯลฯ กรณีธุรกิจโฮมสเตย์ มีการร่วมมือเป็นพันธมิตรกับบริษัทนำเที่ยวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมธุรกิจโรงแรม ฯลฯ ในการเข้าถึงลูกค้า

- พันธมิตรปลายน้ำเป็นการร่วมมือเพื่อสร้างจุดแข็งในการให้บริการลูกค้าปลายทาง เช่น การบริการส่งถึงบ้าน ศูนย์รับโทรศัพท์ พนักงานขายหน้าร้าน ฯลฯ โครงการร่วมมือจัดเทศกาลอาหารอร่อย การจัดประกวดภาพถ่ายการขายตัวเหมาจ่ายราคาพิเศษ ฯลฯ

ปัจจุบันสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือส่งผ่านข้อมูลที่สำคัญและผลักดันให้ผู้บริโภคหันมาศึกษาข้อมูลสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้นจนเกิดค่านิยมสั่งซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายที่เรียกว่า “E-commerce” ดังนั้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วสามารถซื้อขายได้ทุกที่ทุกเวลานอกจากนี้ยังจัดเป็นช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าเพื่อสร้างความภักดีต่อแบรนด์สินค้าได้อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้เครื่องมือการใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ของธุรกิจปัจจุบันมีดังนี้

1. เว็บไซต์และเวปเพจของธุรกิจ (Website/ Web Page) เว็บไซต์จัดเป็นหน้าเว็บเพจหลายหน้า ซึ่งเชื่อมโยงกันผ่านทางไฮเปอร์ลิงก์ ส่วนใหญ่จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ โดยถูกจัดเก็บไว้ในเว็ลด์ไวด์เว็บหน้าแรกของเว็บไซต์ที่เก็บไว้ที่ชื่อหลัก จะเรียกว่าโฮมเพจ เว็บไซต์โดยทั่วไป จะให้บริการต่อผู้ใช้ฟรีแต่ในขณะเดียวกันบางเว็บไซต์จำเป็นต้องมีการสมัครสมาชิกและเสียค่าบริการ เพื่อที่จะดูข้อมูลในเว็บไซต์นั้น การเรียกดูเว็บไซต์โดยทั่วไป นิยมเรียกดูผ่านซอฟต์แวร์ในลักษณะของเว็บเบราว์เซอร์ แต่ด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนในยุคโควิด-19 ในรูปแบบ “New Normal” เป็นเรื่องใหม่ และต้องนำมาใช้กับคนทุกกลุ่ม ทุกระดับ และต้องเข้าถึงโลกดิจิทัลให้ได้ ดังนั้นปัญหาต่างๆ จึงตามมามากมาย เกิดผลกระทบต่อไลฟ์สไตล์ การดำเนินชีวิต หรือทุกพฤติกรรม อาทิ ด้านการสื่อสารเกิดปัญหาการพูดคุยหรือสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ใจความสำคัญ อาจทำให้การติดต่อซื้อขายยุ่งยากมากขึ้น สื่อสารกันไม่ลงตัวและเกิดปัญหาติดขัด

2. การใช้อีเมล (E-mail Marketing) จัดเป็นเครื่องมือยุคแรก ๆ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการที่นักการตลาดหรือผู้ประกอบการสามารถส่งข้อมูลข่าวสารธุรกิจ ไปยังอีเมลของสมาชิก โดยคาดหวังว่าผลลัพธ์จะเกิดการบอกต่อ ๆ กันไป ซึ่งมีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว ด้วยเหตุนี้ช่องทางการจัดจำหน่ายรูปแบบนี้ นักการตลาดหรือผู้ที่รับผิดชอบต้องรู้จักสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสารให้น่าสนใจให้ลูกค้าเปิดและอ่านข้อความ ในอีเมลให้ครบถ้วนข้อมูลและสิ่งล่อใจ

3. การใช้วิดีโอ (VDO) เป็นการนำวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อสารข้อมูล (upload) ลงบนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้บุคคลที่ได้ชมเกิดความสนใจซื้อ รวมถึงส่งคลิปวิดีโอให้กับบุคคลอื่น โดยผ่านเว็บไซต์ที่นิยม ได้แก่ YouTube ทั้งนี้คลิปวิดีโออาจเป็นชิ้นงานโฆษณา กิจกรรมการประกวด กิจกรรมรณรงค์สร้างสรรค์สังคม กิจกรรมส่งเสริมการขาย ฯลฯ

4. เครือข่ายสังคม (Social Network Marketing) เป็นเว็บไซต์ที่มีผู้ใช้ต่อกันจนเกิดเป็นสังคมหรือชุมชน จนกระทั่งมีการเชื่อมโยงกัน กลายเป็นเครือข่ายที่โยงใยไปทั่วโลก ตัวอย่างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันเช่น Facebook, Hi5, Blogger, My Space, Twitter, LINE, Pinterest, Twitter ฯลฯ ซึ่งผู้ใช้ต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสังคมออนไลน์นั้นก่อน โดยมีการใส่ข้อมูลพื้นฐาน เช่นชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ การศึกษา สถานที่ทำงาน งานอดิเรก ฯลฯ

5. คลังสินค้าบนโลกออนไลน์ (Marketplace) จัดเป็นเว็บไซต์สื่อกลางสำหรับการติดต่อซื้อขายที่ได้รวบรวมสินค้าร้านค้าธุรกิจจำนวนมากไว้ด้วยกัน ซึ่งจัดเป็นสถานที่ที่ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาเจอกัน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยปัจจุบันมีหลายเว็บไซต์และหลายแอปพลิเคชันที่เปิดโอกาสให้ผู้ขายมือใหม่ ได้มีโอกาสในการหารายได้เสริมหรือการทำให้เป็นอาชีพหลักให้กับตนเองได้ง่ายๆ ทั้งนี้คลังสินค้าบนโลกออนไลน์ ได้แก่ Lazada, Shopee, Konvy, ShopAT24, Looksi, JD Central, Line Gift Shop, Shobshop และ Buzzebees ฯลฯ

2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านปัจจัยการผลิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอด พัฒนาความรู้ที่จำเป็นในทุกด้าน เช่น การผลิตที่มีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นให้มีความเหมาะสม ความรู้ทางการตลาด ความรู้ด้านการเงินและบัญชี เพื่อสามารถคำนวณต้นทุน จุดคุ้มทุน การตั้งราคา และกำไรได้ถูกต้อง (ทักษญา สง่าโยธิน, 2563) การผลิต (Factor Conditions) มุ่งเน้นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การให้ความรู้ในการบริหารธุรกิจโดยต้องเป็นความรู้ที่เข้าใจได้ง่ายสื่อสารให้นำไปปฏิบัติได้ทำการพัฒนาทักษะการผลิตและบริการเพื่อลดปัญหาด้านการผลิตในด้านการขาดแคลนแรงงานการจัดหาเงินทุนอย่างเป็นระบบเพื่อเสริมศักยภาพให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษาในการรองรับผู้บริโภคต่างประเทศและขยายการค้าไปสู่เวทีสากลให้การสนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เกิดคุณค่าเพิ่มทำการจัดหาเครื่องมือและเครื่องจักรในการผลิตให้มีความเหมาะสมกับการผลิตในด้านกำลังการผลิตและราคาของเครื่องมือเครื่องจักรอบรมความรู้ด้านบัญชีโดยให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีเบื้องต้น เพื่อสามารถนำมาคำนวณต้นทุนจุดคุ้มทุนการตั้งราคาและกำไรได้อย่างถูกต้องให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงานเพื่อลดความเจ็บป่วยของร่างกายเช่นการเคลื่อนไหว

ร่างกายในการทำงานที่ถูกต้องเหมาะสมกับสรีระร่างกายและการปลูกฝังภาวะผู้นำเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีภาวะผู้นำในการทำงานและการดำเนินชีวิต

ปัจจัยด้านอุปสงค์ (Demand Conditions) มุ่งเน้นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยดึงดูดผู้บริโภคในการซื้อสินค้าส่งเสริมผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพซึ่งเป็นการตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจเรื่องสุขภาพ ทำการวิเคราะห์ความต้องการลูกค้าเพื่อผลิตสินค้าและบริการให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ได้อย่างสร้างสรรค์ควรมีระบบติดตามความพึงพอใจผู้บริโภคเพื่อเป็นการนำข้อมูลป้อนกลับมาพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ดียิ่งขึ้นและการสร้างตราสินค้าเพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ในตราสินค้าที่น่าจดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชนในด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสื่อสารให้กับผู้บริโภค

ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries) มุ่งเน้นความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาโดยการสนับสนุนให้ศึกษาในท้องถิ่นและภูมิภาคอื่นได้มีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์และการสร้างนวัตกรรมร่วมกันการสร้างเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยวและบริการโดยสนับสนุนช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้เพิ่มขึ้นจากผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวและบริการสร้างเครือข่ายกำลังการผลิตโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอื่นในการพัฒนาศักยภาพในการผลิตหรือสร้างผลิตภาพ Productivity เพื่อรองรับคำสั่งซื้อปริมาณมาก ๆ ได้ให้ความสำคัญกับโครงการประชารัฐโดยส่งเสริมให้โครงการประชารัฐแต่ละจังหวัดเข้ามาช่วยเติมเต็มในเครือข่ายธุรกิจในการจัดการวัตถุดิบและแหล่งจำหน่ายสินค้าการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจเน้นการสร้างความร่วมมือในระบบนิเวศทางธุรกิจ (Collaborative Ecosystem) ที่ส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างนวัตกรรมและเครือข่ายให้เกิดขึ้นในธุรกิจภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการจัดกิจกรรมในประเทศไทยโดยนำสินค้าวิสาหกิจชุมชนมาร่วมในการจัดกิจกรรมเช่นการจัดประชุมระดับชาติและนานาชาติเพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้างรายได้ในท้องถิ่น

ปัจจัยด้านกลยุทธ์โครงสร้างและการแข่งขัน (Strategy, Structure and Rivalry) มุ่งเน้นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสินค้าโดยถ่ายทอดเรื่องราว (Story) เกี่ยวกับสินค้าในด้านความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้ชายแดนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเน้นบรรจุภัณฑ์ที่มีความทันสมัยใส่ใจสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมช่องทางการค้าให้กับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดรายได้ที่ต่อเนื่อง ในสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและโรคระบาด การให้ความรู้ทางการตลาดส่งเสริมการทำตลาดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Marketing) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และการสนับสนุนความรู้ทางด้านการตลาดเชิงรุกในการผลิตสินค้าตามความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก สนับสนุนการรับรองมาตรฐานสินค้าเพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล ให้เกิดการยอมรับในตลาดสากลและเป็นการเพิ่มยอดขายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ การสร้างนวัตกรรมการแปรรูปสินค้าใหม่ เพื่อให้เกิดความแตกต่างและความหลากหลายในสินค้า การวิเคราะห์ความต้องการลูกค้า เพื่อทำการผลิตสินค้าให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและสามารถจำหน่ายได้ การให้ความรู้ในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีด้วยการปลูกฝังทัศนคติ (Agile Mindset) ในการทำงานในรูปแบบใหม่ที่คล่องตัวมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำการจัดหาตลาดเป้าหมายเพื่อเป็นการจำหน่ายสินค้าได้อย่างแน่นอน และสร้างรายได้ที่ต่อเนื่อง สนับสนุนโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ เช่นการสมัครสมาชิก (Subscription Model)

ปัจจัยด้านบทบาทภาครัฐ (The Role of Government) มุ่งเน้นการให้ความรู้ในการบริหารธุรกิจโดยครอบคลุมความรู้ในด้านการค้า และการลงทุน จัดหาช่องทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อส่งเสริมช่องทางการค้าให้กับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดรายได้ที่ต่อเนื่อง สนับสนุนการรับรองมาตรฐานสินค้า โดยส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐานสากล ทำให้มีระบบและกระบวนการที่ชัดเจนปฏิบัติได้ง่าย ลดขั้นตอนความยุ่งยากซับซ้อนใน การขอรับรองมาตรฐาน ให้ความร่วมมือในการบริโภคสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ สนับสนุนแหล่งเงินทุนโดยสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการผ่านระบบที่ถูกต้อง และมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ ส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศเป็นพื้นฐานตามแนวทาง “Made in Thailand” เมื่อเกิดสภาวะวิกฤติ เช่นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจหรือภาวะโรคระบาด

ปัจจัยด้านโอกาส (Chance) มุ่งเน้นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยส่งเสริมการผลิตและบรรจุภัณฑ์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ ในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการเปิดโอกาสร่วมกับเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ มุ่งเน้นการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเกิดรายได้ให้กับชุมชนส่งเสริมผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อตอบรับกระแสคนรักสุขภาพ ทำให้เกิดโอกาสในการผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพออกจำหน่ายพัฒนาสินค้าให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งอนาคตประเทศไทยจะต้องเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุ ตามโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป (Aging Society)

3. บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอ“การพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการนำหลักวิชาการที่มีอยู่มาใช้ในการวางแผนเพื่อดำเนินการในทุกขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจในระดับชุมชน ภายหลังวิกฤตโควิด-19 อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถนำไปสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และผลตอบแทนทางสังคมของชุมชน ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่สร้างผลกระทบเป็นวงกว้างนั้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเช่นกัน ตลาดชุมชนบางแห่งมีการปิดตัวลง ตามนโยบายของรัฐบาล จำนวนคนที่เข้ามาอบรมดูงานที่ศูนย์ OTOP หายไป วิสาหกิจชุมชนต้องหันมาทำการตลาดแบบออนไลน์

ผู้ประกอบการสามารถประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เข้ามาเป็นช่องทางเสริม เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าในภาวะวิกฤตได้ อาทิ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังสามารถเรียนรู้บนออนไลน์ไลฟ์สตรีม ภายใต้โครงการ “ปั้น SMEs ค้าออนไลน์สู้วิกฤตโควิด19” จากทาง กสอ. โดยเปิดคอร์สการอบรมหลากหลาย อาทิ การกระตุ้นยอดขายด้วยกูเกิ้ลแอดเวิร์ด (Google Adwords) การขายสินค้าผ่านยูทูบ (Youtube) และเทคนิคกระตุ้นยอดขาย ด้วยภาพถ่ายและวิดีโอ เพื่อเพิ่มทักษะด้านการตลาดแพลตฟอร์มออนไลน์ และสร้างยอดขายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งตอบโจทย์ได้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ในขณะที่ทุกคนต้องเว้นระยะห่าง Social Distancing เช่นนี้ รวมไปถึงการตลาดแบบ Delivery เช่น การเอาตลาดไปหาลูกค้าของรถพุ่มพวง หรือการส่งสินค้าผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ เช่น ไลน์แมน ฟู๊ดแพนด้า ฯลฯ

ส่วนในต่างจังหวัดที่การบริการแอปพลิเคชันเข้าไม่ถึง ก็สามารถใช้หลักการแบบเดียวกันได้ คือการโทรศัพท์สั่งซื้อ และมีบริการส่งถึงหน้าประตูบ้านได้เช่นกัน การปรับตัวครั้งนี้อาจทำให้ วิสาหกิจชุมชนกลายเป็นผู้อยู่รอดและอาจกลายเป็นผู้พึ่งเศรษฐกิจระดับมหภาคได้อีกด้วย

นอกจากนี้ในการจำหน่ายสินค้ากลุ่มผู้ผลิต มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่น้อยมาก ช่องทางในการประชาสัมพันธ์หลักของกลุ่มผู้ผลิตใช้การประชาสัมพันธ์โดยผ่านทาง Social Network เช่น Facebook เป็นต้นนอกจากนี้ใช้วิธีแบบการบอกปากต่อปากของกลุ่มลูกค้ากันเอง ดังนั้นผู้เขียนได้ทำการอธิบายแนวทางการพัฒนาศักยภาพการตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังวิกฤตโควิด-19 ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพด้านการตลาดผู้ประกอบการกลุ่ม OTOP ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ต้องเร่งพัฒนาสินค้าทั้งด้านคุณภาพ และมาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค โดยผสมผสานวัฒนธรรมภูมิปัญญากับเทคโนโลยีนวัตกรรม
2. ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการสร้างตราสัญลักษณ์ให้เป็นที่ยอมรับ และพัฒนารูปแบบการนำเสนอความโดดเด่นเรื่องราวของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวสินค้า
3. ด้านราคา ผู้ประกอบการต้องพยายามเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เพื่อลดอุปสรรคการแข่งขันทางด้านราคา
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ต้องส่งเสริมการขายโดยกลุ่มด้วยการจัดกิจกรรมการตลาดราคาประจำปีการแจ้งให้ลูกค้าทราบการให้ของแถมการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ตการขายตรงโดยการรับสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้รับส่วนลดและให้สมาชิกนำไปขายต่อ
5. ด้านช่องทางการจำหน่ายสินค้า ควรพัฒนาช่องทางที่หลากหลาย เช่นจำหน่ายในประเทศและส่งออกไปยังจำหน่ายต่างประเทศผ่านคนกลาง การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมถึงงานแสดงสินค้า

ประจำปี ควรจำหน่ายสินค้าผ่านหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอ พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ขายต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมด้านการตลาด สนับสนุนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านเงินทุน ควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้า การตั้งราคาสินค้ามีความเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้ามากขึ้นการกระจายสินค้าไปยังพื้นที่ต่างๆ รวมถึงการส่งต่อหรือแนะนำลูกค้าไปยังร้านที่เป็นเครือข่ายกัน รวมถึงการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์การตลาดทางตรง และการใช้พนักงานขายที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาทุนมนุษย์ ในเครือข่ายวิสาหกิจขนาดย่อม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภคที่จะถูกเชื่อมโยงด้วยคุณภาพ มุ่งเน้นการให้ความรู้และทักษะที่สำคัญ สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิต เน้นการวิเคราะห์ความต้องการลูกค้า เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ มีระบบการติดตามความพึงพอใจของผู้บริโภค เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น (Customer Relationship Management) การสนับสนุนเครือข่ายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และศักยภาพในการผลิตสร้างความร่วมมือในระบบนิเวศทางธุรกิจ (Collaborative Ecosystem) ส่งเสริมการทำตลาดผ่านสื่อ Digital Marketing และ Social Media การจัดตลาดเป้าหมายที่แน่นอน เพื่อสร้างรายได้ที่ต่อเนื่อง (Recurring revenue) ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล สร้างความแตกต่าง สร้างเรื่องราว (Story) เกี่ยวกับสินค้าในด้านเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนโมเดลธุรกิจใหม่ๆ เช่น การสมัครสมาชิก (Subscription Model) และปลูกฝัง Agile Mindset การสนับสนุนส่งเสริมช่องทางการค้า เพื่อให้เกิดรายได้ที่ต่อเนื่อง (Recurring Revenue) ให้ความรู้ในเรื่องที่สำคัญ ลดขั้นตอนความซับซ้อนของกฎระเบียบ ส่งเสริมแนวทาง “Made in Thailand” และให้ความสำคัญกับโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสินค้าให้กับกลุ่มคนผู้สูงอายุ (Aging Society) การนำมุมมอง Outside-In เข้ามาช่วยพัฒนาจะพบความแตกต่างในแนวคิดเชิงรุกสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาความยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนได้

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ภายหลังจากวิกฤตโควิด-19 ด้านการตลาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การส่งเสริมด้านการตลาด สนับสนุนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้ความรู้ในด้านการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศ ผ่านการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านขั้นตอนการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้าน เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น การที่กลุ่มผู้ผลิตต้องพยายามเข้าถึงข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น เพื่อไปร่วมออกบูธในโครงการที่รัฐได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ ให้มีการวางแผนและจัดทำผลงานการสื่อสารออนไลน์ โพสต์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ออนไลน์ อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยเนื้อหาที่โพสต์ ควรมีความหลากหลาย ทั้งเรื่องราว ผลิตภัณฑ์ โปรโมชัน การทำการตลาดในยุคที่พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปและมีทางเลือกที่มากขึ้น ควรเน้นกลยุทธ์ “Youtility” ซึ่งมุ่งความสำคัญไปที่การให้ช่วยเหลือลูกค้า แทนการโฆษณา ด้วยเหตุนี้เนื้อหา (Content) ของการทำการตลาดออนไลน์ที่ดีจึงควรเริ่มต้นด้วยแนวคิดของการให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้สาระความรู้ที่เป็นประโยชน์การให้ความบันเทิง การให้ข้อมูลที่ชัดเจนไม่หลอกลวง ฯลฯ (Baer, 2013)

ด้านเงินทุนควรสนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตได้นำมาซื้อเครื่องมือเพื่อต่อยอดในการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้มีโอกาสในการขยายตลาดในการส่งออกผลิตภัณฑ์ในต่างประเทศให้มากขึ้น ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลส่งเสริมการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าการตั้งราคาสินค้าให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้ามากขึ้น

4. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน. สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน. (2564). *โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. <https://cep.cdd.go.th/เกี่ยวกับ-otop/ข้อมูลทั่วไปotop>
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2563). *การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน*. ชลบุรี: วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2552*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2563). *ภารกิจการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมทั้งในและต่างประเทศรายงานความก้าวหน้าในรอบ 3 เดือนแรกโครงการการเปลี่ยนแปลงของภาค อุตสาหกรรมหลังวิกฤต COVID-19*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2560). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- อัปสร อีซอม, ปวีณา เจาะอารง, ศุภมาส รัตนพิพัฒน์, และรอมซี แตมาสา. (2563). *การพัฒนาช่องทางทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์โอท็อปจังหวัดยะลาตามโครงการพระบรมราโชบายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. ยะลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Baer, J. (2013). *Youtility*. New York: Penguin Putnam.
- Dent, J. (2011). *Distribution channels: understanding and managing channels to market*. (2th ed). United Kingdom: Kogan Page.
- Kotler, P. (2000). *Marketing management: Analyzing consumer marketing and buyer behavior (The millennium)*. New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (2009). *Marketing management*. (13th ed). New Jersey: Prentice-Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2011). *Principles of marketing*. (14th ed). Boston: Pearson Prentice-Hall.

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง
การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งทางสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา บทความที่จะผ่านการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 2 ท่าน บทความชุดนี้เป็นตัวอย่างในการจัดรูปแบบบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงในบทความนี้ ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง รวมถึงเอกสารอ้างอิงรูปแบบ ตัวอักษรต่าง ๆ วิธีการใส่รูปภาพ ตาราง ผู้เขียนบทความสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร หรืออีเมลติดต่อกองบรรณาธิการที่ อีเมล krungkao.arursjournal@gmail.com

1. การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

วารสารเปิดรับบทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 2-3 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double Blinded กรณีมีข้อเสนอแนะแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการจะดำเนินการแจ้งให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

ข้อมูลเผยแพร่ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

2. คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร

2.1 บทความวิจัย

มีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิจัยเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

2.2 บทความวิชาการ

บทความวิชาการ เป็นบทความที่รวบรวมหรือเรียบเรียงจากหนังสือ เอกสาร ประสพการณ์หรือเรื่องแปล เพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ หรือแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าทางวิชาการ

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหา ดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิชาการเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

3. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความ พร้อมกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความวิจัย/บทความวิชาการ ซึ่งระบุวิธีการจัดส่งในเอกสารแบบฟอร์มดังกล่าว โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

4. รูปแบบบทความวิจัยและการพิมพ์เนื้อหาของเรื่อง

เพื่อความสะดวกในการแก้ไข ควรใช้โปรแกรม Microsoft Word for windows พิมพ์บนกระดาษ B5 โดยตั้งหน้ากระดาษดังนี้ ขอบกระดาษด้านบน – ล่าง 1.5 ซม. ขอบกระดาษด้านซ้ายและขวา 1.5 ซม.

4.1 รูปแบบและขนาดอักษร

ตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK สีดำเท่านั้นโดยกำหนดรูปแบบขนาด และรายละเอียดดังนี้

รูปแบบ (Types of texts)	บทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK)	
	ขนาด (Size)	ตัวพิมพ์อักษร (Typeface)
ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและอังกฤษ (Title)	18	ตัวหนา (Bold)
ชื่อผู้เขียน (Author & co-authors)	16	ตัวหนา (Bold)
การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence)	12	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวเรื่องบทคัดย่อ (Abstract heading)	16	ตัวหนา (Bold)
บทคัดย่อและเนื้อเรื่องหลัก (Abstract & main texts)	14	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อคำสำคัญ (Keywords)	14	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องหลักและตัวเลข (Section heading & number)	16	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องรองและตัวเลข (Subsection heading & number)	14	ตัวหนา (Bold)

4.2 หน้าแรก

หน้าแรกของบทความจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนและผู้เขียนร่วม บทคัดย่อ และเชิงอรรถบ่งบอกตำแหน่งและสถานที่ทำงานของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ให้พิมพ์หน้าแรกทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับ

4.2.1 ชื่อเรื่อง พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ เริ่มจากชื่อภาษาไทยแล้วตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษ ขนาดและตัวพิมพ์อักษร และรายละเอียดไฟล์รูปแบบบทความ

4.2.2 ชื่อผู้เขียน พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้หลังชื่อเรื่อง และเว้น 1 บรรทัด ทั้งด้านบน และได้ชื่อผู้เขียน ถ้ามีมากกว่า 1 คนให้พิมพ์คำว่า “และ” หน้าชื่อคนสุดท้าย ไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น และให้ใช้ตัวเลขอารบิกพิมพ์แบบตัวยกต่อท้ายชื่อ เพื่อแสดงความแตกต่างของสถานที่ทำงานดังตัวอย่างประกอบหน้าแรก

4.2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “บทคัดย่อ” สำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และ “Abstract” สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ โดยจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับคำว่า “Abstract” เฉพาะตัวอักษร “A” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนเนื้อความ ให้จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ โดยบรรทัดแรกให้ย่อหน้า 1.5 ซม. และมีอย่างละย่อหน้าเดียว ทั้งนี้บทคัดย่อไม่ควรใส่เอกสารอ้างอิงใด ๆ ทั้งสิ้น และมีจำนวนคำไม่เกินอย่างละ 450 คำ

4.2.4 คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “คำสำคัญ” โดยพิมพ์ไว้ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เว้น 1 บรรทัด และจัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำสำคัญในแต่ละบทความควรมีประมาณไม่เกิน 5 คำ

ให้พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “Keywords” (เฉพาะตัวอักษร “K” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่) โดยพิมพ์ไว้ได้ บทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ และให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรกของคำแรกของแต่ละคำสำคัญเท่านั้น

4.2.5 ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน ให้พิมพ์สถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน โดยเรียงตามหมายเลข และ Email address จากชื่อผู้เขียน โดยอยู่ด้านล่างของหน้าแรก

4.3 ส่วนอื่น ๆ ของบทความ

เนื้อเรื่อง ได้แก่ บทนำ ขอบเขตการวิจัย วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการวิจัย/ทดลอง ผลการวิจัย/ทดลอง วิเคราะห์/อภิปรายผล บทสรุป กิตติกรรม-ประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก (ถ้ามี) โดยไม่ต้องเว้นบรรทัด เมื่อจะขึ้นหัวข้อใหม่ให้เว้น 1 บรรทัด การพิมพ์หัวข้อให้พิมพ์ชิดซ้ายของแต่ละคอลัมน์ ส่วนของเนื้อเรื่องให้ย่อหน้า 5 เคาะ

การลำดับหัวข้อในเนื้อเรื่อง ให้ใส่เลขกำกับ โดยให้บทนำเป็นหัวข้อหมายเลขที่ “1.” และหากมีการแบ่งหัวข้อย่อย ก็ให้ใช้ระบบเลขทศนิยมกำกับกับหัวข้อย่อย เช่น 1.1, 1.1.1, 1.2, 1.2.1 เป็นต้น

4.4 การจัดรูปภาพ ตาราง และการเขียนสมการ

รูปภาพทุกรูปและตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายอย่างชัดเจน

4.4.1 รูปภาพ

รูปภาพที่เตรียมควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 15 ซม. และความละเอียดที่เหมาะสม โดยตัวอักษรที่ปรากฏในรูปภาพจะต้องมีขนาดใหญ่สามารถอ่านได้สะดวก โดยทุกรูปภาพที่ใส่ไว้ท้ายบทความจะต้องมีการกล่าวอ้างในเนื้อหาบทความทุกรูปภาพ และรูปภาพทั้งหมดควรมองเห็นชัดเจนเมื่อบทความถูกพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์

การเขียนคำบรรยายใต้ภาพ ให้ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 14 โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของรูป และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายรูปภาพ จัดพิมพ์ไว้กึ่งกลางคอลัมน์

รูปลายเส้นของรูปภาพจะต้องเป็นเส้นสีดำ ส่วนรูปถ่ายควรจะเป็นรูปขาวดำที่มีความคมชัด รูปสีอนุโลมให้ได้ รูปภาพควรจะมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และ เพื่อความสวยงามให้เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด

4.4.2 ตาราง

ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับเหนือตาราง โดยปกติให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของตาราง และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายตาราง ถ้ามีข้อมูลฟุตโน้ตด้านล่างของตารางให้ใช้ตัวหนังสือเป็นแบบเดียวกันหากแต่ขนาดตัวอักษรเป็น 12 Point ให้จัดพิมพ์ชิดซ้ายของคอลัมน์ เพื่อความสวยงาม ให้เว้นบรรทัดเหนือคำบรรยายตาราง 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้ตาราง 1 บรรทัด

5. เอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point) ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในข้อการอ้างอิง จะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

ตัวอย่างการอ้างอิง ใช้การอ้างอิงแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

หนังสือ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ*. ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

บทความวารสาร

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). *ชื่อบทความ*. *ชื่อวารสาร*, ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่), เลขหน้า.

หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันเดือน). *ชื่อบทความ*. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, เลขหน้า น.หรือ p.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์*. (การศึกษาอิสระหรือ วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิต).
ชื่อมหาวิทยาลัย, จังหวัด.

เอกสารประชุมวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). *ชื่อเอกสารหรือโปสเตอร์*. เอกสารหรือโปสเตอร์นำเสนอใน การประชุมของ ชื่อการประชุม. สถานที่.

ข้อมูลสืบค้นที่ได้จากอินเทอร์เน็ต

ผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเอกสาร*. สืบค้น วันเดือนปี, จาก หรือ Retrieved from <http://www.xxx>

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี, วัน เดือน). ตำแหน่ง(ถ้ามี). [บทสัมภาษณ์.]

วิธีเรียงบรรณานุกรม การเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ตัวอย่างรูปแบบการเตรียมบทความวิจัย
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ชื่อเรื่องภาษาไทย ((TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง))
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

ชื่อผู้วิจัย¹ ชื่อผู้วิจัย² และชื่อผู้วิจัย³ (ภาษาไทย)
ชื่อผู้วิจัย¹ ชื่อผู้วิจัย² และชื่อผู้วิจัย³ (อังกฤษ)
(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

บทคัดย่อ

(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

//////////.....(ย่อหน้า 15 เคาะ)..... (TH SarabunPSK 14 Point.

.....
.....
.....

คำสำคัญ: คำสำคัญ1 คำสำคัญ2 คำสำคัญ3 (ไม่เกิน 5 คำ) (TH SarabunPSK 14 Point)

Abstract

(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

//////////.....(ย่อหน้า 1.5 เคาะ.)..... (TH SarabunPSK 14 Point).....

.....
.....
.....
.....

Keyword: keyword1, keyword2, keyword3 (TH SarabunPSK 14 Point)

วันที่รับบทความ:

วันที่แก้ไขบทความ:

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ:

(TH SarabunPSK 12 Point)

¹ ชื่อสาขา คณะ มหาวิทยาลัย ภาษาไทย

ชื่อสาขา คณะ มหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

(ใช้TH SarabunPSK 12 Point)

1.บทนำ (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.3 ขอบเขตของการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.4 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

2. วิธีดำเนินการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

3. สรุปผลการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

4. อภิปรายผล (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

5. ข้อเสนอแนะ (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

6. การอ้างอิงใช้แบบ การอ้างอิงใช้ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

////6.1. การอ้างอิงในเนื้อหา โดยอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ เอกสารไว้ท้ายของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น (เลิศชาย สถิตยพนาวงศ์, 2562) (TH SarabunPSK 14 Point).

////6.2. การอ้างอิงท้ายบทความ ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ การขึ้นบรรทัดที่สองให้เคาะเจ็ดเคาะ (TH SarabunPSK 14 Point).

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ARU Research Journal Humanities and Social Sciences

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566 Vol.10, No.1, January-March 2023

Research Articles

1. The Guidelines for Academic Administration in Crisis of the Schools under Ang Thong Primary Educational Service Area Office.....1-14
2. The Model of Kitchen Learning Resource Development with Participatory Community in Ban Non-Khoi, Nong Phluang Subdistrict, Chakkarat District, Nakhon Ratchasima Province15-28
3. The Holistic Development Strategy for Improving Local Food Quality of Talat Jinda Subdistrict, Nakhon Pathom Province To Add Value for Tourism.....29-38
4. Phanom Nakha : The Self and Identity of Animals in an Ecocritical Perspective.....39-52
5. The Creation of Multimedia Teaching Materials with Using Basic Word List to Develop Reading Skills in Early Childhood.....53-62
- 6 . Chinese Vocabulary Memory Using Games for Second Grade Students in Wat Khlong Pho School.....63-72
7. The Effect of Marketing Mix and Customer Satisfaction on Purchasing Decisions of Aromatic Coconut in Uttaradit Province.....73-84
8. The Self-Practice Models Based on Principles to Win People's Hearts for School Teachers in Chanthaburi Province.....85-100
9. The Expert Coaching Strategies with Reflective Thinking to Promote the Learning Management by Collaborative 5 STEPs of The Student Teachers.....101-114
10. The Development of Distribution Channels and “Duri” Bags Branding of Peace Farmer Housewife Group Community Enterprise of Wang-Paya, Raman District, Yala Province.....115-124
11. The Brand Equity Factors and Service Marketing Mix for Influencing Repurchase Decisions: A Case Study of Inthanin Coffee Shop in Bangchak Gas Station, Pathum Thani Province.....125-136
12. The Innovative Leadership of School Administrators under Bangkok Metropolitan Administration in Eastern Bangkok Group.....137-150

Academic Articles

- 13 The Quality Factors of Correspondence System to Promote Image of Rajamangala University of Technology Thanyaburi for Foreign Organizations.151-162
14. The Potential of Thailand for being the Logistics Center in ASEAN163-176
- 15 The Potential Development of One Tambon One Product (OTOP) Community Enterprises after the COVID-19 Crisis.....177-188